

การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม
แผนกสามัญศึกษา

พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์

คุษฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาคุษฎีบัณฑิต
สาขาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยสยาม ปีการศึกษา 2561
ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยสยาม

**A Synthesis Model of Academic Administration of The Buddhist Scripture
School, General Education Division**

Phramaha Teerapetch Matpong

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of
Doctor of Philosophy in Educational Administration Graduate School

Siam University Academic Year 2018

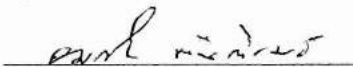
Copyright of Siam University

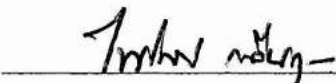
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม
 แผนกสามัญศึกษา
นามผู้วิจัย พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหมาย จันทรเรือง ที่ปรึกษาหลัก
 รองศาสตราจารย์ ดร.อำนาจ เดชชัยศรี ที่ปรึกษาร่วม

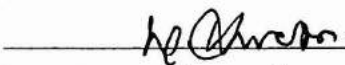
บัณฑิตวิทยาลัย สาขาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็น
ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

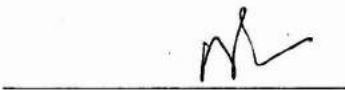
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัยสาขาศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. อมรัช ดันติเมธ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

 ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. อมรัช ดันติเมธ)

 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

 กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. บุญมี เนรยอด)

 กรรมการ/ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมหมาย จันทรเรือง)

 กรรมการ/ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. อำนวย เดชชัยศรี)

วันที่ 20 เดือน กันยายน พ.ศ. 2561

บทคัดย่อ

ชื่อเรื่อง : การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียน
พระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

โดย : พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์

ชื่อปริญญา : ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต

สาขาวิชา : การบริหารการศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมหมาย จันทรเรือง) (รองศาสตราจารย์ (พิเศษ) ดร. อำนวย เดชชัยศรี)

วัตถุประสงค์ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่ควรจะเป็น และสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยใช้แบบสอบถามสอบถามข้อมูลจากผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 15 คนและครูจำนวน 150 คน นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำรูปแบบที่ได้ไปประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็น เป็นรูปแบบทางการส่วนรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่า เป็นรูปแบบการบริหารในลักษณะการผสมผสานระหว่างรูปแบบเป็นทางการและรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยพบว่าองค์ประกอบ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมงานด้านวิชาการ ด้านการวัดผลและประเมินผล เป็นรูปแบบเป็นทางการ เพราะต้องเป็นไปตามกฎระเบียบของมหาเถรสมาคม ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เนื่องเพราะในการบริหารนั้นจะต้องมีการขอความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานภายนอก

ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ปรากฏว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้

คำสำคัญ ; สังเคราะห์รูปแบบการบริหาร, โรงเรียนพระปริยัติธรรม

Abstract

Title : A Synthesis Model of Academic Administration
of The Buddhist Scripture School, General Education
Division

By : Phramaha Teerapetch Matpong

Degree : Doctor of Philosophy (Ph.D.)

Major Field : Educational Administration

Thesis Advisor

.....
(Assistant Professor Dr. Sommai Chanruang)

.....
(Associate Professor Dr. Amnuay Dechchaisri)

The objectives of this research were to study the current models of the academic administration of the Buddhist Scripture School (General Education) and to synthesize for the possible model (s) for the academic administration of the Buddhist Scripture School (General Education). Data, which were collected from 15 school directors and 150 teachers through questionnaire, then they were analyzed by using arithmetic mean and standard deviation. The model was validated by experts through focus group technique.

The research findings showed that both the current and the possible models of the academic administration of the Buddhist Scripture School (General Education) were the formal model while the proposed model was the mixed model between the formal and the collegial models. Data showed that the academic planning component, the academic development promotion component, and measurement and evaluation component were formal model corresponded to the rule of the Sangha Supreme Council of Thailand. The curriculum administration component, the instructional management component, and the instructional medias and resources management component were the collegial model due to the fact they had to work cooperately with other people and organizations.

The model was validated by experts through focus group technique for the appropriateness and the possibility.

Key word: A Synthesis Model, Buddhist school

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษานับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ ด้วยการแนะนำให้คำปรึกษาทั้งเอาใจใส่เป็นอย่างดีจาก ผศ.ดร.สมหมาย จันทรเรือง อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ที่ถวายความสะดวกในเรื่องต่างๆตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยศึกษาทั้งมีความเป็นกัลยาณมิตรที่ดีในฐานะแห่งครูต่อผู้วิจัย และ รศ.พิเศษ ดร.อำนาจ เดชชัยศรี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วมที่คอยติดตามสอบถามและให้กำลังใจต่อผู้วิจัย

ขออนุโมทนาขอบคุณ รศ.ดร.อมรชัย ตันติเมธ วัฒนดิบัณฑิตวิทยาลัยศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ผู้เป็นหลักและแบบอย่างที่ดีทางวิชาการที่ช่วยกรุณาพิจารณาตรวจสอบถวายข้อแนะนำอย่างชัดเจนเพื่อความสมบูรณ์แห่งงานวิชาการ ผศ.ดร.ไพโรจน์ กลั่นกุหลาบ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ช่วยตรวจสอบแก้ไขงานวิจัยด้วยความรอบคอบในทุกประเด็น รศ.ดร.บุญมี เนรยอด ที่ถวายคำแนะนำเกี่ยวกับหลักการทำวิจัยให้สมบูรณ์ในประเด็นต่างๆ

ขออนุโมทนาศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.นิพนธ์ สุขปริดี รองอธิการบดีและกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มหาวิทยาลัยสยาม ที่ให้เกียรติเป็นประธานกล่าวเปิดในการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิและกราบขอบพระคุณและขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่อนุเคราะห์ตรวจสอบแบบสอบถาม ตอบแบบสอบถาม ให้สัมภาษณ์และเข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ขอกราบขอบพระคุณ พระครูวิจิตรพัฒนโสภณ (ปิ่น ถามิโก) เจ้าอาวาสวัดแจ้งเจริญคอนที่เมตตาอนุเคราะห์ต่อผู้วิจัยในด้านการศึกษามาตลอด พระมหาประเวศ เดชบุญ โย ป.ธ. 8 รองประธานฝ่ายวิชาการ พระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 16 วัดอินทรวีหาร กรุงเทพฯ ที่อนุเคราะห์ที่พักอาศัยตลอดระยะเวลาที่ทำงานวิจัย ขออนุโมทนา ดร.วารุณี กุลบ่าง ที่ช่วยติดต่อประสานงานต่างๆได้อย่างเรียบร้อย

ขออนุโมทนาต่อโยมมารดา นางอ่อนสา มาตพงษ์ ผู้ปลูกฝังให้มีความใฝ่รู้ ผู้ไม่ถอยในทางการศึกษามาแต่ต้น และขอมอบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นธรรมทานอุทิศแด่โยมบิดา นายปัญญา มาตพงษ์ ผู้จากไปสู่แดนไกล

หวังอย่างยิ่งว่า วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตฉบับนี้ จักอำนวยประโยชน์ต่อการนำไปบริหารงานด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	10
ขอบเขตของการวิจัย	10
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	11
กรอบความคิดในการวิจัย	13
นิยามศัพท์เฉพาะ	14
วิธีดำเนินการวิจัย	16
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	16
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย	21
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	27
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร	47
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ	54
การศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม	89
การศึกษาของโรงเรียนคาทอลิก	94
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	97

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3 วิธีดำเนินการวิจัย	126
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	130
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	130
การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	132
ลักษณะของเครื่องมือ	132
การเก็บรวบรวมข้อมูล	133
การวิเคราะห์ข้อมูล	133
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	135
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	136
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	156
สรุปผลการวิจัย	156
อภิปรายผล	156
ข้อเสนอแนะ	163
บรรณานุกรม	164
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	177
ภาคผนวก ข	181
ภาคผนวก ค	188
ภาคผนวก ง	205
ประวัติผู้วิจัย	207

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. กลุ่มตัวอย่าง	130
2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	136
3. แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นในด้านการวางแผนงานวิชาการ	137
4. แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นด้านการบริหารหลักสูตร	138
5. แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบด้านการจัดการเรียนรู้	139
6. แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบด้านพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ	140
7. แสดงผลวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบด้านการจัดสื่อการเรียนรู้	141
8. แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบด้านการวัดและประเมินผล	142
9. สรุปความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการเลือกรูปแบบการบริหารวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำแนกตามรายด้าน	143
10. สรุปความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการเลือกรูปแบบการบริหารวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำแนกตามองค์ประกอบ	143
11. สรุปความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4 แห่ง เกี่ยวกับผลการเลือกรูปแบบการบริหารวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามรายด้าน	145
12. สรุปมติผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ในการเลือกและรับรองรูปแบบการบริหารวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ตามรายด้าน	150
13. สรุปมติผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ในการเลือกและรับรองรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ตามองค์ประกอบ	151

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่

หน้า

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย	13
2. ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	129

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นเรื่องที่ได้รับการยอมรับและให้ความสำคัญ ในฐานะเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างปกติสุข การศึกษาเป็นเทคนิคหรือเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงทางค่านิยม เจตคติ และวัฒนธรรมในสังคมทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ และสังคมโลก อย่างไรก็ตามการถ่ายทอดความรู้ เจตคติ และค่านิยมตลอดจน วัฒนธรรมทางสังคมที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทุกอย่างด้านการศึกษา ได้ถูกดำเนินการโดยสถาบันและองค์กรต่างๆ ด้วยแนวทางและยุทธวิธีที่แตกต่างกันหรืออาจจะกล่าวได้อีกอย่างหนึ่งว่า บรรดากิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในองค์กรและช่วยให้การดำเนินงานไปได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมเกิดจาก การบริหารการศึกษา (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. 2548: 1)

การบริหารและจัดการศึกษาจะบรรลุตามเป้าหมายของการศึกษา ย่อมต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพของผู้บริหาร โรงเรียนเป็นอย่างมาก กล่าวคือ จะต้องเป็นผู้มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความสามารถ คุณธรรมและจริยธรรมเป็นที่ยอมรับ กอปรทั้งมีความฉลาดทั้งทางสติปัญญาทางอารมณ์ และความฉลาดทางคุณธรรม รวมทั้งปฏิบัติตามวิชาชีพ ผู้บริหารโรงเรียนจึงจะนำไปสู่ความมีสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาสถานศึกษาทุกระดับ และทุกประเภท มีภารกิจหลักที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ตามระดับและประเภทของการศึกษานั้น คุณภาพที่คาดหวัง หมายถึง คุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ได้แก่ความรู้ ความเข้าใจ ความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกาย จิต และคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยการกำหนดในหลักสูตรคาดหวังโดยชุมชน และสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษาเองและคาดหวังโดยตัวผู้เรียนเองอีกด้วย(กมล ภูประเสริฐ. 2545: 5)

ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์ (2544: 144) กล่าวว่าหัวใจของการศึกษาคืองานวิชาการ งานนี้ต้องใช้เวลาค่อนข้างนานเมื่อเทียบกับงานอีกหลายๆ ประเภท ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการวัดผลประเมินผลของความสำเร็จในการจัดการศึกษาในแต่ละช่วงเวลาเมื่อภาวะทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเปลี่ยนแปลงหรือเคลื่อนไหวเร็วขึ้นจึงมักจะมีผู้ตั้งข้อสังเกตว่า การจัดการศึกษาไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอยู่เสมอ งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงาน

ในมหาวิทยาลัยสถานศึกษาชั้นสูงอื่นๆ หรือการบริหารงานในโรงเรียนก็ตาม เราอาจกล่าวได้ว่า มาตรฐานและคุณภาพของสถาบันการศึกษาทุกระดับที่กล่าวมานั้น อาจพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นประการสำคัญ ผลงานด้านวิชาการจะเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถาบันการศึกษานั้นๆ ว่ามีอยู่มากหรือน้อยเพียงใด งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่นั้น ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับบทบาท และความรับผิดชอบของผู้บริหารว่า จะให้ความสำคัญและทุ่มเทสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจ เพื่อการบริหารงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน นอกจากนี้ ในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารยังจะต้องขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากบุคลากรทุกฝ่าย ในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายและนักเรียนทุกคน และหากบุคลากรในสถานศึกษาทุกคนให้ความร่วมมือ มีความตั้งใจจริงจะทำหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลังความสามารถ และความความรับผิดชอบอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้วนั้นย่อมจะเป็นปัจจัยสำคัญใน อันที่จะทำให้งานวิชาการของสถานศึกษาพัฒนาต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพได้มาตรฐานและมีคุณภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (อนุศักดิ์ สมิตสันต์, 2540: 1) ความสำเร็จของสถานศึกษาอยู่ที่การบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการมีขอบข่ายกว้างขวางในด้านหลักสูตรและการเรียนการสอน โดยทั่วไปสถานศึกษาที่จัดการศึกษาไม่ว่าจะด้านอาชีวศึกษาหรือด้านอื่นในแต่ละระดับนั้น จะมีหลักสูตรและโปรแกรมการศึกษาที่ใช้ร่วมกัน โดยทั่วไปหลักสูตรจัดโดยส่วนกลาง ขอบข่ายของงานวิชาการจะครอบคลุมตั้งแต่การ วางแผนเกี่ยวกับงานวิชาการการดำเนินงานเกี่ยวกับการเรียน การสอน การจัดบริการการสอนและการจัดการวัดและประเมินผลรวมทั้งการติดตามผล(ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2545: 3)

งานวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถาบันการศึกษาทุกระดับและทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นการบริหารงานในมหาวิทยาลัย สถานศึกษาชั้นสูงอื่นๆ หรือการบริหารงานในโรงเรียนก็ตาม เราอาจกล่าวได้ว่า มาตรฐานและคุณภาพของสถาบันการศึกษาทุกระดับที่กล่าวมานั้น อาจพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเป็นประการสำคัญ ผลงานด้านวิชาการจะเป็นสิ่งบ่งชี้ให้เห็นถึงมาตรฐานและคุณภาพของสถาบันการศึกษานั้นๆ ว่ามีอยู่มากหรือน้อยเพียงใด งานวิชาการจะสัมฤทธิ์ผลหรือไม่นั้นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งย่อมขึ้นอยู่กับบทบาท และความรับผิดชอบของผู้บริหารว่า จะให้ความสำคัญและทุ่มเทสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจ เพื่อการบริหารงานวิชาการมากน้อยแค่ไหน นอกจากนี้ ในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารยังจะต้องขอความร่วมมือและความช่วยเหลือจากบุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คณะครูอาจารย์ เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายและนักเรียนทุกคน และหากบุคลากรในสถานศึกษาทุกคนให้ความร่วมมือ มีความตั้งใจจริงในหน้าที่ของตนอย่างเต็มกำลังความสามารถ และความรับผิดชอบอย่างครบถ้วนสมบูรณ์แล้วนั้นย่อมจะเป็น

ปัจจัยสำคัญในอันที่จะทำให้งานวิชาการขอสถานศึกษาพัฒนาต่อไปให้มีประสิทธิภาพได้มาตรฐาน และมีคุณภาพตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (อนุศักดิ์ สมิตสันต์. 2540: 1)

การบริหารงานวิชาการ เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารด้านอื่นๆ นั้น แม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกันแต่ก็เป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหาร จะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร (ภาสกร วงศ์ปิ่น. 2541: 27)

การบริหารวิชาการเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร โรงเรียนเพื่อให้งานวิชาการเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ผู้บริหารจะต้องรู้จักการจัดการงานวิชาการโดยมีการจัดสายบริหารและวางแผน เสนออย่างมีระบบและแน่นอน โดยมีนโยบายมีการนิเทศปฏิบัติรายงาน ติดตามและประเมินผล ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลสำคัญต่อการดำเนินนโยบายทางการศึกษา หากผู้บริหารมีความรู้ ความสามารถ ดำเนินงานทางการศึกษาย่อมประสบความสำเร็จ และมีคุณภาพตามที่พระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติกำหนด จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ พบว่า การบริหารวิชาการ โดยเฉพาะปัจจัย ด้านผู้บริหารโรงเรียนซึ่งนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ดังนั้นในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารจึงจำเป็นต้องอาศัยความสามารถ คุณธรรม คุณลักษณะที่ดี และประสบการณ์ในการปฏิบัติงานของผู้บริหาร จึงจะทำให้การบริหารนั้นมีประสิทธิภาพ และคุณภาพตามที่คาดหวังไว้ (ประครอง รัตมีแก้ว 2545 : 2 บทคัดย่อ)

งานวิชาการถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาผู้เรียน กล่าวคือผู้เรียนจะมีศักยภาพ ต่างๆ ตามความมุ่งหมายของหลักสูตรได้นั้น งานวิชาการถือว่าเป็นหัวใจของโรงเรียนและเป็นงานหลักของผู้บริหารโรงเรียน ในอันที่จะปรับกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็น บุคคลที่สมบูรณ์ในทุกด้าน และการที่จะทำให้งานวิชาการประสบความสำเร็จได้นั้นผู้บริหาร โรงเรียนจึงต้องมีแบบผู้นำที่เหมาะสมกับการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิภาพ (รุจิรุจิ ภู่อาระ. 2545 : 56)

การบริหารวิชาการถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาทุกระดับเริ่มต้นตั้งแต่ชั้น ประถมศึกษาจนถึงระดับปริญญาเอกซึ่งทุกโรงเรียนทุกสถาบันต้องมีการวางแผนและส่งเสริมใน ด้านวิชาการให้ได้มากที่สุดเพื่อให้นักเรียนนักศึกษาได้ศึกษาเล่าเรียนแล้วจบออกมามีคุณภาพและ ประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา สังกัดสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 1 ก็ต้องเน้นการบริหารวิชาการให้ทันต่อโลกต่อสถานการณ์ที่ เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้งเพื่อพระภิกษุสามเณรจะได้มีความรู้ความสามารถทั้ง

ทางโลกและทางธรรมสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาตราบนานเท่านานต่อไปในปัจจุบันและอนาคต
กาล

เดิมโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเรียกว่า โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนัก
เรียนวัด โดยมติดคณะสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงเรียน
บาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอนสมทบได้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2500 เป็นต้นมา เมื่อสอบ
ได้แล้วก็ยังจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุ
สามเณรจึงนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่างๆ อย่าง
กว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารวม และบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุ
สามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารวมและบาลีเสียแต่ทาง
คณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่ (พระสาย แวงคำ.2544)
ดังนั้น แม่กองธรรมสนามหลวง สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ฟื้น ชุตินฺธโร) จึงได้ตั้งคณะกรรมการ
การปรับปรุงการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้นใหม่ มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก
เรียกว่า บาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริยัติศึกษา ได้ประกาศใช้เมื่อพ.ศ. 2507 พร้อมกันได้ยกเลิก
ระเบียบของคณะสังฆมนตรี ว่าการศึกษาของโรงเรียนบาลีวิสามัญกำหนดให้พระภิกษุสามเณรต้อง
เรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีที่คณะสงฆ์จัดทำขึ้นใหม่ แต่ปรากฏว่าการตั้งสำนักเรียนตามแบบ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนนิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณร
ส่วนใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการดังนั้นนักเรียนใน
โรงเรียนดังกล่าวจึงได้พากันใช้ชื่อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบ
กระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบบ้างเข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะ
สงฆ์ช่วงนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก กระทรวงศึกษาธิการได้รับเรื่องจากมติของผู้แทนราษฎร
ให้ดำเนินการเปิดสอบสมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนา ร่วมกับ
กรมต่างๆที่เกี่ยวข้องได้พิจารณาลงความคิดเห็นรวมกันว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนประเภทหนึ่งเพื่อ
สนองความต้องการของพระภิกษุสามเณร โดยวิชาธรรมและวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยมิ
การสอนสมทบแต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเองและโดยพระปรารภของสมเด็จพระ
อริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาปริณายก(พระสาย แวงคำ 2544: บทคัดย่อ)

การศึกษาทางโลกเจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงทางโลก การศึกษาพระ
ปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุวัตตามความเปลี่ยนแปลงของทางโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมี
หลักสูตร ในการเรียนพระปริยัติธรรมมากขึ้นอีกแผนกหนึ่งคือหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนก
สามัญศึกษา เพื่อจะได้มีโอกาสบำเพ็ญประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป
กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อ วันที่ 20 กรกฎาคม 2514 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะทำการศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ ต่อฝ่ายศาสนจักรและฝ่ายบ้านเมือง กล่าวคือฝ่ายศาสนจักรก็จะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณะธรรมสมควรแก่สถานะสามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญต่อไปและถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้สึกขาบไปแล้วก็สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้หรือรับราชการสร้างประโยชน์ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ดังนั้นจึงทำให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญมีพระภิกษุสามเณร เข้ามาศึกษาเล่าเรียนมากขึ้นเรื่อย ๆ มาตามลำดับทำให้พระภิกษุสามเณร ได้มีโอกาสศึกษาสายสามัญ ตามหลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นหลักสูตรที่ใช้การศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญอันได้แก่วิชาบาลี วิชาธรรม ศาสนปฏิบัติ ศาสนศิลป์ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์ และสุขศึกษา เป็นวิชาที่เหมาะสมกับพระภิกษุสามเณรสามารถเรียนได้โดยไม่ขัดต่อวินัยสงฆ์มุ่งให้พระภิกษุสามเณรมีจริยาวัตร มีบุคลิกภาพเหมาะสมตามสมณะช่วยให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมส่วนรวมได้ไม่ขัดต่อพระธรรมวินัยมุ่งให้การศึกษาในระดับสูงขึ้นการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีลักษณะการบริหารโดยสภาการศึกษาคณะสงฆ์เป็นองค์การหลักที่ควบคุมส่งเสริมการจัดการศึกษาโดยตรง นอกจากนั้นก็มีกรมการศาสนา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดและศูนย์ครูปริยัตินิเทศน์ประจำจังหวัด(พระสาย แวงคำ 2544)ปัจจุบันการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้เจริญก้าวหน้าโดยลำดับมีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษากระจายอยู่ตามจังหวัดทั่วประเทศเมื่อปี พ.ศ. 2556 มีโรงเรียน 464 โรงเรียน มีครูสอนจำนวน 4,444 รูป/คน มีนักเรียนจำนวน 51,758 รูปโดยที่ศึกษาธิการจังหวัดและศึกษาธิการอำเภอทำหน้าที่ในการเร่งรัดกำกับติดตามผลประเมินผล ส่วนการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ กลุ่มที่ 1 ในปี พ.ศ. 2556 มีโรงเรียนจำนวน 15 โรงเรียน มีครูสอน จำนวน 275 รูป/คนมีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 2,540 รูป

พระสาย แวงคำ (2544) พบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์และมีปัญหาหลายประการ เช่นผู้บริหารในโรงเรียนต่างๆ ขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงานวิชาการ ครูผู้สอนไม่เพียงพอและขาดความรู้ความชำนาญในการสอน การผลิตสื่อ การพัฒนาหลักสูตร และการวัดผลประเมินผลการบริหารวิชาการ เพราะว่าการบริหารวิชาการ เป็นการสร้างพื้นฐานความรู้ให้กับผู้เรียน จึงต้องให้ความสนใจงานด้านวิชาการเป็นพิเศษ เริ่มตั้งแต่ศึกษาผลการปฏิบัติงาน ปัญหาต่างๆ และแนวทางแก้ปัญหาต่างๆ แต่จากการประเมินมาตรฐานการจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาพบว่า

คุณภาพการศึกษามี ความแตกต่างกันทั้งในด้านพื้นฐานของบทเรียน คุณภาพของปัจจัยและกระบวนการภายในโรงเรียนประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม สภาพแวดล้อมตลอดจนหลักสูตรทำให้แต่ละโรงเรียนจัดกระบวนการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผลการเรียนเอง โดยกลุ่มโรงเรียนทำให้คุณภาพการศึกษายังแตกต่างกันออกไปในแต่ละโรงเรียน ผู้ศึกษาค้นคว้าได้ศึกษาจากผลการศึกษาดังกล่าว การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ยังพบปัจจัยหลายประการโดยเฉพาะปัจจัยด้านผู้บริหารและครูผู้สอน ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษา การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญซึ่งมีผู้ศึกษาค้นคว้าจำนวนน้อย ในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑลยังไม่มีผู้ใดศึกษาค้นคว้าในเรื่องนี้ในฐานะที่ผู้วิจัยได้คลุกคลีอยู่ในวงการศึกษาและรู้จักกับผู้บริหารโรงเรียนหลายท่านและได้ซักถามจนรู้ว่ามียปัจจัยหลายด้านที่สำคัญที่ทำให้การบริหารวิชาการขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พระสมบุรณ์ วิลา (2544) วิจัยพบว่า ปัญหาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ประสบปัญหาหลายประการที่สำคัญ คือ รูปแบบการจัดการศึกษาไม่เป็นไปตามระบบโรงเรียนที่ดี ส่วนใหญ่จัดการศึกษาตามอัธยาศัย แนวทางการดำเนินงานไม่ชัดเจน โรงเรียนขาดความพร้อมในด้านต่างๆ เช่น ด้านงบประมาณ อาคารสถานที่บุคลากร สื่อ อุปกรณ์การเรียน การสอนเกี่ยวกับหลักสูตร แผนงานที่วางไว้ขาดงบประมาณและคนรับผิดชอบโดยตรง ขาดการติดตามและประเมินผลงานตามแผนงานวิชาการที่วางไว้ ขาดการประชุมเกี่ยวกับการจัดทำแผนงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอ พระมงคล มหاناโม (2547:112-114) วิจัยพบว่าการบริหารหลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีปัญหาด้านการเตรียมความพร้อมการใช้หลักสูตรปัญหาขาดการวางแผน สื่อวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอตามความต้องการของผู้เรียน เอกสารหลักสูตรไม่เพียงพอต่อความต้องการของครู และผู้บริหารไม่ให้ความสำคัญกับการเตรียมความพร้อมการใช้หลักสูตร มีปัญหารายวิชาที่จัดให้เรียน นักเรียนไม่สามารถเลือกเรียนได้อย่างหลากหลายนักเรียนไม่สามารถเลือกเรียนได้ตามความถนัด ตามความสนใจและตามความต้องการ และครูยังใช้เครื่องมือวัดและประเมินผลที่ขาดคุณภาพ ด้านการสนับสนุนการใช้หลักสูตรมีปัญหาการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ยังไม่เพียงพอต่อการใช้หลักสูตร โรงเรียนขาดการวางแผนเกี่ยวกับสวัสดิการของครูผู้ใช้หลักสูตร และโรงเรียนขาดการพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องด้านการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรมีปัญหาโรงเรียนขาดการติดตามนักเรียนที่สำเร็จการศึกษาไปแล้ว โรงเรียนขาดการพัฒนากระบวนการนิเทศ และช่วยเหลือครูผู้สอนอย่างมีประสิทธิภาพ และผลการนิเทศภายในยังไม่ได้ถูกนำไปพัฒนาการเรียนการสอนอย่างแท้จริง

พระมหาวิเศษ ปญญาวิชโร (2553 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนากิจการศึกษาศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภาคเหนือตอนบน พบว่าสภาพการดำเนินงานในการจัดการศึกษาทั้งที่เป็นจุดอ่อนและจุดแข็ง นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนพระปริยัติธรรม เป็นที่ต้องการของสถาบันระดับอุดมศึกษาชั้นนำ ผลงานของนักเรียนก็ปรากฏมีให้เห็นอยู่เสมอ ๆ ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเสียงให้แก่โรงเรียนเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมภายนอก แต่สิ่งที่เป็นปัญหาอุปสรรคในการจัดการศึกษาของโรงเรียนก็มีอยู่เช่นกัน ปัญหาอุปสรรคด้านวิชาการ เป็นต้นว่า นักเรียนมีปัญหาอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนไทยภูเขา ความรู้พื้นฐานไม่แน่นพอ นักเรียนพื้นราบมีปัญหาทางสังคม ครอบครัวแตกแยกทำให้นักเรียนเป็นคนก้าวร้าว ไม่มีความสนใจในการเรียน นักเรียนบางส่วนลาออกกลางคัน รวมทั้งปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนขาดเรียนนานไม่มีการลาออก และมีการเข้าออกบ่อย หลักสูตรไม่ค่อยชัดเจนไม่มีจุดยืนที่แน่ชัดเท่าที่ควร มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ขาดอุปกรณ์สื่อการเรียนการสอน

พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น การศึกษาครั้งนี้มุ่งหมายเปรียบเทียบการดำเนินงานและปัญหาการดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนที่เป็นพระภิกษุ และครูผู้สอนที่เป็นฆราวาส จำนวน 133 คน ผลการวิจัยพบว่าการจัดองค์กรโรงเรียนไม่ชัดเจน งานด้านวิชาการ ด้านธุรการ ไม่มีการวางแผนงานไว้ล่วงหน้า มีผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2551) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการบริหารงานแก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม พบว่าควรปรับปรุงการเรียนการสอน การเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์รวมทั้งการเรียนคอมพิวเตอร์ให้ผู้เรียนมีพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งส่งเสริมผู้มีความสามารถพิเศษอย่างเป็นระบบการวิจัยในชั้นเรียน จัดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนให้เหมาะสมกับผู้เรียนและสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อให้ครู มีสมรรถนะ ในการจัดการเรียนการสอนได้ตามมาตรฐานหลักสูตร และเป็นครูมืออาชีพ ดังนี้ เปลี่ยนกระบวนการพัฒนาครู โดยเชื่อมโยงกับการประเมินสมรรถนะทางวิชาชีพ ของครู ที่พิจารณาความรู้ความสามารถของครูเฉพาะวิชาและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน พัฒนาการรวบรวมข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล ครบถ้วนทุกด้าน มีการสรุปคุณลักษณะเด่นพร้อมการส่งเสริมศักยภาพคุณลักษณะการพัฒนา พร้อมวิธีการปรับแก้ จัดทำแฟ้มข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล และเป็นปัจจุบันวางแผนและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับความต้องการ ความสนใจ ความถนัดและตาม

ความแตกต่างกันระหว่างบุคคลโดยผู้เรียนมีส่วนร่วม มีการใช้เทคนิควิธีการสอนหลากหลายเหมาะสมเพื่อส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้รู้เต็มตามศักยภาพและใช้กระบวนการเรียนรู้ที่จะพัฒนามิติทางกาย สังคม จิตใจ และสติปัญญา ให้เข้มแข็งครบทุกด้าน ควรปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ โดยครูผู้สอนจัดกิจกรรมเสริมสร้างลักษณะนิสัยหรือบูรณาการเข้ากับวิชาอื่นๆ ควรพัฒนาเทคนิค วิธีการ นวัตกรรม และสื่อการสอนรายวิชา หรือกิจกรรมต่างๆ ที่จะช่วยปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของผู้เรียน ควรศึกษาหลักสูตรวิเคราะห์หลักสูตรสู่การเขียนแผนการจัดการเรียนรู้อย่างจริงจังต่อเนื่อง นำไปสู่ปฏิบัติให้บังเกิดผลแก่ผู้เรียน ควรวิจัยเกี่ยวหลักสูตร วิธีการสอน วิธีการจัดกิจกรรม และสื่อการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาตนเอง พัฒนาการเรียนการสอน และพัฒนาผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพทั้ง ๕ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา และพลศึกษา ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษาต่างประเทศ และธรรมวินัย ศาสนาปฏิบัติ และภาษาบาลี

ผู้บริหารควรพัฒนางานวิชาการของโรงเรียน/กลุ่มโรงเรียน/ชุมชนมีการสนับสนุนการพัฒนาและประเมินครูให้เป็นวิชาชีพชั้นสูงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ให้มีการติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการอยู่เสมอ ให้มีการวางระบบและกลไกที่ดีในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยร่วมมือกับชุมชนและได้รับการสนับสนุนจากต้นสังกัด ให้มีการนำผลการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงการบริหารอย่างต่อเนื่อง ให้มีการวางระบบระเบียบรองการบริหารที่มีความคล่องตัวสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความเหมาะสม ให้มีระบบการบริหารงานบุคคลที่มีคุณภาพให้ มีระบบการบริหารงบประมาณ ทรัพย์สินและรายได้ที่มีคุณภาพ ให้มีระบบข้อมูล สารสนเทศ เพื่อการบริหารที่ถูกต้อง และครบถ้วน ทันต่อการใช้งาน ให้มีการนิเทศ และประเมินผล เปรียบเทียบกับเป้าหมายตามแผนอย่างต่อเนื่องให้มีการประชุมอย่างสม่ำเสมออย่างน้อยสองเดือนต่อครั้ง และนำผลการประชุมไปปฏิบัติ ให้มีระบบกลไก และมีการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาตามกฎกระทรวง ให้มีระบบ กลไก และมีการตรวจติดตามคุณภาพสถานศึกษาตามกฎกระทรวง มีการให้บริการเทคโนโลยีทุกรูปแบบที่เอื้อต่อการเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม จัดห้องปฏิบัติการ ห้องสมุด และสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอและอยู่ในสภาพใช้การได้ดีให้มีการจัดระบบการบันทึก การรายงานผล และการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียน ให้มีระบบการนิเทศการเรียนการสอนและนำผลไปปรับปรุงการสอนอยู่เสมอ ให้มีการจัดและพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้มแข็งและทั่วถึงให้มีการประเมินผลการใช้หลักสูตร โดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ให้มีสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมและเอื้อต่อการเรียนรู้ ให้มีการประเมินระบบและกลไกในการส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ให้มีการนำผล

ประเมินมาใช้ตัดสินใจและปรับปรุงระบบกลไกในการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา ให้มีการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์กับชุมชน เป็นต้น

พระครูใบฎีกาบุญชู ชูติบุญ (2554) ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา พบว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีปัญหาดังนี้ (1) งบประมาณในการวางแผนปฏิบัติตามแผนและการตรวจสอบงานวิชาการมีน้อย (2) บุคลากรรับผิดชอบในการวางแผนงานวิชาการไม่เพียงพอ (3) การวิเคราะห์งานตามสภาพปัจจุบันทำไม่ได้เต็มที่ (4) ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นในการวางแผนงานวิชาการมีน้อย (5) สื่อการสอนไม่เพียงพอ (6) วัสดุอุปกรณ์ในโรงเรียนมีน้อย (7) บุคลากรไม่ให้ความสำคัญ (8) ผู้สอนให้ความสำคัญในการปฏิบัติตามแผนงานวิชาการน้อย (9) บุคลากรฝ่ายต่างๆ ไม่ให้ความร่วมมือในการตรวจสอบการปฏิบัติงานวิชาการ (10) บุคลากรที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาทางงานวิชาการ ไม่เข้าใจปัญหาที่แท้จริง และ (11) บุคลากรที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาทางงานวิชาการไม่เพียงพอ และไม่เห็นความสำคัญของการแก้ปัญหาทางวิชาการ

สภาพการณ์ที่เป็นอยู่ของการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีประเด็นที่ต้องได้รับการพัฒนาที่สำคัญอยู่หลาย ๆ ประเด็น ไม่ว่าจะเป็นในด้านคุณภาพและมาตรฐานในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ยังไม่เป็นที่ยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ความไม่ชัดเจนในของการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับบริบทที่ควรจะเป็นอย่างแท้จริงประสิทธิภาพของระบบการดำเนินการด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษา ที่ยังไม่มีทิศทางการพัฒนา และขาดความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียนและสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัด นอกจากนั้นยังพบว่า การสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการสร้างศาสนทายาทที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการมากนัก จะมีเพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ อีกทั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางของการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ เพื่อสร้างศาสนทายาท และดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ (กองพุทธศาสนศึกษา, แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา (พ.ศ. 2553 - พ.ศ.2556)

ด้วยสภาพการณ์ปัญหาทั้งภายในและภายนอกดังกล่าว ทำให้การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ไทยจึงประสบความยุ่งยาก และก้าวไปอย่างไรทิศทาง และมีความสับสนในการสนับสนุนของคณะสงฆ์ระดับสูงและการอุดหนุนจาก

หน่วยงานของรัฐ ขณะที่กระแจากข้างนอกก็มองเห็นความสำคัญของการศึกษาคณะสงฆ์น้อยลงไปทุกที

ด้วยเหตุดังที่กล่าวมานี้ ได้ส่งผลกระทบจนกลายเป็นปัญหาที่ต่อเนื่องขึ้นในระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย อันเป็นรากฐานที่สำคัญของพระพุทธศาสนา ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาดังกล่าว จึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษา “การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ” อันเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาของคณะสงฆ์ ที่จะสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประสิทธิผลในยุคร่วมสมัยทั้งยังเป็นการสืบสานพระพุทธศาสนาให้ยาวนานผ่านระบบการศึกษาอันจะทำให้สถาบันศาสนามั่นคงและสอดคล้องกับความเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
2. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ ร.ร.พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา
 - 1.1 การวิจัยนี้มุ่งศึกษาข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
 - 1.2 การวิจัยนี้ ศึกษาในประเด็นการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใน 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดผลประเมินผล
2. ด้านประชากร
 - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร, นครปฐม, และปทุมธานี จำนวน 15 โรงเรียน จำนวน 290 คน
 - 2.2 ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหาร และครู จำนวน 165 คน โดยใช้ขนาดตัวอย่างของตาราง Krejcie and Morgan (ปรากฏตามภาคผนวก) ดังนี้

ครูผู้สอน	โรงเรียนละ	10	คน	รวม	150	คน
ผู้บริหาร	โรงเรียนละ	1	คน	รวม	15	คน
				รวม	165	คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
2. รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ค้นพบสามารถนำไปประยุกต์ใช้และเป็นแนวทางในการบริหารงานวิชาการต่อไปในอนาคต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ของ พระมหาอภิสิทธิ์ จักรแก้ว (2553) พระบรรลัชัย สุภณภินทรีย์ (2551) พระเฉลิมชาติ ชาดิวโร (อิทธิรงค์) (2551) พระมหาชนแดน สมบุตร. (2550) พระมหาเอกสิทธิ์ มณีสาย (2546) และ พระสุทธิพร ปัญญาพาบ (2544) โดยนำสาระสำคัญมาใช้ ในการกำหนดภารกิจการบริหารงานวิชาการได้จำนวน 6 ด้านและนำรูปแบบการบริหารตามแนวคิดของ Bush and Glover จำนวน 6 รูปแบบ ซึ่งมีองค์ประกอบการบริหาร 4 ด้าน (Bush and Glover as cited in Bush, 2004 : 33) มาเป็นกรอบความคิดในการวิจัย ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน ประกอบด้วย
 - 1.1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ
 - 1.2. ด้านการบริหารหลักสูตร
 - 1.3. ด้านการจัดการเรียนรู้
 - 1.4. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมทางวิชาการ
 - 1.5. ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้
 - 1.6. ด้านการวัดผลและประเมินผล
2. รูปแบบการบริหาร 6 รูปแบบ ประกอบด้วย
 - 2.1. รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)
 - 2.2. รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (Collegial Models)
 - 2.3. รูปแบบการเมือง (Political Models)
 - 2.4. รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)
 - 2.5. รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)

2.6. รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)

โดยมีองค์ประกอบการบริหาร 4 ด้าน ประกอบด้วย

- (1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)
- (2) การจัดโครงสร้าง (Structure)
- (3) สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)
- (4) ภาวะผู้นำ (Leadership)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์

การสังเคราะห์ หมายถึง การรวบรวมสรุปองค์ประกอบต่างๆเข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบหรือใกล้เคียงกันและสามารถอ้างอิงได้

รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงลักษณะโครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งในที่นี้

รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม หมายถึง ลักษณะขององค์ประกอบที่จำเป็นในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models) หมายถึง รูปแบบการบริหารองค์กรที่เป็นระบบ มีขั้นตอน ที่ผู้บริหารมีอำนาจในการบริหารตามที่ได้รับแต่งตั้งภายในองค์กรโดยใช้กระบวนการที่มีเหตุผล และรับผิดชอบในการบริหารองค์กรตามที่ได้รับมอบหมาย

รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (Collegial Models) หมายถึง รูปแบบการบริหารองค์กรที่อยู่บนพื้นฐานการกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยน การหารือร่วมกันทางความคิดเห็นและความรู้ในการที่จะนำไปสู่ความเห็นร่วมกัน (Leading to Consensus) มีการกระจายอำนาจให้กับกลุ่มสมาชิกหรือสมาชิกทุกคนในองค์กร

รูปแบบการเมือง (Political Models)) หมายถึงรูปแบบการบริหารองค์กรโดยมีการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจโดยการเจรจาต่อรอง เป็นเรื่องของการทำงานตามกลุ่มผู้ที่มีความสนใจ มีแนวคิดร่วมและพัฒนาจนเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะขององค์กร ส่วนความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยจะถูกรวบรวมและสะสมเป็นแนวการทำงานต่อไป

รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models) หมายถึงรูปแบบการบริหารองค์กรภายใต้ความคิดของผู้นำเพียงคนเดียว เป้าหมายเป็นข้อกำหนดรองลงมา การสร้างสรรค์ของคนในองค์กรนั้นๆ น้อย ผู้ที่มีส่วนร่วมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ตามสถานการณ์ จากความคิดพื้นฐานประสบการณ์ และค่านิยม ของแต่ละคน สมาชิกขององค์กร มีการทำงานที่แตกต่างกัน

รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models) หมายถึง รูปแบบการบริหารองค์กรที่ไม่สามารถคาดการณ์ ไม่มีความชัดเจนเรื่องวัตถุประสงค์ขององค์กร และมีกระบวนการทำงานที่ไม่ถูกต้องยากที่จะเข้าใจ ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models))หมายถึง รูปแบบการบริหารองค์กรเพื่อสร้างสัญลักษณ์ของคนในท้องถิ่นจนเป็นที่ยอมรับสามารถดำรงอยู่ตลอดไป และรูปแบบวัฒนธรรมมีความหลากหลายตามท้องถิ่นนั้น และแต่ละรูปแบบมีองค์ประกอบการบริหาร 4 ด้านดังนี้ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) 2)การจัดโครงสร้าง (Structure) 3) สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) 4) ภาวะผู้นำ (Leadership)

การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมในสถานศึกษาที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพที่สุด โดยมีองค์ประกอบในด้าน การวางแผนงานวิชาการ การบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การพัฒนาและส่งเสริมทางด้าน วิชาการ การจัดสื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล

การวางแผนงานวิชาการ หมายถึง การจัดทำกิจกรรมต่างๆ อันประกอบไปด้วย การวางแผนงานวิชาการ การจัดทำแผนและโครงการสอน การจัดกิจกรรมทางวิชาการ ตลอดจนการมุ่งเสริมและพัฒนาคนในองค์กรหรือสถานศึกษาให้มีศักยภาพสูงสุด การกำหนดนโยบายและ เป้าหมาย การจัดทำเอกสารคู่มือครูและนักเรียน การอบรมความรู้ด้านการวางแผนให้กับบุคลากร

การบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีการเตรียมเกี่ยวกับหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์ หลักสูตร การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย หลักการ ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับหลักสูตรอย่างชัดเจน

การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาวิธีการสอนที่ หลากหลาย การส่งเสริมกิจกรรมและจัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนตลอดถึงการ ติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้

การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้ได้รับ การพัฒนาอบรมด้านวิชาการต่างๆ การจัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่ออบรมความรู้เพิ่มทักษะแก่นักเรียนและบุคลากร

การจัดสื่อการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพด้วยสื่อต่างๆ เช่น สื่อเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหา และจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และการจัดอบรมส่งเสริมการผลิตสื่อ การค้นคว้าวิจัยเพื่อ พัฒนาสื่อการเรียนรู้

การวัดผลและประเมินผล หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การสร้างเครื่องมือ ในการวัดผลการเรียนรู้ การจัดทำเอกสารแบบฟอร์มที่เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการ ติดตาม ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและหลากหลาย

โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่วัดจัดตั้งขึ้นเพื่อให้ การศึกษาแก่พระภิกษุสามเณร ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติของ กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้พระภิกษุสามเณร มีความรู้ มีทักษะทั้งในวิชาธรรมะและวิชาสามัญ และ มุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นพระภิกษุ สามเณร ให้เป็นผู้มีคุณธรรม มีความรู้ ประพฤติปฏิบัติตนตามพระ ธรรมวินัย เป็นศาสนทายาทที่ดีของพระพุทธศาสนา ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เพื่อการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงาน วิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยมีวิธีดำเนินการ 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อหารูปแบบการบริหารงานและนำไปใช้ในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบสอบถามและนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบทดสอบแบบสอบถามและปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ

ขั้นตอนที่ 3 สัมภาษณ์ผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยแบบสอบถาม จำนวน 165 คน

ขั้นตอนที่ 4 สัมภาษณ์ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร โดยผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 4 แห่ง คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดตากฟ้า จ.นครสวรรค์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีโสดา จ.เชียงใหม่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดหนองแขว จ.ขอนแก่น และโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จ.ฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนที่ 5 จัดสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) เพื่อตรวจสอบและรับรองรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เหมาะสมและเป็นไปได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. แบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
2. แบบสัมภาษณ์ ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4 แห่งเกี่ยวกับความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร

3. แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและรับรองรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่เหมาะสมและเป็นไปได้

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสังเคราะห์, การพัฒนา, รูปแบบ, การบริหาร, การบริหารงานวิชาการ, การกิจงานวิชาการ เพื่อนำมาเป็นฐานความรู้ เพื่อสนับสนุนในการวิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา” โดยได้แบ่งเนื้อหาออกเป็นรายชื่อ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย

- 1.1 ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย
- 1.2 กระบวนการสังเคราะห์งานวิจัย
- 1.3 ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย
- 1.4 ขั้นตอนการสังเคราะห์
- 1.5 การกำหนดวัตถุประสงค์
- 1.6 การกำหนดหัวข้อ
- 1.7 หลักการพิจารณาคุณภาพงานวิจัย
- 1.8 ลักษณะสำคัญของการสังเคราะห์งานวิจัย
- 1.9 การเสนอผลการสังเคราะห์งานวิจัย

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

- 2.1 ความหมายของรูปแบบ
- 2.2 ประเภทของรูปแบบ
- 2.3 องค์ประกอบของรูปแบบ
- 2.4 ลักษณะของรูปแบบที่ดี
- 2.5 การประเมินรูปแบบ
- 2.6 รูปแบบการบริหารโรงเรียน
- 2.7 รูปแบบการบริหารของชุมชนและโกลฟเวอร์
 1. รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)
 2. รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (Collegial Models)
 3. รูปแบบการเมือง (Political Models)

4. รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)
5. รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)
6. รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหาร

3.1 ความหมายของการบริหาร

3.2 กระบวนการบริหาร

1. การวางแผน (Planning)
2. การจัดองค์กร (Organizing)
3. การจัดบุคลากร (Staffing)
4. การอำนวยการ (Directing)
5. การควบคุม (Controlling)

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

- 4.1 แนวคิดหลักในการบริหารงานวิชาการ
- 4.2 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ
- 4.3 ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการ
- 4.4 หลักการบริหารงานวิชาการ
- 4.5 องค์ประกอบงานวิชาการ

1. การวางแผนงานวิชาการ
2. การบริหารหลักสูตร
3. การจัดการเรียนรู้
4. การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ
5. การจัดสื่อการเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผล

6. การศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

7. การศึกษาของโรงเรียนคาทอลิก

8. โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

- 8.1 ความเป็นมาและจุดมุ่งหมาย
- 8.2 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป
- 8.3 แผนยุทธศาสตร์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ
- 8.4 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 8.5 การบริหารจัดการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 8.6 การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย

1.1 ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย

Cooper and Hedges (1994) ให้ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัย (research synthesis) หรือการบูรณาการงานวิจัย (research integration) ไว้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวข้องกับความพยายามที่จะค้นหาความสอดคล้องและพิจารณาความเปลี่ยนแปลงหรือความแตกต่างของผลการศึกษาในการศึกษาที่คล้ายกัน จุดประสงค์ของการสังเคราะห์การวิจัยคือพยายามที่จะบูรณาการงานวิจัยให้สามารถที่จะสรุปอ้างอิงได้

สรุป การสังเคราะห์งานวิจัยคือการบูรณาการงานวิจัยที่สอดคล้องหรือใกล้เคียงกันและสามารถอ้างอิงได้

1.2 กระบวนการสังเคราะห์งานวิจัย

1. การกำหนดหัวข้อเรื่อง การกำหนดปัญหาวิจัยของการสังเคราะห์งานวิจัย มีวิธีการกำหนดปัญหาเช่นเดียวกับปัญหาวิจัยโดยทั่วไป เนื่องจากคำว่า “ปัญหาวิจัย” ก็คือข้อสงสัยที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้ ฉะนั้นปัญหาวิจัยของการสังเคราะห์งานวิจัยก็คือ สิ่งที่ยังเป็นข้อสงสัยที่ยังหาข้อสรุปไม่ได้เช่นเดียวกัน เนื่องจากในปัจจุบันมีงานวิจัยเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และงานวิจัยดังกล่าวส่วนใหญ่มักจะศึกษาตัวแปรที่มีลักษณะเหมือนกันหรือตัวแปรเดียวกัน แต่ศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน เพราะฉะนั้นผลการวิจัยจึงมีทั้งสอดคล้องกันและขัดแย้งกัน ซึ่งข้อสรุปดังกล่าวยังไม่มีข้อยุติ และผู้ที่ให้นำผลการวิจัยดังกล่าวไปใช้ก็ไม่สามารถจะนำผลไปใช้ได้ เมื่อกำหนดปัญหาวิจัยแล้วจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

2. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการวิจัยโดยใช้วิธีการสังเคราะห์งานวิจัยก็มีลักษณะเหมือนกับการวิจัยโดยทั่วไป กล่าวคือหลังจากผู้วิจัยได้ทราบถึงปัญหาที่จะทำการวิจัยแล้ว สิ่งที่ผู้วิจัยควรดำเนินการต่อไปก็คือศึกษาปัญหาที่จะทำการวิจัยอย่างรอบคอบ โดยการศึกษาจากทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัย ทั้งนี้เพื่อช่วยให้ปัญหาการวิจัยชัดเจนขึ้นและจะได้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบเขตการวิจัยและสมมติฐานการวิจัยต่อไป

3. การดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัย ในการดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

3.1 การเสาะค้นงานวิจัย หลังจากนี้ผู้วิจัยกำหนดปัญหาและวิเคราะห์การวิจัยที่จะสังเคราะห์งานวิจัยแล้ว สิ่งที่คุณวิจัยจะต้องดำเนินการต่อไปคือ การเสาะค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการวิจัยนั้นๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

3.1.1 แหล่งปฐมภูมิ (primary sources) หมายถึง แหล่งที่คุณวิจัยจะเก็บข้อมูลวิจัยจากงานวิจัยนั้นโดยตรง อันได้แก่ รายงานการวิจัยที่พิมพ์เผยแพร่เป็นเล่ม และพิมพ์เผยแพร่ในวารสารต่างๆ วิทยานิพนธ์หรือปริญญานิพนธ์ของนิสิตและนักศึกษา รายงานการวิจัยของหน่วยงานต่างๆ ตลอดจนงานประชุมสัมมนาเกี่ยวกับการวิจัย และอื่นๆ เป็นต้น

3.1.2 แหล่งทุติยภูมิ (Secondary sources) หมายถึง แหล่งข้อมูลที่คุณวิจัยไม่ได้เก็บข้อมูลผลการวิจัยจากรายงานการวิจัยนั้นโดยตรง แต่เป็นข้อมูลผลการวิจัยที่คุณวิจัยเก็บรวบรวมจากรายงานสรุป และในวารสารต่างๆ

3.2 การคัดเลือกงานวิจัย หลังจากที่คุณวิจัยได้เสาะค้นหางานวิจัยจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแหล่งปฐมภูมิหรือแหล่งทุติยภูมิแล้ว สิ่งที่คุณวิจัยจะต้องดำเนินการต่อไปก็คือ การคัดเลือกงานวิจัย ซึ่งในการคัดเลือกงานวิจัยมีอยู่ด้วยกันหลายวิธี เช่น

3.2.1 การเลือกมาทั้งหมด วิธีนี้เป็นวิธีที่ง่ายที่สุด กล่าวคือ เป็นการรวบรวมผลการวิจัยทุกเรื่องเท่าที่จะหาได้ ทั้งงานวิจัยที่มีการพิมพ์และงานวิจัยที่ไม่มีการพิมพ์ วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทและเอก รายงานการวิจัยเท่าที่จะหาได้จากองค์กรต่างๆ

3.2.2 การเลือกเฉพาะผลงานที่มีการตีพิมพ์ วิธีนี้เป็นการนำเสนอเฉพาะผลงานที่มีการตีพิมพ์ เท่านั้นมารวมเข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งในกรณีเช่นนี้ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะวิทยานิพนธ์และเอกสารการประชุมเท่านั้น เนื่องจากสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในห้องสมุดและสามารถหาได้แทบทุกแห่ง การไม่นำงานที่ไม่มีการตีพิมพ์มาพิจารณาจะเป็นการทวนเวลา งบประมาณ และยังสามารถควบคุมคุณภาพของงานวิจัยได้ด้วย และการพิจารณาคุณภาพงานวิจัย สามารถพิจารณาได้จาก

1) ความสอดคล้องระหว่างชื่อเรื่อง ปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานของการวิจัย

2) การให้นิยามศัพท์ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องและวัดได้

3) การวัดตัวแปรนั้นมีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้มีการระบุหรือบรรยายวิธีการสร้างและการหาคุณภาพหรือไม่อย่างไร

4) กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มแบบใด อิงทฤษฎีความน่าจะเป็นหรือไม่

5) การวิเคราะห์ข้อมูล มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่

6) การนำเสนอผลสอดคล้องกับชื่อเรื่องวัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยหรือไม่

3.3 การรวบรวมผลงานวิจัย

หลังจากที่ผู้วิจัยได้เลือกงานวิจัยโดยใช้เกณฑ์การประเมินงานวิจัยแล้ว สิ่งที่ผู้วิจัยต้องดำเนินการต่อไป คือ การรวบรวมผลงานวิจัย โดยการศึกษางานวิจัยอย่างละเอียด เพื่อหาค่าสถิติต่างๆ ซึ่งเป็นข้อค้นพบจากงานวิจัยทุกเรื่องไปวิเคราะห์ ในการรวบรวมผลงานวิจัย ผู้วิจัยจะต้องสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากรายงานการวิจัย โดยทั่วไปแล้วเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมผลงานวิจัยหรือที่เรียกว่า แบบสรุปงานวิจัย

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้สังเคราะห์งานวิจัยต้องระบุวิธีการวิเคราะห์งานวิจัย การวิเคราะห์งานวิจัยมีหลายวิธี คือ วิธีการแจกแจงนับคะแนนเสี่ยง วิธีพิจารณาค่านัยสำคัญ วิธีวิเคราะห์เมตต้า การนำเสนอผลการวิเคราะห์จะเสนอในรูปแบบใด การบรรยายหรือเสนอด้วยคำสถิติ หรือเสนอด้วยตารางประกอบการบรรยาย

5. การเสนอผลการสังเคราะห์งานวิจัย ในขั้นนี้เป็นการสรุปผลการวิเคราะห์และจัดทำรายงาน สำหรับการสรุปผลการวิเคราะห์นอกจากจะต้องมีการสรุปผล การอภิปรายผลเชื่อมโยงผลการวิจัยกับความรู้ในอดีต และความรู้ทางทฤษฎีแล้ว ยังต้องให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะทางวิชาการด้วย และผลการวิเคราะห์ต้องให้ข้อค้นพบที่ลึกซึ้งเหนือชั้นกว่างานวิจัยแต่ละเรื่องที่น่ามาสังเคราะห์ และข้อสรุปรวมทั้งข้อเสนอแนะต้องมีความกว้างขวางโดยทั่วไป (generality) มากกว่างานวิจัยปกติ (<http://wiki.rmutk.ac.th/index.php>)

สรุป กระบวนการสังเคราะห์งานวิจัย คือการกำหนดปัญหาวิจัย การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การดำเนินการสังเคราะห์งานวิจัยโดยการเสาะค้นงานวิจัยการคัดเลือกงานวิจัย หลังจากที่ได้เลือกงานวิจัยจากแหล่งต่างๆ การวิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอผลการสังเคราะห์งานวิจัย

1.3 ประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย จำแนกได้เป็น 2 ประเภท

1. การสังเคราะห์เชิงคุณลักษณะ (Qualitative synthesis) ได้แก่การอ่านรายงานการวิจัยแล้วนำมาสรุปเข้าด้วยกันซึ่งจะพบจากบทที่ 2 ในวิทยานิพนธ์ของนิสิตนักศึกษาภายใต้หัวข้อว่าวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

2. การสังเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative synthesis) เป็นการวิเคราะห์ตัวเลขคือค่า สถิติที่ปรากฏในงานวิจัยทั้งหลาย การสังเคราะห์เชิงปริมาณจึงเป็นการวิเคราะห์ผลวิเคราะห์ (analysis of

analysis) หรือวิเคราะห์เชิงผสมผสาน (integrative analysis) หรือการวิจัยงานวิจัย (research of research)

1.4 ขั้นตอนการสังเคราะห์

1. กำหนดวัตถุประสงค์และคำถาม (Review question) โดยระบุการทบทวนอย่างเจาะจง
2. กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกรงานวิจัย (Inclusion criteria) และเกณฑ์การตัดออก (Exclusion criteria) และกำหนดขอบเขตการทบทวน
3. กำหนดวิธีการสืบค้นงานวิจัย (Locate studies) และวางแผนการค้นหอย่างเป็นระบบ
4. กำหนดวิธีการเลือกรงานวิจัย (Select studies) และเลือกรงานวิจัยตามเกณฑ์
5. การประเมินคุณภาพงานวิจัย (Critical appraisal) เอาเฉพาะงานวิจัยที่มีคุณภาพ
6. การสกัดข้อมูลงานวิจัย (Data extraction) เอาเฉพาะข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
7. การวิเคราะห์/สรุปและสังเคราะห์รายงาน (Analysis/summary and synthesis of relevant studies) วิเคราะห์/สังเคราะห์ผลการวิจัยทั้งหมด
8. การนำเสนอผล (Present results)
9. การแปลผล/พิจารณาถึงการนำไปใช้ (Interpret results/determining the applicability of results)

สรุป ขั้นตอนการสังเคราะห์ คือ กำหนดวัตถุประสงค์และคำถาม กำหนดเกณฑ์การคัดเลือกรงานวิจัย กำหนดวิธีการสืบค้นงานวิจัย กำหนดวิธีการเลือกรงานวิจัย การประเมินคุณภาพงานวิจัย การสกัดข้อมูลงานวิจัย การวิเคราะห์/สรุปและสังเคราะห์รายงาน การนำเสนอผลและการแปลผล/พิจารณาถึงการนำไปใช้

1.5 การกำหนดวัตถุประสงค์ (Review objectives)

1. ต้องชัดเจนถึงสิ่งที่ต้องการทบทวนวรรณกรรม
2. นำไปสู่การกำหนดคำถามในการทบทวนวรรณกรรม

สรุป การกำหนดวัตถุประสงค์ คือต้องมีความชัดเจนและนำไปสู่การกำหนดคำถาม

1.6 การกำหนดหัวข้อ

1. เรื่องที่ต้องการข้อสรุปจากผลการวิจัย
2. เรื่องที่มีรายงานวิจัยจำนวนมากพอ
3. เรื่องที่ยังไม่เคยมีใครทำการทบทวนมาก่อนในช่วงเวลาเดียวกัน

สรุป การกำหนดหัวข้อ คือ เรื่องที่ต้องการหาข้อสรุป มีรายงานวิจัยมากพอและยังไม่มีใครทำ

1.7 หลักการพิจารณาคุณภาพงานวิจัย

1. ความสอดคล้องระหว่างชื่อเรื่อง ปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานของการวิจัย
2. การให้นิยามศัพท์ ตัวแปรที่เกี่ยวข้องและวัดได้
3. การวัดตัวแปรนั้นมีความเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด เครื่องมือที่ใช้มีการระบุหรือบรรยายวิธีการสร้างและการหาคุณภาพหรือไม่อย่างไร
4. กลุ่มตัวอย่าง ได้มาจากการสุ่มแบบใด อิงทฤษฎีความน่าจะเป็นหรือไม่
5. การวิเคราะห์ข้อมูล มีความถูกต้องเหมาะสมหรือไม่
6. การนำเสนอผลสอดคล้องกับชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัยหรือไม่

สรุป หลักการพิจารณาคุณภาพงานวิจัย คือ ความสอดคล้องระหว่างชื่อเรื่อง ปัญหาการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย และสมมติฐานของการวิจัย การนำเสนอผลสอดคล้องกับชื่อเรื่อง วัตถุประสงค์และสมมติฐานการวิจัย

1.8 ลักษณะสำคัญของการสังเคราะห์งานวิจัย ได้แก่

1. การนำแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของศาสตร์ที่หลากหลายในหัวข้อเรื่องเดียวกัน มาทำการสรุปให้เห็นเป็นแนวคิด ทฤษฎี ตัวแบบใหม่ขึ้นมา
2. การสังเคราะห์งานวิจัยจะเป็นการสังเคราะห์มาจากผลงานวิจัยตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไปในหัวข้อเรื่องเดียวกัน
3. การสังเคราะห์งานวิจัยมีจุดประสงค์เพื่อหาข้อสรุปรวมจากผลงานวิจัยต่างๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการตกผลึกความคิดที่ได้มาจากผลงานวิจัยหลายชิ้น เพื่อให้ได้ข้อสรุปรวมในหัวข้อเรื่องที่ศึกษา

4. เป็นการมุ่งหาข้อสรุปหรือข้อเสนอแนะทั่วไป (Generalization) ในหัวข้อที่ศึกษา โดยใช้เหตุผลเชิงอุปมาน (Induction Reasoning) ซึ่งการใช้เหตุผลเชิงอุปมานเป็นวิธีการศึกษาที่ใช้วิธีการนำข้อค้นพบที่ได้ปรากฏการณ์ต่างๆ เป็นจำนวนมากมาหาเป็นข้อสรุปทั่วไป

5. เป็นการค้นหาความเป็นจริงของปรากฏการณ์ร่วมโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ที่ได้จากการสังเกตปรากฏการณ์หรือข้อค้นพบจากงานวิจัยชิ้นต่างๆ มีการนำมาใช้เหตุผลเชิงอุปมาน รวมถึงอาจมีการนำข้อสรุปร่วมหรือข้อสรุปทั่วไปหรือต้นแบบใหม่ไปทดลองหรือทดสอบเพื่อหาความจริงแท้ต่อไป

สรุป ลักษณะสำคัญของการสังเคราะห์งานวิจัย คือการนำแนวคิด ทฤษฎี และหลักการของศาสตร์ที่หลากหลายในหัวข้อเรื่องเดียวกัน มาทำการสรุปให้เห็นเป็นแนวคิด ทฤษฎี ตัวแบบใหม่ ขึ้นมาจากงานวิจัยตั้งแต่ 2 เรื่องขึ้นไปเพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมในหัวข้อเรื่องที่ศึกษาโดยใช้เหตุผลเชิงอุปมาน (Induction Reasoning) และเป็นการค้นหาความเป็นจริงของปรากฏการณ์ร่วมโดยใช้ระเบียบวิธีการศึกษาทางวิทยาศาสตร์

1.9 การเสนอผลการสังเคราะห์งานวิจัย

เป็นขั้นของการสรุปผลการวิเคราะห์และจัดทำรายงาน ซึ่งต้องมีการสรุปผล การอภิปรายผล เชื่อมโยงผลการวิจัยกับความรู้ในอดีต และความรู้ทางทฤษฎีแล้ว ยังต้องให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะทางวิชาการด้วย และผลการวิเคราะห์ต้องให้ข้อค้นพบที่ลึกซึ้งเหนือชั้นกว่างานวิจัยแต่ละเรื่องที่น่ามาสังเคราะห์ และข้อสรุปรวมทั้งข้อเสนอแนะต้องมีความกว้างขวางโดยทั่วไป (generality) มากกว่างานวิจัยปกติ

สรุป การเสนอผลการสังเคราะห์งานวิจัย คือ การสรุปผลการวิเคราะห์และจัดทำรายงานให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะทางวิชาการ

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

3.1 ความหมายของรูปแบบ

คำว่า “รูปแบบ” หรือ Model เป็นคำที่ใช้เพื่อสื่อความหมายหลายอย่าง ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว รูปแบบจะหมายถึงสิ่งหรือวิธีการดำเนินงานที่เป็นต้นแบบอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น แบบจำลอง สิ่งก่อสร้าง รูปแบบในการพัฒนาชนบท เป็นต้น พจนานุกรม Contemporary English ของ Longman (1981, p. 668) ให้ความหมายไว้ 5 ความหมาย แต่โดยสรุปแล้วจะมี 3 ลักษณะ คือ

1. Model หมายถึง สิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของของจริง ซึ่งเท่ากับ แบบจำลอง
2. Model ที่หมายถึง สิ่งของหรือคนก็นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่าง เช่น ครูต้นแบบ
3. Model หมายถึง รุ่นของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

พจนานุกรมการศึกษา Good (1973) ได้ให้ความหมายรูปแบบ ดังนี้ รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิหรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการหรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม ตามความหมายดังกล่าว อาจกล่าวได้ว่า รูปแบบ คือแบบจำลองของสิ่งที่

เขาวดี วิบูลย์ศรี (2536, หน้า 25) รูปแบบ คือ วิธีที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการของคนที่มีต่อปรากฏการณ์ หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏในลักษณะของการสื่อสารในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง รูปแบบจึงเป็นแบบจำลองในลักษณะเลียนแบบ หรือเป็นตัวแบบที่ใช้เป็นแบบอย่างเป็นแผนผังหรือแบบแผนของการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อเนื่องด้วยความสัมพันธ์เชิงระบบ

สวัสดี สุคนธรังสี (2520, หน้า 206) ทิศนา แคมมณี (2551, หน้า 1) ให้ความหมายรูปแบบ หมายถึงตัวแบบที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่ปรากฏอย่างหนึ่ง หรือ เป็นเครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการหาความรู้ความเข้าใจปรากฏการณ์ เช่นเดียวกับ สุบรรณ พันธ์วิเศษ และชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์ (2522, หน้า 22-23), ใช้คำว่า แบบจำลอง (Model)เท่ากับการย่อหรือเลียนแบบความสัมพันธ์ที่ปรากฏอยู่ในโลกแห่งความเป็นจริงของปรากฏการณ์ใดปรากฏการณ์หนึ่งโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยในการจัดระบบความคิดในเรื่องนั้น ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นและเป็นระเบียบ ส่วน บุญชม ศรีสะอาด (2533, หน้า 19) ให้ความหมาย รูปแบบว่าเป็นโครงสร้างที่แสดงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่มีในปรากฏการณ์ธรรมชาติหรือในระบบต่าง ๆ

Willer (1967, p. 15) รูปแบบ เป็นการสร้างโมทัศน์เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์ โดยอาศัยหลักการของระบบรูปนัยทั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยาม ความสัมพันธ์และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งรูปแบบที่มีความเที่ยงตรง จะพัฒนาเป็นทฤษฎีต่อไป

Stoner and Wankle (1986, p. 12) Nadler (1980, pp. 72-90) Mescon and Khedouri (1985, p. 199) ให้คำนิยาม รูปแบบว่าเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มีความสัมพันธ์องค์ประกอบ ที่เป็นกระบวนการของปรากฏการณ์นั้น ๆ ให้ง่ายขึ้น

สำหรับ Hausser (1980, pp. 132-161) ได้ให้ความหมายที่แตกต่างออกไปโดยที่รูปแบบเป็น สิ่งที่ออกแบบมาเพื่อแสดงถึงองค์ประกอบและกระบวนการตรวจสอบความแตกต่างระหว่าง ความสัมพันธ์ในเชิงทฤษฎีกับปรากฏการณ์จริงจากความหมายทั้งหมดสามารถ

สรุป รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างหรือพัฒนาขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎีที่ได้ศึกษามาของผู้สร้างเอง เพื่อถ่ายทอดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ โดยใช้สื่อที่ทำให้เข้าใจได้ง่ายและกระชับถูกต้อง และสามารถตรวจสอบเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์จริงได้เพื่อช่วยให้ตนเองและคนอื่นสามารถเข้าใจได้ชัดเจนขึ้น และหมายถึงแบบจำลองอย่างง่ายหรือย่อส่วนของปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ผู้เสนอรูปแบบดังกล่าวได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่อแสดงหรืออธิบายปรากฏการณ์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น หรือในบางกรณีอาจจะใช้ประโยชน์ในการทำนายปรากฏการณ์ที่จะเกิดขึ้นตลอดจนอาจใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

3.2 ประเภทของรูปแบบ

1) ประเภทของรูปแบบมีการจำแนกออกเป็นหลายลักษณะในที่นี้สามารถจำแนกได้ 3 รูปแบบ ดังนี้ (Smith ,R. H. and Others, 1980: 46)

(1) รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical model) ได้แก่ รูปแบบคล้ายจริง (Iconic model) มีลักษณะคล้ายของจริง

(2) รูปแบบเสมือนจริง (Analog model) มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง

(3) รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic model) ได้แก่

(3.1) รูปแบบข้อความ (Verbal model) หรือรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative model) รูปแบบนี้ พบมากที่สุด เป็นการใช้อธิบายพฤติกรรมในการอธิบายโดยย่อ

(3.2) รูปแบบทางคณิตศาสตร์ (Mathematical model) หรือรูปแบบเชิงปริมาณ (Quantitative model) การกำหนดประเภทของรูปแบบไม่มีหลักเกณฑ์ตายตัวว่า ควรมีรายละเอียดขององค์ประกอบที่เหมาะสมของรูปแบบจะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ศึกษา และวัตถุประสงค์ในการสร้างรูปแบบนั้น ๆ

3.3 องค์ประกอบของรูปแบบ

1) องค์ประกอบของรูปแบบ มีองค์ประกอบหลักในการดำเนินงาน 4 ประการ ที่ต้องพิจารณาและจัดเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน (เยาเวดี วิบูลย์ศรี, 2544:15) ได้แก่

(1) บุคคล (Personal) หมายถึงความมีสมรรถนะของบุคลากร ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะและพฤติกรรมในการปฏิบัติงาน

(2) การปฏิบัติงาน (Performance) หมายถึงกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

(3) กระบวนการ (Process) หมายถึง การใช้วงจรการบริหารคุณภาพประกอบด้วย การวางแผนการพัฒนา (plan) การปฏิบัติการพัฒนา (do) การตรวจสอบการพัฒนา (check) และการปฏิบัติการปรับแก้ (act) อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

(4) โปรแกรม (Program) หมายถึง หลักสูตรหรือวิธีการในการพัฒนาบุคลากร อาทิ การฝึกอบรมขณะปฏิบัติงาน การสอนงาน การให้คำปรึกษา และการหมุนเวียนสับเปลี่ยนงานการที่จะระบุรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งจะต้องประกอบด้วยรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดที่แน่นอน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์นั้น ๆ (Bardo และ Hartman, 1982)

สรุป ประเภทของรูปแบบจำแนกได้ 3 รูปแบบ คือ รูปแบบเชิงกายภาพ (Physical model) รูปแบบเสมือนจริง (Analog model) และรูปแบบเชิงสัญลักษณ์ (Symbolic model) และองค์ประกอบของรูปแบบประกอบด้วย 4 ส่วนสำคัญ คือ ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อม ในการพิจารณารูปแบบในลักษณะนี้ถือว่าผลผลิตของระบบเกิดจากการที่มีปัจจัยนำเข้าส่งเข้าไปผ่านกระบวนการซึ่งจะกระทำให้เกิดผลผลิตขึ้น และให้ความสนใจกับข้อมูลป้อนกลับจากสภาพแวดล้อมภายนอก

3.4 คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

รูปแบบที่ดีตามแนวคิดของ Keeves (1988: 560) ควรจะมีคุณลักษณะ 4 ประการ ดังนี้

(1) รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ

(2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

(3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

(4) รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของ ตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

รูปแบบที่ดีตามแนวคิดของ พูลสุข หิงคานนท์ (2540: 53) ควรมีคุณลักษณะ ดังนี้

(1) ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบมีโครงสร้าง
(2) มีลักษณะที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผล และสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์

(3) มีโครงสร้างหรือกลไกเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผลได้อย่างชัดเจน

(4) นำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา ดังนั้น คุณลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งที่ต้องพิจารณาคือความสอดคล้องระหว่างรูปแบบและทฤษฎีของเรื่องหรือปรากฏการณ์ที่จะนำรูปแบบดังกล่าวไปอธิบายด้วย ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำไปประกอบการพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

สรุป คุณลักษณะของรูปแบบที่ดีตามแนวคิดของ Keeves และตามแนวคิดของ พูลสุข หิงคานนท์ คือรูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างมากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวเนื่องกันแบบรวม ๆ ใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบบนพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา และรูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่ และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา และควรประกอบด้วยความสัมพันธ์ของตัวแปรแบบมีโครงสร้าง มีลักษณะที่สามารถใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผล และสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ มีโครงสร้างหรือกลไกเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผลได้อย่างชัดเจน และนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ใหม่ของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

3.5 การประเมินรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบ หรือตรวจสอบรูปแบบนั้นข้อมูลเชิงประจักษ์ สามารถตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณ ใช้เทคนิคทางสถิติ ซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง (อุทุมพร จามรมาน, 2541 : 23) คือ

1) การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์ ความเกี่ยวข้องและเหตุผลระหว่างตัวแปร

2) การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลา กลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across Time, Samples, Sites) หรืออ้างอิงจากกลุ่มตัวอย่างไปหาประชากรก็ได้ โดยผลการตรวจสอบนำไปสู่คำตอบ 2 ข้อ คือ การสร้างรูปแบบใหม่ และการปรับปรุงหรือพัฒนารูปแบบเดิม

อิสเนอร์ (Eisner, 1976 : 192-193) ได้เสนอแนวคิดการประเมิน โดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้ และได้เสนอแนวคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ไว้ดังนี้

1) การประเมินโดยแนวทางนี้ มิได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal-based Model) การตอบสนองปัญหา และความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive Model) หรือกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making Modal) อย่างใดอย่างหนึ่ง แต่การประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จะเป็นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่างๆ เข้าด้วยกัน ตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2) เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้ง และต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใดๆ ได้ และต้องใช้ความรู้ ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มาประยุกต์ใช้ในทางการศึกษาระดับสูงในวงการศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ ผู้เรียนรู้เฉพาะในเรื่องนั้นจริงๆ มาเป็นผู้ประเมินผล เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริงๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3) เป็นรูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือว่า ผู้ทรงคุณวุฒินั้นเที่ยงธรรมและมีคุณพินิจที่ดี ทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่างๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

4) เป็นรูปแบบที่ขอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิตามอัธยาศัย และความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการ การเก็บรวบรวม การประมวลผล การวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอทั้งนี้ การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์ และความเป็นที่เชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้น ๆ เป็นสำคัญ

สรุป การประเมินหรือการตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจใช้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณ ใช้เทคนิคทางสถิติ และโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิ

3.6 รูปแบบการบริหารโรงเรียนของนักวิชาการทางการศึกษาในประเทศและต่างประเทศ เช่น จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม, วิสุทธิ วิจิตรพัชรารณ, แมก เนย์ (Mc Nay), ลูเนินเบิร์กและออร์นสไตน์ (Lunenburg and Ornstein) และไปเซย์ (Paisey)

แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารโรงเรียน (School Management Model) จะช่วยให้การพัฒนาแบบแผนการจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีแนวคิดในการพัฒนาควบคู่ไปกับการใช้ทฤษฎีการบริหาร ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีของนักวิชาการ โดยเริ่มจากรูปแบบองค์การทางการศึกษา แนวคิดการพัฒนาองค์ประกอบของรูปแบบ ประเภทของรูปแบบ และคุณลักษณะรูปแบบที่ดี ดังนี้

จินตนา ศักดิ์ภู่อารัม (2545 : บทคัดย่อ) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐ สำหรับประเทศไทย ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่ 1) ส่วนนำ เน้นบริบทความเป็นมาแนวคิด 2) รูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐ 3) แนวทางการนำรูปแบบ ไปใช้และ 4) เงื่อนไขและข้อจำกัดของรูปแบบ

วิสุทธิ วิจิตรพัชรารณ (2547 : บทคัดย่อ) กล่าวว่า องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่ 1) ความนำ แนวคิด หลักการวัตถุประสงค์และอำนาจหน้าที่ 2) องค์ประกอบรูปแบบและสาระสำคัญของการกระจายอำนาจ 3) ยุทธศาสตร์การดำเนินงานและเงื่อนไขความสำเร็จ

รูปแบบการบริหารองค์การทางการศึกษาของ แมก เนย์ (Mc Nay, L. 1992 : 22-23) ได้สรุปโดยใช้หลักการบริหารที่มีการควบคุมแบบแน่น (Tight) และควบคุมแบบหลวม (Loose) ไว้ 4 รูปแบบดังนี้

1. รูปแบบสถาบันการศึกษา (The Collegiums Academy) เป็นแนวคิดคลาสสิกของมหาวิทยาลัยที่มีอิสระในการบริหารด้านการเรียนการสอนในสำนวนที่เรียกว่า Secret Gardens แต่ละคณะมีระเบียบ วิธีปฏิบัติของตน คณาจารย์มีอำนาจและบทบาทอย่างมาก แต่ละคนมีเครือข่ายที่เข้มแข็ง มีการเชื่อมโยงกับองค์การภายนอกสถาบัน

2. รูปแบบราชการ (The Bureaucracy) เป็นการสั่งงานเป็นไปตามลำดับชั้น (Hierarchy) มีระเบียบและกฎเกณฑ์การปฏิบัติงานที่สามารถทำให้มีประสิทธิภาพได้ กฎระเบียบจะถูกกำหนดขึ้น

สำหรับการดำเนินงานตามปกติ ภายใต้มาตรฐานคุณภาพ โดยมีคณะกรรมการไว้คอยช่วยเหลือและการแก้ปัญหาคความขัดแย้ง

3. รูปแบบองค์การธุรกิจ (The Corporate Model) เป็นรูปแบบที่มุ่งสร้างภาวะผู้นำให้กับองค์การ ผู้บริหารสูงสุดให้มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง โดยเน้นรูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม จะมีทีมงานผู้บริหารที่อาวุโส ที่ให้การสนับสนุนและเป็นที่ปรึกษาทำหน้าที่ในการกำหนด พัฒนา นโยบาย สนับสนุนในด้านการเงินและด้านอื่นๆ ในการทำให้มีกิจกรรมและการบริหารงานอื่น ๆ

4. รูปแบบองค์การรัฐวิสาหกิจ (In the Enterprise) ปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ ภายใต้กรอบการทำงานที่กำหนด จะมีการมอบหมาย แต่งตั้งทีมงานแต่ละโครงการ ตัวอย่างเช่น ทีมการวิจัยการสอน การเป็นที่ปรึกษา แนะนำ การสรรหาบุคคลและการศึกษาต่อ ลักษณะการทำงานตามสถานการณ์ที่ยืดหยุ่น การบริหารงบประมาณที่มีประสิทธิภาพ ในรูปแบบการทำงานดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดการพัฒนาลักษณะแบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้หรือเป็นหุ้นส่วนในการเรียนรู้ร่วมกัน

ลูเนนเบิร์กและออร์นสไตน์ (Lunenburg F.C., & Ornstein, 2000 : 27-31) ได้กล่าวถึงรูปแบบการบริหารโรงเรียนไว้ ดังนี้

1. รูปแบบองค์การแบบราชการ (The Bureaucratic Model) ได้สรุปว่า รูปแบบการจัดการแบบราชการส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับความไม่คล่องตัว มีกฎระเบียบที่ไร้ความหมาย งานล่าช้ามีงานเอกสารมาก ไม่มีประสิทธิภาพ อาจกล่าวได้ว่า สิ่งที่ไม่ดีทั้งหมดในการจัดการศึกษา ได้จากระบบราชการ แนวคิดการจัดการแบบราชการนี้เวเบอร์(Weber) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการจัดองค์กร ต่าง ๆ แล้วพบว่าระบบบริหารแบบราชการ (Bureaucracy) มีลักษณะดังนี้

1.1. การแบ่งงาน (Division of Labor) แบ่งภารกิจงานใหญ่เป็นงานย่อยให้ผู้ที่ทำงานแต่ละคนมีอำนาจหน้าที่ในการปฏิบัติงานเหล่านี้

1.2. กฎ ระเบียบ (Rules) ทำงานตามกฎระเบียบที่วางไว้ มีการฝึกปฏิบัติเพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นแบบเดียวกัน

1.3. ระดับอำนาจตามสายการบังคับบัญชา (Hierarchy of Authority) ผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่ต่ำก็อยู่ใต้การบังคับบัญชาของผู้ที่อยู่ในตำแหน่งที่สูงกว่า

1.4. ไม่เป็นเรื่องส่วนตัว (Impersonality) ไม่เอาเจตคติส่วนตัวเข้ามายุ่งกับผู้ที่ได้การบังคับบัญชา การแสดงความท่างกันระหว่างกันระหว่างผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจนั้นไม่มีความลำเอียง

1.5. ความสามารถ (Competence) การจ้างงานเน้นด้านคุณวุฒิและการเลื่อนตำแหน่ง เน้นในเรื่องของการปฏิบัติงาน ป้องกันไม่ให้ผู้ได้บังคับบัญชาถูกออกจากงานโดยง่ายซึ่งทำให้มีความจงรักภักดี

2. รูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม (The Participatory Management Model) มุ่งเน้นให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ครู กลุ่มบุคคล องค์กรต่างๆ มีโอกาสจัดตั้งหรือร่วมจัดตั้งการสนับสนุน การควบคุมสถานศึกษาและเรื่องของขวัญกำลังใจ ความพึงพอใจในการทำงานของบุคคลเป็นส่วน ขยายเพิ่มเติมจากการจัดการรูปแบบราชการ เพราะการจากระบบแบบราชการนั้นขาดความยืดหยุ่น และไม่สนใจในตัวคน จึงเกิดแนวคิดการจัดการแบบมีส่วนร่วมขึ้น

ไปเซย์ (Paisley, 2001 :134-140) ได้สรุปรูปแบบและงานของการบริหารโรงเรียนไว้ 3 รูปแบบ ดังนี้

1. รูปแบบการประยุกต์ทักษะ (Applied Skills Model) เป็นรูปแบบการจัดการที่อยู่บน พื้นฐานความสามารถของแต่ละบุคคลที่ประกอบด้วย

1.1. ทักษะความสามารถทางกรอบแนวคิด (Conceptual Skills) ที่มีความรู้ความเข้าใจ โดยรวม (Comprehensive Understanding)

1.2. ทักษะความรู้ทางเทคนิค (Technical Skills) ที่เรียกว่า Know – How กระบวนการ ที่จะนำความรู้และทรัพยากรในโรงเรียนมาดำเนินการ ให้งานของโรงเรียนสามารถดำเนินการได้ ตามเป้าหมาย

1.3. ทักษะการบริหารมนุษย์ (Human Skills) โดยการสร้างขวัญกำลังใจให้คนงาน อย่างดีที่สุดสำหรับองค์กร รวมทั้งการสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี สามารถเปลี่ยนแปลงการทำงานโดยไม่ทำให้พนักงานเสียขวัญกำลังใจ และสามารถสื่อสารกับบุคลากรได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพและความมั่นใจในการทำงาน ซึ่งความสามารถทั้งหมดนี้เมื่อนำมาประยุกต์ในการ จัดการโรงเรียนในด้านต่างๆ เช่น การบริหารหลักสูตร (Curricular Program) วัตถุประสงค์หลักสูตร (Objective, Syllabus Concept) และวิธีการสอน (Teaching Methods) การสร้างความสัมพันธ์ชุมชน (External relations) รวมทั้งการเงิน (Finance) อุปกรณ์เครื่องมือสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ (Facilities) และการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียน (Staff Development) จึงทำให้งานมีประสิทธิภาพ

2. รูปแบบการมีส่วนร่วม (Participation Model) เป็นการจัดการที่มีการตัดสินใจ และ กระทำจากการมีส่วนร่วมใน 3 ระดับ

2.1. Decisional Deprivation

2.2. Decisional Equilibrium

2.3. Decisional Saturation

การตัดสินใจและการมีส่วนร่วมนี้เป็นการจัดการด้านเนื้อหาหลักสูตร(Curriculum Content) การเลือกและตัดออกของเนื้อหารายวิชา วัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษารวมทั้งกระบวนการจัดการศึกษา(Educational Objectives) การประเมินผลการเรียนของนักเรียน(Evaluation) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน (External Relation) และการบริหารงานในด้านต่างๆของโรงเรียน การเงิน (Finance) การจัดชั้นเรียน (Pupil Grouping) การสรรหาบุคลากรการสนับสนุน สร้างขวัญกำลังใจ (Staffing)การสร้างเทคนิคในการสอน (Teaching methods and Techniques) การกำหนดการดำเนินงาน กิจกรรมการเรียนการสอน (Timetabling Use of Plant) และการใช้สื่ออุปกรณ์และเครื่องมือการเรียนการสอน (Use of Materials and Equipment)

3. รูปแบบความต้องการพัฒนาของบุคลากร (Staff Development Need Model)เป็นรูปแบบการจัดการที่อยู่บนพื้นฐานความต้องการบุคคล ที่จะพัฒนาตนเองและความก้าวหน้าของผู้ทำงานนับตั้งแต่ผู้ทำงานหรือคณะครู เจ้าหน้าที่ที่มีความสำคัญเสมือนทรัพยากร หลักการเปลี่ยนแปลง ผู้ทำงานโดยเฉพาะที่มีจำนวนมาก ย่อมส่งผลกระทบในการทำงาน ดังนั้นการเพิ่มความสามารถที่จะสร้าง ความหลากหลายในการพัฒนาและสนับสนุนให้ผู้ทำงานมีประสิทธิภาพตามนโยบาย ถือเป็นเรื่องสำคัญ รูปแบบการบริหารจัดการ โรงเรียน จำนวน 10 งาน ประกอบด้วย

1. การจัดการทรัพย์สิน (Physical Assets)
2. จัดบรรยากาศภายในโรงเรียน (School Climate)
3. กำหนดคุณค่าและวัตถุประสงค์ เป้าหมาย (Values and Objectives)
4. จัดโครงสร้างหลักสูตรและการพัฒนา(Curriculum Content and Development)
5. การจัดองค์กรและการดูแลพัฒนานักเรียน (Organization and Development of Pupils)
6. จัดโครงสร้างบุคลากรและการพัฒนา(Staff Structure and Development)
7. การจัดการการเงิน (Financial and Systems Management)
8. การจัดการมาตรฐานการทำงาน (Stand of Performance)
9. การสร้างความสัมพันธ์ (External relations)
- 10.การจัดการด้านทักษะความสามารถ (Management Skills)

และอีกด้านหนึ่งมีคณะทำงานที่อยู่ในกลุ่ม ที่มีความแตกต่างกันตามสถานการณ์ซึ่งอาจประกอบด้วย

1. ผู้บริหารสูงสุด (Governors) 2.ผู้บริหารอาวุโส (Senior Management Staff) 3.ผู้บริหารระดับกลาง(Middle Management Staff) 4.คณะครูผู้สอน(Other Teaching Staff) 5.คณะเจ้าหน้าที่ (Non -Teaching Staff) ในการบริหารจัดการจะทำให้เห็นภาพของระดับความชำนาญการและเฝ้าระวังเพื่อการสนับสนุนการพัฒนาเพิ่มเติมให้กับผู้ทำงานในโรงเรียนมากขึ้น

สรุป รูปแบบการบริหารโรงเรียนมีหลายรูปแบบ เช่นรูปแบบสถาบันการศึกษา (The Collegiums Academy) รูปแบบราชการ (The Bureaucracy) รูปแบบองค์การธุรกิจ (The Corporate Model) รูปแบบองค์การรัฐวิสาหกิจ (In the Enterprise) รูปแบบองค์การแบบราชการ (The Bureaucratic Model) รูปแบบการจัดการแบบมีส่วนร่วม (The Participatory Management Model) และรูปแบบความต้องการพัฒนาของบุคลากร (Staff Development Need Model)

แต่รูปแบบเหล่านี้ผู้วิจัยเห็นว่ายังมีความไม่เหมาะสมในการนำมาเป็นกรอบในการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมในครั้งนี้

3.7 รูปแบบการบริหารของบุชและโกลฟเวอร์

บุชและ โกลเวอร์ (Bush and Glover as cited in Bush, 2004 : 50 – 170) แบ่งรูปแบบการบริหารเป็น 6 รูปแบบ ประกอบด้วย

1. รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)
2. รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (Collegial Models)
3. รูปแบบการเมือง (Political Models)
4. รูปแบบการใช้อำนาจ (Subjective Models)
5. รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)
6. รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)

โดยพิจารณาและมียอดประกอบ 4 ด้าน คือ 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) 2) การจัดโครงสร้าง (Structure) 3) สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) 4) ภาวะผู้นำ (Leadership) โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

1. รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models) เป็นรูปแบบการบริหารองค์การที่เป็นระบบมีขั้นตอน (Hierarchical Systems) ที่ผู้บริหารมีอำนาจในการบริหารตามที่ได้รับแต่งตั้งโดยใช้กระบวนการที่มีเหตุผล (Rational Process) และรับผิดชอบในการบริหารองค์การตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งนี้ในรูปแบบเป็นทางการจะพิจารณาในองค์ประกอบการบริหาร (Bush and Glover as cited in Bush, 2004 : 50 - 54) ได้ดังนี้

1.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) รูปแบบเป็นทางการ บอกถึงลักษณะพิเศษขององค์การ เช่นเดียวกับการกำหนดเป้าหมาย (goals oriented) ซึ่งสันนิษฐานได้ว่า องค์การนั้น ดำเนินตามวัตถุประสงค์ (objectives) โดยเฉพาะที่ได้ตั้งไว้ เป้าหมายเหล่านี้ ถูกกำหนดอย่างถาวรโดยหน่วยต้นสังกัด ตามหลักการ กฎเกณฑ์ ระเบียบของทางราชการ สมาชิกทุกคนในองค์การมีการทำงานเพื่อมุ่งไปที่เป้าหมายโดยรวมที่กำหนดไว้อย่างเป็นทางการ

1.2 การจัดโครงสร้าง (Structure) ของการบริหารในรูปแบบเป็นทางการ นำเสนอโครงสร้างขององค์การบนพื้นฐาน ประกอบด้วยครูและนักเรียนที่เสมือนเป็นลักษณะของ ทีมงาน ถูกกำหนดให้เป็นมีอาชีพในแต่ละตำแหน่ง ภายในโรงเรียนหรือวิทยาลัย โครงสร้างองค์การจะมีลักษณะถาวร ชัดเจน มีการตกลงร่วมกันเกี่ยวกับโครงสร้างของตำแหน่งต่าง ๆ เช่น ตำแหน่ง หัวหน้างาน หรือหัวหน้าหมวดวิชา ส่วนการทำงานของครูและทีมงานคนอื่นๆ ถูกกำหนดบทบาท ภายใต้โครงสร้างที่เป็นทางการ โครงสร้างถือว่ามียุทธศาสตร์ต่อพฤติกรรมของบุคคลเป็นรายบุคคลทุกคน มีหน้าที่ความรับผิดชอบของตนที่แตกต่างกัน โครงสร้างขององค์การ มีแนวโน้มที่จะมีการจัดระบบตามลำดับชั้นและแนวดิ่ง ครูทุกคนในโรงเรียนได้รับมอบหมายงานจากครูใหญ่หรือผู้บริหารตามลำดับชั้นและเป็นการบริหารแบบสั่งการจากเบื้องบน

1.3 สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) รูปแบบทางการมีความแตกต่างในวิธีการ เป็นความสัมพันธ์ระหว่างองค์การและสภาพแวดล้อมภายนอก มีรูปแบบที่ค่อนข้างจะเป็น “ระบบปิด” หรือทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่มีแนวโน้มในการจำกัดการเชื่อมโยงสภาพแวดล้อมภายนอก เพียงเล็กน้อย แต่ที่จะคงอยู่ได้เป็นจิตสำนึกในหน้าที่ความรับผิดชอบ และแสดงลักษณะความสัมพันธ์ในเงื่อนไขของการเชื่อมโยงแบบเป็นทางการ ระหว่างหัวหน้าหรือครูใหญ่กับผู้บังคับบัญชาในระดับเหนือขึ้นไปหรือในระดับชาติและระดับท้องถิ่นซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาล มีการปะติดปะต่อกับกลุ่มอื่น ๆ เช่น ผู้ปกครอง ผู้ร่วมงาน และหน่วยงานทางการศึกษาอื่นๆ ลดความสำคัญของโรงเรียนและวิทยาลัยลง ความสำคัญรูปแบบราชการเป็นระบบปิด สามารถอธิบายบทบาทหน้าที่ ลักษณะงานของครูมากกว่าให้ความสำคัญกับนักเรียนและผู้ปกครอง

1.4 ภาวะผู้นำ (Leadership) รูปแบบเป็นทางการเป็นบทบาทของผู้นำในการจัดทำนโยบาย รวมถึงการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ผู้นำจะเป็นผู้ได้รับแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ ซึ่งจะพิจารณาถึงความรู้ ความสามารถและอำนาจที่ได้รับมอบหมาย ผู้นำจะเป็นแบบการสั่งการจากบนลงล่าง ถือเป็นตัวแทนและเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียนทั้งภายในและภายนอก

2. รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (Collegial Models) เป็นรูปแบบการบริหารองค์การที่อยู่บนพื้นฐานการกำหนดนโยบาย (Determine Policy) และการตัดสินใจ (Decision Making) โดยผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ การปรึกษาหารือร่วมกัน (Process of Discussion) และนำไปสู่ความเห็นร่วมกัน (Leading to Consensus) มีการกระจายอำนาจให้กับกลุ่มสมาชิกหรือสมาชิกทุกคนในองค์การ ทั้งนี้ในรูปแบบเพื่อนร่วมงานจะพิจารณาในองค์ประกอบ การบริหาร (Bush and Glover as cited in Bush, 2004 : 72 – 76) ได้ดังนี้

2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) รูปแบบเพื่อนร่วมงานถือว่าการบริหารภายใต้ข้อตกลงของกลุ่มสมาชิก ที่มีเป้าหมายเดียวกัน ทีมงานร่วมกันแสดงความคิดเห็นในเรื่อง

อุดมการณ์ขององค์กร ภายใต้ข้อตกลงเดียวกัน การมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนหรือวิทยาลัยร่วมกันทุกขั้นตอน ประกอบด้วย 3 หน้าที่ ดังนี้

1) วางแนวทางในการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ (objectives) ของโรงเรียนได้

2) กำหนดเป้าหมาย ที่เป็นไปตามระเบียบ กิจกรรมที่สามารถปฏิบัติได้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากิจกรรมที่กำหนด มีส่วนทำให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

3) วางแนวทาง (means) ในการประเมินผลความสำเร็จ โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพได้ต้องบรรลุตามวัตถุประสงค์ (objectives)

2.2 การจัดโครงสร้าง (Structure) รูปแบบเพื่อนร่วมงาน เป็นการจัดโครงสร้างองค์กรที่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก มีความชัดเจนตามเป้าหมาย มีความสัมพันธ์กันภายในโครงสร้างรูปแบบเพื่อนร่วมงาน ถือเป็นการจัดโครงสร้างในลักษณะแนวนอน ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของผู้ร่วมงานที่มีสิทธิเท่าเทียมกันในการกำหนดนโยบาย และการตัดสินใจ ในการจัดการศึกษาการบริหารแบบเพื่อนร่วมงานมักจะแสดงให้เห็นในระบบคณะกรรมการ ซึ่งอาจมีความซับซ้อนในองค์กร กระบวนการตัดสินใจภายใต้ระบบคณะกรรมการ เป็นลักษณะแนวความคิดที่เกี่ยวกับความเสมอภาคกันของสมาชิก ความคิดที่มีอิสระบนพื้นฐานของความชำนาญตามสาขาวิชาโดยเฉพาะ มากกว่าตำแหน่งหน้าที่ที่เป็นทางการ เป็นการตัดสินใจในลักษณะการประนีประนอมกันค่อนข้างมากในบางโรงเรียนอาจมีคณะทำงานที่ทำงานร่วมกันเพื่ออุดมการณ์โดยเฉพาะอย่างทำให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) มีความหลากหลาย ในการประเมินสภาพความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและสิ่งแวดล้อมภายนอก รูปแบบการบริหารแบบเพื่อนร่วมงาน มีลักษณะการตัดสินใจโดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคนขององค์กรทุกคนมีความเท่าเทียมกันในการกำหนดนโยบายและกำหนดแนวทางในการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตาม หากมีการตัดสินใจร่วมกันอาจใช้ระบบคณะกรรมการแบบผสม หัวหน้าหรือครูใหญ่ ถือว่าต้องรับผิดชอบต่อนโยบายของโรงเรียนหรือวิทยาลัยตลอดไป และในการพิจารณาภายใต้กรอบการทำงานแบบมีส่วนร่วม แม้ว่าครูใหญ่จะไม่เห็นด้วยเป็นการส่วนตัว หรือเป็นความจริงที่ว่านโยบายถูกสร้างขึ้นโดยเพื่อนร่วมงาน ครูใหญ่อาจถูกจำกัดความรับผิดชอบ แต่ครูใหญ่ต้องเห็นด้วย อย่างน้อยก็ต้องยอมรับการตัดสินใจในรูปคณะกรรมการ รูปแบบเพื่อนร่วมงานมีแนวโน้มที่จะมองข้ามความขัดแย้ง ที่อาจจะเกิดขึ้นได้ระหว่างกระบวนการ การมีส่วนร่วมภายในและความรับผิดชอบจากบุคคลภายนอก ข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นปัญหา ได้นำมาแก้ไขจนเป็นที่ยอมรับสามารถอธิบายกับบุคคลภายนอกได้ มีความเสี่ยงเป็นอย่างมากสำหรับครูใหญ่ ที่จะต้องรับผิดชอบ

กับความต้องการหรือข้อเรียกร้อง ที่มีความขัดแย้งจากการมีส่วนร่วมและเกิดแรงกดดันถึงขั้นความรุนแรงเช่นในอังกฤษและเวลส์ จากการนำหลักสูตรแห่งชาติไปใช้ มีข้อกำหนดอย่างในการวัดผลประเมินผล ระดับชาติตามระบอบการปกครองของประเทศ โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานการศึกษา (OFSTED) ที่ตั้งขึ้น การประเมินผลดังกล่าว สร้างความยุ่งยากให้แก่โรงเรียนอย่างมาก

2.4 ภาวะผู้นำ (Leadership) รูปแบบเพื่อนร่วมงาน เป็นผู้นำที่มีอิทธิพลและได้รับการยอมรับจากเพื่อนร่วมงาน โดยพิจารณาจากลักษณะของกระบวนการ การตัดสินใจ เนื่องจากการกำหนดนโยบายภายใน กรอบการมีส่วนร่วม การยอมรับในแผนกลยุทธ์ ประเด็นปัญหาอาจจะเกิดจากส่วนต่าง ๆ ขององค์กร และต้องได้รับการแก้ไขในกระบวนการทำงานร่วมกันอย่างผสมผสาน รูปแบบที่สำคัญของภาวะผู้นำไม่อาจมีอิทธิพลและอำนาจไปทั่วทั้งองค์กร เช่น ผู้นำแบบเพื่อนร่วมงาน คือ "ความเป็นเบอร์หนึ่ง ท่ามกลางความเสมอภาคกัน มากที่สุด" ในองค์กรที่เกี่ยวกับวิชาการ ซึ่งคาดว่าจะดำเนินการโดยผู้เชี่ยวชาญมืออาชีพ พื้นฐานความคิดของผู้นำแบบเพื่อนร่วมงาน การออกคำสั่งมีน้อยกว่าการรับฟัง การชักชวนและการเจรจา ผู้นำจะยอมรับการตัดสินใจร่วมกัน

คุณสมบัติของผู้นำ ใน โรงเรียนและในวิทยาลัยที่มีคุณภาพ ดังนี้

1) มีการตอบสนองความต้องการและความปรารถนาของผู้ร่วมงาน หัวหน้าหรือครูใหญ่ยอมรับความเชี่ยวชาญ ทักษะความสามารถของครู และแสวงหาประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์แก่นักเรียนและนักศึกษา การแต่งตั้งผู้นำเกิดจากการที่ได้ปฏิบัติงานเป็นเวลานานจนประสบความสำเร็จและจากประสบการณ์ของตนเอง

2) หัวหน้ากลุ่มเพื่อนร่วมงาน จะแสวงหาโอกาสแบบเป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการในการทดสอบและการกระทำในการริเริ่มงานนโยบาย การสนับสนุน การใช้นวัตกรรม และการยอมรับในการตัดสินใจของครูใหญ่ที่มี "ตำแหน่งสูง" ในโรงเรียน เช่น ส่งเสริม การให้การอบรมเกี่ยวกับวัฒนธรรมขององค์กรและ การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน

3) รูปแบบเพื่อนร่วมงาน มุ่งเน้นอำนาจความเชี่ยวชาญมากกว่าอำนาจอย่างเป็นทางการสิ่งที่ตามมา คืออำนาจในองค์กรวิชาชีพ แทนที่จะพยายามใช้อำนาจที่มีอยู่เหนือผู้ใต้บังคับบัญชาผู้นำควรแสวงหาการยอมรับ การตัดสินใจและการปฏิบัติงานของผู้ร่วมงานที่เป็นมืออาชีพ หัวหน้าหรือครูใหญ่ควรยอมรับและสนับสนุนให้หัวหน้างานและหัวหน้ากลุ่มวิชาให้กลายเป็นผู้นำร่วมกันการพัฒนา ตัวบ่งชี้ ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียนประถมศึกษา คือ "ภาวะผู้นำของการบริหารแบบเพื่อนร่วมงาน ได้รับความสนใจมากในเรื่องของการมีเหตุผลที่มาจากความรอบรู้ของทีมงานระดับมืออาชีพ ที่มีความเชี่ยวชาญ ขั้นตอนของการประสานงานจะช่วยสนับสนุนการบริหารแบบนี้ และการฝึกผู้เชี่ยวชาญเพื่อจุดประสงค์เฉพาะอย่างสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ

ได้ โดยอาศัยคุณลักษณะที่ดีทางวิชาการเช่นการสะสมความรู้ในรายวิชาต่างๆ ของพวกเขา หัวหน้าหรือครูใหญ่เป็นตัวอย่างที่ดีในการให้บริการซึ่งเป็นกระบวนการที่จำเป็นของการมีส่วนร่วม ความเชื่อถือจากเพื่อนร่วมงานของพวกเขาจะขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำที่ปฏิบัติต่อทีมงาน ผู้มีส่วนได้เสียจากภายนอกและการจัดสรรประโยชน์ร่วมกัน

3. รูปแบบการเมือง (Political Models) เป็นรูปแบบการบริหารองค์กรโดยมีการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจโดยการเจรจาต่อรอง (Negotiation and Bargaining) เป็นเรื่องของการทำงานตามกลุ่มผู้ที่มีความสนใจ มีแนวคิดร่วมและพัฒนาจนเป็นวัตถุประสงค์เฉพาะขององค์กร ส่วนความคิดเห็นที่ไม่เห็นด้วยจะถูกรวบรวมและสะสมเป็นแนวการทำงานต่อไป ทั้งนี้เมื่อพิจารณา รูปแบบการเมืองในองค์ประกอบการบริหาร 4 ด้าน (Bush and Glover as cited in Bush, 2004 :101 – 105) ได้ดังนี้

3.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) รูปแบบการเมือง แตกต่างจากรูปแบบเป็นทางการและรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เนื่องจากมุ่งเน้นให้ความสำคัญของเป้าหมายของหน่วยงานย่อยก่อนหรือมุ่งเน้นไปที่กลุ่มผู้เสียประโยชน์เป็นรายบุคคลมากกว่าวัตถุประสงค์ (objectives) ของหน่วยงาน (institution)

3.2 การจัดโครงสร้าง (Structure) รูปแบบการเมือง ถือว่าโครงสร้างขององค์กร เกิดขึ้นจากการต่อรองและการเจรจาเรียกร้อง และอาจเปลี่ยนแปลงเช่นเดียวกับกลุ่มสนใจที่จะโยกย้ายตำแหน่งหน้าที่ วิธีการบริหารเป็นทางการและรูปแบบการบริหารเพื่อนร่วมงาน นำเสนอโครงสร้างที่มีแง่มุมที่ไม่เปลี่ยนแปลง ขณะที่นักทฤษฎีเกี่ยวกับการเมือง (political theorists) พิจารณาว่าโครงสร้างเป็นส่วนหนึ่งในเป็นองค์ประกอบของความไม่แน่นอนและความขัดแย้งของหน่วยงาน (institution) นักทฤษฎีการบริหารเป็นทางการได้ให้ข้อเสนอแนะว่า การพัฒนาโครงสร้างไม่เพียงแต่ทำให้เกิดประสิทธิผลแก่องค์กร แต่จะบอกได้ว่าองค์กรทำหน้าที่ตอบสนองความสนใจแบบไหนที่ทำให้ไปสู่จุดหมายปลายทาง องค์กรอาจจัดองค์ประกอบของโครงสร้างอย่างหลากหลาย เปลี่ยนแปลงไปตามกิจกรรมทางการเมือง ทีมงานฝ่ายบริหารจะเป็นผู้จัดโครงสร้างขึ้น

3.3 สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) รูปแบบการเมืองมุ่งเน้นความสำคัญของอิทธิพลภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจภายใน กระบวนการทางการเมือง รวมทั้งข้อมูล (inputs) จากบุคคลภายนอกและจากรายบุคคลซึ่งมักจะทำให้เห็นพ้องต้องกัน โดยผู้มีส่วนร่วมภายใน กลุ่มสนใจภายนอกที่ใช้อำนาจและอิทธิพลมากมาย อยู่เหนือกระบวนการจัดทำนโยบายตลอดจนความกดดันจากภายนอกและการควบคุมอย่างทางการ โดยตัวแทนของกลุ่มคนภายนอกและเป็นระบบเปิดมากกว่าระบบปิด

3.4 ภาวะผู้นำ (Leadership) มีสองแบบของภาวะผู้นำภายในสถานการณ์ทางการเมืองแบบแรกคือการวางตำแหน่งหัวหน้าหรือครูใหญ่ ให้เป็นผู้มีส่วนร่วมเป็นคนสำคัญในกระบวนการต่อรองและการเจรจา ผลประโยชน์ ผู้นำมีคุณค่าในตนเอง มีความสนใจและวัตถุประสงค์ (objectives) ของนโยบาย ที่พวกเขาแสวงหามาล่วงหน้าให้มีความเหมาะสมในการประชุม คณะกรรมการและการแต่งตั้งแบบไม่เป็นทางการ หัวหน้ามีการแสวงอำนาจที่มีอยู่มากมาย พวกเขาอาจจะปรับใช้ในการสนับสนุนเป้าหมายส่วนบุคคลและเป้าหมายขององค์การ ผู้นำจะได้รับผลกระทบเช่นกัน ในลักษณะของกระบวนการตัดสินใจภายในที่อาจถูกควบคุมโดยคณะกรรมการ บางส่วนและการตัดสินใจของกลุ่มอื่นๆ และแบบที่สองผู้นำใช้กลยุทธ์ในการควบคุม การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

4. รูปแบบการใช้อำนาจ (Subjective Models) เป็นรูปแบบการบริหารองค์การภายใต้ความคิดของผู้นำเพียงคนเดียว เป้าหมายเป็นข้อกำหนดรองลงมา การสร้างสรรค์ของคนในองค์กรนั้นๆ น้อย ผู้ที่มีส่วนร่วมมีความคิดเห็นที่แตกต่างกัน ตามสถานการณ์ จากความคิดพื้นฐาน (Background) ประสบการณ์ (Experience) และค่านิยม (Values) ของแต่ละคน สมาชิกขององค์การมีการทำงานที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เมื่อพิจารณารูปแบบใช้อำนาจในองค์ประกอบทางการบริหาร 4 ด้าน (Bush and Glover as cited in Bush, 2004 : 123 – 127) ได้ดังนี้

4.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) รูปแบบการใช้อำนาจ แตกต่างจากวิธีการบริหารรูปแบบอื่นๆ เนื่องจากมุ่งเน้นไปที่ เป้าหมายเป็นรายบุคคลมากกว่าเป้าหมายขององค์กรนั้นๆ หรือเป้าหมายขององค์การระดับรองลงมา สมาชิกขององค์กรนั้นๆ ถูกกำหนดให้มีเป้าหมายส่วนตัวเป็นรายบุคคล ซึ่งพวกเขาต้องแสวงหาความสำเร็จภายในองค์กรนั้นๆ รูปแบบการบริหารใช้อำนาจไม่ยอมรับความคิดเกี่ยวกับเรื่องการบริหารโดยใช้วัตถุประสงค์ (objectives) ขององค์การหรือรูปแบบการบริหารเป็นทางการ (แบบราชการ) หรือรูปแบบการบริหารแบบเพื่อนร่วมงาน

4.2 การจัดโครงสร้าง (Structure) รูปแบบการใช้อำนาจคำนึงถึงโครงสร้างขององค์กรเป็นผลของปฏิกิริยาของผู้ร่วมงานค่อนข้างมากกว่าเอกลักษณ์ตายตัวซึ่งมีความมีอิสระของคนภายในองค์กร โครงสร้างเป็นผลที่เกิดจากพฤติกรรมของบุคคลและใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกขององค์กร โครงสร้างขององค์กรเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นและยังคงรักษาไว้โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ โครงสร้างเป็นคำอธิบายของพฤติกรรมภายในที่มีข้อจำกัดสิ่งที่คนทำและที่พวกเขาเกี่ยวข้องกับอย่างไร เป็นการเผยแพร่ข้อมูลหรือการสั่งการแบบทางเดียว

4.3 สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) รูปแบบการใช้อำนาจ คือการให้ความสนใจในความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอกซึ่งอาจเป็นเพราะองค์กรไม่แสดงให้เห็นว่า เป็นองค์กรที่ทำงานได้ ความสำคัญขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายในเหตุการณ์ที่กำหนด

โดยบุคคลภายในองค์กรแทนที่จะเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรและกลุ่มคนหรือบุคคลภายนอกองค์กร ความเข้าใจของคนภายนอกเป็นความพยายามอย่างมาก ที่จะมีอิทธิพลต่อโรงเรียนหรือวิทยาลัย ทำให้รู้สึกเพียงเล็กน้อยว่า รูปแบบการใช้อำนาจ ไม่คงสภาพอยู่เสมอไป ต้องจัดการกับสิ่งแวดล้อมทั้งหมดที่มีอยู่ ที่สำคัญเป็นการเชื่อมโยงระหว่างบุคคลภายในและภายนอกองค์กรข้อสันนิษฐานที่ว่าพฤติกรรมของมนุษย์ มีสาเหตุมาจากการให้ความสำคัญส่วนตัวมากกว่านักทฤษฎีการบริหารแบบการใช้อำนาจ ได้แย้งว่า พวกเขามีกำเนิดจากสิ่งแวดล้อมภายนอกและองค์กรที่เราดำรงอยู่ ไม่ยอมรับในโครงสร้างแต่ยอมรับการนำทัศนคติและประสบการณ์มาสู่องค์กร

4.4 ภาวะผู้นำ (Leadership) แนวคิดของภาวะผู้นำ จะทำให้พอดีหรือเหมาะสมภายในกรอบการทำงานของรูปแบบการใช้อำนาจ บุคคลมีเป้าหมายที่จะใช้กับสมาชิกทุกคน ความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับตำแหน่งที่เป็นทางการในองค์กร ใครเป็นผู้ที่ครอบครองบทบาทของความเป็นผู้นำ ก็จะมีค่านิยม ความเชื่อและเป้าหมายของตนเอง ผู้ร่วมงานทุกคนรวมถึงผู้นำระดับรองคนอื่นๆ ต้องทำตามความสนใจของผู้ที่ครอบครองบทบาทของความเป็นผู้นำ อย่างไรก็ตาม ผู้นำขององค์กรอาจจะกำหนดกิจกรรมให้แก่สมาชิกขององค์กร การบริหารอาจเห็นในรูปแบบ การควบคุม หัวหน้าและครูใหญ่ให้ความสำคัญในนโยบายของโรงเรียนหรือวิทยาลัย ผู้นำเหล่านี้อาจใช้อำนาจเพียงคนเดียว เพื่อต้องการให้การยอมรับ แม้ว่าทีมงานอื่นๆ ไม่ยอมให้ความสำคัญนักทฤษฎีการบริหารแบบการใช้อำนาจ ชอบมุ่งเน้นที่คุณสมบัติส่วนตัวของแต่ละบุคคลมากกว่าแทนที่จะเป็นตำแหน่งที่เป็นทางการในองค์กร

5. รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models) เป็นรูปแบบการบริหารองค์กรที่ไม่สามารถคาดการณ์ (Unpredictability) ไม่มีความชัดเจนเรื่องวัตถุประสงค์ขององค์กร (No Clarity Over the Objectives) และมีกระบวนการทำงานที่ไม่ถูกต้อง ยากที่จะเข้าใจ ผู้มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายไม่มีโอกาสมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทั้งนี้เมื่อพิจารณารูปแบบคลุมเครือในองค์ประกอบทางการบริหาร 4 ด้าน (Bush and Glover as cited in Bush, 2004 : 144 - 148) ได้ดังนี้

5.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) รูปแบบคลุมเครือ แตกต่างจากวิธีการบริหารรูปแบบอื่นๆ ทุกแบบ เนื่องจากมุ่งเน้นไปที่ธรรมชาติของปัญหา ทฤษฎีอื่นๆ อาจจะมุ่งเน้นไปที่องค์กรหรือองค์กรระดับรองลงมาหรือเป้าหมายเป็นรายบุคคล แต่ยอมรับระดับหนึ่งว่าวัตถุประสงค์(objectives) เป็นตัวบ่งชี้ที่มีความชัดเจนระดับหนึ่ง คุณลักษณะที่เด่นชัดในมุมมองแบบคลุมเครือคือตัววัตถุประสงค์ (purposes) ที่ไม่ชัดเจนและไม่สามารถเป็นแนวทางที่จะนำไปปฏิบัติได้ ทำให้จุดมุ่งหมายขององค์กรสามารถเลื่อนไหลได้หรือไม่มั่นคง

5.2 การจัดโครงสร้าง (Structure) รูปแบบคลุมเครือพิจารณาแล้วว่าโครงสร้างขององค์กรไม่เป็นระบบ เป็นปัญหาสำคัญในการจัดโครงสร้างภายใน ซึ่งอาจจะมีทั้งแบบคลุมเครือ

และต้องการเปลี่ยนแปลงในองค์การทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนใหญ่ ๆ หรือวิทยาลัยที่ได้กำหนดนโยบายพื้นฐาน โดยคณะกรรมการมากกว่ากำหนดโดยตัวบุคคล คณะกรรมการมาจากหลากหลายสาขา ร่วมกันทำงาน รวมกันเป็นโครงสร้างขององค์การ

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการจัดโครงสร้าง 4 อย่าง ได้แก่

1) องค์การ มีความรับผิดชอบภายในขอบเขต ซึ่งจัดสรรบทบาทหน้าที่ ให้แตกต่างกันแล้วแต่กลุ่มคนหรือบุคคล ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือความแตกต่างกันระหว่างงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษาเป็นโครงสร้างที่เรียบง่าย อย่างไรก็ตาม ขอบเขตของการตัดสินใจเหล่านี้ไม่ได้อธิบายอย่างชัดเจน หรืออธิบายลักษณะงานในการปฏิบัติงานไว้และบางครั้งอาจมีความซับซ้อนกันในการการพัฒนางานวิชาการของนักเรียน งานอาจหยุดชะงักและกลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติภารกิจอาจเกิดความสับสนได้

2) การตัดสินใจอาจแบ่งออกเป็นหลาย ๆ วิธีเพราะปัญหาต่างๆอาจเป็นปัญหาใหญ่หรือปัญหาย่อยๆ อาจจะเป็นปัญหาเร่งด่วนหรือระยะยาว ในเชิงการบริหารเป็นทางการหรือรูปแบบการเมือง ให้โอกาสเท่าเทียมกัน

3) กฎและระเบียบเกี่ยวกับกระบวนการการตัดสินใจภายใน โครงสร้างแบบคลุมเครือ อาจจะไม่ชัดเจน กฎเกณฑ์สำหรับการตัดสินใจนั้น มักจะทำให้เกิดการตีความที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมายแบบเฉพาะเจาะจง การนำกระบวนการลงคะแนนไปใช้ หรือพยายามเข้าถึงการยอมรับหรือข้อเสนอในการถ่วงเวลาของการตัดสินใจ อาจไม่สามารถทำนายได้ทำให้มีผลกระทบต่อผลผลิตขั้นสุดท้าย

4) กฎและระเบียบไม่สามารถนำมาพิจารณาในบางสถานการณ์ โครงสร้างขององค์การส่วนมากมีองค์ประกอบที่ออกแบบมาเพื่อจัดการกับภาวะฉุกเฉินหรือการขัดแย้ง เช่นการจัดโครงสร้างที่มีความซับซ้อนของโรงเรียนมัธยม Churchfields High School ใน WestBromwich ประเทศอังกฤษ ในช่วงต้น 1990 แสดงได้อย่างชัดเจน มีคณะกรรมการหลายคนให้โอกาสแก่ทีมงานมากมาย ให้มีอำนาจในการตัดสินใจ และข้อสันนิษฐานขั้นพื้นฐานของรูปแบบคลุมเครือ คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเป็นที่เปลี่ยนแปลงได้ง่ายในฐานะที่เป็นสมาชิกให้สิทธิในการตัดสินใจ ผลที่ตามมาคือ การตัดสินใจที่อาจเป็นไปได้เฉพาะผู้ร่วมงาน อาจทำให้เกิดความล้มเหลวของกระบวนการตามมาภายหลัง

5.3 สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) สภาพแวดล้อมภายนอกเป็นแหล่งข้อมูลของความคลุมเครือซึ่งมีส่วนทำให้เกิดความไม่แน่นอนขององค์การ โรงเรียนและวิทยาลัยจะต้องคงอยู่ต่อไป ตราบเท่าที่พวกเขาจะสามารถสนองความต้องการของประชาชนผู้มีสิทธิจากภายนอก ดังนั้นองค์การทางการศึกษาต้องรับอิทธิพลจากภายนอกและตอบสนองกับความ

ต้องการภายนอก ดังนั้นองค์การทางการศึกษาต้องมีความเป็นตัวของตัวเองและตอบสนองความต้องการของกลุ่มบุคคลและรายบุคคล การดำเนินงานในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนและความไม่แน่นอน พวกเขาต้องใช้ความพยายามอย่างมาก เพียงแค่ควบคุมปริมาณ และประสิทธิผลของผลิตผลภายในขอบเขต หลายโรงเรียนขณะนี้ไม่สามารถที่จะมองข้ามแรงกดดันที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกในวงกว้างได้ พวกเขาไม่สามารถตอบสนองต่อความไม่แน่นอน ซึ่งเป็นแรงกดดัน องค์การพยายามปกป้องตนเองกับสิ่งที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนหรือบางครั้งอยู่นอกเหนือการควบคุม ความกดดันจากภายนอกมีหลายากรณีที่รุนแรงจนเกินไป

5.4 ภาวะผู้นำ (Leadership) ในบรรยากาศของความคลุมเครือ ความคิดดั้งเดิมของการเป็นผู้นำต้องการการปรับปรุง คุณสมบัติที่คาดไม่ถึงขององค์การที่ขาดการออกคำสั่งและการควบคุม สร้างปัญหาสำหรับผู้นำและแนะนำวิธีการที่แตกต่างกันในการบริหารโรงเรียนและวิทยาลัย ผู้นำต้องเผชิญหน้ากับความคลุมเครือพื้นฐาน 4 แบบ ได้แก่

1) มีความคลุมเครือของวัตถุประสงค์ เนื่องจากวัตถุประสงค์ขององค์การไม่ชัดเจนมันเป็น การยากที่จะระบุให้ชัดเจนและสอดคล้องกับเป้าหมาย ที่จะได้รับการรับรองจากสมาชิกขององค์การ นอกจากนั้นอาจจะเป็นไปได้ว่าการอ้างถึงวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้นจากกิจกรรมขององค์การหากไม่มีเป้าหมายที่ชัดเจน ผู้นำมีพื้นฐานไม่เพียงพอต่อการประเมินผลการปฏิบัติงานและความสำเร็จขององค์การก็จะไม่ปรากฏให้เห็น

2) มีความคลุมเครือของอำนาจ เพราะยากที่จะทำให้การประเมินอำนาจของผู้นำให้ชัดเจน หัวหน้าและครูใหญ่ ครอบครองอำนาจที่ชอบธรรมตามตำแหน่งหน้าที่ในฐานะเป็นผู้นำที่เป็นทางการขององค์การ จึงไม่อาจคาดเดาได้ อำนาจที่ชอบธรรมที่เป็นทางการ คือแนวทางที่ไม่แน่นอนของการใช้อำนาจของผู้นำ การตัดสินใจเกิดขึ้นจากกระบวนการของการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีความซับซ้อน ผู้นำคือผู้ร่วมงานในกระบวนการแต่ "การแก้ปัญหา" ของพวกเขาอาจจะไม่ปรากฏออกมาเป็นผลลัพธ์ที่ต้องการขององค์การ

3) มีความคลุมเครือของประสบการณ์ เนื่องจากสภาพของความไม่แน่นอน ผู้นำอาจไม่สามารถเรียนรู้จากในผลงานของตนเองในสถานการณ์ที่ผ่านมา ผู้นำเลือกจากทางเลือกที่มีอยู่และประเมินผลงานที่ได้ ในเงื่อนไขจากเป้าหมายขององค์การ เมื่อประเมินผลงานแล้ว การบริหารในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกันในเงื่อนไขของความคลุมเครือ ปัจจัยต่าง ๆ อาจทำให้สถานการณ์บิดเบือนไป ดังนั้นประสบการณ์ กลายเป็นแนวทางที่เชื่อถือไม่ได้สำหรับการบริหารงานในอนาคต

4) มีความคลุมเครือในความสำเร็จเพราะเป็นความแตกต่างในการวัดความสัมฤทธิ์ผลของผู้นำ หัวหน้าและครูใหญ่ ปกติจะแต่งตั้งตำแหน่งจากอาชีพความเป็นครูและการบริหารวิชาชีพ

มาจากกรอบทวิที่ประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตามความคลุมเครือของเป้าหมาย อำนาจและประสบการณ์ทำให้ผู้นำมีความแตกต่างกันระหว่างผู้ประสบผลสำเร็จกับผู้ไม่ประสบผลสำเร็จ

6. รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models) เป็นรูปแบบการบริหารองค์การเพื่อสร้างสัญลักษณ์ของคนในท้องถิ่นจนเป็นที่ยอมรับสามารถดำรงอยู่ตลอดไป และรูปแบบวัฒนธรรมมีความหลากหลายตามท้องถิ่นนั้น ๆ ทั้งนี้เมื่อพิจารณารูปแบบวัฒนธรรมในองค์ประกอบทางการบริหาร 4 ด้าน (Bush and Glover as cited in Bush, 2004 : 166 – 170) ได้ดังนี้

6.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) รูปแบบวัฒนธรรมของโรงเรียนหรือวิทยาลัยอาจแสดงให้เห็นได้จากเป้าหมายของโรงเรียนหรือวิทยาลัยนั้นๆ วัตถุประสงค์สามารถนำไปสู่การปฏิบัติ มองเห็นประโยชน์ (values) ขององค์การและความเชื่อถือที่มีต่อองค์การนั้นๆ ซึ่งสอดคล้องและเชื่อมโยงซึ่งกันและกัน เช่นการพรรณนางาน การกำหนดจุดมุ่งหมายที่ชัดเจน การมีวิสัยทัศน์ร่วมกันและการประเมินคุณค่า (values) ให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ดี (Well-stated) ทุกคนมีสิ่งที่มีความสนใจร่วมกัน จะสร้างวัฒนธรรมองค์การให้เข้มแข็ง

6.2 การจัดโครงสร้าง (Structure) โครงสร้างอาจจะนับได้ว่าเป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนทางด้านรูปธรรมของวัฒนธรรมขององค์การ มีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดระหว่างวัฒนธรรมและโครงสร้าง ซึ่งต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน

6.3 สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) สภาพแวดล้อมภายนอกอาจเกี่ยวข้องกับที่มาของค่านิยมและความเชื่อหลาย ๆ แบบ ซึ่งรวมตัวกันเพื่อสร้างรูปแบบของวัฒนธรรมของโรงเรียนหรือวิทยาลัย ความเป็นมาของวิชาชีพครูและประสบการณ์ของครู สภาพแวดล้อมเป็นแหล่งที่มาของค่านิยมความเชื่อ บรรทัดฐานของบุคคล ซึ่งร่วมกันเป็นตัวแทนของวัฒนธรรมภายนอก การพัฒนาวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม สามารถเพิ่มศักยภาพและสามารถให้ผลผลิตที่มีคุณค่าทางการศึกษา นอกจากนี้ยังเห็นข้อแตกต่างของวัฒนธรรม ที่สามารถชี้แจงหรืออธิบาย ได้ว่าวัฒนธรรมที่หลากหลายเกิดจากความสนใจจากภายนอก ความสนใจในวิชาชีพครูหรือของครูและทีมงาน

6.4 ภาวะผู้นำ (Leadership) ผู้นำมีหน้าที่ความรับผิดชอบหลัก ๆ ในการสร้างวัฒนธรรมค้ำจุนวัฒนธรรมให้คงอยู่ การสื่อสารค่านิยมที่เป็นแกนกลางความเชื่อทั้งภายในองค์การและผู้มีส่วนได้เสียภายนอกและหัวหน้าหรือครูใหญ่ทุกคน มีความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐานทางสังคมและประสบการณ์ทางการบริหาร ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคลและความเชื่อที่เกิดจากความสำเร็จของการปฏิบัติงานอาชีพเป็นเวลาหลายปี ครูใหญ่ยังถูกครุคาดหวังให้เป็นผู้หลอมรวมวัฒนธรรมของโรงเรียนหรือวิทยาลัยไว้ ต้องมีความรับผิดชอบในการสร้างและรักษาวัฒนธรรมองค์การให้ดำรงอยู่ตลอดไป

อุทัย บุญประเสริฐ (2546 : 65 - 72) ได้สรุปรูปแบบการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School Based Management = SBM) ที่สำคัญ อย่างน้อย 4 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบที่มีผู้บริหารโรงเรียนเป็นหลัก (Administrative Control) คณะกรรมการโรงเรียน ที่ตั้งขึ้นมีบทบาทสำคัญในการเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของผู้บริหารโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานคณะกรรมการโดยตำแหน่ง คณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนชุมชน ตัวแทนนักเรียน (ชั้นมัธยมศึกษา) คณะกรรมการมีบทบาทในการให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการบริหาร แต่ อำนาจการตัดสินใจขั้นสุดท้ายยังอยู่ที่ผู้บริหารโรงเรียน ตัวอย่าง เช่น ในเขต Edmonton ประเทศสิงคโปร์ , มลรัฐ Texas ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

2. รูปแบบที่มีครูเป็นหลัก (Professional Control) รูปแบบนี้เกิดจากความเชื่อว่าครูเป็นผู้ใกล้ชิดนักเรียนมากที่สุด และเป็นผู้ปฏิบัติการสอนย่อมจะรับรู้ปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่า ตัวแทนคณะครูจะมีสัดส่วนมากที่สุดในคณะกรรมการ เช่น ในเขตการศึกษา Columbia มลรัฐ Ohio ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการตั้งสภาครู ABC (Association Building Council) ประกอบด้วย ผู้แทนครูจากสหภาพครู 1 คน ผู้แทนครูเลือกโดยกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน 2 คน ผู้แทนครูซึ่งกลุ่มครูเลือกกันเอง 2 คน รวมทั้งสิ้น 5 คนและใน Miami และ Los Angeles แต่ละโรงเรียนมีคณะกรรมการโรงเรียน ประกอบด้วยผู้บริหารโรงเรียน ผู้แทนครู ผู้ปกครอง และสมาชิก 1 คน จากสภา ABC (Association Building Council) การตัดสินใจใช้เสียงข้างมาก 2 ใน 3 และผู้บริหารโรงเรียนมีอำนาจคัดค้าน (Veto) ได้

3. รูปแบบที่ชุมชนมีบทบาทหลัก (Community Control) จุดประสงค์ของรูปแบบการบริหารที่ควบคุมโดยชุมชน คือ การเพิ่มความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่ชุมชนและผู้ปกครอง และเพื่อให้ผู้รับบริการการศึกษามีความพึงพอใจในการศึกษาที่จัดให้มากที่สุด คณะกรรมการโรงเรียนจึงมีสัดส่วนจำนวนตัวแทนผู้ปกครองและชุมชนมากที่สุด เช่น คณะกรรมการสภาบริหารโรงเรียน (Board of Trustees) ในประเทศนิวซีแลนด์ ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง 5 คน (มาจากการเลือกตั้ง) ผู้แทนครู 1 คน (มาจากการเลือกตั้ง) ผู้บริหารโรงเรียนและตัวแทนนักเรียน 1 คน (เฉพาะนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย) คณะกรรมการโรงเรียนมีนโยบายการบริหารที่ชัดเจน ระบุไว้ในธรรมนูญโรงเรียน มีหน้าที่รับผิดชอบและบริหารงานทุกอย่างในโรงเรียน

4. รูปแบบที่ครูและชุมชนมีบทบาทหลัก (Professional/Community Control) รูปแบบนี้มีแนวคิดที่ว่าทั้งครูและผู้ปกครองต่างมีความสำคัญในการจัดการศึกษาให้แก่เด็ก สัดส่วนของผู้แทนครู และผู้แทนผู้ปกครอง / ชุมชนจะมีเท่าๆกันในคณะกรรมการโรงเรียน ตัวอย่าง เช่น เมือง

SaltLake City มลรัฐ Utah สหรัฐอเมริกา และประเทศ Spain คณะกรรมการโรงเรียนทำหน้าที่บริหารงานโรงเรียนทุกอย่าง

การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนมีหลายแนวคิด เช่นรูปแบบของ Mc Nay, Lunenburg and Ornstein, Paisley, อุทัย บุญประเสริฐ เป็นต้น

สรุป จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ทฤษฎีการบริหารต่างๆผู้วิจัยเห็นว่าแนวคิดของ Bush and Glover เป็นรูปแบบการบริหารที่มีความเหมาะสม ชัดเจนและทั้งยังมีองค์ประกอบการบริหาร 4 ด้านครบถ้วนในเชิงการบริหารโรงเรียน ประกอบด้วย

- 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)
- 2) การจัดโครงสร้าง (Structure)
- 3) สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)
- 4) ภาวะผู้นำ (Leadership)

และครอบคลุมภารกิจการบริหารงานวิชาการโรงเรียน จึงเลือกใช้กรอบแนวคิดตามทฤษฎีดังกล่าว

4. แนวคิด และทฤษฎี เกี่ยวกับการบริหาร

4.1 ความหมายของการบริหาร

การบริหาร (Administration) หมายถึง การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยความเพียรพยายามของบุคคลอื่น การบริหารเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับคน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) และการจัดการ (Management) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรวิ ชูธรรม, 2534 :17) การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่ประกอบด้วย การวางแผน การจัดองค์การ การกระตุ้น และการควบคุมซึ่งจะนำไปสู่การพิจารณาและจัดการกับบุคคล และทรัพยากรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ (Terry, 1968 : 4) การบริหาร หมายถึง กระบวนการบูรณาการขั้นพื้นฐานในการจัดกิจกรรมขององค์การที่ปฏิบัติอยู่เป็นประจำ (McFarland, 1974 : 5) การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้วัตถุประสงค์ ประสบความสำเร็จโดยผ่านบุคคลและการใช้ทรัพยากรอื่น กระบวนการดังกล่าวรวมถึงองค์ประกอบของการบริการอันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การวางแผน การจัดองค์การ การกำหนดนโยบาย การบริการ และการควบคุม การบริหาร หมายถึง การวางแผน การจัดองค์การ การบริการบุคคล การอำนวยความสะดวก การควบคุม นวัตกรรม และการเป็นตัวแทน (Dale, 1978 : 4) การบริหาร คือ กิจกรรมของหมู่คณะทุกองค์ประกอบด้วยหมู่คณะ จึงจำเป็นต้องมีกฎเกณฑ์เพื่อถือปฏิบัติ มีการสั่งการ มอบหมายงาน และประสานงานเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายขององค์การ (ศิริอร ชันชหัตถ์, 2545 : 45) การบริหาร

หมายถึง กิจกรรมการบริหารทรัพยากร และกิจกรรมงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (วรรัตน์ เขียวไพร, 2542 : 48) การบริหารคือ การใช้ศาสตร์และศิลป์ นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบกันตามกระบวนการบริหาร ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2521 : 6) การบริหาร หมายถึง การร่วมมือของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ดำเนินงานอย่างหนึ่งภายในองค์การ เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และการบริหารคือ การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ อันได้แก่ คน เงิน วัสดุสิ่งของ และวิธีการปฏิบัติงาน หรือที่เรียกว่า 4M's เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน (สมาน รังสีโยกฤษฎ์ 2522 : 15) การบริหาร คือ การที่คณะบุคคลได้ร่วมกันดำเนินงานตามกระบวนการบริหาร ซึ่งเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ และวิธีการจัดการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และการบริหาร คือ กระบวนการวางแผน การจัดองค์การ การสั่งการ และการควบคุมกำกับ ความพยายามของสมาชิกองค์การและใช้ทรัพยากรอื่นๆ เพื่อความสำเร็จในเป้าหมายที่องค์การกำหนดไว้ (สมยศ นาวิการ, 2536 : 18) การบริหาร หมายถึง การจัดการทรัพยากรที่มีอยู่หรือไม่มี ให้มีประสิทธิภาพมากที่สุดเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคคล องค์การ หรือประเทศ หรือการจัดการเพื่อผลกำไรของทุกคนในองค์การ (บุญทัน ดอกไธสง, 2540 : 1) การบริหาร คือ การดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยอาศัยปัจจัยต่างๆ เป็นอุปกรณ์ในการดำเนินงาน ซึ่งประกอบด้วย 5M's คือ คน เงิน วัสดุ สิ่งของ วิธีการปฏิบัติงาน และจิตสำนึกที่ดี

สรุป การบริหาร หมายถึง กระบวนการที่จะทำให้อัตุประสงค์ประสบความสำเร็จโดยผ่านบุคคลและองค์ประกอบของการบริหารอันได้แก่ การกำหนดวัตถุประสงค์ การจัดองค์การ การกำหนดนโยบาย การบริหาร และการควบคุม และหมายถึงกระบวนการทำงานโดยอาศัยอื่นๆ ซึ่งทำกับบุคคลอื่นๆ ที่ต้องอาศัยคนอื่นๆ ซึ่งอาจทำกับบุคคลอื่นหรืออาจผ่านบุคคลอื่น ที่ต้องอาศัยศาสตร์และศิลปะในการทำงาน เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพ

4.2 กระบวนการบริหาร

กระบวนการบริหารครอบคลุมใน 5 เรื่องหลัก ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การจัดบุคลากร การอำนวยการ และการควบคุม มีสาระที่เป็นรายละเอียดสำคัญดังนี้

1) การวางแผน (planning) นักบริหารและนักวางแผนได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “การวางแผน” ไว้ดังนี้ “การวางแผน คือ กระบวนการของการตัดสินใจล่วงหน้าว่า อะไรที่ควรจะทำและจะทำอย่างไร” (R. Wayne Mondy, Robert M. Noe and Shane R. Premeaux, 1999: 57) “การวางแผนคือ กระบวนการของการพิจารณาตัดสินใจล่วงหน้าว่าจะทำอะไร อย่างไร มีการเลือกวัตถุประสงค์นโยบาย และวิธีการปฏิบัติเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์นั้น” (Fremont E. Kast and James

E. Rosenzweig, 1970 : 435 – 436) “การวางแผน เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดสิ่งที่จะต้องกระทำในอนาคตการประเมินผลของสิ่งที่กำหนดว่าจะต้องกระทำ ตลอดจนการกำหนดวิธีการที่จะนำมาใช้ในการปฏิบัติ” (Herbert A. Simon, Donald W. Smithburg and Victor A. Thompson, 1966 : 423 – 442) “การวางแผน หมายถึง กระบวนการขั้นหนึ่งในการบริหารงานให้สำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์และนโยบายที่กำหนดไว้แผนเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้ความรู้ในทางวิชาการและวิจารณ์เหตุการณ์ในอนาคต ยังกำหนดวิธีการโดยถูกต้องและมีเหตุผล เพื่อให้การดำเนินงานตามแบบแผนเป็นไปโดยเรียบร้อยสมบูรณ์ และมีประสิทธิภาพมากที่สุด ฉะนั้น จึงเป็นเรื่องที่คิดถึงสิ่งที่จะเกิดหรือหวังจะให้เกิดขึ้นในอนาคต แผนจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงที่ต้องการจะให้มีขึ้น การกำหนดให้มีแผนเป็นการแสดงออกให้เห็นอัจฉริยภาพของมนุษยชาติ ที่ใช้ความพากเพียรพยายามปรับสิ่งแวดล้อมให้เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต” (วรารัตน์ เจียวไพร, 2542 : 84) สรุป การวางแผนคือ กระบวนการของการตัดสินใจล่วงหน้าว่าเราจะทำอะไร ทำอย่างไร ทำเมื่อใด และใครจะต้องเป็นผู้กระทำ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมายและวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือการวางแผนคือ กระบวนการในการกำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการว่าจะทำอะไร ให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น หากกล่าวในแง่ของสถานการณ์ การวางแผนเป็นกระบวนการในการเผชิญกับความไม่แน่นอนโดยการกำหนดการกระทำขึ้นล่วงหน้าเพื่อให้ได้ตามที่กำหนดไว้ การวางแผนจะเกี่ยวข้องกัน 2 อย่างคือ จุดหมายปลายทางกับวิธีการจุดหมายปลายทางก็คือจะทำอะไร วิธีการก็คือจะทำอย่างไร การวางแผนเป็นหน้าที่อันดับแรกของผู้บริหาร นักวิชาการหลายคนก็กล่าวถึงหน้าที่สำคัญของผู้บริหาร เช่น Luther Gulick : POSDCORB, Henri : POCCC หรือ นักบริหารจำนวนมากในปัจจุบัน ถือหลัก POLE (Planning, Organizing, Leading, and Evaluating) สำหรับการบริหารงาน ซึ่งกำหนดให้หน้าที่ทางการวางแผนจะต้องกระทำเป็นอันดับแรก จึงเป็นที่เข้าใจได้ว่าในทางวิชาการบริหารนั้นยอมรับว่าการวางแผนมีความสำคัญมาก การวางแผน จะช่วยให้ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานมองไปในอนาคต และเป็นโอกาสที่จะกระทำการต่างๆ ให้สำเร็จตามความมุ่งหมายได้ ทั้งยังทำให้มองเห็นปัญหาอุปสรรคและภัยคุกคามต่างๆ เพื่อจะให้หาทางป้องกัน ตลอดจนลดภาวะความเสี่ยงต่างๆ ด้วยนอกจากนี้ การวางแผน เป็นตัวกำหนดทิศทางในเรื่องของวัตถุประสงค์ และเป้าหมายขององค์การทำให้ผู้ปฏิบัติงานทุกคนได้ทราบว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร เพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายเหล่านั้น (อุทัย บุญประเสริฐ : 2546 : 19) ขั้นตอนการวางแผน จึงคล้ายกับขั้นตอนการตัดสินใจซึ่งมีขั้นตอนดังต่อไปนี้ 1) การวิเคราะห์สถานการณ์ ได้แก่ การหาข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน การแปลความหมายของข้อมูลที่ได้ และการสรุปผลเกี่ยวกับข้อมูลทั้งหมดสำหรับนำมาใช้ในการตัดสินใจกำหนดเป็นแผนขึ้นมา การวิเคราะห์จะต้องรวมถึงสถานการณ์ในอดีต

สภาพแวดล้อมในปัจจุบันและรวมถึงการคาดคะเนเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การวิเคราะห์สถานการณ์จะต้องแยกเป็นสภาพแวดล้อมภายในองค์กรและสภาพแวดล้อมภายนอกองค์กร สภาพแวดล้อมภายในเป็นปัจจัยที่องค์กรสามารถควบคุมได้ 2) การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผน ผู้ทำแผนจะต้องกำหนดวัตถุประสงค์ไว้หลายๆ วัตถุประสงค์และกำหนดแผนไว้หลายๆ แผน เพื่อให้สอดคล้องกับระบบงานและหน่วยงาน 3) การประเมินวัตถุประสงค์และแผนการประเมินก็คือ การหาคุณค่าของวัตถุประสงค์แต่ละอย่างและแผนแต่ละแผน แต่ละวัตถุประสงค์และแต่ละแผนย่อมมีทั้งผลดีผลเสีย หากสามารถรู้ข้อดีข้อเสียอย่างชัดเจนก็ย่อมไม่มีปัญหาในการตัดสินใจเลือก แต่ถ้าไม่ชัดเจนผู้บริหารจะต้องจัดลำดับความสำคัญของวัตถุประสงค์และแผน 4) การนำไปใช้ เมื่อเลือกวัตถุประสงค์และแผนแล้ว ผู้บริหารจะต้องนำไปใช้ การเลือกแผนที่ดีที่สุด อาจไม่ได้ประโยชน์เลยถ้าการนำไปใช้ไม่เหมาะสม สิ่งที่สำคัญก็คือ ผู้ใช้แผนจะต้องเข้าใจอย่างชัดเจนและต้องมีทรัพยากรอย่างเพียงพอและขณะเดียวกันทุกคนควรมีส่วนร่วมในการวางแผนตั้งแต่ต้นด้วยการนำแผนไปใช้จึงประสบผลตามต้องการ 5) การตรวจสอบและควบคุม การตรวจสอบและควบคุมทำให้รู้ว่าจะต้องมีการแก้ไขอะไรบ้าง หรือต้องมีการปรับเปลี่ยนอย่างไร หากสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงไปจากที่คาดคะเนล่วงหน้า 6) วิธีการวางแผน ทำให้บรรลุเป้าหมายที่ระบุไว้ในแผน ขณะเดียวกันก็มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพของการวางแผนก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุดด้วย นอกจากนี้การวางแผนจะต้องก่อให้เกิดความพอใจแก่ตัวบุคคลและกลุ่มในองค์กรด้วย การจะทำให้ได้แผนที่ดี ลักษณะดังกล่าวผู้บริหารจะเลือกวิธีการวางแผนให้เหมาะสม (วรารัตน์ เขียวไพรี 2542 : 87 – 88)

สรุป การวางแผน แม้จะมีผลดีหลายประการแต่ก็อาจทำให้แผนล้มเหลวก็ได้ หากไม่อาศัยเครื่องมือช่วยในการวางแผน เครื่องมือที่ใช้มีสามชนิดคือ หนึ่งการพยากรณ์ซึ่งจะทำให้คาดคะเนเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ สองการหาจุดเด่น เพื่อจะหาวิธีที่ดีที่สุดมาใช้วางแผน การให้มีส่วนร่วมในการวางแผนเพื่อให้แผนเป็นที่ยอมรับ การใช้ภาพเพื่อให้เห็นได้ชัดเจน และ สามการใช้ที่ปรึกษาวางแผนเพื่อช่วยให้แผนซึ่งจะทำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2) การจัดองค์กร (Organizing) ความหมายของการจัดองค์กร มีผู้ให้นิยามหรือความหมายไว้หลากหลายแตกต่างกันดังนี้ การจัดองค์กร (Organizing) คือ กระบวนการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างคนงานและกิจกรรมต่างๆ ขององค์กรเพื่อก่อให้เกิด การใช้ทรัพยากรขององค์กรให้มีประสิทธิภาพสูงสุด (ตุลา มหาสุวานนท์, 2545 : 158) การจัดองค์กร (Organizing) คือ การจัดระเบียบกิจกรรมต่างๆ ในองค์กร และมอบหมายงานให้คนปฏิบัติเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย การจัดองค์กรที่ดีจะช่วยให้การบริหารจัดการมีประสิทธิภาพได้ เนื่องจาก 1) ทำให้ทราบขอบเขตความรับผิดชอบและอำนาจหน้าที่ต่างๆ 2) ช่วยป้องกันการทำงาน

ที่ซ้ำซ้อน 3) ช่วยประสานงานในหน้าที่ต่างๆ ได้ดี 4) ช่วยลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างพนักงานในองค์กรได้ 5) สามารถแสดงให้เห็นตัวภาระหน้าที่ความรับผิดชอบได้ชัดเจน 6) ทำให้มีระบบการสื่อสารตามสายการบังคับบัญชาที่ดี (วรารัตน์ เทียวไพร, 2542 : 89)

สรุป การจัดองค์กร คือกระบวนการกำหนดความสัมพันธ์ การจัดระเบียบกิจกรรมต่างๆ ในองค์กร ให้รู้ขอบเขตของงาน ลดการซ้ำซ้อน ลดปัญหาความขัดแย้ง แสดงหน้าที่ที่ชัดเจน เพื่อบอกหมายให้คนปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร หลักของการจัดองค์กร ควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน, อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ, ความรับผิดชอบของผู้บังคับบัญชา, สายบังคับบัญชา, ช่วงการบังคับบัญชา, การประสานงาน, หลักของการทำงานเฉพาะอย่าง และเอกภาพ ในการบังคับบัญชาขององค์ประกอบของการจัดองค์กรจะประกอบไปด้วยการแบ่งงานกันทำ (Division of work) การจัดแผนงาน (Departmentalization) การกระจายอำนาจหน้าที่ (Distribution of Authority) และการประสานงาน (Co-ordination)

3) การจัดบุคลากร (staffing) หลักการบริหารบุคลากรและภาวะผู้นำ ประกอบด้วย การจัดการ โดยยึดวัตถุประสงค์ การเรียนรู้ประสบการณ์ การแบ่งงาน การสรรหาทรัพยากรทดแทน การจัดระเบียบงาน การจัดหน้าที่ความรับผิดชอบ การบริหารงาน การบริหารโดยข้อยกเว้น การเลือกการตัดสินใจที่สั้นที่สุด ซึ่งการบริหารหรือการจัดการจำเป็นต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ด้วย เพราะเมื่อใดที่เกิดช่องว่างระหว่างวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้กับผลลัพธ์ที่ได้ ผู้บริหารต้องวิเคราะห์ถึงสาเหตุและวิธีการแก้ไขซึ่งต้องใช้ความรู้ (ทางวิชาการ) และประสบการณ์มาพิจารณาร่วมกัน หลักการบริหารจัดการการแบ่งงาน การแบ่งงานและการกระจายงานให้ผู้ร่วมงานตามลักษณะงานและความสามารถ จะช่วยให้งานดำเนินไปได้อย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มที่ โดยใช้หลักการของการทำงานเป็นทีม (Teamwork) ใดๆก็ตาม นอกจากความสมดุลของบุคลากรประเภทต่างๆ แล้ว เครื่องมือ เครื่องใช้และเงินก็เป็นสิ่งที่จะต้องบริหารหรือจัดการให้เพียงพอที่จะอำนวยความสะดวกต่อการปฏิบัติงานอีกด้วย ซึ่งสภาพความเป็นจริงนั้น ทรัพยากรมักจะมีจำกัด หรือเรียกได้ว่าขาดแคลนก็ได้ ฉะนั้น ความจำเป็นของการบริหารและจัดการก็ต้องคำนึงถึงสิ่งที่อาจนำมาใช้ประโยชน์ได้ โดยเฉพาะทรัพยากรที่หาได้ในท้องถิ่น ซึ่งนำไปสู่หลักการข้อต่อไปได้แก่ 1) หลักการบริหารจัดการสรรหาทรัพยากรทดแทน การบริหารหรือการจัดการ คือ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดให้คนมาทำงานร่วมกันอย่างสอดคล้องประสมกลมเกลียว เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ 2) หลักการบริหารจัดการจัดระเบียบงาน ให้สอดคล้องกัน การจัดระเบียบงานให้สอดคล้องกัน หมายถึง การกำหนดและควบคุมกิจกรรมต่างๆ ให้สนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เพื่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์เสมอ โดยคำนึงถึงความสัมพันธ์เกี่ยวข้องของงานแต่ละชิ้น ในการช่วยส่งเสริมให้กิจกรรมนั้นๆ ดำเนินไปได้อย่างราบรื่นและสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ 3)

หลักการบริหารจัดการหน้าที่ความรับผิดชอบ ช่วยกำหนดโครงสร้างงาน การพิจารณาความสัมพันธ์ในรายงานของแต่ละบุคคลนั้นสามารถ แจกแจงออกได้เป็นสองประการคือในรูปของหน้าที่ (function) และในรูปของโครงสร้าง (Structure) สำหรับความสัมพันธ์ในรูปหน้าที่นั้นสามารถพิจารณาได้โดยตรงจากธรรมชาติของงาน ซึ่งกำหนดไว้ว่าที่ไหน เมื่อไหร่ และก่อนหรือหลัง เป็นต้น ส่วนความสัมพันธ์ของโครงสร้างนั้นจะเกี่ยวกับกฎระเบียบและขั้นตอนในการบริหาร

4) หลักการบริหารจัดการมอบหมายงาน แสดงถึงผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ และผู้รับผิดชอบงานแต่ละงาน การมอบหมายงาน หมายถึง การที่ผู้บริหารหรือหัวหน้าได้มอบหมายหน้าที่และความรับผิดชอบให้กับลูกน้องหรือผู้ใต้บังคับบัญชาไปดำเนินการ โดยอาจจะมีเงื่อนไขหรือไม่ก็ตาม ผู้บริหารหรือหัวหน้าจะต้องยึดหลักที่ว่า “ไม่ควรทำอะไรในสิ่งที่ลูกน้อง หรือผู้ใต้บังคับบัญชาสามารถทำได้ดีพอๆ กับที่ตนทำเอง” ซึ่งในเรื่องนี้ผู้บริหารจะต้องพยายามคิดเสียว่า “การมอบหมายงาน” นั้นไม่ใช่ “การให้” เพราะการมอบหมายงานยังมีพันธะผูกพันในระหว่างผู้มอบและผู้รับ ซึ่งไม่เหมือนกับการให้ เพราะในการมอบหมายนั้นทั้งผู้มอบและผู้รับต้องมีความพร้อมในการที่จะต้องให้หรือรับ (ตุลา มหาสุรานนท์, 2547 : 165-167)

สรุป การจัดบุคลากร ประกอบไปด้วยการแบ่งงาน การสรรหาทรัพยากรทดแทน การจัดระเบียบงาน การจัดหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยการบริหารงานการแบ่งงานจำเป็นต้องคำนึงถึงการกระจายงานให้ผู้ร่วมงานตามลักษณะงานและความสามารถ จะช่วยให้งานดำเนินไปได้ อย่างราบรื่น บรรลุวัตถุประสงค์อย่างเต็มที่

4) การอำนวยการ (directing) หลักการปฏิบัติการอำนวยการเป็นการประยุกต์ใช้ ทฤษฎีการบริหาร กระบวนการปฏิบัติการบริหารจัดการ การปฏิบัติการบริหารจัดการพระสงฆ์ การปฏิบัติการฝึกอบรมบุคลากร ส่วนสำคัญในการปฏิบัติการจัดการฝึกอบรม สภาพและการปฏิบัติการจัดการฝึกอบรม รูปแบบที่ใช้ในการปฏิบัติการฝึกอบรม ประเภทของการปฏิบัติการฝึกอบรม ประโยชน์ของการปฏิบัติการฝึกอบรม การปฏิบัติการบริหารงานฝึกอบรมมีรายละเอียดที่เป็นสาระสำคัญดังนี้ หลักการปฏิบัติการอำนวยการเป็นงานของผู้อำนวยการหรือผู้บังคับบัญชามีงานหลักคือ การดูแลให้มีการปฏิบัติงานเหมาะสมโดยบุคคลอื่น มีหน้าที่บริหารงานองค์การ โดยสั่งการ ดูแล ตรวจสอบ แนะนำ และจูงใจให้ผู้บังคับบัญชาหรือผู้ร่วมงาน ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ประกอบด้วย 1) งานด้านการวางแผนของผู้อำนวยการ มีดังนี้ 1.1) มีส่วนในการกำหนดวัตถุประสงค์ของกลุ่มต่างๆ ในองค์การ 1.2) กำหนดลักษณะงานแต่ละอย่างให้ชัดเจน 1.3) มีความเข้าใจและช่วยตีความนโยบาย 1.4) มีการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ 1.5) ปรับปรุงระบบและปฏิบัติในปัจจุบันให้ดีขึ้น 2) งานด้านการจัดองค์การของผู้อำนวยการ มีดังนี้ 2.1) การมอบหมายงานให้บุคคลที่เหมาะสม 2.2) การแบ่งงานให้บุคลากรในหน่วยงาน 2.3)

กำหนดงานในหน่วยเดียวกันให้มีมาตรฐานคล้ายคลึง 2.4) กำหนดสายการบังคับบัญชา และความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากร 2.5) คู่มือการปฏิบัติงานให้เป็นปัจจุบัน 2.6) งานด้านการปฏิบัติการของผู้อำนวยการ มีดังนี้ 2.7) กำหนดการเปลี่ยนแปลงบุคลากร 2.8) ประเมินผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคล 2.9) ฝึกอบรมไว้ทำหน้าที่แทนตน 2.10) ดูแลความสัมพันธ์อันดีและขวัญของบุคลากร 2.11) ศึกษาความจำเป็นและความต้องการของบุคลากร 3) งานด้านควบคุมของผู้อำนวยการ มีดังนี้ 3.1) ติดตามวิธีการปฏิบัติสำหรับงานแต่ละอย่าง 3.2) กำหนดมาตรฐานสำหรับงานแต่ละอย่าง 3.3) วัดผลผลิตของงาน 3.4) ตรวจสอบความถูกต้องและปริมาณงาน 4) ข้อเสนอแนะในการอำนวยการให้เกิดผลดีแก่องค์กร การมีกิจกรรมดังต่อไปนี้ 4.1) การมีส่วนร่วมในการบริหาร เป็นวิธีการที่ผู้บังคับบัญชาจงใจให้ผู้ร่วมปฏิบัติงานในองค์กรได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกันทำงานในองค์กร เพื่อให้การบริหารงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ 4.2) จัดหาทรัพยากรต่างๆ ในแต่ละงาน ทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ งบประมาณ วัสดุ เครื่องจักร และอุปกรณ์ทรัพยากรมนุษย์ และการจัดแบ่งพื้นที่สำนักงาน ผู้บังคับบัญชา จะเกี่ยวข้องกันกับทรัพยากรเหล่านี้ทั้งด้านการจัดหา จัดแบ่งและควบคุมสำหรับงานให้เหมาะสม 4.3) คู่มือกิจกรรมสำนักงานให้เป็นไปตามกฎ และนโยบายขององค์กร 4.4) สร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นในแผนก และระหว่างแผนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเนื่องจากความสัมพันธ์อันดีจะสร้างให้เกิดการประสานงานและร่วมมือกันทำงาน จะลดความสูญเปล่าทั้งทางด้านวัตถุ เงินทุน เครื่องจักร อุปกรณ์ และทรัพยากรมนุษย์ 4.5) ประเมินผลการปฏิบัติงาน (ศิริอร ชันธหัตถ์, 2545 : 128-129)

สรุป การอำนวยการ เป็นหลักการและวิธีการหนึ่งในการพัฒนา การปฏิบัติการฝึกอบรมบุคลากร สภาพและการปฏิบัติการจัดการฝึกอบรม รูปแบบที่ใช้ในการปฏิบัติการฝึกอบรมประเภทของการปฏิบัติการฝึกอบรม ประโยชน์ของการปฏิบัติการฝึกอบรมทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนได้ทราบหลักการและวิธีการที่ถูกต้องและเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5) การควบคุม (Controlling) หมายถึง การพยายามบังคับให้งานและกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติเป็นตามแผนที่ได้กำหนดไว้ (Flippo, 1971 : 417) โดยวัดและปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา (Koontz และ Wehrich, 1990 : 23) การควบคุมประกอบด้วยส่วนประกอบที่สำคัญ 3 ประการ (ธงชัย สันติวงษ์, 2546 : 456 – 458) ดังนี้ คือ 1) การกำหนดมาตรฐานหรือเป้าหมายไว้ล่วงหน้า 2) การเปรียบเทียบผลงานกับมาตรฐาน 3) การดำเนินการแก้ไขเพื่อให้การปฏิบัติงานขึ้นต่อไปตามทางที่กำหนดไว้ (Objectives) ซึ่งจะมีการกำหนดเป้าหมายของงาน จากเป้าหมายที่กำหนด ผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องแต่ละคนสามารถที่จะควบคุมตัวเอง (Self – Control) ในการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้ โดยเป็นการควบคุมจากภายในตัวผู้ปฏิบัติ สรุป การควบคุม หมายถึง การพยายามบังคับให้งานและกิจกรรมต่างๆ ที่ปฏิบัติเป็นตามแผนที่ได้กำหนดไว้

สรุป กระบวนการบริหาร ประกอบด้วยกิจกรรมย่อยๆที่คล้ายคลึงกัน แต่มีการจัดกลุ่มย่อยแตกต่างกันไปตามความคิดเห็นของนักวิชาการแต่ละคน ทั้งนี้ในการวิจัยนี้ได้จำแนกกระบวนการบริหารครอบคลุมใน 5 เรื่อง ได้แก่ 1) การวางแผน (planning) 2) การจัดองค์การ (organizing) 3) การจัดบุคลากร (staffing) 4) การอำนวยการ (directing) และ การควบคุม (Controlling)

5. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ

5.1 แนวคิดหลักในการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับ 2) พ.ศ.2545 มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระ คล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่น และ การมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการสามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนการวัดผล ประเมินผล รวมทั้งวัดปัจจัย เกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่น ได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ โดยมีขอบข่ายภารกิจ คือ

1. การพัฒนาหลักสูตร และ กระบวนการเรียนรู้
2. การจัดทำทะเบียนและวัดผล-ประเมินผล
3. การบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้ และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
4. การส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา
5. การส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีทางการศึกษา
6. การพัฒนาห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้
7. การสร้างเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

โดยในแต่ละภารกิจนั้นมีรายละเอียดเกี่ยวกับเนื้อหาการบริหาร ดังนี้

1. กลุ่มงานพัฒนาหลักสูตร และ กระบวนการเรียนรู้

1.1 งานพัฒนาหลักสูตร

- (1) ศึกษาวิเคราะห์เอกสารหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สาระแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับสภาพปัญหาและความต้องการของสังคม ชุมชน และท้องถิ่น

- (2) วิเคราะห์สภาพแวดล้อม และ ประเมินสถานภาพสถานศึกษาเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ การกิจ เป้าหมาย คุณลักษณะที่พึงประสงค์โดยมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในโรงเรียน และชุมชน.
- (3) จัดทำโครงสร้างหลักสูตรและสาระต่าง ๆ ที่กำหนดให้มีในหลักสูตรสถานศึกษาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ เป้าหมาย และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยพยายามบูรณาการเนื้อหาสาระทั้งในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันและระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
- (4) นำหลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน และบริหารจัดการการใช้หลักสูตรให้เหมาะสม
- (5) เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการบริหารหลักสูตร
- (6) จัดทำหลักสูตรและแนวปฏิบัติการใช้หลักสูตร
- (7) ตรวจสอบเกี่ยวกับการโอน/ย้าย หลักสูตรระหว่างโรงเรียนและหลักสูตรอื่น
- (8) สำรวจความต้องการของผู้รับบริการในการจัดการเรียนการสอนนอกระบบโรงเรียน การเรียนแบบอรรถาศัย รวมทั้งกำหนดแนวทางการใช้หลักสูตร เสนอแนะกลุ่มงาน งาน ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงาน

1.2 งานพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

- (1) ส่งเสริมนิเทศ ติดตามและกำกับให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ตามสาระ และหน่วยการเรียนรู้โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
- (2) ส่งเสริมนิเทศ ติดตามและกำกับให้ครูจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน
- (3) จัดให้มีการนิเทศการเรียนการสอนแก่ครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ตามความเหมาะสม
- (4) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาครู โดยการจัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงานตามสถาบันต่าง ๆ เพื่อนำมาพัฒนาการเรียนการสอน

1.3 งานตารางสอน

- (1) สำรวจความรู้ ความสามารถของครู และความสอดคล้องของครูกับหลักสูตรของโรงเรียน ประสานกับกลุ่มบริหารงานบุคคลเพื่อจัดสรรอัตรากำลัง
- (2) วิเคราะห์โครงสร้างหลักสูตร สำรวจความต้องการ ความถนัดความสนใจ ร่วมกับกลุ่มงานแนะแนว และเสนอแนะต่อคณะกรรมการบริหารหลักสูตร เพื่อจัดรายวิชาให้นักเรียนลงทะเบียน

- (3) จัดตารางสอนนักเรียน ครู ตารางการใช้ห้อง และติดตาม ควบคุมให้การดำเนินการตามตารางสอนให้ถูกต้อง ทั้งการเรียนและการสอน
- (4) กำหนดแนวปฏิบัติในการจัดสอนแทน ติดตามผลการปฏิบัติ

2. กลุ่มงานทะเบียนและวัดผล

2.1 งานทะเบียน

- (1) จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร ระเบียบ คู่มือ เกี่ยวกับงานทะเบียน
- (2) ดำเนินการกรอกข้อมูลนักเรียน ลงทะเบียน ข้อมูลผลการเรียนในระบบงานทะเบียน
- (3) ตรวจสอบผลการจบการศึกษา ออกหลักฐานทางการศึกษา กรณีนักเรียนย้ายสถานศึกษา จบการศึกษา การรับรองการเป็นนักเรียน
- (4) ควบคุมการออกเกียรติบัตรในโรงเรียน
- (5) เก็บรักษาเอกสาร/หลักฐานที่เกี่ยวข้องตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี
- (6) รายงานผลการจบการศึกษาต่อหน่วยงานต่าง ๆ ตามระเบียบที่เกี่ยวข้อง

2.2 งานวัดผลและประเมินผล

- (1) จัดหาวัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร ระเบียบ คู่มือ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ครูในการวัดผล ประเมินผลการเรียน
- (2) กำหนดระเบียบ แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล ประเมินผลของสถานศึกษา
- (3) ส่งเสริมนิเทศ ติดตาม พัฒนาครู และกำกับดูแลให้ครูจัดทำแผนการวัดผล ประเมินผลแต่ละรายวิชาให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา สาระการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ แผนการเรียนรู้ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
- (4) ส่งเสริม นิเทศ ติดตาม ควบคุมและกำกับให้ครูดำเนินการวัดผล และประเมินผลการเรียนการสอนโดยเน้นการประเมินตามสภาพจริง จากกระบวนการปฏิบัติ และ ผลงาน
- (5) ดำเนินการสอบคัดเลือกนักเรียนเข้าศึกษาต่อ และอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากการเรียนการสอนปกติ
- (6) พัฒนาเครื่องมือวัดผล ประเมินผลให้ได้มาตรฐาน
- (7) ดำเนินการจัดทำข้อมูลการวัดและประเมินผลการเรียน กรอกข้อมูล ติดตาม ตรวจสอบการกรอกข้อมูลของครู ในระบบงานวัดผล และส่งต่องานทะเบียน
- (8) วิเคราะห์และประเมินผลการเรียน

- (9) ดำเนินการแก้ไขปัญหาการเรียนของนักเรียน ทั้งระหว่างเรียนและหลังการประเมินผลร่วมกับผู้สอน กลุ่มสาระ กลุ่มงาน งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. กลุ่มสาระการเรียนรู้ และ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

1. จัดโครงสร้างการบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้
2. บริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้ให้เป็นไปตามหลักสูตรของโรงเรียน สอดคล้องกับนโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของโรงเรียน และของหลักสูตร
3. ควบคุม ดูแล กำกับการใช้หลักสูตรของกลุ่มสาระการเรียนรู้ ประเมินผลการใช้หลักสูตรอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเสนอขอปรับปรุงหลักสูตรเมื่อพบข้อบกพร่อง หรือจุดที่ควรพัฒนา
4. ควบคุม ดูแล กำกับ ติดตามการจัดการเรียนการสอนให้เป็นไปตามหลักสูตร ตามตารางสอน
5. จัดการนิเทศภายใน การวิจัยในชั้นเรียน และการพัฒนาครู โดยการประชุมสัมมนา ศึกษาดูงาน
6. จัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร และร่วมกับงานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
7. ควบคุมดูแลให้การดำเนินงานของกลุ่มสาระให้เป็นไปตามแผนปฏิบัติราชการของโรงเรียน
8. ประสานงานระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ในการบูรณาการเรียนการสอนระหว่างกลุ่มสาระ และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
9. จัดทำหลักสูตรสถานศึกษาของกลุ่มสาระ

4. กลุ่มงานส่งเสริมคุณภาพการจัดการศึกษา

4.1 งานนิเทศภายใน

- (1) จัดระบบการนิเทศงานวิชาการ และการเรียนการสอนในโรงเรียน
- (2) นิเทศ ติดตาม จัดหาผู้นิเทศ เครื่องมือการนิเทศ เอกสารเกี่ยวกับการนิเทศ งานวิชาการ
- (3) พัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการนิเทศทั้งผู้ให้การนิเทศ และผู้รับการนิเทศ
- (4) พัฒนาระบบการนิเทศให้มีความหลากหลาย สนองต่อความต้องการของครู บุคลากร และโรงเรียนรวมทั้งจัดระบบสารสนเทศ และการจัดทำรายงานการนิเทศ

4.2 งานวิจัยและวิจัยในชั้นเรียน

- (1) ศึกษาวิเคราะห์ วิจัยการบริหาร การจัดการและพัฒนาคุณภาพงานวิชาการในภาพรวมของสถานศึกษา
- (2) ส่งเสริมให้ครูศึกษา วิเคราะห์ วิจัย เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ให้แต่ละกลุ่มสาระการเรียนรู้
- (3) ประสานความร่วมมือในการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ตลอดจนเผยแพร่ผลงานการวิจัย หรือพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน และงานวิชาการกับสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และ สถาบันอื่น
- (4) รวบรวม จัดทำรายงานการวิจัย

4.3 งานส่งเสริมความเป็นเลิศทางวิชาการ

- (1) ส่งเสริมให้ครูและนักเรียนได้แสดงผลงานทางวิชาการ
- (2) ส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมีโอกาสเข้าร่วมแข่งขันและทดสอบความรู้ทางวิชาการของสถาบันอื่นทางวิชาการในทุกระดับ
- (3) ฝึก อบรม ให้ความรู้กับนักเรียนก่อนที่จะเข้าร่วมแข่งขันทางวิชาการกับสถาบันอื่น
- (4) จัดระบบและดำเนินงานเกี่ยวกับการประกันคุณภาพงาน วิชาการตามมาตรฐานของโรงเรียนกระทรวงศึกษาธิการ และสมศ.
- (5) สำรวจและรายงานผลปัญหา อุปสรรคและความสำเร็จของกิจกรรมทางวิชาการต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา

4.4 งานแก้ไขปัญหาการเรียน

- (1) จัดสอนซ่อมเสริมสำหรับนักเรียนที่มีปัญหาการเรียน หรือไม่ผ่านการประเมินผล
- (2) จัดเรียนซ้ำ สำหรับนักเรียนที่ไม่ผ่านการประเมินผล
- (3) ประสานงานผู้ปกครอง ครูที่ปรึกษา ครูแนะแนว ครูประจำวิชา เพื่อติดตาม แก้ไขปัญหาการเรียน ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อค้นหาแนวทางการแก้ปัญหา นักเรียนที่เรียนซ้ำ มีปัญหาการเรียน และนำไปปรับปรุงพัฒนาการจัดกระบวนการเรียนการสอนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง

5. กลุ่มงานส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรม และ เทคโนโลยีทางการศึกษา

5.1 งานโสตทัศนศึกษา

- (1) จัดหาโสตทัศนอุปกรณ์ที่ส่งเสริมสนับสนุนการเรียนการสอน

- (2) ให้บริการและควบคุมดูแลโสตทัศนอุปกรณ์ประเภทต่าง ๆ เช่น เครื่องเล่น เทปโทรทัศน์ เครื่องฉายภาพนิ่ง เครื่องบันทึกเสียง เครื่องเสียง ฯลฯ
- (3) บันทึกเสียง ถ่ายภาพ ถ่ายทำสไลด์ ถ่ายเทปโทรทัศน์ประกอบคำบรรยาย
- (4) ให้คำแนะนำในการสร้างและผลิตสื่อการสอน
- (5) จัดเก็บรักษา จัดทำทะเบียน วัสดุ ครุภัณฑ์ ซ่อมแซม โสตทัศนอุปกรณ์
- (6) จัดบริการขอยืมสื่อการศึกษาจากแหล่งวิชาการต่าง ๆ นำมาใช้ในการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรม และควบคุมการเบิกจ่าย ให้บริการยืม โสตทัศนอุปกรณ์
- (7) พัฒนาครู นักเรียน และบุคลากร เพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการใช้สื่ออุปกรณ์โสตทัศนศึกษา
- (8) ให้บริการและคำปรึกษาแก่หน่วยงานและชุมชนเกี่ยวกับการใช้โสตทัศนอุปกรณ์

5.2 งานศูนย์เทคโนโลยีทางการบริหารและการเรียนการสอน

- (1) วางแผน จัด ควบคุมดูแล แก้ไขปัญหา และเป็นที่ปรึกษาในการใช้เทคโนโลยีระบบเครือข่ายภายในโรงเรียน ทั้งการใช้อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรศัพท์
- (2) พัฒนาครู นักเรียน และบุคลากรเพื่อให้มีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ทั้งส่วนที่เป็นฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์
- (3) สนับสนุนฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์ต่อการบริหารงานและการจัดการเรียนการสอน
- (4) พัฒนาระบบเครือข่ายภายในโรงเรียน ทั้งการใช้อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรศัพท์ ทั้งส่วนที่เป็นฮาร์ดแวร์ และซอฟต์แวร์
- (5) เป็นผู้จัดการระบบเครือข่าย และเว็บมาสเตอร์ของโรงเรียน
- (6) ประสานร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนา การใช้สื่อนวัตกรรม และเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนการสอน และ พัฒนางานวิชาการกับบุคลากรภายในสถานศึกษา บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่น
- (7) ประเมินผลการใช้สื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

5.3 งานพัฒนานวัตกรรมทางการศึกษา

- (1) สนับสนุนการทำผลงานเพื่อเลื่อนวิทยฐานะของครูและผู้บริหาร
- (2) จัดอบรมสัมมนาให้ครูได้เรียนรู้ด้านวิชาการที่ทันสมัยเกิดแนวทางในการคิด สร้างนวัตกรรม

- (3) กัดสรรนวัตกรรมต้นแบบ ยกย่อง มอบรางวัลและเผยแพร่เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

6. กลุ่มงานห้องสมุดและแหล่งเรียนรู้

6.1 งานห้องสมุดและศูนย์วิทยบริการ

- (1) จัดทำแผนปฏิบัติการ งบประมาณ โครงการของงานห้องสมุดให้เป็นไปตามนโยบายของโรงเรียน
- (2) จัดและพัฒนาสถานที่ห้องสมุดให้เหมาะสมกับเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ได้ตลอดเวลาและหลากหลาย
- (3) จัดให้มีวัสดุ ครุภัณฑ์ และเครื่องอำนวยความสะดวกที่เพียงพอกับจำนวนสมาชิก
- (4) ดูแล เก็บรักษา ซ่อมบำรุง ครุภัณฑ์ ให้อยู่ในสภาพที่ดีใช้งานได้ตลอด
- (5) จัดหา ซื้อ ทำเอกสาร วารสาร และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการค้นคว้าหาความรู้และความบันเทิง
- (6) ให้บริการใช้ห้องสมุดแก่นักเรียน ครู และบุคคลภายนอก
- (7) จัดบรรยากาศ สถานที่และสิ่งแวดล้อม การบริการให้ชักจูงบุคคลภายนอกให้เห็นประโยชน์ และเข้ามาใช้บริการ
- (8) จัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนของโรงเรียนมีนิสัยรักการอ่าน
- (9) จัดทำสถิติ ข้อมูลเกี่ยวกับการดำเนินงาน รวมทั้งประเมินผลงานที่ปฏิบัติตลอดภาคเรียน/ปี

6.2 งานแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

- (1) ดำรวจแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งในสถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- (2) จัดทำเอกสารเผยแพร่แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นให้แก่ครู สถานศึกษาอื่น บุคคลองค์กร หน่วยงาน
- (3) จัดตั้ง และ พัฒนาแหล่งการเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นรวมทั้งพัฒนาให้เกิดองค์ความรู้
- (4) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกโรงเรียนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ครอบคลุมภูมิปัญญาท้องถิ่น
- (5) ร่วมกับกลุ่ม/กลุ่มงาน/งาน/กลุ่มสาระ ในการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียน

7. กลุ่มงานเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

7.1 งานสร้างเครือข่ายการพัฒนาวิชาการ

- (1) ประสานงานและจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้านวิชาการกับกลุ่มโรงเรียนเครือข่ายมัธยมศึกษาตอนปลายจังหวัดกาญจนบุรี เครือข่ายครูในกลุ่มสาระต่าง ๆ กลุ่มเครือข่ายโรงเรียนที่โรงเรียนสังกัดอยู่ และเครือข่ายอื่น
- (2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูมีส่วนร่วม เป็นสมาชิกเครือข่าย สถาบัน สมาคม องค์การต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาวิชาชีพ
- (3) มีส่วนร่วม รับผิดชอบ ต่อภารกิจต่าง ๆ ของกลุ่มโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระศรีนครินทร์ รวมทั้งให้ข้อเสนอแนะหรือดำเนินงานเพื่อการพัฒนากิจกรรมของกลุ่มโรงเรียน

7.2 งานศูนย์กลุ่มสาระการงานอาชีพ

- (1) บริหารงานศูนย์กลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยีให้เป็นไปตามแผนนโยบาย และภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาญจนบุรีเขต 1 และคณะกรรมการบริหารศูนย์ ฯ
- (2) วางแผนและดำเนินการจัดโครงการ/กิจกรรม ของศูนย์ฯ
- (3) จัดให้มีการฝึกแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาครูในด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาการงานอาชีพและเทคโนโลยี
- (4) จัดให้มีพัฒนาหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนการสอน การจัดทำและพัฒนาลือ นวัตกรรมจัดการเรียนการสอนกลุ่มสาระการงานอาชีพและเทคโนโลยี

สรุป แนวคิดหลักในการบริหารงานวิชาการ มีขอบข่ายภารกิจ ในด้านการพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ การจัดทำทะเบียนวัดผลประเมินผล การบริหารกลุ่มสาระการเรียนรู้กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน การส่งเสริมคุณภาพการจัด การศึกษาการส่งเสริมพัฒนาสื่อ นวัตกรรมเทคโนโลยีทางการศึกษา การพัฒนาห้องสมุดแหล่งเรียนรู้ การสร้างเครือข่ายพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน

5.2 ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540: 2) ได้ให้ความหมายการบริหารวิชาการว่า หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกประเภทในโรงเรียน ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา การปรับปรุง กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการสอน หลักสูตร และรวมถึงการพัฒนาครู เพื่อนำผลแห่งการพัฒนาทั้งหลายทั้งปวงนั้น มา

เอื้ออำนวยและปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น กมล ภูประเสริฐ (2544: 6) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารวิชาการในสถานศึกษา หมายถึง การบริหารเกี่ยวกับการพัฒนาการศึกษา อันเป็นเป้าหมายสูงสุดของภารกิจของสถานศึกษา รุจิร ภูสาระและ จันทราณี สงวนนาม (2545: 56) ได้ให้ความหมายการบริหารวิชาการว่า การบริหารวิชาการหมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา ซึ่งเกี่ยวข้องกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดผลตามเป้าหมายของหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545: 2) ได้ให้ความหมาย การบริหารงานวิชาการว่าคือการจัดการกิจกรรมทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

สรุป ความหมายการบริหารงานวิชาการ ถือเป็นหัวใจของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือการจัดการศึกษา คุณภาพ และมาตรฐานของสถานศึกษา จึงอยู่ที่งานด้านวิชาการซึ่งจะประกอบด้วยงานด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน การจัดบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การจัดสิ่งส่งเสริมด้านวิชาการ รวมถึงงานด้านการวัดและประเมินผลขั้นตอนการดำเนินงานด้านวิชาการ จะมีขึ้นการวางแผนงานด้านวิชาการขึ้นการจัดและดำเนินการ และขึ้นการส่งเสริมและติดตามผลด้านวิชาการ

5.3 ความสำคัญของการบริหารวิชาการ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545: 2) ได้ให้ความสำคัญการบริหารวิชาการว่า เป็นงานสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องการบริหารวิชาการ เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา โดยเฉพาะเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษา และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสถานศึกษาด้วย

อุทัย บุญประเสริฐ (2544: 26) กล่าวว่าการบริหารวิชาการเป็นงานหลักมีลักษณะคล้ายกับส่วนที่เป็นร่างกายของเด็ก หรือร่างกายของผู้เรียนเป็นส่วนงานที่ใหญ่ที่สุดของระบบโรงเรียนซึ่งจะผิดพลาดไม่ได้ เป็นงานที่เป็นหัวใจโดยหลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของงานวิชาการ เป็นหลักที่ใช้กำกับการจัดระบบการทำงานของโรงเรียนและใช้กำกับกระบวนการดำเนินงานในส่วนต่างๆ ของโรงเรียนให้ตอบสนองและสนับสนุนการทำงานวิชาการของโรงเรียนคือให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพให้ได้คนดีที่เป็นคนที่สมบูรณ์ ปัญญา แก้วกียูร และ สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2545: 17) ได้ให้กล่าวถึงความสำคัญการบริหารวิชาการว่าเป็นหัวใจในการจัดการศึกษา ในระดับสถานศึกษาการบริหารวิชาการเป็นกระบวนการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในจุดมุ่งหมายของการพัฒนาผู้เรียน วิชัย ตันศิริ (2542: 113) ได้ให้ความสำคัญว่า การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่มีความสำคัญมาก บทบาทของ

สถาบันการศึกษาคือการสร้างผู้นำในวิชาชีพต่างผู้นำทางวิชาการด้านความคิด ผู้นำทางการเมือง ผู้นำในวงราชการสถาบันการศึกษาจึงมีผลต่อเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม หากจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลก็จะเป็นการสร้างพื้นฐานของการสร้างทรัพยากรบุคคลของชาติ ศันสนีย์ เครือชะเอม (2546: บทคัดย่อ อ้างถึง สมิต และคนอื่น ๆ (Smith; R. H. and others.1980: 170) ได้ศึกษาค้นคว้าและให้ความสำคัญของงานพบว่าผู้บริหารใช้เวลาในการบริหารงานด้านต่างๆ โดยมีงานบริหารวิชาการมากที่สุด คือ

1. การบริหารวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 40
2. การบริหารงานบุคคล คิดเป็นร้อยละ 20
3. การบริหารกิจการนักเรียน คิดเป็นร้อยละ 20
4. การบริหารการเงิน คิดเป็นร้อยละ 5
5. การบริหารอาคารสถานที่ คิดเป็นร้อยละ 5
6. การบริหารงานทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 5

รุจิร ภู่อาระ และจันทราณี สงวนนาม (2545: 56) ได้ให้ความสำคัญว่า การบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารสถานศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารงานด้านอื่นๆ นั้นแม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกับแต่ก็เป็นส่วนที่ส่งเสริม สนับสนุนให้งานวิชาการดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้องสนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายตามหลักสูตร วินัย วีระพัฒนานนท์ (2542: 22) ได้กล่าวว่าการบริหารวิชาการมีความสำคัญคือ การบริหารวิชาการมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดปัญหา ความเสื่อมโทรมทางสังคมวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และปัญหาคุณภาพประชากร จนทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทางสังคมขนาดใหญ่ตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาต้องปรับปรุงทางวิชาการให้สอดคล้องกับเหตุการณ์ ฉะนั้นหลักการที่สำคัญที่สุดในการดูแลระบบการศึกษาของเราในศตวรรษหน้าคือการเปิดรับ “ความหลากหลาย” นับตั้งแต่ประเภทของภารกิจที่แตกต่างกัน รูปแบบการถ่ายทอดความรู้จนถึงความหลากหลายของรูปแบบการบริหารจัดการและการระดมทรัพยากรด้วยความหลากหลายเช่นนี้

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540: 5) ได้กล่าวถึงความสำคัญไว้ว่า สถานศึกษาทุกประเภทและโรงเรียนทุกแห่ง ไม่ว่าจะจัดงานบริหารโรงเรียนออกเป็นรูปแบบใด หรือจำแนกงานบริหารโรงเรียนออกเป็นกี่ประเภท จำนวนมากหรือน้อยแตกต่างกันไปตามสภาพและขนาดของโรงเรียน เช่นใดก็ตามทุกหน่วยงานต้องจัดให้มีงานวิชาการในสถานศึกษาของตนด้วยกันทั้งสิ้น งานด้านวิชาการจึงนับว่าเป็นงานที่มีความสำคัญหรืออาจเรียกได้ว่า เป็นงานหลักของสถานศึกษาหรืองาน

หลักของโรงเรียนที่เดียว ส่วนงานบริหารบุคลากร งานกิจการนักเรียน งานธุรการ และงานอื่นๆ ดังกล่าวล้วนมาสนับสนุนงานวิชาการให้มีคุณภาพดีมากยิ่งขึ้น ดังนั้นงานวิชาการจึงมิใช่เพียงมุ่งให้นักเรียนอ่านหนังสือออก เขียนได้ หรือคิดเลขเป็นตามที่กล่าวมาแล้วเท่านั้นแต่ต้องรวมถึงการประกอบอาชีพ การดำรงชีวิตในสังคมร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รู้จักวิธีการแสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต งานวิชาการจึงเป็นงานที่รับผิดชอบต่อคุณภาพของบุคคลซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในอันที่จะออกไปช่วยพัฒนาประเทศในอนาคตต่อไป กมล ภู่งาม (2544: 5) ได้ให้ความสำคัญของการบริหารวิชาการว่าเป็นการบริหารคุณภาพที่คาดหวังคือคุณสมบัติอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนได้แก่ความรู้ ความเข้าใจความคิด ทักษะ ความสามารถ สุขภาพกายและจิต และคุณลักษณะในด้านบุคลิกภาพ ค่านิยมคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งคาดหวังโดยกำหนดในหลักสูตรคาดหวังกำหนดโดยชุมชนและสังคม คาดหวังโดยสถานศึกษา และคาดหวังโดยตัวผู้เรียน โดยทั่วไปงานวิชาการจะประกอบด้วย การศึกษาปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาและการนำหลักสูตรไปใช้ การจัดเตรียมการเรียนการสอน การจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน สื่อการเรียนการสอน การส่งเสริมการสอน การวัดและประเมินผล การดำเนินงานเกี่ยวกับห้องสมุด แหล่งการเรียนรู้ การนิเทศติดตามผล การวางแผนและการกำหนดวิธีดำเนินงานทางด้านวิชาการ รวมถึงการประชุมทางวิชาการ

จิราภรณ์ จันทรสุพัฒน์ (2544: 26) กล่าวว่าการบริหารวิชาการเป็นงานที่กลายเป็นศูนย์กลางของการบริหารโรงเรียน ที่จะครอบคลุมงานโรงเรียนทั้งระบบ ทั้งโรงเรียน ดังนั้นโรงเรียนใดที่งานวิชาการก้าวหน้า โรงเรียนนั้นมักจะมีชื่อเสียง เป็นที่นิยม เป็นที่ยอมรับกัน ส่วนโรงเรียนใดงานวิชาการล้าหลัง อ่อนด้อย โรงเรียนนั้นก็จะไม่เป็นที่นิยมจะไม่เป็นที่ยอมรับ จะขาดคนศรัทธา หรือความศรัทธามักจะเสื่อมถอยลง

สรุป ความสำคัญของการบริหารวิชาการเป็นงานที่สำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะการปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายหลักของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

5.4 หลักการบริหารงานวิชาการ

การบริหารวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาหรือโรงเรียน โรงเรียนจะมีมาตรฐาน หรือคุณภาพการศึกษามากหรือน้อยเพียงใด มีชื่อเสียงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการทั้งสิ้น ดังนั้น ในการบริหารงานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีหลักการในการบริหารงานด้านนี้อย่างทันสมัยและมีประสิทธิภาพ (อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540: 8) ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2545: 6)) ได้กล่าวไว้ว่าหลักการบริหารวิชาการมีหลักดังนี้

1.1 หลักแห่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตร โดยไม่ลาออกกลางคันเรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด

1.2 หลักแห่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้น คือนักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มีความรู้ความสามารถ ทักษะ คุณภาพ และการจัดการได้ อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540: 9) ได้กล่าวไว้ว่า ในการบริหารงานวิชาการนั้น ผู้บริหารโรงเรียนควรกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ ไปยังผู้ช่วยผู้บริหาร หัวหน้าหมวดวิชา และครูอาจารย์ทุกคน ความเป็นผู้นำของผู้บริหารการศึกษาหรือผู้บริหารโรงเรียนอยู่ที่ความสามารถที่จะใช้บุคคลอื่นให้ทำงาน ค้นหาศักยภาพหรือความสามารถพิเศษในตัวของผู้ร่วมงาน แล้วนำศักยภาพหรือความสามารถพิเศษนั้นๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตัวบุคคลผู้นั้นเอง และหน่วยงาน ในที่สุด ผู้บริหารโรงเรียนไม่ควรใช้วิธีการบังคับหรือขู่เข็ญ เพราะจะไม่บังเกิดประโยชน์แต่ประการใด ผู้บริหารโรงเรียนควรอาศัยเทคนิคที่จะกระตุ้น เพื่อให้เกิดพลังในทางสร้างสรรค์ และจินตนาการที่จะร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ จิราภรณ์ จันทร์สุพัฒน์ (2544: 20) กล่าวว่า อย่างไรก็ตามเนื่องจากงานวิชาการมีขอบข่ายที่กว้างขวางและมีความเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับงานบริหารด้านอื่นๆ ของโรงเรียน เทคนิคและหลักการการบริหารจึงอาจมีความแตกต่างกันในรายละเอียดของงาน แต่หลักการสำคัญที่ควรนำไปปฏิบัติงานบริหารงานวิชาการ อาจสรุปได้ดังนี้

1. จัดทำแผนงานวิชาการที่มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกับหลักสูตร แผนการศึกษาแห่งชาติ แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ และนโยบายของรัฐ
2. จัดตั้งคณะกรรมการวิชาการของโรงเรียน
3. กระจายอำนาจและความรับผิดชอบให้ผู้ปฏิบัติ
4. ริเริ่ม สร้างสรรค์ และพัฒนางานวิชาการอย่างสม่ำเสมอ
5. จัดทำโครงการพัฒนาครูขึ้นในโรงเรียน
6. ส่งเสริมสวัสดิภาพ สร้างขวัญและกำลังใจในการทำงาน
7. มีการติดตามและประเมินผลงาน

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540: 9 อ้างถึง ภิญญู สาธกร)ว่าได้เสนอหลักการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียน โดยกล่าวเน้นรายละเอียดของแต่ละงานไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. พิจารณาหลักสูตรที่ใช้อยู่โดยรอบขอบ ควรศึกษาเพื่อให้รู้ถึงวัตถุประสงค์ที่สำคัญของการสอนรายวิชาที่จะต้องสอนตามหลักสูตรว่ามีอะไรบ้าง มีกิจกรรมใดบ้างที่ควรนำมาปฏิบัติในการสอนเพื่อเสริมหลักสูตร หรือเพื่อส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในวิชานั้นๆ ของนักเรียน

2. พิจารณาแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบโดยรอบคอบ พิจารณาเนื้อหาสาระของแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบ ว่าสอดคล้องและเหมาะสมกับหลักสูตรเพียงใด ส่วนใดขาดตกบกพร่องก็จะได้อาทางเพิ่มเติมเท่าที่ควร แบบทดสอบหรือแบบฝึกหัดท้ายบทมีความเหมาะสมเพียงใดบางที่ครูสอนจำเป็นจะต้องเพิ่มเติม แก้ไขหรือปรับปรุงด้วยตนเองตามความเหมาะสม

3. ในกรณีที่โครงการสอนอยู่แล้ว ครูจะต้องร่วมกันพิจารณาความสมบูรณ์ของโครงการสอนด้วย การพิจารณาดังกล่าวควรนำมาเปรียบเทียบการปฏิบัติทั้งนี้เพราะโครงการสอนบางตอนไม่อาจสามารถปฏิบัติได้สมบูรณ์ หรือไม่สะดวกที่จะสอนตามลำดับนั้นๆ ก็อาจต้องแก้ไขปรับปรุงเสียใหม่ให้เหมาะสม ถ้ายังไม่มีโครงการสอน ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำให้ครูร่วมกันจัดทำขึ้นใช้ในโรงเรียนด้วยตัวเอง เพื่อเป็นแนวทางในการกำกับและควบคุมการสอนให้อยู่ในระเบียบแบบแผน และตรงตามเป้าหมายของหลักสูตร

4. พิจารณาข้อสอบรายวิชาต่างๆ ที่ได้เคยจัดสอนมาแล้ว เพื่อทราบแนวทางของข้อสอบเพราะโดยปกติข้อสอบมักจะแสดงออกถึงวัตถุประสงค์ของการสอนรายวิชานั้นๆ แนวของข้อสอบจะเป็นเครื่องช่วยครูได้มากในการสอนให้ลูกศิษย์

5. การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรหรือการเปลี่ยนแบบเรียนจะไม่มีประโยชน์เลยถ้าครูไม่ขอเปลี่ยนแปลงวิธีการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียนและสภาพแวดล้อม การปรับปรุงการสอนของครูมีความสำคัญเหนือการปรับปรุงหลักสูตรและแบบเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจัดให้มีการอบรมครูเพื่อเพิ่มความรู้ในวิทยาการใหม่ๆ จัดให้มีการแสดงปาฐกถาในด้านวิชาการโดยเฉพาะเรื่องวิธีสอนให้ครูได้ฟังเป็นครั้งคราว ปาฐกถาดังกล่าวอาจเป็นการเสริมความรู้ในด้านเนื้อหาวิชาที่ครูต้องสอนหรือเกี่ยวกับวิธีสอนแบบต่างๆ

6. ในด้านนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรจัดให้ผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป มาบรรยายวิธีการเรียนที่จะก่อให้เกิดผลดี เป็นครั้งคราว ถ้าเป็นไปได้ควรให้ศิษย์เก่าของโรงเรียนที่ได้รับความสำเร็จจากการเรียนและการทำงานมาแล้วเป็นผู้บรรยาย จะได้กระตุ้นหรือบำรุงขวัญให้นักเรียนขยันขันแข็งในการเรียนได้มากขึ้น นับว่าเป็นการส่งเสริมวิชาการอีกแนวทางหนึ่ง

7. การกำหนดให้ครูในโรงเรียน ผลัดเปลี่ยนเป็นผู้บรรยายพิเศษในการประชุมนักเรียนบางชั้นหรือทั้งโรงเรียน จะช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้พิเศษเพิ่มเติมได้มาก ผู้บริหารโรงเรียนจึงควรจัดให้มีเป็นประจำอย่างน้อย 2 ครั้ง ในภาคเรียนหนึ่งๆ

8. ควรนำผลการสอบของแต่ละวิชา แต่ละชั้นเรียนมาศึกษาวิเคราะห์ทุกสิ้นปีการศึกษาทั้งนี้เพื่อการแก้ไขและปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นต่อไป วิชาการ ในการนี้ทางโรงเรียนอาจเชิญผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมาสมทบด้วยก็ได้

สรุป หลักการบริหารวิชาการก็คือ หลักแห่งประสิทธิภาพ หมายถึงการได้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นโดยไม่เพิ่มการลงทุน นั่นคือ นักเรียนนักศึกษาสามารถสำเร็จการศึกษาตามกำหนดของหลักสูตรโดยไม่ลาออกกลางคัน เรียนเกินเวลา และช้ากว่ากำหนด หลักแห่งประสิทธิผลหมายถึงผลผลิตได้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้นั้นคือ นักเรียนนักศึกษามีคุณภาพตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความสามารถทักษะ คุณภาพ

5.5 ภารกิจงานด้านวิชาการ 6 ด้าน ประกอบด้วย

1. การวางแผนงานวิชาการ
2. การบริหารหลักสูตร
3. การจัดการเรียนรู้
4. การพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ
5. การจัดซื้อการเรียนรู้
6. การวัดและประเมินผลจัดซื้อการเรียนรู้

1. การวางแผนงานวิชาการ

ถาวร กันเมล์ (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานีมีปัญหาการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียนพบว่ามีปัญหาการบริหารงานระดับปานกลางแต่เมื่อจำแนกตามสถานภาพตำแหน่ง พบว่าหัวหน้าหมวดวิชาการและครูผู้สอนมีปัญหาการบริหารงานวิชาการในระดับปานกลางส่วนผู้บริหารโรงเรียนมีปัญหาการบริหารวิชาการในระดับน้อยทุกรายการ ยกเว้นด้านการจัดการเรียนการสอนมีปัญหาการบริหารงานในระดับปานกลาง 2. ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชา และครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการบริหารวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน 2 ด้าน คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ และด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยครูผู้สอนมีปัญหามากกว่าผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าหมวดวิชามีปัญหาด้านการวัดผลและประเมินผลการเรียนและงานทะเบียนนักเรียนมากกว่าผู้บริหารโรงเรียน

สุรเดช บัวหลวง (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคายผลการวิจัยพบว่า 1) ครู อาจารย์ โดยส่วนรวม จำแนกตามสถานภาพและขนาดโรงเรียนมีความเห็นว่าปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน คือ งานด้าน

หลักการ จุดมุ่งหมายหลักสูตร งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ งานด้านการจัดการเรียนการสอน งานด้านนิเทศการเรียนการสอน งานด้านการใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ส่วนอีก 2 ด้านที่เหลือมีปัญหาในระดับน้อย คือ งานด้านการจัดการสายงานการบริหารงานวิชาการและหน้าที่ความรับผิดชอบและงานด้านการวางแผนงานวิชาการ ยกเว้นครู อาจารย์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยเพียงด้านเดียวคืองานด้านการวางแผนงานวิชาการ 2) ครู อาจารย์ โดยส่วนรวมแล้ว ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหา คือ จัดการอบรม จัดกิจกรรม นิเทศ ติดตามผลการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง นำนวัตกรรมและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอน โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณที่เพียงพอต่อโรงเรียน

ประพันธ์ พรหมกุล (2543: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหา การปฏิบัติงานวิชาการของหัวหน้าหมวดวิชาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า 1) หัวหน้าหมวดวิชา โดยส่วนรวม และจำแนกตามสาขาวิชามีปัญหาการปฏิบัติงานโดยภาพรวม และเป็นรายด้าน 6 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับปัญหาจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการนิเทศ ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมทางวิชาการ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ด้านการวางแผนงานวิชาการและด้านการวัดผลและประเมินผล 2) หัวหน้าหมวดวิชา แนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ได้ดังนี้ พัฒนาระบบการนิเทศ สนับสนุนครูผลิตสื่อการสอนอย่างต่อเนื่อง จัดกิจกรรมที่สนองความต้องการของนักเรียนรวมทั้งมีการวางแผนร่วมกัน

การวางแผนวิชาการเป็นเครื่องชี้แนวทางการปฏิบัติงานและเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไปว่า การวางแผนล่วงหน้าอย่างมีระบบ รอบคอบมีขั้นตอนย่อมทำให้งานนั้นๆ ดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องยึดการวางแผนไว้เป็นหัวใจของการปฏิบัติงาน เมื่อได้เตรียมการไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้บริหารต้องจัดให้มีการวางแผนงานโดยปฏิบัติดังนี้. (ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์.2546: 95).

1. จัดทำแผนงาน และโครงการวิชาการประจำปี เพื่อให้การวางแผนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องขอความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่าย และขอให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานและรับผิดชอบการปฏิบัติงานตั้งแต่ต้น เพื่อทุกคนจะได้มีความสำเร็จในความเป็นเจ้าของหน่วยงาน ได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ได้ร่วมคิดร่วมทำ และจะได้ให้ความร่วมมือด้วยเป็นอย่างดีเมื่อกำหนดแผนงานเสร็จแล้ว ก็จัดทำโครงการสนับสนุนแผนงานวิชาการ โดยให้ครอบคลุมงานต่อไปนี้

1.1 กำหนดนโยบาย เป้าหมาย มาตรการ และทิศทางของการบริหารงานวิชาการ

- 1.2 การจัดหาและส่งเสริมการใช้สื่อการเรียน
- 1.3 การวางแผนการสอน
- 1.4 การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียน
- 1.5 การนิเทศการสอน
- 1.6 ห้องสมุด
- 1.7 การวัดและประเมินผล
- 1.8 การพัฒนาการสอนในกลุ่มประสบการณ์หรือแผนการเรียนต่างๆ
- 1.9 การซ่อมเสริม
- 1.10 การใช้ทรัพยากรในชุมชนเพื่อการเรียนการสอน
- 1.11 การรายงานผลการเรียน เป็นต้น

2. การจัดทำปฏิทินปฏิบัติงาน ในรอบปีการศึกษาหนึ่งๆ จะมีกิจกรรมหลายอย่างที่โรงเรียนจะต้องปฏิบัติ การจัดให้มีปฏิทินปฏิบัติงาน เพื่อกำหนดกิจกรรมต่างๆ ให้ชัดเจนว่าจะกระทำวันใด เดือนใด และขณะเดียวกันก็จะเป็นเครื่องเตือนความจำของผู้ที่รับผิดชอบให้สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามกำหนดเวลา นอกจากนี้ปฏิทินปฏิบัติงานยังช่วยกระจายกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียนให้สัมพันธ์และเหมาะสมในแต่ละภาคเรียน โดยป้องกันมิให้กระจุกอยู่ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือสำหรับผู้บริหารในการบริหารทรัพยากรด้านต่างๆ ของโรงเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่าอีกด้วย

3. การจัดทำแผนการสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรจะควบคุม ติดตามการปฏิบัติการสอนของครู ให้เป็นไปตามเนื้อหาและกำหนดเวลาที่ระบุไว้ในคู่มือ และแผนการสอน

4. การจัดตารางสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบให้ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการและคณะทำงานเป็นผู้จัดทำตารางสอนโดยผู้บริหระคอยควบคุมดูแลให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์การจัดทำตารางสอน

5. การจัดครูเข้าสอน ผู้บริหารสถานศึกษาควรเลือกจัดครูผู้สอนให้เหมาะสมกับแต่ละวิชาแต่ละระดับชั้น และความสามารถของผู้เรียน นอกจากนี้ผู้สอนจะมีความรู้ความสามารถในวิชาที่สอนแล้วเทคนิควิธีการสอนก็เป็นสิ่งจำเป็นที่ผู้บริหารจะต้องติดตามดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดจนความสามารถในการปกครองดูแลเด็กนักเรียนให้อยู่ในกรอบ หรือแนวทางที่ต้องการ

6. การจัดนักเรียนเข้าชั้นเรียน การจัดชั้นเรียนมีความสำคัญไม่น้อยต่อกิจกรรมการเรียนการสอน ในการบริหารโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องทราบถึงจำนวนชั้นที่จะทำการสอนนั้น จะแบ่งอย่างไร เป็นกี่ชั้น แต่ละชั้นจะยึดถือวิธีการคัดเลือกอย่างไร ทั้งนี้ จะต้องเป็นการประสานอย่างใกล้ชิดระหว่างฝ่ายอาคารสถานที่และฝ่ายวิชาการในการจัดชั้นเรียนมักจะขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายและ

ปรัชญาของโรงเรียน แต่หลักการที่สำคัญที่น่า จะคำนึงถึงก็คือการจัดชั้นเรียนที่เอื้ออำนวยประโยชน์แก่ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มขีดความสามารถเป็นประการสำคัญในขั้นนี้ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำกับและดำเนินงานตามแผนงานวิชาการดังต่อไปนี้

1. ตรวจสอบเตรียมการสอน โครงการสอน และบันทึกการสอน
2. ให้ครูเข้าปฏิบัติการสอนตรงตามเวลา
3. ควบคุม กำกับ ติดตาม และนิเทศให้ครูดำเนินการเรียนการสอน ให้เป็นไปตามแผนการสอนหรือคู่มือครู
4. จัดครูเข้าสอนแทนในกรณีที่ครูไม่มาปฏิบัติการสอน
5. ควบคุม ดูแล ให้ครูจัดสอนซ่อมเสริมนักเรียน
6. สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. ควบคุม ติดตาม ให้ครูที่รับผิดชอบงานและโครงการและ โครงการ ดำเนินกิจกรรมไปตามปฏิทินปฏิบัติงานการประเมินผลทางวิชาการเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้ทราบว่า การดำเนินงานมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่เพื่อจะได้หาแนวทางแก้ไขหรือพิจารณาปรับปรุงต่อไป การประเมินผลจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญของผู้บริหารในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนควรมีบทบาทและหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. การประเมินผลการเรียนของนักเรียน มีแนวปฏิบัติ คือ
 - 1.1 จัดหาเครื่องมือประเมินผลทุกชนิด เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่คณะครู อาจารย์
 - 1.2 จัดส่งเสริมให้มีการประเมินอย่างสม่ำเสมอเพื่่อมุ่งปรับปรุงการเรียนการสอนเป็นประการสำคัญ
 - 1.3 รับฟังปัญหาในการประเมินผลการเรียน เพื่อจะได้แนะนำช่วยเหลือและกรณีพิเศษในลักษณะต่างๆ
 - 1.4 จัดหาวัสดุอุปกรณ์ สื่อการเรียน เพื่อให้ครูใช้สอนซ่อมเสริมแก่นักเรียน
 - 1.5 ประสานสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน เพื่อรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนและเพื่อหาทางร่วมมือกันในการพัฒนานักเรียน
 - 1.6 ประเมินผลความก้าวหน้าทางวิชาการของโรงเรียน โดยนำผลมาเปรียบเทียบกับปีการศึกษาที่ผ่านมา เพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ก้าวหน้าขึ้นตลอดเวลา
2. การประเมินผลโครงการวิชาการของโรงเรียนมีแนวปฏิบัติ ดังนี้
 - 2.1 เป็นผู้ริเริ่ม และส่งเสริมการจัดทำโครงการวิชาการของโรงเรียน

- 2.2 พิจารณาและประเมินความสำคัญของโครงการร่วมกับคณะครูอาจารย์
- 2.3 ติดตามและช่วยเหลือการดำเนินงานตามโครงการ
- 2.4 สร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานของโครงการ
- 2.5 เป็นผู้ประเมินหรือแต่งตั้งคณะทำงานประเมินผลโครงการ
- 2.6 เป็นผู้ตรวจสอบและตัดสินใจในการปรับปรุงการปฏิบัติงานหรือจัดทำโครงการต่อเนื่อง

2.7 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ผลที่ได้จากโครงการ

3. การประเมินผลการปฏิบัติงานของครู มีแนวปฏิบัติ เช่น

- 3.1 สังเกตพฤติกรรมการสอนของครู
- 3.2 ตรวจสอบผลการปฏิบัติงานของครูโดยวิธีการต่างๆ เช่น สังเกตความก้าวหน้าของเด็ก ตรวจสอบจากผลงานของเด็กเป็นต้น
- 3.3 รับฟังข้อมูลจากผู้ปกครองเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู
- 3.4 จัดประชุมประเมินผลงานของครู
- 3.5 สรุปผลจากการประเมินการทำงานโครงการวิชาการที่ได้รับมอบหมาย
- 3.6 ทำการประเมินตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

สรุป การวางแผนงานวิชาการ หมายถึงการจัดการเรียนการสอน การจัดทำแผนและโครงการสอน การนิเทศการสอน การวัดผลและประเมินผล การใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยี การประเมินผล การจัดงานวิชาการ ตลอดจนการมุ่งเสริมและพัฒนาคนในองค์กรหรือสถานศึกษาให้มีศักยภาพสูงสุดและขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการให้เสร็จก่อนที่จะมีการปฏิบัติโดยจะต้องจัดระบบสายงานวิชาการ งบประมาณ มีการจัดเตรียมอาคาร สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และบุคลากรเป็นต้น

2. การบริหารหลักสูตร

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ประกอบด้วยงานหลายอย่าง สิ่งที่สำคัญของงานด้านวิชาการ คือหลักสูตรเป็นตัวกำกับงานวิชาการแม้ว่าหลักสูตรปัจจุบันจะใช้หลักสูตรระดับที่เป็นแบบเดียวกันก็ตาม แต่ความสามารถในการนำหลักสูตรไปใช้ในแต่ละสถานศึกษาจะแตกต่างกันไปการจัดโปรแกรมการศึกษาของแต่ละสถานศึกษาขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างของสถานศึกษานั้น เช่นบุคลากร งบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ แม้กระทั่งผู้เรียนก็มีส่วนที่จะทำให้การดำเนินการเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการศึกษาหากจะเปรียบเทียบกับหลักสูตรรถยนต์ นั่นก็คือ รถยนต์ที่มียี่ห้อ หลายรูปแบบ สร้างขึ้นมาเพื่อให้ผู้ใช้ได้เลือกตามความต้องการ ผู้บริหารและบุคลากรในสถานศึกษาเป็นผู้ใช้หลักสูตรเปรียบเสมือนผู้ขับเคลื่อนรถยนต์ รถยนต์จะแล่น ได้อย่างมี

ประสิทธิภาพ การบำรุงรักษาตลอดจน การนำไปใช้ให้เหมาะสมกับงาน การจัดเวลาและสภาพการณ์ต่างๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้รถ ผู้บริหารสถานศึกษาบุคลากรในสถานศึกษาก็ต้องรู้จักและเข้าใจการบริหารหลักสูตรให้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ความรับผิดชอบของผู้บริหารมีตั้งแต่การสนับสนุนส่งเสริมและการกำกับดูแลในด้านหลักสูตร การสนับสนุนในด้านบุคลากร งบประมาณ อุปกรณ์ ส่วนในด้านการดูแลก็คือ การมุ่งพัฒนาคุณภาพเป็น头等สำคัญ(ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์. 2546: 42)

กู๊ด (Good. 1973: 157) กล่าวว่า หลักสูตร คือโครงการทั่วไปทั้งหมดของเนื้อหาวิชา อุปกรณ์การเรียนการสอนที่สถาบันได้จัดไว้ให้นักศึกษาเรียนเพื่อให้มีคุณสมบัติเพียงพอที่จะจบการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพต่อไป

ไพศาล หวังพานิช (กรณารามัญจิต. 2548:12; อ้างอิงจาก ไพศาล หวังพานิช (2535; 2-3) กล่าวว่าหลักสูตรกำหนดขึ้นเพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติ ย่อมต้องสอดคล้องกับปรัชญาการศึกษาที่ยึดถือเสมอ ทั้งนี้ เพราะทั้งปรัชญาการศึกษาและหลักสูตร ล้วนแต่เป็นเป้าหมายของการศึกษาทั้งสิ้น เพียงแต่ว่าปรัชญาทางการศึกษาเป็นเป้าหมายที่เป็นความมุ่งหวังหรือความปรารถนาจะให้เกิดขึ้น ส่วนหลักสูตรเป็นเป้าหมายในการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความมุ่งหวังนั้นเมื่อปรัชญาทางการศึกษาเปลี่ยนไปหลักสูตรก็ต้องเปลี่ยนตาม เพื่อกำหนดคุณลักษณะของผู้เรียนขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับความคิดใหม่ที่ยึดถืออยู่นั้น

อมรา เล็กเริงสินธุ์ (2540: 7) กล่าวว่า ความหมายของคำว่าหลักสูตรที่ครอบคลุมวงจรของการพัฒนาหลักสูตรทั้งในด้านการสร้างการนำไปใช้ และการประเมินผลดังนี้ หลักสูตร คือ เอกสารที่บรรจุแผนงานหรือโครงการและเนื้อหากิจกรรมต่างๆ ที่จัดให้ ผู้เรียนพัฒนาผู้เรียนทั้งในด้านความรู้ทัศนคติ และพฤติกรรมต่างๆ อันพึงปรารถนาของสังคมนั้น อันจะทำให้ผู้เรียนสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุขโดยที่แผนงานหรือโครงการนั้นๆ จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่สมบูรณ์ คือมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนมีการกำหนดแผนงานและโครงการนั้นไปปฏิบัติในสถาบันการศึกษา จนทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนได้

ชมพวันธุ์ ภูษธร ณ อยุธยา (2540: 44) กล่าวว่าหลักสูตรที่ดีควรเป็นหลักสูตรที่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ มีทัศนคติที่จะนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนั้นหลักสูตรที่ใช้ในสถาบันอุดมศึกษาเมื่อได้ใช้ครบวงจรของหลักสูตรแล้วควรจะได้มีการประเมินเพื่อสำรวจข้อดีและข้อบกพร่อง ตลอดจนปัญหาต่างๆ ในการใช้หลักสูตรนั้นให้เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของสังคม กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 35) กล่าวว่า ในระบบการศึกษาที่มีการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรนั้น

หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องในแต่ละระดับตั้งแต่ระดับชาติระดับท้องถิ่นจนถึงระดับสถานศึกษา มีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการพัฒนา สนับสนุน ส่งเสริมการใช้และพัฒนาหลักสูตรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อดำเนินการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด อันจะส่งผลให้การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในระดับชาติระดับท้องถิ่นได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการศึกษาเป็น ตัวกลางที่จะเชื่อมโยงหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนดในระดับชาติให้สอดคล้อง กับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ส่งเสริมการใช้ หลักสูตรการพัฒนาหลักสูตรในระดับสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ โดยมีภารกิจสำคัญคือ กำหนดเป้าหมายและจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนในระดับท้องถิ่น โดยพิจารณาให้สอดคล้อง กับสิ่งที่มีความต้องการในระดับชาติพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น ประเมินคุณภาพการศึกษาใน ระดับท้องถิ่นรวมทั้งเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การพัฒนาบุคลากร สนับสนุน ส่งเสริมติดตามผล ประเมินผลวิเคราะห์ และรายงานผลคุณภาพของผู้เรียนสถานศึกษามี หน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและการดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัด และประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหา ในชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 42) กล่าวว่า การบริหารหมายถึง การทำงานของคณะ บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปที่จะทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ โดยการใช้กระบวนการการ บริหารได้แก่การวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การติดต่อ การประเมินผล การ ปฏิบัติงาน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ หน้าที่ของผู้บริหารจึงมีการจัดวางนโยบาย การวางแผนและการจัดตั้ง วัตถุประสงค์ หน้าที่ถัดไปการมอบหมายความรับผิดชอบให้กับหน่วยงาน การประสานงานติดต่อ การจัดสรรทรัพยากรรวมทั้งการติดตามประเมินผล การบริหารหลักสูตร จึงมีลักษณะงานคล้าย กับการบริหารลักษณะอื่นๆ ในสถานศึกษา แต่อาจแตกต่างกันในด้านวัตถุประสงค์ วิธีการและการ ประเมินผล การบริหารหลักสูตร จึงหมายถึง กระบวนการบริหารงานโดยใช้หลักสูตรแบ่งเป็น 4 ขั้นคือการเตรียมการหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร และการประเมินผลหลักสูตร

กิตติมา ปรีดีดิกล (โกศล ศรีทอง. 2543: 19; อ้างอิงจาก กิตติมา ปรีดีดิกล. 2532: 60) ได้ให้ความหมายว่า หลักสูตรหมายถึงเอกสารที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้สอนโดยกำหนดความมุ่งหมายการศึกษาเนื้อหาความรู้และประสบการณ์ที่จะจัดให้กับผู้เรียน กระบวนการเรียนการสอนและการประเมินผลและหมายถึงประมวลประสบการณ์ทั้งหลายที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนทั้งในและนอกห้องเรียนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีทักษะ เกิดความคิดและทัศนคติที่ดีอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิต อุทัย บุญประเสริฐ (2544: 27) กล่าวว่า หลักสูตรที่ได้นั้น ต้องเป็นหลักสูตรที่ได้คำนึงถึงความแตกต่างและความสามารถที่แตกต่างของผู้เรียน คำนึงถึงความสามารถในการเรียนรู้ คำนึงถึงความแตกต่างภายในตัวผู้เรียนในความสามารถในการพัฒนาทักษะ และการสร้างคุณสมบัติอันพึงประสงค์หลักสูตรจึงได้กำหนดสิ่งที่ต้องการและกำหนดสิ่งที่จำเป็นในขั้นพื้นฐานที่ต้องการให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน ไว้ในระดับที่มีทางเป็นไปได้ เป็นสิ่งที่มีโอกาสเกิดขึ้นได้ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้จริงกับมนุษย์ปกติในระดับนั้นๆโดยทั่วไป เป็นส่วนสำคัญยิ่งในแผนพัฒนาความเป็นคนที่สมบูรณ์

สงัด อุทรานันท์ (โกศล ศรีทอง. 2543: 19; อ้างอิงจาก สงัด อุทรานันท์. 2527:273-274) ได้ให้ความหมายว่า การบริหารหลักสูตรเป็นการบริหารงานด้านวิชาการโดยนำหลักสูตรมาจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน มีความรู้ ความสามารถ เจตคติ ตลอดจน ค่านิยมต่าง ๆ ให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 25) ได้กล่าวถึงหลักการบริหารหลักสูตรให้มีประสิทธิภาพได้แก่

1. เอกสารหลักสูตรมีความชัดเจน สมบูรณ์ ทันสมัย ชี้แนวทางในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ผู้สอนมีคุณภาพ คือ มีความรู้ ความเข้าใจ และเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร สามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนให้ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร
3. ผู้เรียนมีความพร้อมเกี่ยวกับความรู้ทักษะพื้นฐานพร้อมที่จะเรียนหลักสูตรนี้ได้
4. มีบริการสนับสนุนมีทรัพยากรหลักสูตรที่ดีและเพียงพอที่เอื้ออำนวยต่อการใช้หลักสูตร
5. มีคณะกรรมการบริหารที่ดีและดำเนินการจัดระบบบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ
6. ระบบอาจารย์มีประสิทธิภาพ พร้อมที่จะให้ข้อมูลและช่วยเหลือแนะนำเกี่ยวกับหลักสูตรการเรียนการสอนกับผู้เรียน
7. มีบรรยากาศทางวิชาการที่เอื้ออำนวยต่อการแสวงหาความรู้และมารยาททางสังคม เพื่อเสริมสร้างทักษะทางวิชาการและทักษะทางสังคมของผู้เรียน

8. ระบบควบคุมเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร การติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุป การบริหารหลักสูตรหมายถึงกระบวนการบริหารงานโดยใช้หลักสูตร แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอนคือการเตรียมการหลักสูตร การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตร การประเมินผลหลักสูตรและรวมถึง การวางแผน การอำนวยการ การประสานงาน การติดต่อ การจัดสรรทรัพยากรต่างๆให้เกิดประโยชน์และบรรลุเป้าหมายตามหลักสูตรของสถานศึกษา

กระบวนการการบริหารหลักสูตร

การบริหารหลักสูตรได้นำกระบวนการการบริหารงานมาประยุกต์ใช้ เพื่อให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์ กระบวนการบริหารงานมีประโยชน์ต่อการทำงานดังนี้

1. ช่วยให้การบริหารหลักสูตรสะดวกและรวดเร็วขึ้น เพราะมองเห็นงาน ปัญหาของความซ้ำซ้อน และสามารถมอบหมายงานได้ถูกต้อง
2. ช่วยให้ผู้บริหารสามารถนำเทคนิคต่างๆ มาใช้ในการปรับปรุงการทำงานให้ทันสมัยกับความเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของงาน
3. ช่วยให้สถานศึกษาได้ขยายความเจริญก้าวหน้ามองเห็นปัญหาทำให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่วางไว้
4. ช่วยส่งเสริมตัวบุคคลในการทำงาน การจัดหน่วยงาน การบริหารงาน ได้งานเหมาะกับบุคคล เพื่อให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจ
5. ช่วยให้ผู้บริหารได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ กระตุ้นให้บุคคลในองค์การทำงานอย่างมีอิสระและความคิดริเริ่มช่วยในการจัดหมวดหมู่ของงาน ให้เป็นไปตามความเหมาะสม และรวดเร็วช่วยให้มีการประเมินผลและติดตามผลการปฏิบัติงาน

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 43) ได้กล่าวว่ากระบวนการการบริหารหลักสูตรสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ เป็นการวางแผนการใช้หลักสูตร โดยต้องเตรียมการล่วงหน้าก่อนเปิดหลักสูตร การวางแผนการใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ และนำนวัตกรรมทางการศึกษามาช่วยเป็นสิ่งจำเป็นการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตรมีดังนี้

1.1 การตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ ก็ได้มีการทดลองนำร่องการใช้หลักสูตรแล้วในการตรวจสอบหลักสูตรแม่บท แต่ละสถานศึกษาสามารถทำได้เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของสถานศึกษา โดยการตรวจสอบตั้งแต่วัตถุประสงค์ทั่วไป วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม รูปแบบโครงสร้างเนื้อหา รายวิชา วิธีการจัดการเรียนการสอน สื่อการสอน โดยมีวัตถุประสงค์ในการ

ตรวจสอบว่าเหมาะสมกับสภาพปัจจุบันของสถานศึกษานั้นๆ ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละแห่งมีสภาพท้องถิ่นแตกต่างกันไปจึงจำเป็นต้องปรับปรุงบ้างตามความเหมาะสม

1.2 การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตรก่อนนำไปใช้เป็นสิ่งจำเป็น ทั้งนี้ก็เพราะการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร จะมีผลกระทบต่อการบริหารหลักสูตรผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร นับตั้งแต่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูอาจารย์ นักเรียนนักศึกษาจะต้องได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงมากบ้างน้อยบ้างในลักษณะที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้ก็เพราะการจัดหลักสูตรเกี่ยวข้องกับหลายสิ่งหลายอย่าง ไม่เฉพาะการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังสัมพันธ์กับสื่อการสอน ห้องสมุด สิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ รวมทั้งงบประมาณค่าใช้จ่ายต่างๆ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตร โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่บริหารหลักสูตร ได้แก่ฝ่ายวิชาการจำเป็นต้องเตรียมความพร้อมของสิ่งเหล่านี้ และต้องปรับปรุงแก้ไขวิธีบริหารงาน เพื่อจะได้ใช้หลักสูตรให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประชาสัมพันธ์ จะเริ่มตั้งแต่การจัดทำหลักสูตรต้นแบบเป็นระยะว่าใช้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

ก. การออกเอกสารสิ่งพิมพ์ เช่นการออกแผ่นปลิว บทความในหนังสือพิมพ์ วารสารต่างๆ

ข. การใช้สื่อการสอน เช่นวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

ค. การประชุมเกี่ยวกับหลักสูตรใหม่

1.3 การเตรียมความพร้อม การเตรียมความพร้อมของสิ่งต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็น เหมือนกับการจัดการของต่างๆ ก่อนออกเดินทางเพื่อไม่ให้เกิดการขัดข้องในระหว่างหลักสูตรกำลังดำเนินการ หรือระหว่างการเรียนการสอน การเตรียมความพร้อมมีหลายอย่างดังนี้

ก. การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากรที่เกี่ยวข้องได้แก่

1. เตรียมความพร้อมของครูผู้สอน ซึ่งเป็นตัวบุคคลที่มีความสำคัญต่อหลักสูตร การเปลี่ยนแปลงหลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้สอน เพราะเป็นผู้ที่นำหลักสูตรไปใช้ในห้องเรียนกับผู้เรียน สิ่งที่ต้องทำในการเตรียมความพร้อมทางด้านครูผู้สอนคือการสำรวจจำนวนครูผู้สอน ความพร้อมในการสอน โดยเฉพาะความเข้าใจในวัตถุประสงค์ของหลักสูตรการจัดเตรียมเนื้อหาหลักสูตร รวมทั้งทักษะในการสอน การประเมินผลการเรียน รวมทั้งการให้ความเข้าใจกับครูผู้สอนให้มีเจตคติที่ดีต่อหลักสูตร

2. การเตรียมผู้สังเกตการสอนและนักแนะแนวการศึกษา บุคลากรเหล่านี้มีส่วนส่งเสริมให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยทั่วไปบุคลากรที่เกี่ยวข้องเหล่านี้มีความเข้าใจเรื่องหลักสูตรก็จะช่วยครูในการเรียนการสอนได้ดีในการพัฒนาคุณภาพการสอน

3. การเตรียมผู้บริหาร โดยทั่วไปผู้บริหารมีหลายระดับ หากเป็นผู้บริหารสถานศึกษาก็มีผู้อำนวยการ หัวหน้าคณะวิชา และหัวหน้าแผนกวิชา ตลอดจนหัวหน้าแผนกอื่นๆ ผู้บริหารมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตร ไม่ยิ่งหย่อนกว่าครูและผู้นิเทศการสอน เพราะเป็นผู้กำกับดูแลหลักสูตรให้ดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารควรสำรวจสภาพและปัญหาของสถานศึกษาในความดูแลของตนเพื่อจะได้พัฒนาและแก้ไขได้ถูกต้อง การประชุมสัมมนาผู้บริหารเรื่องบทบาทและหน้าที่ในการส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรจึงเป็นสิ่งจำเป็นรวมทั้งแนวคิดและเทคนิคของการบริหารหลักสูตร

ข. การเตรียมความพร้อมของสิ่งอำนวยความสะดวกได้แก่ วัสดุฝึก สื่อการสอน ห้องสมุดอาคารสถานที่ งบประมาณ สถานที่ฝึกงานรวมทั้งการจัดทำคู่มือครูเกี่ยวกับหลักสูตร เป็นต้น

1. การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับวัสดุ ในการสอนด้านทักษะปฏิบัติ โดยเฉพาะด้านวิชาชีพวัสดุฝึกในโรงประลองและห้องปฏิบัติ การเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องเตรียมจัดซื้อและจัดการไว้ล่วงหน้าก่อนการสอน มิฉะนั้นอาจเกิดการจัดซื้อและขาดแคลนในเวลาสอนจึงควรจะได้วางแผนการไว้ล่วงหน้าเกี่ยวกับการจัดซื้อวัสดุ

2. การเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับสื่อการสอนหลักสูตรใหม่ ย่อมต้องการสิ่งใหม่ๆการจัดหาไว้พร้อมเกี่ยวกับสื่อการสอน เช่น แผ่นใส เทป ตลอดจนอุปกรณ์ในการใช้สื่อจึงเป็นสิ่งจำเป็นแต่ทั้งนี้ก็ต้องคำนึงถึงสภาพของสถานศึกษา เช่นห้องที่จะใช้สื่อ ความสามารถของครูผู้สอน เจ้าหน้าที่ช่างเทคนิคที่จะช่วยบริหารใช้สื่อด้วย

3. การเตรียมอาคารสถานที่ อาคารสถานที่เป็นห้องบรรยาย ห้องปฏิบัติการ ห้องทดลอง ควรจัดหาให้พร้อม ถ้าจำเป็นต้องมีการปรับปรุงอาคารสถานที่เหล่านั้นเช่น ห้องปฏิบัติก็ต้องจัดทำล่วงหน้าก่อนนำหลักสูตรไปใช้

4. การเตรียมงบประมาณ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการดำเนินงานหลักสูตรเป็นสิ่งจำเป็นมากงบประมาณจะเป็นตัวบ่งชี้ที่จะทำให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จหรือไม่นอกจากจะใช้จ่ายในด้านค่าจ้างค่าตอบแทนและยังเป็นค่าใช้จ่ายสอยในการพัฒนาวัสดุ หลักสูตร คู่มือสื่อ คู่มือนักเรียน เอกสาร และอุปกรณ์การสอน สิ่งเหล่านี้เป็นส่วนสนับสนุนต่อการสอน

5. การเตรียมห้องสมุด เป็นส่วนที่จะสนับสนุนการสอนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น ครูและนักเรียนมีแหล่งค้นคว้า สามารถศึกษาเพิ่มเติมจากห้องสมุด จึงจำเป็นต้องจัดหาเอกสารต่างๆที่จำเป็นสำหรับการเรียนการสอนในห้องสมุดการประเมินผลการเรียนการสอนตามหลักสูตร เมื่อได้นำหลักสูตรไปใช้ ควรมีการจัดการประเมินเกี่ยวกับหลักสูตร วัตถุประสงค์ของการประเมินผลเพื่อจะพิจารณาว่าตรงกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตรหรือเพื่อจะได้ใช้ในการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับหลักสูตร

สรุป กระบวนการบริหารหลักสูตร เป็นการดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้โดยมีการเตรียมการเกี่ยวกับหลักสูตร ได้แก่การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรโดยการตรวจสอบหลักสูตรแม่บทก่อนนำไปใช้ การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณ การจัดหาวัสดุอุปกรณ์ การจัดทำโครงการสอน เป็นต้น

3. การจัดการเรียนรู้

1. ความหมายและความสำคัญการจัดการเรียนรู้

อนุศักดิ์ สมิตสันต์ (2540: 265) กล่าวว่า ความก้าวหน้าและการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้งในสังคมมนุษย์ปัจจุบัน เป็นผลสืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นสำคัญ นักจิตวิทยาเชื่อว่า การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนและการจัดบรรยากาศในโรงเรียนที่เหมาะสม สามารถพัฒนาและเสริมสร้างความสามารถในการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนได้ การบริหารงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของผู้บริหารสถานศึกษาทุกระดับ การจัดและพัฒนาสถานศึกษาหรือโรงเรียนให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการงานวิชาการ ก็นับว่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเชื่อมโยง ตลอดจนมีความสำคัญในลักษณะที่ไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 25) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ผู้สอนต้องพยายามคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ การจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน อารมณ์ ใจเที่ยง (2546: 246) กล่าวว่า การเรียนรู้ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในบทเรียน แต่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ในสภาพความเป็นจริง เกิดประโยชน์และมีความหมายต่อตัวเขา รู้จักสืบเสาะหาคำตอบข้อสงสัยต่างๆจากแหล่งวิทยาการ รู้จักวิเคราะห์เหตุการณ์หรือสภาพต่างๆได้อย่างมีเหตุผล มีความคิดเป็นของตนเอง มีความเชื่อมั่นในตนเอง ไม่ตกเป็นเครื่องมือของใคร รู้วิธีดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าและสามารถให้ความช่วยเหลือและแนะนำผู้อื่นได้เมื่อเขาเติบโตขึ้น ครูจึงต้องเป็นผู้ที่มีความเป็นครูอย่างแท้จริง ทั้งด้านคุณลักษณะนิสัย จิตใจ และด้านความรู้ความสามารถที่จะจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนา มีความสมบูรณ์ทั้งด้านสติปัญญา (IQ) ด้านอารมณ์ (EQ) และด้านจิตใจ (MQ) เพื่อการเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าของสังคมต่อไป

ลำลี รักสุทธี (2544: 2) กล่าวถึง การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด ว่าเป็นการให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ กิจกรรมทางการ

ศึกษาการลงมือปฏิบัติจริง ครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ชี้แนะให้ความรู้ อย่างเดียว เป็นผู้ที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เป็นกัลยาณมิตรสำหรับนักเรียน

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 30) กล่าวว่า กลไกของกระบวนการเรียนรู้แนวใหม่ ผู้สอนจะต้องมุ่งเน้นที่ตัวผู้เรียนเป็นหลัก เพื่อเสริมสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนโดยมุ่งหวังให้เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข โดยคำนึงถึงความต้องการ ความสนใจและความถนัด เป็นการเคารพสิทธิของผู้เรียน ตามกฎหมายรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ในมาตรา 43 แต่ข้อที่ต้องใคร่ครวญคงมิได้อยู่ที่ลิขสิทธิ์เสมอไปใน การได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานในระยะเวลาของการศึกษา 12 ปีเท่านั้น หากแต่น่าจะอยู่ที่คุณภาพของระบบการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถเจริญเติบโตอยู่ในการศึกษา โดยที่โลกของการศึกษาต้องสามารถเข้าไปเกี่ยวพันการดำรงชีวิตพร้อมๆ ไปด้วยกับการเจริญเติบโตของผู้เรียน สิ่งสำคัญของการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีสาระและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิต โดยเสริมสร้างวุฒิภาวะของผู้เรียน ไปพร้อมๆ กับการทำให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตประจำวันและอาชีพประจำของครอบครัวต่อไป การมุ่งหวังเสริมสร้างให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข

อรพันธ์ ประสิทธิ์รัตน์ (2548: 57) ได้ให้ความหมายว่า การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงาม ดังนั้นกระบวนการเรียนรู้จึงเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนปฐมพฤติกรรมของผู้เรียนจะเป็นอย่างไรนั้น เกี่ยวข้องหรือได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ ผู้เรียนจะเรียนดี เรียนช้า เรียนเร็ว เข้าใจหรือไม่เข้าใจ มีผลมาจากสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทั้งสิ้น ดังนั้นในการจัดการเรียนการสอนจะต้องคำนึงถึงไว้เสมอว่าถ้ามีการจัดสภาพแวดล้อมที่ดีมีความเหมาะสมกับวัยและระดับของผู้เรียน จะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมหรือสนับสนุนให้เกิดความสะดวกสบายทำให้ผู้เรียนมีความตั้งใจ มีกำลังใจ และมีความพึงพอใจในการเรียน ทำให้เกิดสมาธิและปัญญา และเกิดการเรียนรู้ในที่สุด

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2546: 71) กล่าวว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม อันเป็นผลจากการฝึกและประสบการณ์ แต่มิใช่ผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณหรือวุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย

ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร (2548: 122) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาตนเองจากเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยให้สนองความต้องการ ความสนใจความถนัดของผู้เรียน และมีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติรอบด้านคือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา จำเป็นจะต้องมีความหลากหลายรูปแบบและ กระบวนการในการดำเนินการทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา สุวิทย์ มูลคำ และ

อรรถ มูลคำ (2545: 13) กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้หมายถึงการเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน จึงจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรมและการทำงาน อันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้าน โดยจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การที่ผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายได้นั้น ผู้สอนต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการสอน วิธีสอนหรือเทคนิคการสอนแบบต่างๆ ก่อนจะออกแบบการเรียนรู้หรือวางแผนจัดการเรียนรู้ที่ดีได้ สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2541: 20) กล่าวว่าการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีในตัวผู้เรียนที่มีความพร้อมทั้งร่างกายและจิตใจ ในบรรยากาศและสภาพแวดล้อมที่สงบ ปราศจากความกังวลใจ แต่มีความอบอุ่นใจ และความเป็นกัลยาณมิตรถ้วนทั่วทุกคนที่เกี่ยวข้อง ถวิล มาตรเยี่ยม (2544: 29) กล่าวว่าพัฒนาการเรียนรู้ หมายถึงการให้การศึกษาแก่ทุกระดับชั้นเองในการจัดการศึกษาตามธรรมเนียมที่เคยปฏิบัติมักจะถือว่า การศึกษาเป็นเพียงเครื่องมือสำหรับสร้างความสำเร็จในเรื่องเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง รวมถึงวัฒนธรรม ค่านิยมเท่านั้น สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว เกือบทุกๆส่วนของโลกประชาชนเริ่มยอมรับและมองเห็นความจำเป็นและความสำคัญของการศึกษามีคุณค่าและเป้าหมาย การศึกษาก็คือตัวแทนของการเรียนรู้และการพัฒนานั้นเอง กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 25) ได้แบ่งการจัดการเรียนรู้ไว้ 3 ประการ ดังต่อไปนี้

1. หลักการจัดการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะอันสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยยึดหลักว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด เชื่อว่าทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ ยึดประโยชน์ที่เกิดกับผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้และคุณธรรม

2. กระบวนการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือที่หลากหลาย เป็นเครื่องมือที่จะนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียน เช่น กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการเผชิญสถานการณ์และแก้ปัญหา กระบวนการวิจัย กระบวนการเรียนรู้การเรียนรู้ของตนเอง กระบวนการพัฒนาลักษณะนิสัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝนพัฒนาเพราะจะ

สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี บรรลุเป้าหมายของหลักสูตรดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องศึกษาทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. การออกแบบการจัดการเรียนรู้

ผู้สอนต้องศึกษาหลักสูตรสถานศึกษาให้เข้าใจถึงมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งวัดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ แล้วจึงพิจารณาออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีสอนและเทคนิคการสอน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มศักยภาพและบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ซึ่งเป็นเป้าหมายที่กำหนด อารุง จันทวานิช (2547: 23) กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดคือ

1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรม วิธีการเรียนรู้และวิธีการประเมินผลการเรียนรู้
2. ผู้เรียนคิดเองและปฏิบัติจริง
3. ครูจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
4. ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

ดริสโคล (Driscoll, 1994: 78) มองการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้รับการเรียนการสอนที่ผู้อื่นออกแบบให้เท่านั้น แต่พวกเขาจะต้องเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นในการกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียน และวิธีการที่จะทำให้ความต้องการเหล่านั้นสัมฤทธิ์ผลด้วย

แลง แมคเบธ และ เฮเบิร์ต (Lang, Mcbath, & Hebert, 1995: 148) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า เป็นแนวทางที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาครบถ้วนด้วยวิธีการของแต่ละบุคคลอาจแตกต่างกันไปเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างกระตือรือร้นและมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและกัน

อุทัย บุญประเสริฐ (2546: 10) กล่าวว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ โดยดำเนินการดังนี้คือ เนื้อหาสาระ/กิจกรรมตามความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกคิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และใฝ่รู้ จัดการเรียนการสอนสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างเหมาะสมและปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน สนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม/สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และรอบรู้และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งใน

กระบวนการเรียนรู้ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นตลอดเวลา/สถานที่ และร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาผู้เรียน

สรุป การจัดการเรียนรู้หมายถึงกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน อันเป็นหลักสูตรที่มีมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายสำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนและเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ อันเป็นสมรรถนะสำคัญที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียน

4. การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ

สถานศึกษามีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การวางแผนและดำเนินการใช้หลักสูตร การเพิ่มพูนคุณภาพการใช้หลักสูตรด้วยการวิจัยและพัฒนา การปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร จัดทำระเบียบการวัดและประเมินผล ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และรายละเอียดที่เขตพื้นที่การศึกษา หรือหน่วยงานต้นสังกัดอื่นๆ ในระดับท้องถิ่นได้จัดทำเพิ่มเติม รวมทั้งสถานศึกษาสามารถเพิ่มเติมในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความต้องการของผู้เรียน โดยทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. (กระทรวงศึกษาธิการ. 2552: 35) กรมสามัญศึกษา (2542: 8) กล่าวว่า การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการ หมายถึง การพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนแบบต่างๆ การจัดการซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรและการพัฒนาครูทางด้านวิชาการ เพื่อให้งานดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์โดยรวมแก่องค์กร การพัฒนาบุคลากรครูด้านวิชาการให้เป็นครูมืออาชีพนั้น ต้องพัฒนาทั้งในด้านความรู้ในเนื้อหา ทักษะด้านต่างๆ รวมถึงเจตคติของความเป็นครู ซึ่งสามารถพัฒนาโดยใช้วิธีที่หลากหลาย เช่น การอบรมสัมมนา การฝึกพัฒนาขณะปฏิบัติงาน การพัฒนาโดยการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การศึกษาดูงาน เป็นต้น จากแนวคิดดังกล่าว มีนักวิชาการได้ให้ความหมายการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ ดังนี้ คือ

1. กิจกรรมทั้งปวงที่มีลักษณะเป็นการเพิ่มพูนความสามารถ การเรียนรู้การสอน การให้ความรู้ทุกประเภท ไม่ว่าลักษณะหรือวิธีการแบบใดๆ
2. การใช้คนให้ตรงกับงาน ตรงกับความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ความถนัด ภายใต้การบริหารอำนวยการที่ถูกต้องเหมาะสม

3. การทำให้บุคคลเข้าใจองค์การ เข้าใจงาน เพื่อนร่วมงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งสภาพแวดล้อมต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์การอย่างกว้างขวางทุกแง่มุม และการพัฒนาบุคลากร เป็นกระบวนการที่จะช่วยเพิ่มพูนความถนัด (Aptitude) ทักษะ (Skill) และความสามารถ (Ability) ของบุคลากรในองค์การให้ใช้ทักษะต่างๆ ของเขาอย่างสูงสุดและเต็มความสามารถ เพื่อที่เขาจะมีโอกาสพัฒนาตนเอง มีโอกาสได้ทำงานที่ใช้ทักษะสูงขึ้นและมีความรับผิดชอบมากขึ้น ความสำคัญของการพัฒนาบุคลากรด้านวิชาการ ได้แก่

3.1 การพัฒนาบุคลากร ช่วยให้ระบบและวิธีการปฏิบัติสมรรถภาพดียิ่งขึ้น เพราะการพัฒนาบุคลากรจะช่วยเร่งเร้าความสนใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร ให้มีความสำนึกรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้ได้ผลดียิ่งขึ้น นอกจากนี้เมื่อได้รับความรู้จากการพัฒนา ย่อมนำความรู้ไปใช้ปฏิบัติงานได้ ซึ่งจะช่วยแก้ไขข้อบกพร่อง และปรับปรุงวิธีการดำเนินงานของตนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3.2 การพัฒนาบุคลากร เป็นการช่วยให้เกิดความประหยัด ลดความสิ้นเปลืองวัสดุ ในการปฏิบัติงาน เพราะบุคลากรได้รับการพัฒนา ย่อมสามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องมีความผิดพลาดในการปฏิบัติน้อย ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรลดค่าใช้จ่ายในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ลงได้

3.3 การพัฒนาบุคลากร ช่วยลดเวลาการเรียนรู้งานให้น้อยลง โดยเฉพาะผู้ที่เข้าทำงานใหม่ และเป็นการลดความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงานแบบลองผิดลองถูกด้วย

3.4 การพัฒนาบุคลากร เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระหน้าที่ของผู้บังคับบัญชา หัวหน้าหน่วยงาน ในการแนะนำ หรือตอบคำถามผู้ใต้บังคับบัญชา เพราะการพัฒนาบุคลากรจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจงานที่ปฏิบัติ และสามารถปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

3.5 การพัฒนาบุคลากร จะช่วยกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงาน เพื่อความก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงาน เพราะเมื่อมีการพิจารณาการเลื่อนตำแหน่ง ผู้บังคับบัญชาคงพิจารณาให้ผู้ที่พัฒนาแล้วมากกว่าผู้ที่ไม่ได้รับการพัฒนา

3.6 การพัฒนาบุคลากรช่วยให้บุคลากรได้รับความรู้ ความคิดใหม่ๆ ทำให้เป็นคนทันสมัย ทันต่อความเจริญก้าวหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้เกี่ยวกับหลักการบริหารงานอุปกรณ์ เครื่องใช้ในสำนักงาน ซึ่งจะได้การคิดเสนอสิ่งใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา หากมีความรู้ความเข้าใจ ย่อมสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในหน้าที่ของตนได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดผลดีต่อองค์กรช่วยให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าต่อไป

นุสรณ์จิต ธรรมศิริ (2547: 46) กล่าวว่า การพัฒนาและส่งเสริมด้านวิชาการเป็นงานหลักของการบริหารสถาน ไม่ว่าสถานศึกษาจะเป็นประเภทใดมาตรฐานและคุณภาพของสถานศึกษาจะพิจารณาได้จากผลงานด้านวิชาการเนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตรการจัดโปรแกรม

การศึกษาและจัดการเรียนการสอน เป็นหัวใจของสถานศึกษาเกี่ยวข้องกับผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทุกระดับ กรมสามัญศึกษา (โกศล ศรีทอง. 2543: 25; อ้างอิงจาก กรมสามัญศึกษา. 2532: 8) ได้ให้ความหมายว่าการพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการ หมายถึงการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนแบบต่างๆ การจัดสอนซ่อมเสริม การจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรและการพัฒนาครูทางด้านวิชาการ

พิมพอร์ สดเอี่ยม (2547: 12) กล่าวว่า การส่งเสริมงานวิชาการหมายถึงงานที่เกี่ยวกับการควบคุม กำกับและส่งเสริมการดำเนินการทางวิชาการ ได้แก่ งานสวัสดิการของบุคลากร งานสารบรรณงานแผนงาน โครงการและงบประมาณ งานอาคารสถานที่ และสิ่งแวดล้อม งานพัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์และงานกิจการนักศึกษา อุทัย บุญประเสริฐ (2544: 27) กล่าวว่า การส่งเสริมงานวิชาการของโรงเรียนแท้จริงมีความหมายและขอบเขตมากกว่าตัวหลักสูตร และการเรียนการสอนในชั้นเรียน แต่งานวิชาการของโรงเรียนจะมีหลักสูตรเป็นแกนกลางเสมอ ในกิจกรรมหลักของโรงเรียน ซึ่งเป็นการเรียนการสอนหลักสูตรจะเป็นตัวกำกับในเรื่องเนื้อหาความรู้ เรื่องทักษะ เรื่องคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดหมายของหลักสูตรและยังมีส่วนที่ว่าด้วยภาวะสุขภาพอีกด้วย

สรุป การพัฒนาและส่งเสริมทางด้านวิชาการหมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้ได้รับการพัฒนาอบรมด้านวิชาการต่างๆ และการปฏิบัติงานด้านวิชาการซึ่งสำคัญอย่างหนึ่งที่จะต้องพัฒนาและส่งเสริมควบคู่กัน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพทางการเรียน การจัดการกิจกรรมแก่นักเรียนตามหลักสูตรและวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

5. การจัดสื่อการเรียนรู้

เรณู คำภักดี (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่จัดให้แก่ พระภิกษุสามเณรในวัด ศึกษาเฉพาะกลุ่มกรณีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการเรียนการสอนตามหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่จัดให้พระภิกษุสามเณร โดยรวมมีปัญหาอยู่ในระดับน้อยและจากศึกษาปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน 5 ด้าน พบว่า การใช้สื่อการสอนมีปัญหามากที่สุด รองลงมาตามลำดับ ได้แก่ ปัญหาด้านวิธีสอนและเทคนิคการสอน สภาพห้องเรียน การวัดประเมินผลการเรียน และหลักสูตร โดยระดับปัญหาทางการเรียนการสอนนี้ พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอายุของผู้เรียน แต่อย่างไรก็ตามไม่พบว่ามี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับขนาดของชั้นเรียน

พระมหาสิทธิ ลิ้งหังอ่ย (2542: บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการใช้สื่อการสอนของครู-อาจารย์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดนครพนม ผลการวิจัยครั้งนี้ทำให้

ทราบว่า 1) ครู-อาจารย์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ โดยส่วนรวมและจำแนกตามประสบการณ์ในการสอน มีการใช้สื่อการสอนโดยรวมและรายชั้นทั้ง 4 ชั้น อยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ขั้นการเลือก ขั้นการประเมินผล ขั้นการนำเสนอ และขั้นการเตรียม เมื่อพิจารณารายชื่อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยสูงสุดจำนวน 2 ข้อ ในแต่ละด้านดังนี้ เลือกสื่อที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นและเลือกสื่อที่หาง่ายศึกษารายละเอียดจากคู่มือก่อนใช้สื่อการสอนและทดลองใช้สื่อการสอนก่อนนำไปใช้จริงเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสื่อการสอนและเนื้อหาที่เรียนเสมอและใช้เทคนิคและวิธีการต่างๆ เพื่อให้การใช้สื่อการสอนมีประสิทธิภาพ 2) ครู-อาจารย์ ในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญที่มีประสบการณ์ในการสอนต่างกันมีการใช้สื่อการสอนโดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

สื่อการเรียนรู้เป็นเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สื่อการเรียนรู้มีหลายประเภท ทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในท้องถิ่นการเลือกสื่อควรเลือกให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการและลีลาการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนการจัดหาสื่อการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนสามารถทำและพัฒนาขึ้นเอง หรือปรับปรุงเลือกใช้อย่างมีคุณภาพจากสื่อต่างๆ ที่มีอยู่รอบตัวเพื่อนำมาใช้ประกอบในการจัดการเรียนรู้ที่สามารถส่งเสริมและสื่อสารให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยสถานศึกษาควรจัดให้มีอย่างพอเพียงเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง สถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้มีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรดำเนินการดังนี้

1. จัดให้มีแหล่งเรียนรู้ ศูนย์สื่อการเรียนรู้ ระบบสารสนเทศการเรียนรู้และเครือข่ายการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพทั้งในสถานศึกษาและในชุมชน เพื่อการศึกษาค้นคว้าและการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ ระหว่างสถานศึกษา ท้องถิ่น ชุมชน สังคมโลก
2. จัดทำและจัดหาสื่อการเรียนรู้สำหรับการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียน เสริมความรู้ให้ผู้สอนรวมทั้งจัดหาสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้เป็นสื่อการเรียนรู้
3. เลือกและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ มีความเหมาะสม มีความหลากหลาย สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
4. ประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนรู้ที่เลือกใช้อย่างเป็นระบบ
5. ศึกษาค้นคว้า วิจัย เพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

6. ให้มีการกำกับ ติดตาม ประเมินคุณภาพและประสิทธิภาพเกี่ยวกับสื่อและการใช้สื่อการเรียนรู้เป็นระยะๆและสม่ำเสมอในการจัดทำ การเลือกใช้ และการประเมินคุณภาพสื่อการเรียนรู้ที่ใช้ในสถานศึกษาควรคำนึงถึงหลักการสำคัญของสื่อการเรียนรู้ เช่น ความสอดคล้องกับหลักสูตร วัตถุประสงค์การเรียนรู้การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดประสบการณ์ให้ผู้เรียน เนื้อหามีความถูกต้องและทันสมัย ไม่กระทบความมั่นคงของชาติ ไม่ขัดต่อศีลธรรม มีการใช้ภาษาที่ถูกต้อง รูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่ายและน่าสนใจ

กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 25) และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547: 2-3) ได้ทำการวิจัยและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ผลการวิจัยพบว่าการใช้สื่อการเรียนรู้ พบว่าส่วนใหญ่ครูผู้สอนผลิตสื่อใช้เอง ร้อยละ 71.43 การใช้สื่อพบว่าผู้สอนส่วนใหญ่ใช้สื่อในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ใบความรู้ ใบงานแบบฝึกหัด และเอกสารประกอบการเรียนการสอนส่วนพฤติกรรม การเรียนรู้ของนักเรียนจากการสังเกตการสอบพบว่านักเรียนส่วนใหญ่ตั้งใจเรียน สนใจเรียน กระตือรือร้น กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออก และกล้าอภิปรายซักถาม และผู้สอนส่วนใหญ่ตั้งใจสอนเอาใจใส่ดูแลนักเรียน ใจเย็น และชื่นชมให้กำลังใจนักเรียน

บราวน์ นอร์เบิร์ก และสริกเลย์ (Brown,Norberg; & Srygley. 1973: 584) ได้กล่าวถึงสื่อการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึงจำพวกอุปกรณ์ทั้งหลายที่สามารถเสนอความรู้ให้แก่ผู้เรียน จนเกิดผลการเรียนที่ดี ทั้งนี้รวมถึงกิจกรรมต่างๆ ที่ไม่เฉพาะที่เป็นวัสดุหรือเครื่องมือเท่านั้น เช่นการศึกษานอกสถานที่ การสาธิตการทดลอง ตลอดจนถึงการสัมภาษณ์ เป็นต้น

ไฮนิช โมเลندا และรัสเซล (Heinich, Molenda; & Russel. 1985: 5) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับสื่อไว้ว่า สื่อการเรียนการสอน หมายถึง สื่อชนิดใดก็ตาม ไม่ว่าจะเป็น สไลด์ โทรทัศน์ วิทยุ เทป บันทึกละเอียด ภาพถ่าย วัสดุฉาย และวัสดุสิ่งตีพิมพ์ ซึ่งเป็นพาหนะในการนำข้อมูลจากแหล่งข้อมูลไปยังผู้รับ เมื่อนำมาใช้กับการเรียนการสอน หรือส่งเนื้อหาความรู้ไปยังผู้เรียนในกระบวนการเรียนการสอน

สรุป การจัดสื่อการเรียนรู้ คือเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ ที่มีในห้องถื่นการเลือกใช้สื่อควรเลือกให้มีความเหมาะสมกับระดับการพัฒนาการและการเรียนรู้ที่หลากหลายของผู้เรียนและผู้สอนที่ใช้สื่อ

6. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ต้องอยู่บนหลักการพื้นฐานสองประการคือ การประเมินเพื่อพัฒนาผู้เรียนและเพื่อตัดสินผลการเรียน ในการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้เรียนจะต้องได้รับการพัฒนาและประเมินตามตัวชี้วัดเพื่อบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้สะท้อนสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายหลักในการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในทุกระดับไม่ว่าจะเป็นระดับชั้นเรียน ระดับสถานศึกษา ระดับเขตพื้นที่การศึกษา และระดับชาติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน โดยการใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 28) วิชัย วงษ์ใหญ่ (2543: 60) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ เป็นการประเมินที่เป็นธรรมชาติสอดคล้องกับความเป็นจริง เป็นการประเมินที่ทำได้ง่ายถ้าผู้สอนไม่เข้าใจกระบวนการเรียนรู้สู่ศักยภาพที่ชัดเจน เพราะการเรียนรู้ที่ยังคงต่อเนื่องขณะที่มีการประเมินวิธีการประเมินแบบเดิมโดยการทดสอบ การเรียนรู้จะถูกปิดลงในขณะที่มีการประเมินเกิดขึ้น การประเมินสภาพจริง ต้องการให้ผู้เรียนประยุกต์ความรู้ที่มีอยู่ก่อนกับสถานการณ์ใหม่ ผู้สอนสามารถแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนทำได้ อะไรเป็นสิ่งที่ผู้เรียนประยุกต์ขึ้น ทำให้เกิดแนวทางปฏิบัติที่หลากหลาย ซึ่งนำไปสู่ความยุติธรรมของการประเมิน ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามที่สนใจ และมีความเข้าใจชัดเจน รวมถึงความรับผิดชอบของการที่จะคิดประดิษฐ์คิดค้นหาคำตอบเอง สิ่งที่น่าสนใจของการเรียนสำหรับผู้สอนคือผู้เรียนคิดอย่างไร สุวิทย์ มูลคำ และ อรทัย มูลคำ (2545: 21) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลนั้นควรประเมินดังนี้คือ

1. สังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนจาก
 - การแสดงความคิดเห็น
 - ความสนใจเรียน
 - ความร่วมมือในกิจกรรม
 - การรายงานของกลุ่ม
2. ตรวจสอบความถูกต้องของการสรุปกฎเกณฑ์ลักษณะสำคัญ
3. ตรวจสอบความถูกต้องของข้อสอบและแบบฝึกหัด

ปัญญา แก้วกียูร และ สุภัทร พันธุ์พัฒนกุล (2545: 20) กล่าวว่า การวัดและการประเมินผลและการเทียบโอนประสบการณ์ การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ครูใช้พัฒนาคุณภาพผู้เรียน จะช่วยให้ได้ข้อมูลสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการความก้าวหน้า และ

ความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน โดยการวัดและประเมินผลตามระดับชั้นเรียน ที่มุ่งหาคำตอบว่า ผู้เรียนมีความก้าวหน้าทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ คุณธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ การประเมินคุณภาพระดับสถานศึกษาเพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าด้านการเรียนรู้เป็นรายปีและช่วงชั้น นำไปปรับปรุงและพัฒนาให้ได้มาตรฐานการเรียนรู้

ภัทรา นิคมานนท์ (2540: 25) กล่าวว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้เป็นหน้าที่ของ โรงเรียนและผู้สอนโดยตรง ครูทุกคนมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาเกี่ยวกับระเบียบการวัดผล ประเมินผลของกระทรวงศึกษาธิการให้เข้าใจอย่างถูกต้องและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลดี ต่อการเรียนการสอน ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกระบวนการวัดผลและประเมินผล ที่ เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน การประเมินผลไว้อย่างชัดเจนตลอดจนกำหนดหน้าที่ของ โรงเรียน ในการประเมินผล

บุญมี ก่อบุญ (2548: 122) กล่าวว่า การวัด และการประเมินผลการเรียนรู้ มีอาศัยกรอบการ วัดผลตามหลักสูตรแกนกลางแนวดำเนินการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาซึ่งกรอบการวัด และประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 (ปัจจุบันใช้หลักสูตรพ.ศ. 2551) กำหนดให้มีการประเมินผู้เรียนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการศึกษาผลของการประเมินที่ได้จะ เป็นข้อมูลย้อนกลับสะท้อนให้เห็นภาพของการพัฒนาและข้อบกพร่องของผู้เรียน นอกจากนี้ยัง นำไปใช้ในการตัดสินผลการเรียนเพื่อประโยชน์ต่างๆ เช่น การเลื่อนช่วงชั้น การจบหลักสูตร การคัดเลือกเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนการนำไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการวิจัย ในชั้นเรียนหรือวิจัยทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงและวางแผนพัฒนาหลักสูตรและการ จัดการเรียนการสอน

มาร์กอต (Margot, 1992: 1372-A) ได้ศึกษาผลการวิจัยเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล ผล การศึกษาพบว่า มีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ส่วนที่คล้ายคลึงกันคือ ผลผลิตมีความรู้ ความสามารถตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ส่วนที่แตกต่างกันได้แก่บริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการเรียนการสอน ซึ่งพบว่ามีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่องที่ต้องการปรับปรุงแก้ไขลักษณะที่ เกิดขึ้นดังกล่าวนี้เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมและข้อจำกัดในการจัดการศึกษา การ ประเมินผลการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งจำเป็นและต้องการกระทำอย่างมีแบบแผน

สรุป การวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้คือเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ ผลการประเมินเป็นข้อมูลและหมายถึงการปฏิบัติงานเกี่ยวกับดำเนินการวัดผลประเมินผล การเรียน การสร้างเครื่องมือการวัดผลการเรียนรู้ จัดทำเอกสารแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ ถูกต้องและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียน

ตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ สถานศึกษาในฐานะผู้รับผิดชอบจัดการศึกษา จะต้องจัดทำระเบียบว่าด้วยการวัดและประเมินผล การเรียนของสถานศึกษาให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนด ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายถือปฏิบัติร่วมกัน

6. การศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

ความเป็นมาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เป็นสถาบันการกุศลเพื่อการศึกษาประเภทหนึ่งตามมาตรา 15(2) แห่งพระราชบัญญัติโรงเรียน เอกชนสอนศาสนาอิสลาม พ.ศ.2525 ซึ่งได้ถูกแปรสภาพจาก “ปอเนาะ” ซึ่งเป็นสถาบันการศึกษา ศาสนาอิสลามที่เป็นระบบเปิดที่ผู้สนใจทั่วไปโดยไม่จำกัดเพศวัยและสถานภาพทางครอบครัว สามารถที่จะมาพักพังกอาศัยเพื่อเรียนวิชาศาสนาจาก โต๊ะครู หรือ บาบอตามคำเรียกเป็นท้องถิ่น (ภาษามลายู) ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือและใช้ภาษาท้องถิ่นเป็นภาษาหลักในการสอน ทั้งนี้ปอเนาะถือเป็น ที่นิยมของชุมชนในการศึกษาหาความรู้ด้านศาสนา ซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นจนปกคลุมทั่วทุก พื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้

“ปอเนาะ” เป็นสถาบันการกุศลเพื่อสอนวิชาศาสนาอิสลามของชาวไทยมุสลิม นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของปอเนาะดังนี้

อารง สุทธศาสน (2519: 4) ได้ให้ความหมายของปอเนาะในเชิงสังคมวิทยาว่า ปอเนาะคือ องค์กรทางสังคมที่ทำหน้าที่สืบทอดศาสนาวัฒนธรรมนั่นเองซึ่งมี โต๊ะครูเป็นทั้งเจ้าของและเป็นผู้ บริหารแต่เพียงผู้เดียว

อับดุลสุโกดินอะ (2548: ออนไลน์) กล่าวว่ารากศัพท์ ของคำว่า "ปอเนาะ" เป็นคำภาษามลายูปัตตานีเพี้ยนมาจากภาษาอาหรับว่า FUNDOK อ่านว่า ฟุน ได๊ก แปลว่า กระโจม ที่พัก หรือ โรงแรม ความหมายในที่นี้หมายถึง "สำนักศึกษาเล่าเรียนวิชาการศาสนาอิสลาม"

อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต (2548: ออนไลน์) กล่าวว่า ปอเนาะเป็นสถาบันศึกษาที่มีบ้านของ โต๊ะครูเป็นศูนย์กลาง โต๊ะครูเป็นทั้งเจ้าของและผู้สอน บางปอเนาะจะมี โต๊ะครูเป็นผู้สอนเพียงคนเดียวแต่บางปอเนาะ โต๊ะครู จะแต่งตั้งผู้เรียนบางคนเป็นผู้ช่วยสอนในบางวิชา ปอเนาะเริ่มก่อตั้ง พร้อมๆกับการเผยแพร่ศาสนาอิสลามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ในระยะเริ่มแรกการศึกษาระบบปอเนาะหรือการศึกษาในรูปแบบสอนวิชาศาสนาโดยโต๊ะครูเป็นผู้สอน จัดตั้งขึ้นครั้งแรกที่ปัตตานีและเป็นสถานศึกษาที่เก่าแก่ที่สุดของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ดำเนินการสอนระบบปอเนาะในราวคริสต์ศตวรรษที่ 12

สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ฉบับทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา (2529) ระบุความเป็นมาว่า เชื่อกันว่าปอเนาะเกิดขึ้นในประเทศอียิปต์แล้วแพร่มาสู่เอเชียที่ประเทศมาเลเซียก่อน

ต่อมาจึงแพร่เข้าสู่เส้นทางใต้ของประเทศไทย ในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยเริ่มที่ปัตตานีเป็นแห่งแรกแล้วขยายไปสู่ท้องถิ่นที่มีชาวไทยมุสลิมทั้งในภาคใต้และภาคกลาง การจัดตั้งปอเนาะโดยส่วนใหญ่แล้วประชาชนจะเรียกร้องให้โต๊ะครูเป็นผู้จัดตั้งและมีโต๊ะครูจัดตั้งเองนั้นมีเป็นส่วนน้อยเท่านั้น เมื่อมีผู้รู้กลับจากประเทศอาหรับแล้ว โดยเฉพาะจากเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย จะเป็นที่ได้รับการยอมรับจากประชาชนอย่างมาก ส่วนที่ดินสำหรับใช้ในการจัดตั้งปอเนาะนั้น อาจจะเป็นของโต๊ะครูเองหรือประชาชน ช่วยกันบริจาคโดยที่หลักสูตรขึ้นอยู่กับความสามารถของโต๊ะครูจะมุ่งเน้นด้านไหน เพียงใด โต๊ะครูเป็นผู้กำหนด สถานที่สำหรับสอนหนังสือ นั้น ใ้ทั้งบ้าน โต๊ะครู และมัสยิดหรือบาตา

ปอเนาะโดยทั่วไปจะเรียกชื่อหรือตั้งชื่อตามที่ตั้งของปอเนาะ หรือเรียกชื่อตำบลและมีบางปอเนาะที่เรียกชื่อตามโต๊ะครู โดยที่การเรียนการสอนในปอเนาะจะใช้ภาษามลายูและภาษาอาหรับเป็นหลัก ซึ่งไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างปัจจุบัน ด้วยเหตุนี้หลายคนจึงเข้าใจว่าปอเนาะเป็นสถาบันศึกษาที่ไม่มีหลักสูตร วิชาที่มีการสอนประกอบด้วยวิชาภาษาอาหรับ ศาสนบัญญัติ เอกภาพ วัฒนธรรม การอ่านคัมภีร์อัลกุรอาน และการอธิบายอัลกุรอาน เป็นต้น ไม่มีการเก็บค่าเล่าเรียน โต๊ะครูก็อยู่ได้ด้วยทรัพย์สินของตนเอง หรือเงินบริจาคจากผู้ที่มีจิตศรัทธา ชื่อเสียงของปอเนาะจะขึ้นอยู่กับตัวโต๊ะครู ปอเนาะบางโรงจะมีชื่อเสียงในเรื่องการเรียนการสอนภาษาอาหรับ บางปอเนาะจะมีชื่อเสียงในเรื่องการเรียนการสอนวิชาเอกภาพ บางปอเนาะก็จะมีชื่อเสียงในเรื่องวิชาศาสนาบัญญัติ

ลักษณะการเรียนการสอนของปอเนาะสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ (อิบราฮีม ณรงค์รักษาเขต, 2548: ออนไลน์)

ประเภทที่ 1 เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทั่วไป ซึ่งรวมถึงชุมชนปอเนาะการเรียนการสอนประเภทนี้จะเป็นการเรียนการสอนทั่วไป วิชาที่สอนจะเป็นวิชาศาสนาบัญญัติหลักศรัทธาและการอรรถาธิบายอัลกุรอาน เป็นต้น

ประเภทที่ 2 จัดให้เฉพาะผู้เรียนในปอเนาะแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. การเรียนการสอนที่จัดให้กับผู้เรียนปอเนาะทุกคนจะเป็นการเรียนการสอนทั่วไป
2. การเรียนการสอนที่จัดให้สำหรับผู้เรียนที่ถูกคัดสรร มีขนาดผู้เรียนที่เล็กลง
3. การเรียนการสอนที่จัดให้เฉพาะบุคคลที่ถูกคัดสรรเป็นพิเศษ มีผู้เรียนเพียงไม่กี่คน มักจะเป็นการเรียนการสอนแบบตัวต่อตัวผู้ที่ถูกคัดสรรให้เป็นผู้เรียนประเภทนี้มักจะถูกคัดเลือกให้เป็นผู้ช่วยสอนของโต๊ะครู ผู้เรียนกลุ่มนี้มักถูกเรียกว่า “เกอปลาตละลอเอะฮะ” ซึ่งทำหน้าที่เสมือนหัวหน้านักเรียน

ประเภทของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดการศึกษาในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งเป็นที่ที่มีโรงเรียนรูปแบบนี้ตั้งอยู่มากกว่าพื้นที่ใดๆในประเทศ และจากสภาพจริงในปัจจุบัน สามารถจำแนกโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้ 3 ประเภท คือ (นาวาลย์ปานากะเซ็ง, 2544: 5)

1. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่สอนวิชาศาสนาอย่างเดียว
2. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(1) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชาศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญ หรือวิชาชีพ ในระบบโรงเรียนและได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนเป็นโรงเรียนตามมาตรา 15(1)
3. โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(2) เป็นโรงเรียนที่จัดการศึกษาตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษา หรือหลักสูตรที่ได้รับอนุมัติจากกระทรวงศึกษาธิการซึ่งเปิดสอนวิชา

ศาสนาอิสลามควบคู่วิชาสามัญ หรือวิชาชีพ นอกจากนี้ ยังสามารถจำแนกโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(1) ตาม

ลักษณะการได้รับเงินอุดหนุนรายหัวนักเรียนจากรัฐ เป็น 3 ประเภท คือ

1. โรงเรียนที่มีมูลนิธิหรือมัสยิดเป็นผู้รับใบอนุญาตก่อนปีพ.ศ.2539 จะได้รับเงินอุดหนุนในรูปของบัตรค่าเล่าเรียน หรือเรียกว่าการอุดหนุนรายหัวนักเรียนในอัตราร้อยละ 100 ของค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนภาครัฐ

2. โรงเรียนที่มีมูลนิธิหรือมัสยิด เป็นผู้รับใบอนุญาตตั้งแต่ปีพ.ศ.2539 จะได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ 60 ของค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนภาครัฐ

3. โรงเรียนที่มีเอกชนเป็นผู้รับใบอนุญาตจะได้รับเงินอุดหนุนในอัตราร้อยละ 40 ของค่าใช้จ่ายรายหัวนักเรียนภาครัฐ ส่วนโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มาตรา 15(2) จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐโดย

ได้รับการอุดหนุนจากรัฐใน 3 ด้าน คือ

1. ด้านการเงิน เป็นการให้เงินอุดหนุนแก่โรงเรียน เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกิจการของโรงเรียน โดยเป็นเงินสมนาคุณผู้รับใบอนุญาต สมนาคุณครูสอนศาสนาตลอดจนงบประมาณโรงเรียน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนดและให้เป็นเงินค่าดำเนินการวัดผลการศึกษา

2. ด้านบุคลากร เป็นการอุดหนุนโดยให้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน จัดส่งข้าราชการครูไปช่วยสอนตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

3. ด้านสื่อการเรียนการสอน เป็นการจัดสรรวัสดุอุปกรณ์การศึกษาให้กับโรงเรียนตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชนกำหนด

ระบบการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม

หลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม มีดังนี้

1. หลักสูตรวิชาศาสนา มี 3 หลักสูตรดังนี้

ก. หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนต้น (อิบติดาอียะฮ) เวลาเรียน 4 ปี

ข. หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนกลาง (มุตาวัซซียะฮ) เวลาเรียน 3 ปี

ค. หลักสูตรอิสลามศึกษาตอนปลาย (ชานาวียะฮ) เวลาเรียน 3 ปี

2. หลักสูตรวิชาสามัญ ใช้หลักสูตรเช่นเดียวกับโรงเรียนประเภทสามัญศึกษาทั่วไป มี 3 หลักสูตรได้แก่

ก. หลักสูตรประถมศึกษา (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2533 ใช้เวลาเรียน 6 ปี

ข. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2533 ใช้เวลาเรียน 3 ปี

ค. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. 2533 ใช้เวลาเรียน 3 ปี

3. หลักสูตรบูรณาการระหว่างวิชาศาสนาและวิชาสามัญ มี 2 หลักสูตรคือ

ก. หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2535 ใช้เวลาเรียน 3 ปี

ข. หลักสูตรอิสลามศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2535 ใช้เวลาเรียน 3 ปี

4. หลักสูตรวิชาชีพ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้นำหลักสูตรวิชาชีพพระยะสัน 2 หลักสูตรได้แก่

ก. หลักสูตรวิชาชีพพระยะสันของวิทยาลัยสารพัดช่าง

ข. หลักสูตรวิชาชีพพระยะสันของวิทยาลัยชุมชน

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่ได้แปรสภาพจาก
ปอเนาะซึ่งเป็นสถาบันการศึกษาระบบเปิดและมีการจัดการเรียนการสอนโดยยึดหนังสือตำรา

เป็นหลักโดยไม่มีหลักสูตรเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการบริหารจัดการแบบโต๊ะครูบริหารคนเดียว เมื่อได้มีการแปรสภาพ โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้มีพัฒนามาเป็นระยะๆ และได้รับการส่งเสริม สนับสนุนจากภาครัฐมากขึ้น ทั้งทางด้านเงินอุดหนุน ด้านการจัดหลักสูตรทั้งศาสนา และสามัญ ด้านการพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรด้านสื่อการเรียนการสอนและยังให้สถาบันการศึกษาอื่นมารวมเปิดสอนในหลักสูตรต่างๆ ทางวิชาชีพอีกด้วย

7. การศึกษาของโรงเรียนคาทอลิก

การศึกษาคาทอลิกในประเทศไทยนั้น ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อคณะมิชชันนารีคาทอลิกชาวตะวันตก ชาวยุโรปได้เดินทางเข้ามาประกาศศาสนาคริสต์ในประเทศไทย ซึ่งต่างมีจิตใจมุ่งมั่น และอุทิศตนจัดการศึกษาสำหรับประชาชนไทย โดยจัดการศึกษาคาทอลิกให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมไทย และได้มอบงานการศึกษาให้คณะนักบวชได้แก่ คณะภราดาเซนต์คาเบรียล คณะภคินีเซนต์ปอล เดอชาร์ต และคณะนักบวชชายหญิง ทำงานร่วมกับพระศาสนาจักรท้องถิ่นในสังฆมณฑลต่างๆ เป็นการกระจายการพัฒนาให้สังคมไทยให้ได้รับการศึกษาในรูปแบบที่ดี ทันสมัย และก่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ให้พระสงฆ์และนักบวชชาวไทยได้สืบสานภารกิจจัดการศึกษาคาทอลิกเพื่อดำเนินต่อไปอย่างมั่นคงและเกิดประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทยอย่างสูงสุด

สถาบันการศึกษาคาทอลิกประกอบด้วยกลุ่มชนที่เป็นนักเรียน นักวิชาการ และครู สำหรับเขาเหล่านี้ความเชื่อและความคิดทางด้านจิตวิญญาณเป็นสิ่งสำคัญมาก นั่นก็คือเป็นพยานต่อคุณค่าตามพระวรสาร การจัดการศึกษาคาทอลิกได้ดำเนินการมาเป็นเวลานานมากกว่า 335 ปี ได้จัดการศึกษาทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย โดยมีหน่วยงานรับผิดชอบตามประเภทและลักษณะของงาน แต่มีปรัชญาและหลักธรรมแห่งคริสต์ศาสนาเป็นแกนหลักในการทำงานเหมือนกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชนและสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นภารกิจด้านการศึกษาในโรงเรียน หรือด้านสังคม (เช่น การรักษาพยาบาล และกิจกรรมตาสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส ยากจนและไร้ที่พึ่ง เป็นต้น) และการให้การศึกษามอบรมประชาชนล้วนมุ่งพัฒนาคนและให้การศึกษสำหรับประชาชนที่บูรณาการคุณธรรมและคำสอนศาสนาเพื่อชีวิต จึงจะเห็นได้จากจุดมุ่งหมายของโรงเรียนคาทอลิกนั้นต้องการพัฒนามนุษย์ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจเพื่อมุ่งไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง

โรงเรียนคาทอลิกเป็นโรงเรียนที่มีพื้นฐานทางด้านศาสนา โดยการเข้ามาเผยแพร่ศาสนาของมิชชันนารี ปรัชญาในการจัดการเรียนการสอน มุ่งอบรม พัฒนามนุษย์ทั้งร่างกาย จิตใจ และความสำเร็จในองค์พระคริสตเจ้า หน้าที่ของโรงเรียนคาทอลิก

โรงเรียนคาทอลิกมีลักษณะเฉพาะ คือ สร้างบรรยากาศในโรงเรียนให้มีชีวิตชีวาด้วยจิตตารมณ์ สร้างเสริมภาพและความรักแบบในพระวรสาร ที่มุ่งช่วยคนรุ่นหนุ่มสาวให้พัฒนาบุคลิกภาพ โรงเรียนคาทอลิกอบรมนักเรียนของตนให้ทำงานอย่างเกิดผลเพื่อประโยชน์ของประเทศ นอกจากนี้โรงเรียนคาทอลิกยังมีลักษณะพิเศษอีกคือ เป็นโรงเรียนที่เน้นให้นักเรียนรู้จักบังคับตัวเอง มีระเบียบวินัย โดยถือว่า การบังคับตัวเองนั้น จะนำไปสู่ความสำเร็จทางโลกและทางจริยธรรม

ลักษณะพิเศษของโรงเรียนคาทอลิกตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนาที่ประยุกต์เข้ากับวัฒนธรรม พัฒนานุชนัย์ทั้งครบ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม โดยการสร้างบรรยากาศทางการเรียนให้เกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ที่มีหลักบนความเชื่อทางศาสนา โดยมีพระคริสตเจ้าเป็นแบบฉบับ

เป้าหมายของการศึกษาคาทอลิก

โรงเรียนคาทอลิก จะช่วยให้นักเรียนแต่ละคนเข้าถึงศักยภาพของตน และเตรียมความพร้อมเขาให้เขามีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของสังคม

โรงเรียนคาทอลิกมีวัตถุประสงค์เฉพาะของตน โดยเฉพาะคำนิยมในพระวรสารซึ่งเป็นแรงบันดาลใจในการดำเนินงานของโรงเรียน มีจุดหมายที่ชัดเจน จากครู การศึกษา และวัฒนธรรม ต้องนำเสนอเนื้อหาการอบรม ตลอดจนคำนิยมต่าง ๆ ถ่ายทอดให้นักเรียน โดยอธิบายเกี่ยวกับการจัดระเบียบและการจัดการโรงเรียน การศึกษาคาทอลิกต้องซื่อสัตย์ต่อพระวรสาร เอาใจใส่ในการศึกษา วัฒนธรรม และการพัฒนาสำนักเชิงวิพากษ์วิจารณ์ โดยเคารพต่อความคิดเห็นของบุคคล การศึกษาคาทอลิกต้องปรับกระบวนการศึกษา ให้เข้ากับสภาพการณ์ของนักเรียนและครอบครัว และรับผิดชอบต่อสังคมท้องถิ่น

เป้าหมายการศึกษาคาทอลิกที่สมณกระทรวงเพื่อการศึกษาคาทอลิกได้ให้ไว้เป็นเป้าหมายที่กว้างและยืดหยุ่นสำหรับแต่ละท้องถิ่นในการจัดการศึกษาคาทอลิก นอกจากนั้นยังเปิดทางให้กับการปรับปรุงเป้าหมายการจัดการศึกษา กระบวนการอบรม อยู่เสมอทุกปี

รูปแบบและระบบการศึกษาคาทอลิก

ยึดหลักคำสอนศาสนา และปรัชญาการศึกษาคาทอลิกเป็นพื้นฐานผสานกับการศึกษา ศิลป วิทยาการความรู้วิชาการต่าง ๆ เรียนรู้ประสบการณ์ตรงด้วยการฝึกฝน เรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้อื่นที่ถ่ายทอดหรือแบ่งปัน วิเคราะห์ไตร่ตรองด้วยหลักธรรมและเป้าหมายชีวิตด้วยวิธีการฝึกฝน จิตสมาธิ ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองหรือทำงานร่วมกับผู้อื่น

การศึกษาจึงเป็นลักษณะกระบวนการ ชวนำทางให้เกิดการเรียนรู้ เกิดปัญญา จนสามารถทำงานได้สำเร็จ ช่วยเหลือตนเอง ช่วยเหลือสังคม โดยเป้าหมายในการจัดการศึกษา คือ การพัฒนาคนให้เป็นบุคคลดีครบดังแบบอย่าง ของพระเยซูคริสต์ ซึ่งทรงเป็นทั้งอาจารย์และแบบอย่างชีวิต

เนื้อหาสาระของการศึกษา

การศึกษาต้องสร้างความรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถในการทำงานเพื่อชีวิตตนเองและเพื่อผู้อื่น เน้นความสำคัญของชีวิต จิต ธรรมชาติและสังคม โดยยึดหลักคำสอนของศาสนาเป็นพื้นฐาน ประกอบกับความรู้วิชาการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ด้านสังคม การดำเนินชีวิตในสังคม หมุ่คณะอย่างมีความหมายและเป็นสุขเน้นคุณค่าของชีวิตมากกว่าวัตถุ การเป็นคนดี เป็นคนใฝ่รู้ มีความรู้ความสามารถ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ดังที่กำหนดเป็นบรรทัดฐาน ในการจัดการศึกษา หรือหลักสูตรการศึกษา และการเรียนการสอนคือ “ความรู้คู่คุณธรรม” “คุณธรรมนำความรู้” และ “คุณธรรม นำความรู้คู่ความสุข”

สภาพแวดล้อมทางการศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก

บรรยากาศสถานศึกษา บรรยากาศในห้องเรียน การทำกิจกรรมร่วมกัน และอยู่ร่วมกัน มีส่วนสำคัญในการเรียนรู้ การจัดการศึกษาคาทอลิกจึงเน้น สภาพแวดล้อมและบรรยากาศทางการศึกษา ให้โรงเรียนเป็นสนามแห่งการเรียนรู้ จัดกิจกรรมเสริมสร้างคุณธรรม มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม การทำงานร่วมกับครู ในบรรยากาศของการเสริมสร้างคุณภาพชีวิต คุณธรรม จริยธรรม ในการดำรงชีวิต เป็นการฝึกฝนสำหรับการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัวและชุมชน

นักเรียนจะได้พัฒนาตนเอง แลกเปลี่ยนความคิดประสบการณ์ซึ่งกันและกัน และที่สำคัญคือ เรียนรู้จากแบบอย่างชีวิต และคำสอนของครู ทำให้กระบวนการเรียนรู้เป็นกระบวนการของชีวิต เข้าถึงความ เป็นเหตุผลตามธรรมชาติและสัจธรรมของชีวิต

โรงเรียนคาทอลิก มุ่งอบรมสั่งสอนเด็กและเยาวชน ให้เป็นบุคคลที่เปี่ยมด้วยคุณธรรมและความรู้ และเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ ตามหลักคริสตธรรม เทิดทูนสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

ธรรมชาติของการศึกษาตามแนวทางของคาทอลิก

ธรรมชาติของการ ศึกษาคาทอลิกคือ การฝึกอบรมพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ สติปัญญา และศีลธรรม ทั้งแบบรายบุคคลและหมู่คณะ โดยยึดหลักธรรมคำสอนของศาสนาเป็นหลักในการจัดการศึกษา

(http://schoolzone.momypedia.com/article_interview/)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า โรงเรียนคาทอลิก ยึดหลักคำสอนศาสนา และปรัชญาการศึกษาคาทอลิกเป็นพื้นฐานผสานกับการศึกษา ศิลปวิทยาการความรู้วิชาการต่าง ๆ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อทางศาสนาที่ประยุกต์เข้ากับวัฒนธรรม พัฒนามนุษย์ทั้งครบ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม โดยการสร้างบรรยากาศทางการเรียนให้เกิดเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ที่มีหลักบนความเชื่อทางศาสนา โดยมีพระคริสตเจ้าเป็นแบบฉบับ

8. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

8.1 ความหมาย ความเป็นมาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียน

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา หมายถึงการจัดการศึกษารูปแบบหนึ่งที่คณะสงฆ์รับรองโดยดำเนินตามแนวหลักไตรสิกขาควบคู่กับวิชาการทางโลกเปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยเป้าหมายของการจัดการศึกษา คือ

1. จัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนา
2. จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

และดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. จัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสังคมโดยเปิดโอกาสให้เด็กยากจนและเด็กด้อยโอกาส

ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ไม่เก็บค่าใช้จ่าย หรือเก็บค่าใช้จ่ายน้อย

โดยยึดถือพุทธพจน์เป็นหลักมีความมุ่งหมายสำคัญเพื่อให้พระภิกษุสามเณรประพฤติปฏิบัติ ดำรงรักษาและเผยแผ่พรหมจรรย์อันเป็นระบบดำเนินชีวิตตามหลักแห่งพระธรรมวินัยโดยอาศัยพระไตรปิฎกเป็นพื้นฐาน และใช้คัมภีร์เพื่ออธิบายความในพระไตรปิฎกเป็นตำราหรือแบบเรียน การศึกษาระบบนี้เรียกว่าการศึกษาพระปริยัติธรรม เมื่อพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้ามายังประเทศไทยในราวศตวรรษที่ 3 คือ พ.ศ. 303 ชาวยุคไทยได้นับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติตลอดมา ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี แม้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและกรุงธนบุรีเป็นราชธานี การศึกษาพระปริยัติธรรมก็ยังเป็นที่นิยมในบรรดาผู้ที่เลื่อมใสพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์การศึกษาพระปริยัติธรรมยังคงเน้นหนักในเรื่อง การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกธรรมและแผนกบาลี พระมหากษัตริย์ทุกพระองค์ ทรงเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาทรงส่งเสริมทำนุบำรุงพระศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองตลอดมา จะเห็นได้จากหลักฐานต่างๆ ที่ปรากฏทั้งในเรื่องของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และเอกสารทางวรรณคดีที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งล้วนแต่เกิดโดยพระบรมราชูปถัมภ์ทั้งสิ้น ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ทางการศึกษาพระปริยัติธรรมได้เจริญรุ่งเรืองมากโดยเฉพาะในยุคต้นๆ ทั้งนี้เนื่องจากการออกทรงผนวชของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์ จนเป็นประเพณีที่นับถือของชาวพุทธตลอดมาว่า ชายไทยที่มีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ จะต้องออกบวชแม้การคัดเลือกบุคคลเข้ารับราชการก็ให้ความสำคัญกับผู้ผ่านการบวชมาแล้วเป็นต้น โดยเริ่มจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในรูปสถาบัน ทรงสถาปนามหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งแรกขึ้นที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ในปีพุทธศักราช 2432 เรียกว่า มหาธาตุวิทยาลัย (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) เพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนทั้งทางคัมภีร์โลกและคัมภีร์ธรรม ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในอนาคต และระยะต่อมาได้เกิดมหาวิทยาลัยสงฆ์แห่งที่ 2 ขึ้น คือ มหามกุฏราชวิทยาลัย (ปัจจุบันคือมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย) ซึ่งเป็นสถาบัน การศึกษาของพระสงฆ์ฝ่ายธรรมยุติกนิกายโดยมีโครงการว่าสถาบันศาสนาสองแห่งนี้เป็นแหล่งที่พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาทั้งปริยัติธรรมที่มีพระไตรปิฎกเป็นแกน และวิชาชีพชั้นสูงอย่างสมัยใหม่ และต่อมาสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส ทรงเริ่มจัดตั้งการศึกษาพระปริยัติธรรมขึ้นอีกระบบหนึ่ง เรียกว่า นักธรรมโดยจัดเสริมเข้ากับการศึกษาบาลีแบบเปรียญ โดยสัมพันธ์กันอย่างถูกต้องจะช่วยให้ผู้ศึกษาพัฒนาความสามารถ ในการเข้าถึงสาระแห่งความรู้ในคัมภีร์และนำความรู้ในคัมภีร์ออกมาแสดงและใช้ประโยชน์พร้อมมีทรรศนะที่ลึกและกว้างขวางยิ่งขึ้น สำหรับการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น มีมูลเหตุสืบเนื่องจากการจัดการศึกษาสาขาบาลีมัธยมศึกษาและ

บาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด ซึ่งเป็นแผนกหนึ่งของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและได้เจริญก้าวหน้ามาจนปัจจุบันนี้ สมัยรัชกาลที่ 6 ระบบการศึกษาของรัฐและคณะสงฆ์ได้แยกออกจากกันอย่างเด็ดขาด และการศึกษาของรัฐได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เจริญรุดหน้าอย่างมากจึงทำให้ค่านิยมในหมู่เยาวชนและพระภิกษุสามเณรให้ความสนใจเรียนวิชาการต่างๆ ทางโลกมากกว่าวิชาพระปริยัติธรรมปัจจุบันการศึกษาของคณะสงฆ์ นอกจากจะมุ่งเน้นเรื่องการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลีแล้ว ยังมุ่งเน้นด้านการศึกษาวิชาสามัญที่เป็นพื้นฐานจำเป็นสำหรับการเรียนรู้ของบุคคลทั่วไป ไปด้วย เพราะการที่พระภิกษุสามเณรได้เรียนรู้พระปริยัติธรรมควบคู่ไปกับวิชาสามัญจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้น อันมีผลทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้รับ ไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่หลักธรรมคำสอนได้เหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันอีกด้วยกระทรวงศึกษาธิการโดยกรมการศาสนา (ปัจจุบันขึ้นต่อสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ) จึงได้จัดตั้งโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยความเห็นชอบของคณะสงฆ์เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณรได้ศึกษาพระปริยัติธรรมควบคู่กับการศึกษาวิชาสามัญ เพื่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อการศึกษาของชาติและพระพุทธศาสนาสืบไป

8.2 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป และความจำเป็นในการพัฒนาการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

สุภาพร มากแจ้ง และสมปอง มากแจ้ง (2542: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์โครงสร้างการบริหารการศึกษาของคณะสงฆ์ ศึกษาสภาพของสงฆ์ที่อยู่ในระบบการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน ศึกษาความต้องการด้านการศึกษาของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน และศึกษาแนวทางพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ ผลการศึกษาพบว่า การแก้ปัญหาการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในช่วงเวลาก่อนการปฏิรูปการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ควรดำเนินการโดยการจัดอบรมผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษา การบริหารวิชาการและวิธีการงบประมาณ จัดอบรมผู้สอนเกี่ยวกับเทคนิควิธีสอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน วิธีการวัดและประเมินผล ใช้เครือข่ายทางการศึกษาเพื่อแก้ปัญหาความขาดแคลนผู้สอน ได้แก่ ใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา จัดการเรียนการสอนระบบทางไกลผ่านดาวเทียมในวิชาที่มีปัญหา จัดหาหรือจัดทำเทปโทรทัศน์การเรียนการสอนวิชาที่ขาดแคลนผู้สอนให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเอง ทำโครงการความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยสงฆ์ในการจัดส่งนักศึกษาหลักสูตรครุศาสตร์ วิชาเอกต่าง ๆ ที่ปฏิบัติศาสนกิจ 1 ปี ก่อนรับปริญญามาช่วยสอนในสถานศึกษาที่ขาดแคลนครู ทั้งแผนกสามัญศึกษา แผนกธรรม และแผนกบาลี

การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษารูปแบบหนึ่งของการศึกษา คณะสงฆ์เป็นการศึกษาที่รัฐกำหนดให้มีขึ้นซึ่งสืบเนื่องมาจากการจัดตั้งโรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา และบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด กล่าวคือ ภายหลังจากการศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์ทั้งสอง แห่ง คือ มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย และสภาการศึกษามหามกุฏราชวิทยาลัย ซึ่งเปิดดำเนินการมา ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๓๒ และ พ.ศ. ๒๔๘๕ ตามลำดับ ได้เจริญก้าวหน้ามากขึ้น ทางมหาจุฬาลงกรณ์ ราชวิทยาลัย จึงได้จัดแผนกมัธยมขึ้นมา เรียกว่า โรงเรียนบาลีมัธยมศึกษา กำหนดให้การเรียนบาลี นักธรรม และความรู้ชั้นมัธยม โดยรับผู้ที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ ต่อมาเมื่อโรงเรียนบาลี มัธยมศึกษานี้ได้แพร่ขยายออกไปยังต่างจังหวัดหลายแห่ง มีพระภิกษุ และสามเณรเรียนกันมาก ทางคณะสงฆ์โดยองค์การศึกษาจึงได้กำหนดให้เรียกโรงเรียนประเภทนี้ใหม่ว่า โรงเรียนบาลี วิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัด โดยมติดคณะสังฆมนตรี และกระทรวงศึกษาธิการ ได้ออกระเบียบ กระทรวง ให้โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดนี้ เปิดทำการสอบสมทบในชั้นตัวประโยค คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ ได้ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นต้นมา และเมื่อ สอบได้แล้วจะได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอีกด้วย ด้วยเหตุนี้จึงทำให้พระภิกษุ และสามเณรนิยมเรียนกันมาก โรงเรียนประเภทนี้จึงแพร่หลายออกไปยังจังหวัดต่าง ๆ อย่าง กว้างขวาง จนทำให้ทางการคณะสงฆ์เกรงว่าการศึกษารธรรม และบาลีจะเสื่อมลงเพราะพระภิกษุ และสามเณรต่างมุ่งศึกษาวิชาทางโลกมากเกินไป เป็นเหตุให้ต้องละทิ้งการศึกษารธรรมและบาลีเสีย แต่ ทางการคณะสงฆ์ก็ยังพิจารณาเห็นความจำเป็นของการศึกษาวิชาในทางโลกอยู่

ดังนั้น แม่กองบาลีสนามหลวง พระธรรมปัญญาบดี(สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ฟัน ชูดิ นุ ธรรมหาเถระ) จึงได้ตั้งคณะกรรมการ ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีขึ้น ใหม่มีวิชาบาลี วิชาธรรม และวิชาทางโลก เรียกว่าบาลีศึกษาสามัญศึกษา และปริทัศน์ศึกษา ได้ ประกาศเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๗พร้อมกับได้ยกเลิกระเบียบของคณะสังฆมนตรีว่าด้วยการศึกษาของ โรงเรียนบาลีวิสามัญศึกษาสำนักเรียนวัดเสีย และกำหนดให้พระภิกษุสามเณรเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีที่คณะสงฆ์ได้จัดขึ้นใหม่ แต่การณปรากฏต่อมาว่า การตั้งสำนักเรียนตามแบบโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกบาลีใหม่นี้มีน้อย นักเรียนก็นิยมเรียนกันน้อยเพราะพระภิกษุสามเณรส่วน ใหญ่ยังพอใจที่จะเรียน โดยได้รับประกาศนียบัตรจากกระทรวงศึกษาธิการอยู่ ดังนั้น นักเรียนใน โรงเรียนดังกล่าว จึงได้พากันเข้าซื้อกันเป็นนักเรียนโรงเรียนราษฎร์ของวัดซึ่งตั้งขึ้นโดยระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการบ้าง สมัครสอบเทียบบ้าง เข้าเป็นนักเรียนผู้ใหญ่บ้าง ทำให้การศึกษาของคณะ สงฆ์ในช่วงนี้ระยะนั้นเกิดความสับสนเป็นอันมาก

ในขณะเดียวกันได้มีผู้แทนราษฎรได้ยื่นเรื่องราวขอให้กระทรวงศึกษาธิการ เปิดการสอบ สมทบในชั้นตัวประโยคให้แก่พระภิกษุสามเณร แต่กรมการศาสนาร่วมกับกรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องได้

พิจารณาลงความเห็นร่วมกันว่าควรจะต้องตั้งโรงเรียนขึ้นประเภทหนึ่ง เพื่อสนองความต้องการของ พระภิกษุสามเณร โดยให้เรียนทั้งวิชาธรรม และวิชาสามัญศึกษาควบคู่กันไป โดยไม่มีการสอบ สมทบ แต่ให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการสอบเอง และโดยพระปรารภของสมเด็จพระอริยวง ศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (จวน อุฏฐายีมหาเถระ) “การศึกษาทางโลก เจริญก้าวหน้ามากขึ้นตามความเปลี่ยนแปลงของโลก การศึกษาพระปริยัติธรรม ก็จำเป็นต้องอนุ วัตรไปตามความเปลี่ยนแปลงของโลกบ้าง จึงเห็นสมควรที่จะมี หลักสูตรในการเรียนพระปริยัติ ธรรมเพิ่มขึ้นอีกแผนกหนึ่ง คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ศึกษาได้ มีโอกาสบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ได้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป” ในที่สุด กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาขึ้น เมื่อวันที่ 20 กรกฎาคม 2514 และระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2535 (ปัจจุบันใช้ระเบียบสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พ.ศ. 2546) โดยมี วัตถุประสงค์ที่จะให้การศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อฝ่ายศาสนจักร และฝ่าย บ้านเมือง กล่าวคือ ทางฝ่ายศาสนจักรจะได้ศาสนทายาทที่ดี มีความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติชอบ ดำรงอยู่ในสมณธรรม สมควรแก่ภาวะ สามารถธำรงและสืบต่อพระพุทธศาสนาให้เจริญสถาพรต่อไป และถ้าหากพระภิกษุสามเณรเหล่านี้ ลาสิกขาบทไปแล้ว สามารถเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาของรัฐได้ หรือเข้าราชการสร้างประโยชน์ ให้ก้าวหน้าให้แก่ตนเองและบ้านเมืองสืบต่อไปด้วยเช่นกัน ในระยะเริ่มแรกมีเจ้าอาวาส ๕๑ แห่ง รายงานเสนอจัดตั้งต่อกรมการศาสนา เดิมนั้นโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สังกัด กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ ปัจจุบัน สังกัดกองพุทธศาสนศึกษา สำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติ และจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 และศึกษาหลักสูตรพระปริยัติธรรม (บาลี, ธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ) ภายใต้กฎกระทรวงว่าด้วย สิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสถาบันพระพุทธศาสนา พ.ศ. 2548 ลงนามโดย นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายนพ.ศ. 2548 ในปีการศึกษา 2552 นี้ มีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทั่วประเทศ จำนวน 14 กลุ่ม โดยแยกได้ ดังนี้

1. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1
ประกอบด้วย จังหวัดกรุงเทพมหานคร, นครปฐม, ปทุมธานี มีโรงเรียนจำนวน 15 โรงเรียน
2. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 2

ประกอบด้วย จังหวัดกระบี่, ชุมพร, ตรัง, นครศรีธรรมราช, ปัตตานี, ยะลา, ระนอง, สงขลา, สตูล, สุราษฎร์ธานี มีโรงเรียนจำนวน 22 โรงเรียน

3. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 3

ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี, ชัยนาท, ประจวบคีรีขันธ์, พระนครศรีอยุธยา, เพชรบุรี, ราชบุรี, ลพบุรี, สระบุรี, สิงห์บุรี, สุพรรณบุรี, อ่างทอง, อุทัยธานี มีโรงเรียนจำนวน 25 โรงเรียน

4. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 4

ประกอบด้วย จังหวัดกำแพงเพชร, ตาก, นครสวรรค์, พิจิตร, พิษณุโลก, เพชรบูรณ์, สุโขทัย, อุตรดิตถ์ มีโรงเรียนจำนวน ๒๕ โรงเรียน

5. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 5

ประกอบด้วย จังหวัด เชียงใหม่, แม่ฮ่องสอน, ลำพูน มีโรงเรียนจำนวน 40 โรงเรียน

6. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 6

ประกอบด้วย จังหวัดเชียงราย, น่าน, พะเยา, แพร่, ลำปาง มีโรงเรียนจำนวน 55 โรงเรียน

7. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 7

ประกอบด้วย จังหวัด ขอนแก่น, เลย, หนองบัวลำภู มีโรงเรียนจำนวน 44 โรงเรียน

8. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 8

ประกอบด้วย จังหวัดสกลนคร, หนองคาย, อุดรธานี มีโรงเรียนจำนวน 38 โรงเรียน

9. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 9

ประกอบด้วย จังหวัดมุกดาหาร, ยโสธร, อุบลราชธานี, อำนาจเจริญ มีโรงเรียนจำนวน 34 โรงเรียน

10. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 10

ประกอบด้วย จังหวัดกาฬสินธุ์, นครพนม, มหาสารคาม, ร้อยเอ็ด มีโรงเรียนจำนวน 41 โรงเรียน

11. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11

ประกอบด้วย จังหวัดชัยภูมิ, นครราชสีมา, บุรีรัมย์, ศรีสะเกษ, สุรินทร์ มีโรงเรียนจำนวน 43 โรงเรียน

12. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 12

ประกอบด้วย จังหวัดฉะเชิงเทรา, ชลบุรี, นครนายก, ตราด, ปราจีนบุรี, ระยอง, สระแก้ว มีโรงเรียนจำนวน 12 โรงเรียน

13. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 13 (จินนิกาย)

ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, ชลบุรี, เชียงราย มีโรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียน

14. กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 14 (อนันนิทาย)
ประกอบด้วย จังหวัด กรุงเทพมหานคร, สงขลา, อุตรธานี มีโรงเรียนจำนวน 3 โรงเรียน

โรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำนวน 400 โรงเรียน

1. โรงเรียนขนาดเล็ก (จำนวนนักเรียนต่ำกว่า 120 รูป) จำนวน 222 โรงเรียน
2. โรงเรียนขนาดกลาง (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 121 - 300 รูป) จำนวน 155 โรงเรียน
3. โรงเรียนขนาดใหญ่ (จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 301 รูปขึ้นไป) จำนวน 23 โรงเรียน

บุคลากร จำนวน 5,608 รูป/คน

1. ครูประจำ จำนวน 2,753 รูป/คน
 - พระภิกษุ จำนวน 985 รูป
 - คฤหัสถ์ จำนวน 1,768 คน (ชาย จำนวน 1,072 คน หญิงจำนวน 696 คน)
2. ครูพิเศษ จำนวน 1,860 รูป/คน
 - พระภิกษุ จำนวน 672 รูป
 - คฤหัสถ์ จำนวน 1,188 คน (ชาย จำนวน 710 คน หญิง จำนวน 478 คน)
3. เจ้าหน้าที่ จำนวน 995 รูป/คน

ห้องเรียน จำนวน 2,393 ห้อง

1. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 1,514 ห้อง
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 879 ห้อง

นักเรียน จำนวน 53,030 รูป

1. ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 39,561 รูป
 - มัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 14,300 รูป
 - มัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 14,249 รูป
 - มัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 11,012 รูป
2. ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 13,469 รูป
 - มัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5,766 รูป
 - มัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4,554 รูป
 - มัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3,149 รูป

การดำเนินงานด้านการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ยังไม่มีทิศทางการพัฒนาที่มีความชัดเจนในการสร้างเอกภาพทางการบริหารให้กับกลุ่มโรงเรียน อีกทั้งการสร้างพันธสัญญาการดำเนินงาน และการจัดการศึกษาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นไปในทิศทาง

เดียวกันยังไม่ได้มีการกำหนดให้มีขึ้นอย่างเป็นทางการมากนัก จะมีแต่เพียงการดำเนินงานตามกรอบแนวปฏิบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกันกลุ่มโรงเรียนไม่มียุทธศาสตร์การพัฒนาที่เด่นชัดพอที่จะเป็นแนวทางการจัดการศึกษาในบริบทพื้นที่นั้นๆ แก่โรงเรียนในสังกัดให้สามารถสร้างศาสนทายาทและดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชุมชนในพื้นที่รับผิดชอบ การมีแผนยุทธศาสตร์จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อกลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนในสังกัด ในการที่จะปฏิรูประบบการบริหารจัดการ การจัดการศึกษาการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับสภาพการณ์ของท้องถิ่น

สภาพการณ์ของการจัดการศึกษา และคุณภาพการศึกษา

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2556:22) ได้สำรวจผู้บริหารโรงเรียน และบุคลากรจำนวน 1,525 กลุ่มตัวอย่างด้านความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนั้น มีประเด็นที่ต้องมีการดำเนินการปรับปรุง แก้ไขอย่างเร่งด่วนดังต่อไปนี้

- ระบบการบริหารจัดการยังไม่เข้มแข็ง ผู้บริหารยังไม่ได้เป็นนักจัดการศึกษามีอาชีพ อีกทั้งยึดติดกับระบบปัจเจกบุคคล เช่น เจ้าอาวาส ผู้จัดการโรงเรียน เป็นต้น ทำให้การดำเนินงานยังไม่เป็นระบบมากนัก และจะทำให้เกิดช่องว่างในการพัฒนาในระยะยาว
- บุคลากรยังขาดความชำนาญในวิชาที่สอน อีกทั้งการพัฒนาบุคลากรยังไม่ต่อเนื่อง ไม่ทั่วถึง ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน และความมั่นคงในวิชาชีพยังมีน้อย
- ไม่มีระบบการนิเทศติดตามผลการดำเนินงานของโรงเรียนที่มีมาตรฐานพอที่จะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันนโยบายสู่การปฏิบัติ
- ขาดระบบการประชาสัมพันธ์ และการตลาดเชิงรุกทำให้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ถูกมองว่าเป็นการจัดการศึกษาแก่เด็กที่ขาดโอกาส เด็กที่มีคุณภาพต่ำ หรือเด็กที่มีปัญหาทางสังคม ซึ่งประเด็นนี้มีผลโดยตรงต่อภาพลักษณ์ และความน่าเชื่อถือในคุณภาพของศาสนทายาทที่ผลิตขึ้นมา (แม้ในความเป็นจริงแล้วคุณภาพของผู้เรียนจะต่ำก็ตาม แต่ไม่ควรถือเป็นข้อจำกัด ควรเน้นการประชาสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์เพื่อสร้างทัศนคติใหม่)
- ที่มาของรายได้ยังมาจากการอุดหนุนเป็นสำคัญ โรงเรียนขาดมาตรการที่ชัดเจนในการพัฒนาโรงเรียนให้มีความเข้มแข็ง และพึ่งตนเองได้
- ผลการประเมินคุณภาพของการจัดการศึกษาในระบบการประกันคุณภาพ ยังมีโรงเรียนไม่น้อย(ร้อยละ ๓๐) ที่ยังไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และยังไม่มีการเชิงรุกใดๆ ในการจัดการ

- ขาดยุทธศาสตร์ และแนวทางในการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาทั้งในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว อีกทั้งการบูรณาการกับทุกภาพส่วนเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการศึกษา และการเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่มี ความชัดเจนมากนัก
- การดูแลคุณภาพชีวิตแก่ผู้เรียนขณะเรียน ยังขาดมาตรฐานที่เป็นบรรทัดฐานเดียวกัน
- อัตราส่วนของผู้เรียนที่จบมัธยมศึกษา มีน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับปรัชญาของโรงเรียนที่เน้น การสร้างศาสนทายาท
- ระบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นการดำเนินการแบบตั้งรับ ยังไม่ได้มุ่งเน้นแบบเชิงรุกไปที่ชุมชน
- หลักสูตรการเรียนการสอนขาดความเป็นอัตลักษณ์ของปรีชาสามัญ อิงกับการศึกษาทางโลกมากเกินไป ทำให้เป็นการละเลยผู้เรียนในการพัฒนาตนเองที่สมบูรณ์ทั้งทางโลก และทางธรรม (วัยของผู้เรียนคือวัยเยาวชนซึ่งยังไม่มีสามัญสำนึกต่อตนเองในการเป็นศาสนทายาท)
- อัตราการเรียนต่อด้านสามัญของผู้เรียน การลาออกระหว่างภาคเรียนมีสูง และขาดมาตรการในการส่งเสริม จูงใจ และสร้างทัศนคติใหม่แก่ผู้เรียนในการครองตนเป็นเพศบรรพชิต เพื่อการเป็นศาสนทายาทที่ดี
- ไม่มีกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการเสริมสร้างเอกภาพทางการบริหาร และการจัดการศึกษาที่มีความเข้มแข็งเชิงคุณภาพที่เป็นที่ประจักษ์แก่สังคมชาวพุทธทั้งในประเทศ และต่างประเทศ
- ระบบการบริหารจัดการบุคลากร ตั้งแต่กระบวนการสรรหา ว่าจ้าง แต่งตั้ง การพิจารณาความดีความชอบ การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่ง ยังไม่ได้มาตรฐานการบริหารบุคคล
- ยังมีระเบียบปฏิบัติ กฎหมาย หลายประการที่ยังไม่เอื้อต่อการพัฒนาระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- ระบบฐานข้อมูล เทคโนโลยีสารสนเทศ ความพร้อมของอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนยังไม่มีประสิทธิภาพ
- ผลงานทางวิชาการ งานวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการศึกษายังมีน้อยทำให้ขาดหลักฐานเชิงประจักษ์ ในการพัฒนาโรงเรียน เป็นต้น

ประเด็นต่างๆ เหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นความท้าทายทางยุทธศาสตร์ทั้งสิ้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคุณภาพ และความคาดหวังในอนาคตที่ควรจะเป็นไปของระบบการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ถือได้ว่าจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์การพัฒนาแบบก้าวกระโดดจึงจะยังคงไว้ซึ่งประสิทธิภาพที่พึงประสงค์ ในการจัดการศึกษาที่เป็นความจำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่เพื่อการสร้างศาสนทายาทที่มีคุณภาพ และสร้างสังคมให้อุดมปัญญา ธรรม

รายงานผลการประกันคุณภาพการศึกษา

ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง (พ.ศ.2549-2552) มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ได้รับการประเมินแล้ว 391 แห่ง สรุปผลการประเมิน ดังนี้

1. โรงเรียนที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน 209 แห่ง (ร้อยละ 53.45)
2. โรงเรียนที่ไม่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐาน 182 แห่ง (ร้อยละ 46.55)
3. ระดับคุณภาพผลการประเมินภายนอก
 - ระดับดีมาก 12 แห่ง (ร้อยละ 3.07)
 - ระดับดี 248 แห่ง (ร้อยละ 63.43)
 - ระดับพอใช้ 125 แห่ง (ร้อยละ 31.97)
 - ระดับปรับปรุง 6 แห่ง (ร้อยละ 1.53)

เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยรายมาตรฐานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่สอง พบว่ามาตรฐานที่มีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำที่สุดได้แก่ มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร (2.12) ลำดับต่อมาคือ มาตรฐานที่ 9 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (2.45) และมาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ (2.49)

จากการร่วมอภิปรายกันอย่างกว้างขวางถึงปัญหา/อุปสรรค ที่ทำให้บางมาตรฐานมีค่าเฉลี่ยของผลการประเมินอยู่ในระดับต่ำ คือ

1. การสอบ O-NET ของทุกปีที่ผ่านมา มักจะสอบตรงกันกับการสอบบาลีสนามหลวงของคณะสงฆ์ทำให้โรงเรียนต้องนำนักเรียนไปสอบบาลีสนามหลวง
2. สถานศึกษา/นักเรียน ไม่ให้ความสำคัญกับการสอบ O-NET ทำให้ผลสัมฤทธิ์ในการสอบอยู่ในระดับต่ำ
3. สถานภาพครูและบุคลากรที่ไม่มีความมั่นคง ทำให้มีการเข้า-ออกบ่อยของครูและบุคลากรส่งผลกระทบต่อการทำงานที่ไม่ต่อเนื่อง
4. ผู้ประเมินภายนอกบางคนไม่เข้าใจบริบทของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ทำให้ผลการประเมินไม่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อต้านสังกัด

1. คัดเลือกสถานศึกษาที่มีคุณภาพระดับดีขึ้นไป เพื่อประชาสัมพันธ์ ยกย่อง และเผยแพร่ผลการดำเนินงานเป็นต้นแบบให้แก่สถานศึกษาอื่น ๆ

2. ประสานการทดสอบภาษาบาลี และการทดสอบ O-NET ให้มีช่วงเวลาต่างกัน เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสเตรียมตัวเข้ารับการทดสอบทั้งสองประเภท

3. กำหนดเป็นนโยบายให้สถานศึกษาทุกแห่ง ต้องให้ผู้เรียนเข้ารับการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติ (O-NET) และใช้เป็นเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาจบการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. พัฒนามาตรฐานการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา เพื่อให้มีแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพมาตรฐานภายในให้เหมาะสมกับนโยบาย จุดเน้นและคุณลักษณะเฉพาะของการจัดการศึกษาประเภทนี้

5. กำหนดนโยบายและแผนพัฒนาสถานศึกษาระยะยาวให้ชัดเจน เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

6. ส่งเสริม พัฒนา และเผยแพร่ความรู้ให้สถานศึกษา ให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหาร เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานที่ต่อเนื่องและยั่งยืน

7. ส่งเสริม สนับสนุนให้กลุ่มสถานศึกษาในทุกภูมิภาค มีบทบาทสำคัญในการพัฒนา และประเมินคุณภาพภายใน โดยนำผลการประเมินคุณภาพภายในและผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาใช้ในการวางแผนการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาในแต่ละภูมิภาคในระดับกลุ่มโรงเรียน

8. ส่งเสริมให้กลุ่มสถานศึกษามีบทบาทในการคัดสรรครูผู้มีความรู้ความสามารถ และสามารถปฏิบัติงานได้เต็มเวลาเข้ามาเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา ให้การยกย่อง และเผยแพร่ผลงานของครูที่มีผลงานการจัดการเรียนการสอนดีเด่นในแต่ละภูมิภาค

การวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2556:34) ได้ประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ (SWOT Analysis) ประกอบด้วย การประเมิน จุดแข็งจุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของการพัฒนาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่มีต่อการดำเนินงานให้เป้าประสงค์ บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ประกอบด้วย

จุดแข็ง (Strength)

การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านจุดแข็งเป็นการประเมินจุดเด่น หรือจุดแข็งภายในของการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรบรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์จุดแข็งพบว่ามีดังนี้

ด้านบุคลากร

1. พระสงฆ์สามเณรมีคุณธรรม จริยธรรม มีภาวะผู้นำด้านคุณธรรม และเป็นที่ศรัทธาของประชาชนทั่วไป
2. นโยบายของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีความชัดเจนในการมุ่งมั่น ส่งเสริม และพัฒนาการศึกษาในระดับพื้นฐานที่ควบคู่กับการศึกษาธรรม – บาลี

ด้านการเงิน

1. มีงบประมาณจากหลากหลายช่องทาง ทั้งจากงบประมาณอุดหนุนการศึกษา งบประมาณสนับสนุนจากวัด เป็นต้น

ด้านการบริหารจัดการ

1. มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเป็นแหล่งเรียนรู้และการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา
2. มีโครงสร้าง การบริหารจัดการชัดเจนเป็นระบบ
3. โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ หลักสูตร และเทคโนโลยี

1. สื่อการสอน มีความพอเพียงต่อการบริการทางการศึกษาแก่ผู้เรียน

จุดอ่อน (Weakness)

การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ ด้านจุดอ่อนเป็นการประเมินจุดด้อยภายในของการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์จุดอ่อนพบว่ามีดังนี้

ด้านบุคลากร (Man)

1. ผู้เรียนเป็นผู้ขาดโอกาสทางการศึกษา มีความแตกต่างทางสังคมและเศรษฐกิจ มีพื้นฐานความรู้ของผู้เรียนมีความแตกต่าง และผู้เรียนมีการศึกษาทั้ง ๑ แผนกคือ แผนกธรรม แผนกบาลี และแผนกสามัญศึกษา ทำให้เกิดความล่าช้าทางการศึกษา ผู้เรียนห่างไกลครอบครัว
2. ผู้บริหารมีความรู้ และทักษะ ไม่เพียงพอต่อการบริหารจัดการเท่าทันการเปลี่ยนแปลง และผู้บริหารมีภาระงานอื่นมากทำให้ไม่มีเวลาในการบริหารจัดการเพียงพอ
3. ครูขาดความมั่นคง และความก้าวหน้าทางด้านวิชาชีพ ขวัญและกำลังใจ ไม่ได้รับสวัสดิการ การสงเคราะห์ รายได้ และสวัสดิการที่เหมาะสมต่อคุณวุฒิ และไม่ได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกระบวนการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอย่างเหมาะสม และเท่าเทียม มีการเปลี่ยนแปลงทำให้เกิดภาวะสมองไหลไปหน่วยงานอื่นที่มั่นคงกว่าเดิม

4. ระบบการบริหาร และการพัฒนาบุคลากรยังไม่เป็นระบบ ไม่มีทิศทางในการจัดการที่ชัดเจน

ด้านการเงิน (Money)

1. มีงบประมาณไม่เพียงพอ ไม่สอดคล้อง ไม่เหมาะสม กับภาระงานและรูปแบบการจัดการเรียนการสอน

2. ขาดระบบการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชีที่ได้มาตรฐาน เป็นธรรมาภิบาล และไม่มีแผนงานที่ชัดเจนในการบริหารจัดการระบบการเงินของโรงเรียน

3. มีสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ ไม่เพียงพอ ไม่เอื้อต่อการจัดการศึกษา และไม่เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน

ด้านการบริหารจัดการ (Management)

1. ไม่มีแผนงานในการบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาอย่างชัดเจน

2. การถ่ายทอดและสื่อสารยังไม่ทั่วถึงองค์กร ขาดการนิเทศติดตามและประเมินผลจากหน่วยงานต้นสังกัด

3. ขาดการนำข้อมูลมาศึกษา วิเคราะห์เพื่อวางแผนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง

4. ขาดการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษาจากภาคส่วนภายนอก

5. สภาพแวดล้อมของโรงเรียนขาดการสร้างบรรยากาศทางวิชาการ

6. การศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษายังเน้นอยู่ในส่วนของปริยัติคือภาคของความรู้ยังไม่มีการเชื่อมต่อความรู้เข้าสู่ภาคของการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดปัญญาตามหลักพุทธธรรม

7. ระบบสวัสดิการแก่ผู้เรียนขาดการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ

8. ไม่มี พรบ.การศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

9. ไม่มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

10. ระบบการบริการวิชาการ การเผยแผ่พระพุทธศาสนายังไม่เป็นระบบ

ด้านวัสดุ อุปกรณ์ หลักสูตร เทคโนโลยี (Material)

1. หลักสูตรที่ใช้ เป็นการนำของการศึกษาขั้นพื้นฐานมาใช้ ซึ่งไม่มีความสอดคล้องกับบริบทของปริยัติสามัญ และการพัฒนาผู้เรียน

2. เทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการ และการจัดการศึกษายังไม่มี ความทันสมัย ระบบฐานข้อมูลยังไม่มีประสิทธิภาพ

3. การเข้าถึงเทคโนโลยียังไม่ทั่วถึง

โอกาส (Opportunity)

การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านโอกาส เป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่ส่งเสริมให้การดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรบรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์โอกาสพบว่ามีดังนี้

1. แผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๐ เน้นการสร้างชุมชนอุดมปัญญา และมุ่งสร้างสังคมคุณธรรม
2. วัดเป็นศูนย์กลางการประกอบศาสนกิจ ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น
3. นโยบายให้ทุกโรงเรียนผ่านเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา
4. ภาครัฐให้การสนับสนุนโครงการเรียนฟรี ๑๕ ปี อย่างมีคุณภาพ
5. โครงสร้างการบังคับบัญชาขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี
6. ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากภาครัฐและสังคมเพิ่มขึ้น
7. ได้รับการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ มากขึ้นส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดการศึกษา
8. มีช่องทางในการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การจัดการศึกษาเพิ่มมากขึ้น สามารถนำข้อมูลสารสนเทศ มาบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและมีคุณภาพ
9. สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และสังคมไทยมีค่านิยมในการทำบุญต่อพระสงฆ์ สามเณร
10. นโยบายรัฐบาลมุ่งส่งเสริมการปรับปรุงองค์กร และกลไกที่รับผิดชอบด้านศาสนา เพื่อให้การบริหารจัดการส่งเสริม ทำนุบำรุงพุทธศาสนามีความเป็นเอกภาพ และประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมความเข้าใจอันดี และสมานฉันท์ระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา เพื่อนำหลักธรรมของศาสนาไปใช้ในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตมากขึ้น

อุปสรรค (Threat)

การประเมินศักยภาพทางยุทธศาสตร์ด้านอุปสรรคเป็นการประเมินปัจจัยภายนอกที่คุกคามต่อการดำเนินการให้ภารกิจขององค์กรไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ ซึ่งจากการวิเคราะห์อุปสรรคพบว่ามีดังนี้

1. กลไกในการขับเคลื่อนและสนับสนุนของหน่วยงานระดับนโยบายดำเนินงานไม่เกิดประสิทธิภาพ
2. ปัจจัยนำเข้าเป็นไปตามภาวะของเศรษฐกิจส่งผลต่อจำนวนผู้เรียนและงบประมาณ
3. ผู้เรียนขาดวุฒิภาวะในการเลือกบริโภคเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม

4. ปัจจัยทางสังคมมีความเสี่ยงในการดำรงสมณเพศและแรงจูงใจต่อการเรียนมีมากขึ้นซึ่งจากการประเมินศักยภาพทางการพัฒนาตามภารกิจของโรงเรียน จะได้นำผลที่ได้ไปใช้ในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการ

8.3 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ (2556:70) ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ประกอบด้วยองค์ประกอบ ของทิศทางยุทธศาสตร์การพัฒนา ระบบวัดผลทางยุทธศาสตร์ และระบบปฏิบัติการทางยุทธศาสตร์ ดังรายละเอียด ต่อไปนี้

ทิศทางยุทธศาสตร์การพัฒนาศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

วิสัยทัศน์ (Vision)

วิสัยทัศน์เป็นเข็มทิศนำทางสู่อนาคต เป็นการพัฒนาไปสู่อนาคตที่ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จะใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ ดังนี้
 “ส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงามด้วยศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของโลกที่มีคุณภาพมาตรฐาน”

พันธกิจ (Mission)

พันธกิจเป็นกรอบ และแนวทางในการดำเนินงานตามหน้าที่ และตามวิสัยทัศน์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วยพันธกิจ ดังนี้

1. จัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาเพื่อผลิตและพัฒนาศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรม
2. พัฒนาระบบบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง เป็นโรงเรียนคุณภาพมาตรฐานของไทยที่เป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของโลก
3. เผยแผ่และทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม และร่วมสร้างสังคมพุทธธรรมที่มีความเข้มแข็ง

ประเด็นยุทธศาสตร์ (Strategic Issue)

ประเด็นยุทธศาสตร์ เป็นประเด็นสำคัญตามพันธกิจ ที่จะอาศัยการขับเคลื่อนด้วยวิธีการทางยุทธศาสตร์ให้มีการพัฒนาที่แตกต่าง โดดเด่น และก้าวกระโดด ประกอบด้วย 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การสร้างและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ
2. การพัฒนาระบบบริหารโรงเรียนให้เข้มแข็ง และมีมาตรฐานเป็นโรงเรียนคุณภาพที่ยั่งยืน
3. การเสริมสร้างศักยภาพให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาของโลก
4. การทำนุบำรุง เผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เจริญงอกงาม

เป้าประสงค์ (Goal)

เป้าประสงค์เป็นผลสัมฤทธิ์ที่เป็นผลลัพธ์ของการดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ ที่มุ่งหวังจะให้เกิดการบรรลุผลในอนาคต ประกอบด้วย เป้าประสงค์ ดังนี้

1. ผู้เรียนเป็นศาสนทายาทที่เปี่ยมปัญญาพุทธธรรมและมีคุณลักษณะปรีชาสามัญตามที่พึงประสงค์
2. ระบบการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษามีอัตลักษณ์พุทธธรรม และมีคุณภาพมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ และเชื่อมั่นของสังคม
3. ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของโลกในการเรียนรู้และการศึกษาระดับพื้นฐานทางพระพุทธศาสนา
4. พระพุทธศาสนามีความเจริญงอกงาม สังคมเข้มแข็งอุดมปัญญาพุทธธรรม

ผลผลิตของแผนยุทธศาสตร์ (Strategic Plan output)

ผลผลิตเป็นผลสัมฤทธิ์ที่เป็นผลผลิตโดยตรงจากการใช้ทรัพยากรเพื่อการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์ ประกอบด้วยผลผลิต ดังนี้

1. ผู้จบการศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลายเพิ่มขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ
2. มีผู้เรียนที่สอบผ่านหลักสูตรมัธยมศึกษา-บาลีมากขึ้น
3. โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาจัดการศึกษาที่ได้คุณภาพ มาตรฐาน
4. มีโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษานานาชาติ ต้นแบบ
5. มีผู้จบการศึกษาที่ดำรงอยู่ในบรรพชิตมากขึ้น
6. มีชุมชนพุทธธรรมที่เข้มแข็งทั่วทั้งประเทศ และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

8.4 การบริหารจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จัดตั้งขึ้นเพื่อให้พระภิกษุ สามเณรได้มีโอกาสศึกษาสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายโดย

เทียบกับชั้นมัธยมศึกษาสายสามัญ จัดหลักสูตรให้มีวิชาที่เหมาะสมแก่ภาวะของพระภิกษุสามเณร ที่จะศึกษาได้โดยไม่ขัดต่อพระธรรมวินัย และเป็นวิชาที่จำเป็นต่อพระพุทธศาสนา เป็นหลักสูตรที่ ให้การศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ ได้แก่ ภาษาบาลีธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศึกษาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สุขศึกษา หลักสูตรที่จัดขึ้นจบได้ใน ตัวเองหรือเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อ มุ่งให้พระภิกษุสามเณรมีบุคลิกภาพเหมาะสมตามสมณเพศ ช่วยให้มีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม ปรับตัวเข้ากับสังคมได้และไม่ขัดต่อวินัยสงฆ์ มุ่งให้ พระภิกษุ สามเณร ได้ศึกษาในระดับสูงขึ้น โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและ วิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยรับพระภิกษุ สามเณรที่เรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของ หลักสูตรการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เข้าศึกษาในระดับปริญญาตรีในมหาวิทยาลัย ทั้ง 2 แห่ง และวิทยาเขตอีก 18 แห่งการดำเนินการบริหารจัดการการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนก สามัญศึกษามีลักษณะการบริหารโดยสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ เป็นองค์กรหลักที่ ควบคุมส่งเสริมการจักการศึกษาโดยตรง ส่วนการบริหารโรงเรียนให้อยู่ในความปกครองของคณะ สงฆ์ เช่น ให้เจ้าคณะจังหวัดมีหน้าที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาใน ระดับจังหวัด และเจ้าคณะอำเภอมีหน้าที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ใน ระดับอำเภอ มีเจ้าอาวาสเป็นเจ้าสำนักเรียนของแต่ละโรงเรียน เป็นผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาในแต่ละวัดโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จะจัดตั้งได้ต่อเมื่อได้รับ อนุญาตจากสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองศาสนศึกษา สำนักนายกรัฐมนตรี และด้วยความ เห็นชอบของคณะสงฆ์ วัดที่สามารถจัดตั้งโรงเรียนได้ต้องปฏิบัติตามระเบียบสำนักงาน พระพุทธศาสนาแห่งชาติภายใต้การกำกับดูแลของนายกรัฐมนตรีทำหน้าที่เพียงอนุมัติการจัดตั้ง และให้การส่งเสริมสนับสนุนเท่านั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาคือสำนักนายกรัฐมนตรี สำนักพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กองพุทธศาสนศึกษา สำนักพุทธศาสนาจังหวัดสำหรับหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุนด้านวิชาการ ได้แก่ กลุ่มโรงเรียน นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในลักษณะให้ความช่วยเหลือและส่งเสริม ได้แก่ สำนักงาน พุทธศาสนาจังหวัด

8.5 การบริหารงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญนั้น เป็นหน้าที่ของผู้บริหารในการบริหาร จัดการงาน 4 ด้าน ได้แก่ 1) การบริหารวิชาการ 2) การบริหารบุคคล 3) การบริหารงบประมาณ และ 4) การบริหารทั่วไป โดยเฉพาะการบริหารนั้นผู้บริหารจำเป็นต้องกำหนดโครงสร้างและบทบาท หน้าที่ของบุคลากรในองค์กร การควบคุมดูแลและการติดตามประเมินผลโดยอาศัยทรัพยากร ได้แก่ คน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และสื่อเทคโนโลยี เป็นต้นเพื่อให้งานดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย

บรรลุดุประสงค์ตามที่กำหนดไว้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา บริหารภายใต้ระเบียบสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ว่าด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พุทธศักราช 2546 โดยมีเจ้าอาวาสหรือพระภิกษุที่เจ้าอาวาสมอบหมายให้เป็นผู้จัดการ และมีพระภิกษุที่มีพรรษา 5 พรรษาขึ้นไป มีวุฒิเปรียญธรรมไม่น้อยกว่า 3 ประโยค หรือเปรียญพุทธศาสตรบัณฑิต หรือเปรียญศาสนศาสตรบัณฑิตหรือเปรียญตรีทางการศึกษาหรือสาขาอื่นแต่ต้องมีวิชาชีพครู เป็นครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการสภากาการศึกษาของคณะสงฆ์ ทำหน้าที่ควบคุมและส่งเสริมการศึกษา มีอำนาจพิจารณาให้ความเห็นชอบนโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆ พิจารณาให้ความเห็นชอบหลักสูตรและแบบเรียนปัญหาเกี่ยวกับการศึกษา และเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาตามหน้าที่มหาเถรสมาคมมอบหมายรวมทั้งแต่งตั้งกรรมการเกี่ยวกับการศึกษา กรรมการศาสนาเป็นที่ตั้งสำนักงานสภากาการศึกษา มีอธิบดีกรมการศาสนาเป็นเลขาธิการสภากาการศึกษาของสงฆ์ โดยมีกองศาสนศึกษารับผิดชอบดูแลโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ มีหน้าที่ดำเนินการเกี่ยวกับการให้การอุดหนุนเพื่อเสนอสภากาการศึกษาของคณะสงฆ์พิจารณาอนุมัติและพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอต่อการจัดการศึกษา (เสน่ห์ เจริญศักดิ์. 2547: 13)

ศูนย์ครูพระปริยัตินิเทศน์ประจำจังหวัดทำหน้าที่ในการบริหารการศึกษา การนิเทศ การศึกษาการติดตามผล รวบรวมสถิติข้อมูลด้านการศาสนา การจัดทำแผนพัฒนาการศาสนศึกษาของจังหวัดรวมทั้งช่วยเหลือเจ้าคณะจังหวัดในการจัดการศาสนศึกษาของจังหวัดพระมหาจิตนเรศ ศรีปะโค (2546: บทคัดย่อ) กล่าวว่า บุคลากรที่เป็นบรรพชิต และบุคลากรที่เป็นคฤหัสถ์มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายของรัฐในการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในด้านวิชาการ ตำแหน่งที่บุคคลเป็นเจ้าของในระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง หรือหมายถึงการจัดตำแหน่งทางสังคมภายในกลุ่มในกรณีขององค์การบุคคลจะได้รับสถานภาพภายหลังการจัดตำแหน่งในกลุ่มหรือไม่ขึ้นอยู่กับระบบสถานภาพที่มีอยู่ในขณะนั้นว่าได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลให้ชัดเจน สิริ จันบำรุง (2549: 84) กล่าวว่า ผู้บริหารที่ปฏิบัติหน้าที่สามารถที่จะปฏิบัติงานที่หลากหลาย ผู้บริหาร สถานศึกษาก็ปฏิบัติตามบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารและครูก็ปฏิบัติตามบทบาทของผู้สอนและในขณะเดียวกันก็อาจทำหน้าที่ผู้บริหารด้วยในระดับต้นด้วย เช่นหัวหน้าแผนกหรือผู้ช่วยต่างๆ ในการบริหารสถานศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์

สรุปนอกจากนี้ยังมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการแก่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือ กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งมีคณะกรรมการบริหาร กลุ่มโรงเรียนประกอบด้วย ผู้แทนโรงเรียนต่างๆ โรงเรียนละ 1 ท่าน ยกเว้นกลุ่มโรงเรียนที่มี

โรงเรียนเกิน 10 โรงเรียน ให้มีคณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียนประกอบด้วย ผู้จัดการโรงเรียน ผู้อำนวยการ อาจารย์ใหญ่ หรือครูใหญ่ ครูคฤหัสถ์จากโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนละ 1 ท่าน

การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จำแนกเป็น 4 งาน ดังนี้ (เสนอห์ เจริญศักดิ์. 2547: 13)

1. การบริหารวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลการประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยี การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา การส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การส่งเสริมสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล และครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา
2. การบริหารบุคคล ได้แก่ การวางแผนอัตรากำลังและกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน
3. การบริหารงบประมาณ ได้แก่ การจัดทำและเสนองบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผลการใช้เงินและผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์
4. การบริหารทั่วไป ได้แก่ การดำเนินงานธุรการ การดูแลอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม การจัดทำสำเนาโน้ตครวผู้เรียน การรับนักเรียนงานส่งเสริมกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์งาน การศึกษางานบริการสาธารณะ ฯลฯ

ครูและบุคลากร

ครู จะเป็นพระภิกษุ หรือคฤหัสถ์ก็ได้ มีอายุไม่ต่ำกว่า 20 ปี และไม่เกิน 60 ปี

ครูสอนวิชาภาษาบาลี จะต้องมีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาชีพครู และต้องมีวุฒิเปรียญธรรม 3 ประโยค ขึ้นไป

ครูสอนวิชาธรรมวินัยและศาสนปฏิบัติ จะต้องมีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษาหรือสาขาอื่นแต่ต้องมีวิชาชีพครูและมีวุฒินักธรรมชั้นเอก

ครูสอนวิชาสามัญ ต้องมีความรู้ไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา หรือสาขาอื่น แต่ต้องมีวิชาชีพครูหรือใบอนุญาตประกอบวิชาชีพครูด้วยบุคลากรทางการศึกษา จะต้องมีความรู้การศึกษาไม่ต่ำกว่าอนุปริญญาทางการศึกษา

โครงสร้างการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

หน่วยงานที่รับผิดชอบการบริหารการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ก่อนปี 2535 มี 4 หน่วยงาน คือ สภาการศึกษาของคณะสงฆ์ กรมการศาสนา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

และศูนย์ครูพระปริยัติธรรมนิเทศประจำจังหวัด สำหรับหน่วยงานที่ให้ความสนับสนุนด้านวิชาการ ได้แก่กลุ่มโรงเรียน นอกจากนั้นยังมีหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในลักษณะให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมเท่านั้นปัจจุบันการดำเนินงานของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษา ได้แก่ มหาเถรสมาคม สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ คณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

นโยบายหลัก

1. จัดการศึกษาเพื่อสร้างศาสนทายาทในการสืบทอดพระพุทธศาสนา
2. จัดการศึกษาเพื่อส่งเสริมสนับสนุนพระภิกษุสามเณรให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

และดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3. จัดการศึกษาเพื่อช่วยเหลือสังคมโดยเปิดโอกาสให้เด็กยากจนและและเด็กด้อยโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ไม่เก็บค่าใช้จ่าย หรือเก็บค่าใช้จ่ายน้อย

พระวิเชียรธรรมคุณาธาร (2552: 52) กล่าวว่าโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นควรเพิ่มนโยบายดังนี้

1. ส่งเสริมการศึกษาความรู้ขั้นพื้นฐานให้พระภิกษุสามเณรที่บวชเรียนในพระพุทธศาสนาได้มีโอกาสเท่าเทียมกับนักเรียนทั่วไป
2. ส่งเสริมปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรมและด้านวิชาการให้แก่พระภิกษุสามเณรที่ต้องการบวชเรียนในพระพุทธศาสนา
3. ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ระหว่งวัด โรงเรียน ชุมชน เพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษา
4. เสริมสร้างพัฒนาบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมของโรงเรียนให้สะอาดร่มรื่นและสวยงาม

วิสัยทัศน์

มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นศาสนทายาทที่ดี เป็นผู้นำด้านศาสนธรรม และศาสนพิธี สืบสานวัฒนธรรมประเพณี สามารถประยุกต์หลักธรรม และองค์ความรู้มาใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างมีความสุขและสร้างศาสนทายาทให้มีความรู้คู่คุณธรรมและจริยธรรมให้แก่คณะสงฆ์และสังคม

พระมหาโกวิทย์ (2551: 11) กล่าวว่า วิสัยทัศน์ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ทั้งทางด้านพระปริยัติธรรมควบคู่กับวิชาสามัญ สามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและสังคมโลกแล้วนำมาพัฒนาตนเอง มีความประพฤติดี เป็น

ตัวอย่างที่ดีของสังคม มีความรับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม และให้มีจิตสำนึกที่จะรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไป

พระอัครคณาภิรักษ์ (2552: 42) วิสัยทัศน์นั้นมุ่งให้การศึกษาด้านพระปริยัติธรรมเกี่ยวกับพระธรรมวินัย ประวัติพระพุทธศาสนา ศาสนพิธี และ ภาษบาลี อีกทั้งวิชาสามัญทั่วไปเกี่ยวกับ 8 กลุ่มสาระ และเทคโนโลยี มีการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ได้จัดหลักสูตรให้สอดคล้องเหมาะสม กับวัยของนักเรียน ฝึกอบรมปฏิบัติพระกัมมัฏฐาน เจริญสมาธิภาวนา ทำวัตรสวดมนต์ พร้อมทั้งกิจของสงฆ์ ก่อให้เกิดคุณธรรม ศักยภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพพลานามัย ที่สมบูรณ์แข็งแรง มีความศรัทธาเลื่อมใสต่อพระรัตนตรัย เป็นพระธรรมทูตพุทธศาสนทายาท ทำหน้าที่ เผยแผ่หลักพระธรรมวินัย แก่พุทธศาสนิกชน ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในต่างแดน

ภารกิจ

1. พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการและจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
2. พัฒนาระบบบริหารจัดการ ที่สอดคล้องกับสภาพบริบทท้องถิ่น เพื่อให้ผู้เรียนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง เต็มตามศักยภาพ
3. พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ นำเทคโนโลยี มาประยุกต์ใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้และการบริหารจัดการ
4. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างผู้เรียนให้มีคุณธรรม จริยธรรม และเป็นศาสนทายาทที่ดี
5. ประสานสัมพันธ์กับ วัด สถานศึกษา ชุมชน ในการจัดการศึกษา ร่วมอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการรณรงค์
6. พัฒนาและจัดสภาพแวดล้อม ให้มีบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ รวมทั้งจัดแหล่งเรียนรู้ให้เหมาะสมเพียงพอ และหลากหลาย
7. ส่งเสริมกิจกรรมเพื่อพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสมกับผู้เรียน
8. ส่งเสริมสนับสนุนระบบการประกันคุณภาพภายใน
9. ส่งเสริมวิธีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย สอดคล้องกับคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนและเน้นข้อมูลผู้เรียนเป็นรายบุคคล

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน

1. ผู้เรียนมีระเบียบวินัย และปฏิบัติตนเหมาะสมกับสมณะสาธูป
2. ผู้เรียนมีความสำรวมกาย วาจา มีบุคลิกภาพที่ดี

3. ผู้เรียนเห็นคุณค่า ศรัทธาในพระพุทธศาสนา และมีเจตคติที่ดีต่อการเป็นศาสนทายาท
4. ผู้เรียนมีความสามารถเผยแพร่หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
5. ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
6. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ มีความกตัญญูทดแทน
7. ผู้เรียนมีความประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรสิ่งของส่วนตนและส่วนรวมอย่างคุ้มค่า
8. ผู้เรียนมีความอดทนอดกลั้น
9. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกที่เห็นประโยชน์แก่ส่วนรวม อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพัฒนาสิ่งแวดล้อม และภูมิใจในภูมิปัญญาไทย
10. ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์
11. ผู้เรียนมีทักษะในการทำงานรักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้
12. ผู้เรียนมี สุขภาพกาย สุขภาพจิตที่ดี และการเคลื่อนไหว การออกกำลังกายที่เหมาะสมกับสมณसारูป
13. ผู้เรียนปลอดจากสิ่งเสพติดให้โทษและสิ่งมอมเมา
14. ผู้เรียนมีสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา ในการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่า ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่อคนตรีอย่างมีอิสระเหมาะสมกับสมณसारูป

หลักการ

หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง
2. เป็นการศึกษาวิชาพระปริยัติธรรมขั้นพื้นฐาน เพื่อประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และศึกษาต่อ

3. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนปรับตัวเข้ากับสังคมปัจจุบันได้ตามสมควรแก่สมณวิสัย พระอุดมการณ์ (2552: 13) กล่าวถึงหลักการดังนี้ว่าหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหลักการดังนี้

1. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้แสวงหาความรู้ทางพระพุทธศาสนาให้แตกฉานเพื่อการเผยแผ่
2. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้มีประสบการณ์ในการปฏิบัติกิจวัตรของสงฆ์อย่างถูกต้อง
3. เป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม

จุดมุ่งหมาย

การศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย เป็นการศึกษาที่มุ่งให้พระภิกษุสามเณรพัฒนาตน ประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

เป็นศาสนทายาทที่ดีและนำความรู้จากการศึกษาไปพัฒนาสังคมตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณรมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้และทักษะในวิชาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ
2. มีนิสัยใฝ่หาความรู้มีสมณสัญญา เคารพเชื่อฟังและปฏิบัติตามข้อบังคับและระเบียบสงฆ์
3. มีสุขภาพดีทั้งร่างกายและจิตใจ
4. รู้จักบำรุงรักษาศาสนสมบัติ อนุรักษ์ และเสริมสร้างสภาพแวดล้อม
5. มีความภูมิใจในความเป็นสมณะ จงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และเลื่อมใสระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

6. มีความคิดสร้างสรรค์ ปรับปรุงแนวทางปฏิบัติให้เกิดความเจริญแก่ชุมชนและสังคม

วิชัย ธรรมเจริญ (2541: 80) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายว่าการศึกษาตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายเป็นการศึกษาที่มุ่งให้พระภิกษุสามเณรปฏิบัติตามพระวินัย สามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าวิชาทางพระพุทธศาสนาไปพัฒนาสังคม ตามระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ประมุขตามสมควร แก่สมณวิสัย ในการจัดการศึกษาตามหลักสูตรนี้ จะต้องมุ่งปลูกฝังให้พระภิกษุสามเณรมีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. มีความรู้ ทักษะในศาสนปฏิบัติและกิจของสงฆ์ตามพระธรรมวินัยและระเบียบสงฆ์
2. มีความรู้ ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมของชาวพุทธ
3. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทางและวิธีการใหม่ๆ ไปใช้พัฒนาสังคม
4. รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพในทางที่ก่อให้เกิดประโยชน์บนรากฐานแห่งพระธรรมวินัย
5. มีความสำนึกในสมณะสัญญาและการเป็นคนไทยร่วมกัน มีความรักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
6. สามารถปฏิบัติตนเป็นศาสนทายาทที่ดี

หลักสูตร

ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมี 8 กลุ่มสาระ ได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์, วิทยาศาสตร์, สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม, สุขศึกษาและพลศึกษา, ศิลปะ การงานอาชีพและเทคโนโลยี, ภาษาต่างประเทศ และมีวิชาพระปริยัติธรรม ประกอบด้วยวิชาภาษาบาลี และวิชาธรรมวินัย เป็นวิชาเฉพาะในส่วน of วิชาสามัญใดที่ขัดแย้งต่อพระธรรมวินัย หรือไม่เหมาะสมต่อสมณะ ได้มีการปรับปรุงแก้ไขและทำความเข้าใจ

กระทรวงศึกษาธิการ (2552: คำนำ) กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในโรงเรียนนาร่องและโรงเรียนในเครือข่าย ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 และใช้ในโรงเรียนทั่วไปตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน หน่วยงานต่างที่รับผิดชอบโดยตรงและมีส่วนเกี่ยวข้องในการใช้หลักสูตรฉบับดังกล่าวนี้ ได้ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง พบว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 มีจุดดีหลายประการ เช่น หลักสูตรช่วยส่งเสริมการกระจายอำนาจทางการศึกษา ทำให้ท้องถิ่นและสถานศึกษามีส่วนร่วมและมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเองมีแนวคิดและหลักการในการส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผลการศึกษาคัดค้านยังได้สะท้อนให้เห็นถึงประเด็นที่เป็นปัญหาและความไม่ชัดเจนของหลักสูตรหลายประการทั้งในส่วนของเอกสารหลักสูตรกระบวนการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ และผลผลิตที่เกิดจากการใช้หลักสูตรสถานศึกษา ได้แก่ ปัญหาความสับสนของผู้ปฏิบัติในระดับสถานศึกษา ในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา สถานศึกษาส่วนใหญ่กำหนดสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้ที่คาดหวังไว้มาก การวัดและประเมินผลไม่สะท้อนมาตรฐานส่งผลต่อปัญหาการจัดทำเอกสารหลักฐานทางการศึกษาและการเทียบโอนผลการเรียนรวมทั้งปัญหาคุณภาพของผู้เรียนในด้านความรู้ทักษะ ความสามารถคุณลักษณะอันพึงประสงค์ยังไม่น่าพอใจ

แนวทางการจัดการศึกษาตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

การจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้น เป็นการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรแกนกลางของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีทั้งหมด 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ คือ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะการงานอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้ยังเพิ่มในส่วนของหลักสูตรเฉพาะหรือหลักสูตรท้องถิ่นเข้าไป เช่น ภาษาบาลี ศาสนปฏิบัติ ธรรมวินัย และหลักสูตรอื่นๆ ที่สถานศึกษาจัดให้มีการเรียนการสอน เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน

กิตติ ธีรสนันต์ (2539: 16-17). ได้กล่าวว่า หลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ปีพุทธศักราช 2544 มี 2 ระดับ คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

1. หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียน 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน ผู้เรียนจะต้องเรียนรวมวิชาทั้งสิ้น ให้ครบ 96 หน่วยการเรียนรู้ โดยแยกเป็นวิชาบังคับ จำนวน 78 หน่วยการเรียนรู้ และวิชาเลือกเสรี จำนวน 18 หน่วยการเรียนรู้ วิชาที่เรียนจำแนกเป็น วิชาสามัญ 6 หมวด ได้แก่

ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา และวิชาปรีชา 4 หมวด ได้แก่ ภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติและศาสนศิลป์

2. หลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียน 3 ปี หรือ 6 ภาคเรียน ผู้เรียนจะต้องเรียนรวมวิชาทั้งสิ้นให้ครบ 81 หน่วยการเรียนรู้ โดยแยกเป็นวิชาบังคับ จำนวน 42 หน่วยการเรียนรู้ และวิชาเสรี จำนวน 39 หน่วยการเรียนรู้ วิชาที่เรียนจำแนกเป็น วิชาสามัญ 6 หมวด ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา สุขศึกษา และวิชาปรีชา 4 หมวด ได้แก่ ภาษาบาลี ธรรมวินัย ศาสนปฏิบัติและศาสนศิลป์

หลักสูตรที่ใช้ในปัจจุบัน มี 2 หลักสูตร คือ หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2544 และหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2544 ซึ่งทั้ง 2 หลักสูตรมีจุดมุ่งหมายของการศึกษาในการปลูกฝังให้พระภิกษุ สามเณร มีความรู้ทักษะในวิชาพระปริยัติธรรมและวิชาสามัญ พระภิกษุ สามเณรที่เรียนในแต่หลักสูตรจะต้องลงวิชาเรียนและจำนวนหน่วยการเรียนรู้เพื่อให้จบหลักสูตรให้ เป็นไปตามเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนดไว้ โดยมีการประเมินผลการเรียนตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลาย พุทธศักราช 2544

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

1. เวลาเรียน

หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี

1.1 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร โดยให้มีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ และเวลาเรียนในภาคฤดูร้อนนี้ให้ใช้สำหรับเรียนรายวิชาที่เรียนซ้ำหรือรายวิชาที่แก้ “0 “ หรือรายวิชาที่เปลี่ยน “ร” หรือ “มส”

1.2 โรงเรียนต้องเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที รวมแล้วอย่างน้อย 35 คาบ

1.3 ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 32 คาบ และให้โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตร โดยเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวหรือกิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ต้องจัดให้มีเวลาสำหรับผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอิสระตามความสนใจ จำนวน 2 คาบ ต่อสัปดาห์

1.4 นอกจากเวลาที่กำหนดในข้อ 1.1 ถึง 1.3 ต้องให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจของสงฆ์โดยมี

เจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้ควบคุม

2. หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีค่าเป็น 1 หน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้มากขึ้นหรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับ และวิชาเลือกเสรี ตามที่กำหนดไว้ใน โครงสร้างของหลักสูตร สำหรับภาษาต่างประเทศ เรียนได้ไม่เกิน 1 ภาษาการจัดทำรายวิชาบังคับเลือก และวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตรให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการ กำหนด

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นพุทธศักราช 2544

หลักเกณฑ์การใช้หลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย

1. เวลาเรียน

1.1 หลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใช้เวลาเรียนโดยปกติประมาณ 3 ปี

1.2 ในปีการศึกษาหนึ่ง ให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์และโรงเรียนสามารถเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร โดยมีเวลาเรียน 4 สัปดาห์ เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ เวลาเรียนในภาคฤดูร้อนนี้ ให้ใช้สำหรับเรียนรายวิชาที่เรียนซ้ำหรือรายวิชาที่แก้ “0” หรือรายวิชาที่เปลี่ยน “ร” หรือ “มส”

1.3 โรงเรียนเปิดเรียนสัปดาห์ละไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบๆละ 5 นาที รวมอย่างน้อย 35 คาบ

1.4 ให้เรียนตามหลักสูตรอย่างน้อยสัปดาห์ละ 27 คาบและให้โรงเรียนจัดให้ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ใน โครงสร้างของหลักสูตร โดยเข้าร่วมกิจกรรมแนะแนวหรือ กิจกรรมแก้ปัญหาหรือกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ จำนวน 2 คาบต่อสัปดาห์ นอกจากนี้ต้องจัดให้มีเวลาสำหรับผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรมอิสระตามความสนใจ นอกจากเวลาที่กำหนดในข้อ 1.1 ถึง 1.4 ต้องให้ผู้เรียนปฏิบัติกิจของสงฆ์โดยมีเจ้าอาวาสหรือผู้ที่เจ้าอาวาสมอบหมายเป็นผู้ควบคุม

2. หน่วยการเรียนรู้

รายวิชาใดที่ใช้เวลาเรียน 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีค่าเป็น 1 หน่วยการเรียนรู้ รายวิชาใดที่มีจำนวนคาบเรียนมากกว่าหรือน้อยกว่า 2 คาบต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้มีจำนวนหน่วยการเรียนรู้มากขึ้นหรือน้อยลงเป็นไปตามสัดส่วน

3. วิชาบังคับและวิชาเลือกเสรี

3.1 ผู้เรียนจะต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรสำหรับภาษาต่างประเทศ ผู้เรียนจะเลือกเรียนได้ไม่เกิน 2 ภาษา

3.2 การจัดทำรายวิชาบังคับเลือกและวิชาเลือกเสรี นอกเหนือจากที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด

4. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนและการโอนผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษา

5.เกณฑ์การจบหลักสูตร

5.1 ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างของหลักสูตรอย่างน้อย 81 หน่วยการเรียนรู้ โดยเรียนวิชาบังคับ 42 หน่วยการเรียนรู้ วิชาเลือกเสรีอย่างน้อย 39 หน่วย

5.2 การเรียนและทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

5.3 ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 78 หน่วยการเรียนรู้

5.4 ในแต่ละภาคเรียนต้องเข้าร่วมกิจของสงฆ์ โดยมีเวลาเข้าร่วมกิจของสงฆ์ ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกิจวัตรที่ทางวัดกำหนด

เกณฑ์การผ่านช่วงชั้นและการจบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งใช้เวลาประมาณ 12 ปี ผู้เรียนสามารถจบการศึกษาได้ 2 ช่วง คือ จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ถือว่า จบการศึกษาภาคบังคับและจบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งถือว่า จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดดังนี้

1. เกณฑ์การผ่านการศึกษาช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

1.1 ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผล

การเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

- 1.2 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมิน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด

- 1.3 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

- 1.4 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษา

กำหนด

2. เกณฑ์ผ่านการศึกษาระดับชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

2.1 ผู้เรียนทุกคนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่ม และได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

2.2 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิด วิเคราะห์ เขียน ให้ได้ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

- 2.3 ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่ได้ศึกษากำหนด

2.4 ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดไว้

เกณฑ์การจบหลักสูตร

1. ต้องเรียนวิชาบังคับและวิชาเลือกเสรีตามที่กำหนดไว้ในโครงสร้างจำนวน 96 หน่วยการเรียนรู้ โดยเรียนวิชาบังคับ 78 หน่วยการเรียนรู้ วิชาเลือกเสรี 18 หน่วยการเรียนรู้ และทุกรายวิชาต้องได้รับการตัดสินผลการเรียน

2. ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ วิชาบังคับแกน ภาษาไทย ศาสนาปฏิบัติ ภาษาบาลีและธรรมวินัย

3. ต้องได้หน่วยการเรียนรู้ทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 85 หน่วยการเรียนรู้

4. ในแต่ละภาคเรียน ต้องเข้าร่วมกิจกรรมของสงฆ์ โดยต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมของสงฆ์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของกิจวัตรที่ทางวัดกำหนด

5. การแก้ไขหลักสูตรในกรณีที่จะมีการยกเลิก เพิ่มเติม และเปลี่ยนแปลงรายวิชาและเนื้อหาของรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรให้ทำเป็นคำสั่งของกระทรวงศึกษาธิการ

เกณฑ์จบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ช่วงชั้นที่ 3 และ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่1-3,4-6)

1. ผู้เรียนต้องเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระและได้รับการตัดสินผลการเรียนให้ได้ระดับผลการเรียนไม่ต่ำกว่า “1” ทุกรายวิชา

2. ผู้เรียนต้องผ่านการประเมินการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนสื่อความ ต้องได้รับการประเมินในระดับ “ผ่าน”

3. ผู้เรียนผ่านการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และได้ผลการประเมินในระดับผล “ดี” หรือ “ดีเยี่ยม”

4. ผู้เรียนต้องเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและได้ผลการประเมินในระดับ “ผ่าน” ทุกกิจกรรม

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ผู้วิจัยได้จัดลำดับวิธีดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. วิธีดำเนินการวิจัย
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
5. ลักษณะของเครื่องมือ
6. การเก็บรวบรวมข้อมูล
7. การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบสำรวจ เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร เกี่ยวกับ แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย ของ พระมหาเอกสิทธิ์ มณีสาย (2546) พระสุทธิพร ปัญญาผาบ (2544) พระบรรลัชัย สุคนทินทรีย์ (2551) พระเฉลิมชาติ ชาติวโร (2551) พระมหาชนแดน สมบุตร (2549) พระมหาอภิสิทธิ์ จักรแก้ว (2553) พระสาย แวงคำ (2544) พระชิน นิงงษา (2544) พระมหาลิขสิทธิ์ สิงห์ฮ้อย (2542) พระมหาไพฑูรย์ อินวันนา (2552) พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์ (2543) พระมหาวิเศษ ปญญาวิชโร (2553) เสน่ห์ เจริญศักดิ์ (2547) และ Bush and Glover (2004) โดยนำสาระสำคัญมาใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิด การจัดการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน เพื่อหารูปแบบการบริหารงานและนำไปใช้ในการสร้างแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 สร้างแบบถามและนำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ทดสอบแบบสอบถามและปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะ โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน

ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามก่อนนำไปเก็บข้อมูล และผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าวต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

1. เป็นผู้บริหารหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านการบริหารการศึกษา
3. เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี
4. เป็นผู้บริหารการศึกษาระดับเขตพื้นที่การศึกษา

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถเลือกผู้ทรงคุณวุฒิได้ 5 ท่าน คือ

1. รศ.ดร.พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ที่ปรึกษาอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ม.มหาจุฬาฯ
2. ดร.บุญรอด บุญเกิด คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมฯ ม.บูรพา
3. ดร.สุริยะ ชมศรีเมฆ รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษาราชบุรี เขต 2

4. ดร.จตุรงค์ อินทรรุ่ง ผู้อำนวยการ โรงเรียนศรีวิชัยวิทยา นครปฐม
- 5.ดร.วัลลภ สุภิสงห์ ผู้อำนวยการ โรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ

จ.สมุทรสาคร

ขั้นตอนที่ 3 ดำรวจความเห็นผู้บริหารและครู โรงเรียนพระปริยัติธรรมเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยแบบสอบถาม จำนวน 165 คน

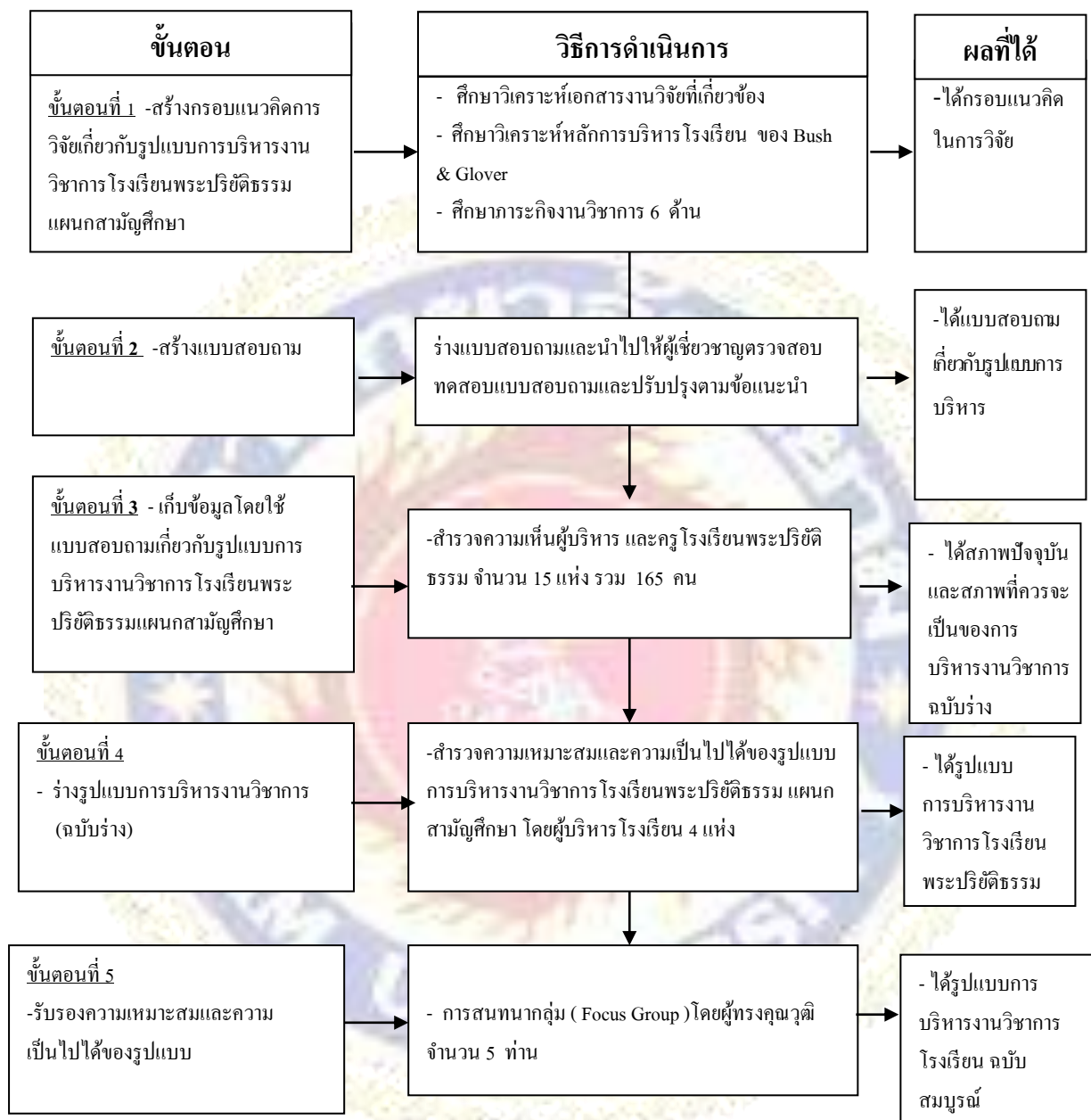
ขั้นตอนที่ 4 ดำรวจความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหาร โดยผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ผ่านเกณฑ์มาตรฐาน 4 แห่ง คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดตากฟ้า จ.นครสวรรค์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีโสดา จ.เชียงใหม่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดหนองแวง จ.ขอนแก่น และโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จ.ฉะเชิงเทรา

ขั้นตอนที่ 5 ตรวจสอบรับรองรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โดยการสนทนากลุ่มของผู้ทรงคุณวุฒิ (Focus Group) จำนวน 5 ท่าน และได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ และผู้ทรงคุณวุฒิดังกล่าว ต้องมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

1. เป็นผู้บริหารหรืออาจารย์ในมหาวิทยาลัยไม่น้อยกว่า 5 ปี
2. จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ด้านการบริหารการศึกษา
3. เป็นผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมศึกษาไม่น้อยกว่า 5 ปี
4. เป็นผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

จากเกณฑ์ดังกล่าวสามารถเลือกผู้ทรงคุณวุฒิได้ 5 ท่าน คือ

แผนภาพที่ 3.1 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ภายใต้การกำกับดูแลของมหาเถรสมาคม ประกอบด้วยโรงเรียนพระปริยัติธรรมในกรุงเทพมหานคร, นครปฐม, และปทุมธานี จำนวน 15 โรงเรียน จำนวน 290 คน

กลุ่มตัวอย่าง คือ การกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ขนาดตัวอย่างของตาราง Krejcie and Morgan (ตามภาคผนวก) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 165 คน โดยการสุ่มอย่างง่าย ดังนี้

ตาราง ที่ 3.1 กลุ่มตัวอย่าง

ครูผู้สอน	โรงเรียนละ	10	คน	รวม	150	คน
ผู้บริหาร	โรงเรียนละ	1	คน	รวม	15	คน
รวมผู้ให้ข้อมูลทั้งสิ้น				รวม	165	คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

3.1 การสร้างเครื่องมือแบบสอบถาม

3.1.1 ผู้วิจัยศึกษาและวิเคราะห์จากเอกสารงานวิจัยต่างๆและสร้างแบบสอบถาม

3.1.2 นำแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ

3.1.3 นำแบบสอบถามที่ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว มาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำแบบสอบถามไปสำรวจโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหารูปแบบ

3.1.4 นำผลการวิเคราะห์ข้อมูล มากำหนดเป็นรูปแบบฉบับร่างและนำรูปแบบดังกล่าวไปสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4 แห่งซึ่งผ่านเกณฑ์มาตรฐาน เพื่อหาความเหมาะสม

3.1.5 นำรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ฉบับร่าง ไปตรวจสอบรับรองความเหมาะสมและความเป็นไปได้จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ

3.2.1 นำแบบสอบถาม ไปทดสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาด้วยวิธีการหาค่า IOC โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

ในการตรวจสอบความตรงในเนื้อหา (Content validity) ใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องระบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาและผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สพฐ. จำนวน 5 ท่าน ดังรายชื่อในภาคผนวก ผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงทางเนื้อหา ความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาทางทฤษฎี โดยมีหลักของการตรวจสอบ ดังนี้

+1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวบ่งชี้สภาพปัจจุบันและที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา / รูปแบบการบริหารงานวิชาการ

0 หมายถึง เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นเป็นตัวบ่งชี้สภาพปัจจุบันและที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา / รูปแบบการบริหารงานวิชาการ

-1 หมายถึง เมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่ใช่อะไรบ่งชี้สภาพปัจจุบันและที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา / รูปแบบการบริหารงานวิชาการ

จากนั้นผู้วิจัยได้นำคะแนนที่ได้มาหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกัน โดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC หมายถึง ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวบ่งชี้สภาพปัจจุบันและที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา / รูปแบบการบริหารงานวิชาการ

$\sum R$ หมายถึง ผลรวมคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ
 N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

ข้อคำถามที่มีค่า = 0.80 ขึ้นไป ผู้วิจัยจึงเลือกข้อคำถามนั้นไว้

ผลของการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ได้ข้อคำถามที่เหมาะสมกับการนำไปใช้ จำนวน 144 ข้อ แต่ละข้อมีค่าดัชนีความสอดคล้องตรงตามเนื้อหา ระหว่าง 0.80 – 1.00

การตรวจสอบความเชื่อมั่น(Reliability)ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงจากผู้เชี่ยวชาญแล้วไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้ให้ข้อมูลที่จะใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยนำไปทดลองใช้กับผู้บริหารและครูโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ กลุ่มที่ 2 จำนวน 32 คน พบว่าแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.82

3.2.2 นำแบบสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. สำหรับแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน
2. สำหรับแบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ได้มาตรฐาน 4 แห่ง ตรวจสอบคุณภาพโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
3. สำหรับการหารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตรวจสอบความเหมาะสมและเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ลักษณะของเครื่องมือ

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ

ด้านสภาพปัจจุบัน

5 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ	มากที่สุด
4 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ	มาก
3 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ	ปานกลาง
2 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ	น้อย
1 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ	น้อยที่สุด

และมีเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ	มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ ปานกลาง
 ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ น้อย
 ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีสภาพปัจจุบันเรื่องนั้นในระดับ น้อยที่สุด
 ด้านสภาพที่ควรจะเป็น

5 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ มาก

3 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ น้อย

1 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ น้อยที่สุด

และมีเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูล ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 – 5.00 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 – 4.50 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ มาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ ปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 - 2.50 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ น้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง สภาพที่ควรจะเป็นเรื่องนั้นในระดับ น้อยที่สุด

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวแล้วนำมาวิเคราะห์โดยใช้ สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และ ค่าที (T – Test)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

6.1 ผู้วิจัยขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้บริหาร โรงเรียน ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสยาม

6.2 ผู้วิจัยเดินทางไปส่งแบบสอบถามและจัดส่งทางไปรษณีย์แบบลงทะเบียน โดยได้รับแบบสอบถามคืน ทั้ง 15 โรงเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับจากการเก็บแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปช่วยในการจัดทำและวิเคราะห์ทางสถิติ ดังนี้

การแจกแจงความถี่และค่าร้อยละ สำหรับวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม การวิเคราะห์ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และค่าที (T – Test) สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สัญลักษณ์แทนความหมายต่าง ๆ ดังนี้

$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
t-test	แทน	การทดสอบค่าเฉลี่ยประชากร กลุ่มตัวอย่าง
N	แทน	จำนวนคน

สูตรที่ใช้คำนวณค่าสถิติต่างๆ

ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$)

$$\bar{X} = \frac{\sum fx}{N}$$

เมื่อ $\bar{X}$	หมายถึง	คะแนนเฉลี่ย
$\sum fx$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
N	หมายถึง	จำนวนผู้ให้ข้อมูล

ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

$$S.D. = \sqrt{\frac{\sum fx^2}{N} - \left[\frac{\sum fx}{N} \right]^2}$$

เมื่อ $\sum fx$	หมายถึง	ผลรวมของคะแนนทั้งหมด
$\sum fx^2$	หมายถึง	ผลรวมของกำลังสองของคะแนนทั้งหมด
N	หมายถึง	จำนวนผู้ให้ข้อมูล

ค่าที (T - Test)

$$t = \frac{\bar{x}_1 - \bar{x}_2}{\sqrt{\frac{S.D_1^2}{n_1} + \frac{S.D_2^2}{n_2}}}$$

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีลำดับการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล
2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 4 ตอน ดังนี้คือ

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 15 โรงเรียน

ตอนที่ 2 นำผลการสำรวจจากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ไปตรวจสอบกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ได้รับการคัดเลือก 4 แห่ง

ตอนที่ 3 นำผลการพิจารณารูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์มาให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

ตอนที่ 4 นำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการ และสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เป็นการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 15 โรงเรียน ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลไว้ในตารางต่อไปนี้

1. ผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณจากแบบสอบถาม

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน นำเสนอผลในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานภาพ	รายการ	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม	ผู้บริหารสถานศึกษา	15	12.50
	ครูผู้สอน	105	87.50
	รวม	120	100
2. ขนาดของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	ขนาดเล็ก	35	33.33
	ขนาดกลาง	49	46.67
	ขนาดใหญ่	21	20.00
	รวม	105	100
3. ประสบการณ์บริหาร/สอนโรงเรียน พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา	น้อยกว่า 5 ปี	12	10.0
	6-10 ปี	72	60.0
	10-15 ปี	34	28.3
	15 ปีขึ้นไป	2	1.70
	รวม	120	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีจำนวนทั้งสิ้น 120 คน เป็นผู้บริหารสถานศึกษา 15 คน ร้อยละ 12.50, ครูผู้สอน 105 คน ร้อยละ 87.50, ครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดเล็ก 35 คน ร้อยละ 33.33, ครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดกลาง 49 คน ร้อยละ 46.67, ครูในโรงเรียนพระปริยัติธรรมขนาดใหญ่ 21 คน ร้อยละ 20.00, ประสบการณ์ในการบริหารและ

การสอนน้อยกว่า 5 ปี 12 คน ร้อยละ 10.0 ,6-10 ปี 72 คน ร้อยละ 60.0 ,10-15 ปี 34 คน ร้อยละ 28.3 ,15 ปีขึ้นไป 2 คน ร้อยละ 1.7

1.2 ผลการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ/สภาพปัจจุบัน/และสภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ดังในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นในด้านการวางแผนงานวิชาการ

สภาพและรูปแบบการบริหาร	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่ควรจะเป็น		t-test	Sig (2-telled)
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. การวางแผนงานวิชาการ						
1.1 รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)	3.76	0.50	4.94	0.22	-23.84	0.00
1.2 รูปแบบเพื่อนร่วมงาน(Collegial Models)	3.63	0.54	4.88	0.26	-22.82	0.00
1.3 รูปแบบการเมือง (Political Models)	3.01	0.50	1.37	0.93	8.93	0.00
1.4 รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)	1.91	0.45	1.22	0.48	11.44	0.00
1.5 รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)	1.92	0.46	1.25	0.55	11.16	0.00
1.6 รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)	2.78	0.74	4.25	0.56	-16.81	0.00
รวมเฉลี่ย	2.67	0.36	2.98	0.19	-8.33	-

จากตารางที่ 4.2 ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับ ด้านการวางแผนงานวิชาการ โดยรวม พบว่า สภาพปัจจุบัน มีลักษณะเป็นรูปแบบเป็นทางการ และรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.76 และ 3.63 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ควรจะเป็น เป็นรูปแบบเป็นทางการ และ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.94 และ 4.88 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็น แปลค่าไม่แตกต่างกันทุกรูปแบบที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ตารางที่ 4.3 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นด้านการบริหารหลักสูตร

สภาพและรูปแบบการบริหาร	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่ควรจะเป็น		t-test	Sig (2- telled)
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
2. การบริหารหลักสูตร						
2.1 รูปแบบเป็นทางการ(Formal Models)	3.76	0.42	4.92	0.21	-4.51	0.00
2.2 รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (Collegial Models)	3.65	0.43	4.80	0.27	-28.73	0.00
2.3 รูปแบบการเมือง (Political Models)	1.97	0.49	1.23	0.42	14.11	0.00
2.4 รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)	1.98	0.49	1.20	0.43	14.64	0.00
2.5 รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)	2.01	0.54	1.40	0.52	8.98	0.00
2.6 รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)	3.09	0.65	4.36	0.44	-17.43	0.00
รวมเฉลี่ย	2.75	0.29	2.98	0.17	-8.28	-

จากตารางที่ 4.3 ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการบริหารหลักสูตรโดยรวม พบว่าสภาพปัจจุบัน มีลักษณะเป็นรูปแบบเป็นทางการและรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.76 และ 3.65 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ควรจะเป็น เป็นรูปแบบเป็นทางการและเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.92 และ 4.80 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็น แปลค่าไม่แตกต่างกันทุกรูปแบบที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ตารางที่ 4.4 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบด้านการจัดการเรียนรู้

สภาพและรูปแบบการบริหาร	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่ควรจะเป็น		t-test	Sig (2-telled)
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
3. การจัดการเรียนรู้						
3.1 รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)	3.81	0.32	4.85	0.17	-30.94	0.00
3.2 รูปแบบเพื่อนร่วมงาน(Collegial Models)	3.76	0.33	4.92	0.21	-34.53	0.00
3.3 รูปแบบการเมือง (Political Models)	2.02	0.51	1.37	0.63	8.33	0.00
3.4 รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)	2.04	0.54	1.22	0.48	13.58	0.00
3.5 รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)	1.97	0.54	1.25	0.55	10.79	0.00
3.6 รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)	2.91	0.82	4.25	0.56	-15.94	0.00
รวมเฉลี่ย	2.56	0.41	2.98	0.25	-6.31	-

จากตารางที่ 4.4 ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนรู้ โดยรวม พบว่าสภาพปัจจุบัน มีลักษณะเป็น รูปแบบเป็นทางการ และรูปแบบเพื่อนร่วมงานโดยมีค่าเฉลี่ย 3.81 และ 3.76 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ควรจะเป็น เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน และรูปแบบเป็นทางการ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.85 และ 4.92 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็น แปลค่าไม่แตกต่างกันทุกรูปแบบที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ตารางที่ 4.5 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบด้านพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ

สภาพและรูปแบบการบริหาร	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่ควรจะเป็น		t-test	Sig (2-telled)
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D.		
4. การพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ						
4.1 รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)	3.87	0.30	4.95	0.11	-38.39	0.00
4.2 รูปแบบเพื่อนร่วมงาน(Collegial Models)	3.84	0.31	4.88	0.25	-28.60	0.00
4.3 รูปแบบการเมือง (Political Models)	1.89	0.44	1.12	0.21	18.07	0.00
4.4 รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)	1.91	0.43	1.13	0.30	17.66	0.00
4.5 รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)	1.81	0.38	1.18	0.41	12.76	0.00
4.6 รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)	2.75	0.86	4.40	0.83	-14.68	0.00
รวมเฉลี่ย	2.56	0.42	2.94	0.18	-7.9	-

จากตารางที่ 4.5 ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ โดยรวม พบว่าสภาพปัจจุบันมีลักษณะเป็นรูปแบบเป็นทางการ และรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.87 และ 3.84 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ควรจะเป็น เป็นรูปแบบเป็นทางการและรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 4.95 และ 4.88 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็น แปลค่าไม่แตกต่างกันทุกรูปแบบที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ตารางที่ 4.6 แสดงผลวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบด้านการจัดสื่อการเรียนรู้

สภาพและรูปแบบการบริหาร	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่ควรจะเป็น		t-test	Sig (2-telled)
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D.		
5. การจัดสื่อการเรียนรู้						
5.1 รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)	3.82	0.35	4.92	0.14	-32.05	0.00
5.2 รูปแบบเพื่อนร่วมงาน(Collegial Models)	3.72	0.40	4.96	0.21	-30.51	0.00
5.3 รูปแบบการเมือง (Political Models)	1.75	0.50	1.12	0.28	12.22	0.00
5.4 รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)	1.69	0.50	1.08	0.27	11.88	0.00
5.5 รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)	1.72	0.49	1.16	0.37	11.23	0.00
5.6 รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)	2.62	0.98	3.41	0.74	-6.79	0.00
รวมเฉลี่ย	2.77	0.22	2.7	0.22	-5.23	-

จากตารางที่ 4.6 ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ โดยรวม พบว่าสภาพปัจจุบัน มีลักษณะเป็นรูปแบบเป็นทางการ และรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.82 และ 3.72 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ควรจะเป็น เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน และรูปแบบเป็นทางการ โดยมีค่าเฉลี่ย 4.92 และ 4.96 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็น พบว่าไม่แตกต่างกันทุกรูปแบบที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ตารางที่ 4.7 แสดงผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของรูปแบบด้านการวัดและประเมินผล

สภาพและรูปแบบการบริหาร	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่ควรจะเป็น		t-test	Sig (2-telled)
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D.		
6. การวัดผลและประเมินผล						
6.1 รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)	3.83	0.38	5.00	0.00	-33.73	0.00
6.2 รูปแบบเพื่อนร่วมงาน(Collegial Models)	3.72	0.40	4.94	0.19	-31.35	0.00
6.3 รูปแบบการเมือง (Political Models)	1.81	0.51	1.24	0.65	7.65	0.00
6.4 รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)	1.75	0.48	1.15	0.52	9.71	0.00
6.5 รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)	1.71	0.55	1.17	0.52	8.27	0.00
6.6 รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)	2.95	0.79	4.45	0.57	-15.99	0.00
รวมเฉลี่ย	2.63	0.38	2.99	0.29	-8.60	-

จากตารางที่ 4.7 ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านวัดและประเมินผล โดยรวมพบว่าสภาพปัจจุบันมีลักษณะเป็นรูปแบบเป็นทางการ และรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.83 และ 3.72 ตามลำดับ ส่วนสภาพที่ควรจะเป็น เป็นรูปแบบเป็นทางการ และรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยมีค่าเฉลี่ย 5.00 และ 4.94 ตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบัน และสภาพที่ควรจะเป็น พบว่าไม่แตกต่างกันทุกรูปแบบที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.01

ตารางที่ 4.8 สรุปความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการเลือกรูปแบบการบริหาร วิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำแนกตามรายด้าน ดังนี้

ที่	ภารกิจการบริหารงาน วิชาการ	สภาพการบริหารปัจจุบัน	รูปแบบการบริหารที่ควร เป็น
1	การวางแผนวิชาการ	เป็นทางการ	เป็นทางการ
2	การบริหารงานหลักสูตร	เป็นทางการ	เป็นทางการ
3	การจัดการเรียนรู้	เป็นทางการ	เพื่อนร่วมงาน
4	การพัฒนาและส่งเสริม วิชาการ	เป็นทางการ	เป็นทางการ
5	การจัดสื่อการเรียนรู้	เป็นทางการ	เพื่อนร่วมงาน
6	การวัดและประเมินผล	เป็นทางการ	เป็นทางการ

จากตารางที่ 4.8 ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนเลือกรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า 1) ด้านการวางแผนวิชาการ เลือกรูปแบบ วิชาการ 2) ด้านการบริหารงานหลักสูตร เลือกรูปแบบเป็นทางการ 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ เลือกรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 4) ด้านพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ เลือกรูปแบบเป็นทางการ 5) ด้านการจัด สื่อการเรียนรู้ เลือกรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 6) การวัดและประเมินผล เลือกรูปแบบเป็นทางการ

ตารางที่ 4.9 สรุปความคิดเห็นของผู้บริหารและครูผู้สอนเกี่ยวกับผลการเลือกรูปแบบการบริหาร วิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จำแนกตามองค์ประกอบ ดังนี้

ภารกิจงานวิชาการ	การกำหนด จุดมุ่งหมาย	การจัด โครงสร้าง	สภาพแวดล้อม ภายนอก	ภาวะผู้นำ
การวางแผนวิชาการ	เป็นทางการ	เป็นทางการ	เพื่อนร่วมงาน	เพื่อนร่วมงาน
การบริหารงานหลักสูตร	เป็นทางการ	เป็นทางการ	เพื่อนร่วมงาน	เพื่อนร่วมงาน
การจัดการเรียนรู้	เป็นทางการ	เป็นทางการ	เพื่อนร่วมงาน	เพื่อนร่วมงาน
การพัฒนาและส่งเสริม วิชาการ	เป็นทางการ	เป็นทางการ	เพื่อนร่วมงาน	เพื่อนร่วมงาน
การจัดสื่อการเรียนรู้	เป็นทางการ	เป็นทางการ	เพื่อนร่วมงาน	เพื่อนร่วมงาน
การวัดและประเมินผล	เป็นทางการ	เป็นทางการ	เพื่อนร่วมงาน	เพื่อนร่วมงาน

จากตารางที่ 4.9 พบว่าผู้บริหารและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในแต่ละด้านตามองค์ประกอบ ดังนี้ ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านการจัดโครงสร้างได้เลือกรูปแบบเป็นทางการทั้ง 6 ด้าน ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำได้เลือกรูปแบบเพื่อนร่วมงานทั้ง 6 ด้าน

ตอนที่ 2 ผู้วิจัยนำผลการสำรวจจากแบบสอบถาม มาวิเคราะห์ สังเคราะห์เป็นรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ไปตรวจสอบกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ได้รับการคัดเลือก 4 แห่ง คือ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดศรีโสดา จังหวัดเชียงใหม่ โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดหนองแขว จังหวัดขอนแก่น และโรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนเพื่อดูความเหมาะสมและความเป็นไปได้ ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียน ทั้ง 4 โรงเรียนเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนทั้ง 4 แห่ง พบว่าผู้บริหารเห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการทั้ง 5 ด้านที่นำเสนอ ว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ที่จะนำไปเป็นรูปแบบในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลจริง

แต่ในด้านการบริหารหลักสูตร ซึ่งมีรูปแบบเป็นทางการ ผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 4 แห่งเห็นว่าควรเป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะในการบริหารหลักสูตร โดยเฉพาะการจัดทำหลักสูตรของคณะสงฆ์นั้นซึ่งมีทั้งวิชาการทางโลกและวิชาการทางพุทธศาสนา ต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหรือหน่วยงานหลายฝ่าย ดังนั้นการบริหารแบบเพื่อนร่วมงานจึงมีความเหมาะสมและเป็นประโยชน์มากกว่า

ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า การบริหารงานวิชาการตามภารกิจทั้ง 6 ด้านจะเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีต้องมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับภาระหน้าที่ และในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรมนั้นต้องพัฒนาควบคู่ทั้งวิชาการทางโลกและทางธรรม นอกจากการบริหารตามรูปแบบที่ได้แล้วต้องให้สอดคล้องและไม่ขัดกับหลักธรรมวินัยของคณะสงฆ์ และควรแบ่งงานตามภารกิจที่จำเป็นของแต่ละโรงเรียน เช่น อาจกำหนดให้มีมากกว่า เช่น เพิ่มการวิจัย และพัฒนาและเพิ่มบุคลากรดูแล

รับผิดชอบงานดังกล่าวให้มากกว่านี้ จะช่วยทำให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ เกิดประสิทธิผลมากขึ้น

ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมเห็นว่าการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน ที่กำหนดรูปแบบเป็นทางการ ก็เพื่อให้ตรงตามระเบียบและเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และรูปแบบเพื่อนร่วมงาน ก็เพื่อให้เกิดการบริหารเป็นทีม แต่ในการบริหารในสภาพจริงก็ควรมีการยืดหยุ่นได้ในบางกรณี เพื่อความคล่องตัวของการดำเนินงาน

ตารางที่ 4.10 สรุปความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4 แห่ง เกี่ยวกับผลการเลือกรูปแบบการบริหารวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามรายด้าน ดังนี้

ที่	ภารกิจการบริหารงานวิชาการ	ผู้บริหาร ร.ร.พระปริยัติธรรม 4 แห่ง เลือกรูปแบบการบริหาร
1	การวางแผนวิชาการ	เป็นทางการ
2	การบริหารงานหลักสูตร	เพื่อนร่วมงาน
3	การจัดการเรียนรู้	เพื่อนร่วมงาน
4	การพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ	เป็นทางการ
5	การจัดสื่อการเรียนรู้	เพื่อนร่วมงาน
6	การวัดและประเมินผล	เป็นทางการ

จากตารางที่ 4.10 ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4 แห่ง เลือกรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา พบว่า 1) ด้านการวางแผนวิชาการ เลือกรูปแบบวิชาการ 2) ด้านการบริหารงานหลักสูตร เลือกรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 3) ด้านการจัดการเรียนรู้ เลือกรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 4) ด้านพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ เลือกรูปแบบเป็นทางการ 5) ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ เลือกรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 6) การวัดและประเมินผล เลือกรูปแบบเป็นทางการ

ตอนที่ 3 ผู้วิจัยนำผลการพิจารณารูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์มาให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา ด้วยกระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

จากการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน คือด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล ตามองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน คือการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้าง ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก และด้านภาวะผู้นำ ว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ทุกรายข้อและให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1.ด้านการวางแผนงานวิชาการ	รูปแบบเป็นทางการ
1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	รูปแบบเป็นทางการ
2. การจัดโครงสร้าง	รูปแบบเป็นทางการ
3. สภาพแวดล้อมภายนอก	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4. ภาวะผู้นำ	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การวางแผนงานวิชาการ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายและด้านการจัดโครงสร้างเป็นรูปแบบเป็นทางการ เพราะเป็นไปตามที่หน่วยงานต้นสังกัดเป็นผู้กำหนด มีกรอบแนวทางการดำเนินงานและภาระหน้าที่ในการปฏิบัติงานที่ชัดเจน

สำหรับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะการทำหน้าที่ตามภาระงานทั้งสองด้านนี้ โดยเฉพาะด้านการวางแผนงานวิชาการซึ่งครอบคลุมภาระงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การใช้นวัตกรรมต่างๆตลอดจนการจัดระบบในสายงานวิชาการเป็นต้นล้วนจะต้องขอความร่วมมือและได้รับความร่วมมือจากสมาชิกหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ส่วนด้านภาวะผู้นำ ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องวางแผนงานด้านวิชาการให้เป็นไปตามเป้าหมายและระเบียบต่างๆเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารและครูจึงต้องใช้ภาวะผู้นำแบบเพื่อนร่วมงานเพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะตลอดจนการเปิดโอกาสในการตัดสินใจ รวมทั้งในการติดต่อประสานงานในด้านอื่นๆ

2.ด้านการบริหารหลักสูตร	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน
1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	รูปแบบเป็นทางการ
2. การจัดโครงสร้าง	รูปแบบเป็นทางการ

3. สภาพแวดล้อมภายนอก รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

4. ภาวะผู้นำ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การบริหารหลักสูตร องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายและด้านการจัดโครงสร้างเป็นรูปแบบเป็นทางการ เพราะการบริหารหลักสูตรจะต้องมีจุดมุ่งหมายและโครงสร้างที่ชัดเจนได้มาตรฐานมีความสมบูรณ์ทันสมัยตรงตามหลักเกณฑ์และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัด

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เนื่องเพราะในการบริหารหลักสูตรนั้นจะต้องมีการขอความร่วมมือจากบุคคลและหน่วยงานภายนอกในการจัดทำหลักสูตรหรือประเมินหลักสูตรต่างๆเพื่อพัฒนาหลักสูตรและต้องใช้ภาวะผู้นำแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะต้องมีการติดต่อ ประสานงาน รับฟังความคิดเห็นตลอดถึงการขอความร่วมมือในด้านอื่นๆจากหน่วยงานและบุคคลหลายฝ่าย

3.ด้านการจัดการเรียนรู้ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย รูปแบบเป็นทางการ

2. การจัดโครงสร้าง รูปแบบเป็นทางการ

3. สภาพแวดล้อมภายนอก รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

4. ภาวะผู้นำ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายและด้านการจัดโครงสร้างเป็นรูปแบบเป็นทางการ เพราะการจัดการเรียนรู้เป็นการสนับสนุนเพิ่มเติมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะอันสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ฉะนั้นจุดมุ่งหมายและโครงสร้างของการจัดการเรียนรู้จึงต้องอิงเกณฑ์ตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนด

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เนื่องเพราะในการจัดการเรียนรู้นั้น เป็นการเปิดกว้างสำหรับทุกฝ่ายเพื่อให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ เพื่อความหลากหลายอันจะนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างหลากหลายตามสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ดังกล่าวจะเกิดขึ้นได้ด้วยดี ผู้นำจึงต้องมีภาวะผู้นำแบบเพื่อนร่วมงาน

4.ด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ	รูปแบบเป็นทางการ
1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	รูปแบบเป็นทางการ
2. การจัดโครงสร้าง	รูปแบบเป็นทางการ
3. สภาพแวดล้อมภายนอก	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4. ภาวะผู้นำ	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การพัฒนาและส่งเสริมวิชาการองค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายและด้านการจัดโครงสร้างเป็นรูปแบบเป็นทางการ เพราะเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพทางวิชาการในด้านต่างๆ เช่น การใช้หลักสูตร การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต้นสังกัด

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะในการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการนั้น ไม่สามารถบริหารจัดการได้เพียงลำพังหรือเพียงอำนาจการสั่งการเท่านั้น จะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากเพื่อนร่วมงานหรือจากหน่วยงานภายนอกที่มีความรู้ความสามารถจึงจะขับเคลื่อนงานวิชาการให้เกิดคุณภาพได้

5.ด้านการจัดซื้อการเรียนรู้	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน
1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	รูปแบบเป็นทางการ
2. การจัดโครงสร้าง	รูปแบบเป็นทางการ
3. สภาพแวดล้อมภายนอก	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4. ภาวะผู้นำ	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การจัดซื้อการเรียนรู้องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายและด้านการจัดโครงสร้างเป็นรูปแบบเป็นทางการ เนื่องเพราะการจัดซื้อการเรียนรู้ คือเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และเครือข่ายการเรียนรู้ต่างๆ

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะในการจัดซื้อการเรียนรู้ นั้น จะต้องอาศัยบุคคลที่มีทักษะความสามารถในการสร้างหรือผลิต คิดค้น นวัตกรรมสื่อที่มีคุณภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ การบริหารแบบเพื่อนร่วมงานจะสามารถติดต่อและประสานงานให้สำเร็จได้ง่ายขึ้น

6.ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ รูปแบบเป็นทางการ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	รูปแบบเป็นทางการ
2. การจัดโครงสร้าง	รูปแบบเป็นทางการ
3. สภาพแวดล้อมภายนอก	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4. ภาวะผู้นำ	รูปแบบเพื่อนร่วมงาน

ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายและด้านการจัดโครงสร้างเป็นรูปแบบเป็น เพราะการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ นั้น ถือว่าเป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและหมายถึงการปฏิบัติงานเกี่ยวกับดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียน การสร้างเครื่องมือการวัดผลการเรียนรู้ จัดทำเอกสารแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ถูกต้องและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ จึงเป็นแบบทางการเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากครูหลายฝ่าย หน่วยงานทั้งภายในและภายนอก การบริหารแบบเพื่อนร่วมงานจึงจำเป็นและสำคัญสำหรับภารกิจ และองค์ประกอบในด้านนี้

ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ข้อเสนอแนะว่าในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา นอกจากการกำหนดภารกิจงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน อาจเพิ่มเติมนงานวิจัยและพัฒนา งานแนะแนวการศึกษา งานสารสนเทศ และการประกันคุณภาพการศึกษาเข้าด้วย การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในรูปแบบทางการนั้นเป็นหลักที่ต้องยึดถือ ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบที่กำหนดไว้ แต่ในขณะเดียวกันก็ควรใช้หลักการบริหารแบบเพื่อนร่วมงานเพื่อเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมกันทุกฝ่ายภายในโรงเรียน และควรมีการบูรณาการทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา การยึดติดหลักเกณฑ์มากเกินไปและมีขั้นตอนมากเกินไปจะทำให้งานล่าช้าไม่บรรลุตามเป้าหมายและระยะเวลาที่มีการกำหนดการส่งงาน และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น ต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนซึ่งเป็นสามเณร โดยพัฒนาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยกัน เพื่อการเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ

ตารางที่ 4.11 สรุปมติผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ในการเลือกและรับรองรูปแบบการบริหารวิชาการ
โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ตามรายด้าน ดังนี้

ที่	ภารกิจการบริหารงาน วิชาการ	ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน เลือกและรับรองรูปแบบการบริหาร
1	การวางแผนวิชาการ	เป็นทางการ
2	การบริหารงานหลักสูตร	เพื่อนร่วมงาน
3	การจัดการเรียนรู้	เพื่อนร่วมงาน
4	การพัฒนาและส่งเสริม วิชาการ	เป็นทางการ
5	การจัดสื่อการเรียนรู้	เพื่อนร่วมงาน
6	การวัดและประเมินผล	เป็นทางการ

จากตารางที่ 4.11 ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ได้เลือกและรับรองรูปแบบการบริหารงานวิชาการ
โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ตามรายด้าน 6 ด้าน พบว่า
1. ด้านการวางแผนวิชาการ เลือกรูปแบบเป็นทางการ 2. ด้านการบริหารงานหลักสูตร เลือกรูปแบบ
เพื่อนร่วมงาน 3. ด้านการจัดการเรียนรู้ เลือกรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 4. ด้านพัฒนาและส่งเสริม
วิชาการ เลือกรูปแบบเป็นทางการ 5. ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ เลือกรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 6. การวัด
และประเมินผล เลือกรูปแบบเป็นทางการ

ตารางที่ 12 สรุปมติผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน ในการเลือกและรับรองรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ตามองค์ประกอบการบริหาร ดังนี้

การบริหาร โรงเรียน	องค์ประกอบ	รูปแบบ	มติผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน	
			เหมาะสม (จำนวน)	ไม่เหมาะสม(จำนวน)
1.ด้านการ วางแผนงาน วิชาการ	1.1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	เป็นทางการ	5	-
	1.2 การจัดโครงสร้าง	เป็นทางการ	5	-
	1.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	5	-
	1.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	5	-
2.ด้านการ บริหาร หลักสูตร	2.1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	เป็นทางการ	5	-
	2.2 การจัดโครงสร้าง	เป็นทางการ	5	-
	2.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	5	-
	2.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	5	-
3.ด้านการ จัดการเรียนรู้	3.1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	เป็นทางการ	5	-
	3.2 การจัดโครงสร้าง	เป็นทางการ	5	-
	3.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	5	-
	3.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	5	-
4.ด้านการ พัฒนาและ ส่งเสริม วิชาการ	4.1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	เป็นทางการ	5	-
	4.2 การจัดโครงสร้าง	เป็นทางการ	5	-
	4.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	5	-
	4.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	5	-
5.ด้านการจัด สื่อการเรียนรู้	5.1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	เป็นทางการ	5	-
	5.2 การจัดโครงสร้าง	เป็นทางการ	5	-
	5.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	5	-
	5.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	5	-

การบริหาร โรงเรียน	องค์ประกอบ	รูปแบบ	มติผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน	
			เหมาะสม (จำนวน)	ไม่เหมาะสม(จำนวน)
6.ด้านการวัด และ ประเมินผล	6.1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย	เป็นทางการ	5	-
	6.2 การจัดโครงสร้าง	เป็นทางการ	5	-
	6.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	5	-
	6.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	5	-

จากตารางที่ 12 พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิได้เลือกและรับรองรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ ตามองค์ประกอบการบริหาร 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้างเป็นแบบทางการ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านภาวะผู้นำเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีเหมาะสมและเป็นไปได้ทั้ง 5 ท่าน

2. ด้านการบริหารงานหลักสูตร องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้างเป็นแบบทางการ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านภาวะผู้นำเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีเหมาะสมและเป็นไปได้ทั้ง 5 ท่าน

3. ด้านการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้างเป็นแบบทางการ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านภาวะผู้นำเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีเหมาะสมและเป็นไปได้ทั้ง 5 ท่าน

4. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้างเป็นแบบทางการ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านภาวะผู้นำเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีเหมาะสมและเป็นไปได้ทั้ง 5 ท่าน

5. ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้างเป็นแบบทางการ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านภาวะผู้นำเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีเหมาะสมและเป็นไปได้ทั้ง 5 ท่าน

6. ด้านการวัดและประเมินผล องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้างเป็นแบบทางการ องค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอก ด้านภาวะผู้นำเป็นแบบเพื่อนร่วมงาน ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นว่ามีเหมาะสมและเป็นไปได้ทั้ง 5 ท่าน

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่านให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา นี้มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปบริหาร แต่ในบางกรณีไม่จำเป็นต้องใช้รูปแบบใดแบบหนึ่งอย่างตายตัว อาจใช้แบบลักษณะการผสมผสานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้และยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่า ในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษานั้น ต้องให้ความสำคัญกับผู้เรียนซึ่งเป็นสามเณร โดยพัฒนาความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยกัน เพื่อการเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพ

ตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามภารกิจการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้านซึ่งได้สังเคราะห์ขึ้นและตามรูปแบบการบริหารของ Bush and Glover ทั้ง 6 รูปแบบซึ่งมีองค์ประกอบการบริหาร 4 ด้าน โดยการวิเคราะห์จากผลการวิจัย การสำรวจความคิดเห็นของครูและผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหาร การสัมภาษณ์ผู้บริหาร โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่ได้มาตรฐาน 4 แห่งและผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 ท่าน

ดังนั้น จึงได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ตามภารกิจงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1.ด้านการวางแผนวิชาการ	เป็นรูปแบบเป็นทางการ
2. ด้านการบริหารงานหลักสูตร	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
3. ด้านการจัดการเรียนรู้	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4. ด้านพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ	เป็นรูปแบบเป็นทางการ
5. ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
6. การวัดและประเมินผล	เป็นรูปแบบเป็นทางการ

และตามองค์ประกอบการบริหารทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1.การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)	เป็นรูปแบบทางการ
2.การจัดโครงสร้าง (Structure)	เป็นรูปแบบทางการ
3.สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4.ภาวะผู้นำ (Leadership)	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำผลตรวจสอบและรับรองจากผู้ทรงคุณวุฒิมาสรุปเป็นผลการวิจัยในครั้งนี้ ได้รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่เหมาะสมและเป็นไปได้ คือ รูปแบบเป็นทางการและรูปแบบเพื่อนร่วมงาน โดยสามารถจำแนกได้ ดังนี้

1. จำแนกตามภารกิจงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการวางแผนวิชาการ	เป็นรูปแบบเป็นทางการ
2. ด้านการบริหารงานหลักสูตร	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
3. ด้านการจัดการเรียนรู้	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4. ด้านพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ	เป็นรูปแบบเป็นทางการ
5. ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
6. การวัดและประเมินผล	เป็นรูปแบบเป็นทางการ

2. จำแนกตามองค์ประกอบการบริหารทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านการวางแผนงานวิชาการ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)	เป็นรูปแบบทางการ
2. การจัดโครงสร้าง (Structure)	เป็นรูปแบบทางการ
3. สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4. ภาวะผู้นำ (Leadership)	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

2. องค์ประกอบด้านการบริหารหลักสูตร

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)	เป็นรูปแบบทางการ
2. การจัดโครงสร้าง (Structure)	เป็นรูปแบบทางการ
3. สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน
4. ภาวะผู้นำ (Leadership)	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

3. องค์ประกอบด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ

1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)	เป็นรูปแบบทางการ
2. การจัดโครงสร้าง (Structure)	เป็นรูปแบบทางการ
3. สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)	เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

4.ภาวะผู้นำ (Leadership)

เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

4.องค์ประกอบด้านการจัดการเรียนรู้

1.การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)

เป็นรูปแบบทางการ

2.การจัดโครงสร้าง (Structure)

เป็นรูปแบบทางการ

3.สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)

เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

4.ภาวะผู้นำ (Leadership)

เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

5.องค์ประกอบด้านการจัดสื่อการเรียนรู้

1.การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)

เป็นรูปแบบทางการ

2.การจัดโครงสร้าง (Structure)

เป็นรูปแบบทางการ

3.สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)

เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

4.ภาวะผู้นำ (Leadership)

เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

6.องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล

1.การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)

เป็นรูปแบบทางการ

2.การจัดโครงสร้าง (Structure)

เป็นรูปแบบทางการ

3.สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment)

เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

4.ภาวะผู้นำ (Leadership)

เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่องการสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ในครั้งนี้ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

1. วัตถุประสงค์การวิจัย
2. สรุปผลการวิจัย
3. อภิปรายผลการวิจัย
4. ข้อเสนอแนะ

1. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1.1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นของการบริหารงานด้านวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
- 1.2. เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. สรุปผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์การวิจัยสามารถสรุปผลได้ดังนี้

- 2.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เป็นรูปแบบทางการ และสภาพที่ควรจะเป็น เป็นรูปแบบทางการและเพื่อนร่วมงาน
- 2.2 รูปแบบที่ได้จากการวิจัยที่เหมาะสมสำหรับ โรงเรียน โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือ รูปแบบเป็นทางการ – เพื่อนร่วมงาน (Formal – Collegial Models)

3. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิจัย พบว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา คือรูปแบบเป็นทางการ – เพื่อนร่วมงาน (Formal – Collegial Models) สามารถอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

3.1 สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการพัฒนา และส่งเสริมวิชาการ ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล พบว่าองค์ประกอบ ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้าง ด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบทางการ ซึ่งอาจเป็นเพราะ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา มีลักษณะการบริหาร องค์กรที่ขึ้นอยู่กับคณะสงฆ์ซึ่งมีระบบ ระเบียบปฏิบัติ มีขั้นตอนการสั่งการจากเบื้องบน ผู้บริหาร ซึ่งเป็นพระสงฆ์จึงบริหารงาน โดยอิงตามกฎระเบียบเป็นหลัก

3.2 สภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

ด้านการวางแผนงานวิชาการ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้าง รูปแบบที่ควรจะเป็น คือรูปแบบเป็นทางการ พบว่าสภาพที่ควรจะเป็นต้องการให้มีการกำหนด จุดมุ่งหมายและจัดโครงสร้างบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาให้ ชัดเจน เช่นการจัดทำขั้นตอนและระยะเวลาในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้เพราะการวางแผนงานและ ระยะเวลาของงานวิชาการเป็นเป้าหมายหลักของการให้การศึกษา สอดคล้องกับงานวิจัยของโกศล ศรีทอง (2545: 88) พบว่าการปฏิบัติงานวิชาการนั้นควรวางแผนกิจกรรมและขั้นตอนต่างๆให้ ชัดเจนและถือว่าเป็นภาระที่ต้องรับผิดชอบและงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญที่สุดของหน่วยงานทาง การศึกษา และมีความสำคัญเป็นอันดับแรกสำหรับผู้บริหารและครูต้องให้ความสำคัญและให้ได้ตรงตาม มาตรฐานของหน่วยงานต้นสังกัดและจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้จนจะส่งผลถึงคุณภาพของ สถานศึกษาสอดคล้องกับ Hoy , W. K., & Miskel (2005:273) ที่กล่าวว่ารูปแบบโรงเรียนที่มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผลต้องยึดจุดมุ่งหมายขององค์กรเป็นหลัก

สำหรับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและภาวะผู้นำ รูปแบบที่ควรจะเป็น คือ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะการทำหน้าที่ตามภาระงานทั้งสองด้านนี้ โดยเฉพาะด้านการวางแผน งานวิชาการซึ่งครอบคลุมภาระงานเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน การใช้นวัตกรรมต่างๆ ตลอดจนการจัดระบบในสายงานวิชาการเป็นต้นล้วนจะต้องขอความร่วมมือและได้รับความร่วมมือ จากสมาชิกหรือหน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้อง ส่วนด้านภาวะผู้นำ ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องวางแผน งานด้านวิชาการให้เป็นไปตามเป้าหมายและระเบียบต่างๆเพื่อพัฒนาผู้เรียน ผู้บริหารและครูจึงต้อง ใช้ภาวะผู้นำแบบเพื่อนร่วมงานเพื่อรับฟังความคิดเห็นข้อเสนอแนะตลอดจนการเปิดโอกาสในการ ตัดสินใจ รวมทั้งในการติดต่อประสานงานในด้านอื่นๆ

ด้านการบริหารหลักสูตร องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้าง รูปแบบที่ควรจะเป็น คือรูปแบบเป็นทางการ เพราะหลักสูตรการศึกษาของคณะสงฆ์นั้นมี

ความสำคัญที่มุ่งพัฒนาพระภิกษุสามเณรให้ได้รับความรู้วิชาการที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมงคล มหاناโม (2547: 2) ที่พบว่าหลักสูตรเป็นเครื่องมือในการ แปลงจุดมุ่งหมายและนโยบายการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในสถาบันการศึกษา หลักสูตรจึง เปรียบเสมือนหางเสือ ที่คอยกำหนดทิศทางให้การเรียนการสอน เป็นไปตามความมุ่งหมายทาง การศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า หลักสูตรเป็นเครื่องชี้แนวทางในการจัดความรู้และประสบการณ์ ให้แก่ผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องปฏิบัติตามเพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มุ่งเน้นสู่จุดหมาย เดียวกัน หลักสูตรจึงเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษา และเป็นเครื่องชี้ถึงความเจริญของชาติ เพราะ ถ้าประเทศใดมีหลักสูตรที่เหมาะสม ทันสมัย และมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการหลักสูตร ก็ เชื่อได้ว่าคนในสถานศึกษานั้นย่อมมีความรู้และศักยภาพในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่

สำหรับองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและภาวะผู้นำ รูปแบบที่ควรจะเป็น คือ รูปแบบเพื่อนร่วมงาน เนื่องเพราะในการบริหารหลักสูตรนั้นจะต้องมีการขอความร่วมมือจาก บุคคลและหน่วยงานภายนอกในการจัดทำหลักสูตรหรือประเมินหลักสูตรต่างๆ เพื่อพัฒนาหลักสูตร และต้องใช้ภาวะผู้นำแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะต้องมีการติดต่อ ประสานงาน รับฟังความคิดเห็น ตลอดถึงการขอความร่วมมือในด้านอื่นๆจากหน่วยงานและบุคคลหลายฝ่าย

ด้านการจัดการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้าง รูปแบบ ที่ควรจะเป็น คือรูปแบบเป็นทางการ เพราะการจัดการเรียนรู้เป็นการสนับสนุนเพิ่มเติมให้ผู้เรียนมี ความรู้ความสามารถตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะอันสำคัญและคุณลักษณะอันพึง ประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตร ฉะนั้นจุดมุ่งหมายและ โครงสร้างของการจัดการเรียนรู้จึงต้อง อิงเกณฑ์ตามที่หน่วยงานต้นสังกัดกำหนดสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชิน นิวงษา (2544: 32) ที่ พบว่าการจัดการเรียนรู้ที่ตรงตามเป้าหมายจะสามารถสร้างประสบการณ์แห่งการเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้กับผู้เรียนได้และจะช่วยส่งเสริมและความสนใจแก่ผู้เรียนให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมี ประสิทธิภาพ

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อน ร่วมงาน เนื่องเพราะในการจัดการเรียนรู้นั้น เป็นการเปิดกว้างสำหรับทุกฝ่ายเพื่อให้มีส่วนร่วมใน การจัดการเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์ เพื่อความหลากหลายอันจะนำไปสู่การพัฒนา ผู้เรียนและให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ได้อย่างหลากหลายตามสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ และ กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างนี้จะเกิดขึ้นได้ด้วยดี ผู้นำจึงต้องมีภาวะผู้นำแบบเพื่อนร่วมงาน

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัด โครงสร้าง รูปแบบที่ควรจะเป็น คือรูปแบบเป็นทางการ เพราะเป็นการเพิ่มพูนคุณภาพทางวิชาการ ในด้านต่างๆ เช่น การใช้หลักสูตร การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ซึ่งต้องพิจารณาให้

สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล ศรีทอง (2543: 25) ที่พบว่าการพัฒนาและส่งเสริมงานด้านวิชาการเป็นการพัฒนาและส่งเสริมการเรียนการสอนแบบต่างๆ ให้แก่ครูและนักเรียน รวมทั้งการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรและการพัฒนาครูทางด้านวิชาการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของอเนก นิมมานนิรชร (2544: บทคัดย่อ) ที่พบว่าประสิทธิผลในการบริหารงานวิชาการในด้านการพัฒนาและส่งเสริมงานด้านวิชาการนั้น คือครูและบุคลากรมีจำนวนเพียงพอและมีความรู้ตรงกับรายวิชาที่ผู้เรียนต้องการหรือขาดแคลน ซึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จะสนับสนุนส่งเสริมให้งานวิชาการสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะในการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการนั้น ไม่สามารถบริหารจัดการได้เพียงลำพังหรือเพียงอำนาจการสั่งการเท่านั้น จะต้องได้รับความร่วมมือร่วมใจจากเพื่อนร่วมงานหรือจากหน่วยงานภายนอกที่มีความรู้ความสามารถจึงจะขับเคลื่อนงานวิชาการให้เกิดคุณภาพได้

ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้ องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้างรูปแบบที่ควรจะเป็น คือรูปแบบเป็นทางการ เนื่องเพราะการจัดสื่อการเรียนรู้ คือเครื่องมือส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเข้าถึงความรู้ทักษะกระบวนการและคุณลักษณะตามมาตรฐานการเรียนรู้หลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งสื่อธรรมชาติ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี และสื่อการเรียนรู้อื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชิน นิวงษา (2544: 32) ที่พบว่าการใช้สื่อการเรียนรู้ในระบบการเรียนการสอนก็เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ดังนั้น การใช้สื่อการเรียนรู้จะได้ผลดี จึงขึ้นอยู่กับทักษะของผู้สอนแต่ละคนและการใช้สื่อการเรียนรู้จะได้ผลดีเพียงใดยังขึ้นอยู่กับผู้เรียนด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เสน่ห์ เจริญศักดิ์ (2547: 44) การใช้สื่อการเรียนการสอนที่เตรียมไว้เป็นการนำสื่อการเรียนรู้และการสอนออกใช้ตามที่กำหนดในแผนการสอน โดยให้ผู้เรียนได้เห็น ได้ยิน และมีกิจกรรมร่วมด้วยกันอย่างทั่วถึงกัน การใช้สื่อการเรียนรู้และการสอนนั้นต้องอาศัยทักษะและให้อยู่ภายใต้เวลาที่กำหนดทั้งหมดคอยสังเกตปฏิกิริยาของผู้เรียนว่ามีการตอบสนองต่อสื่ออย่างไร

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะในการจัดสื่อการเรียนรู้นั้น จะต้องอาศัยบุคคลที่มีทักษะความสามารถในการสร้างหรือผลิต คิดค้น นวัตกรรมสื่อที่มีคุณภาพและตรงตามวัตถุประสงค์ การบริหารแบบเพื่อนร่วมงานจะสามารถติดต่อและประสานงานให้สำเร็จได้ง่ายขึ้น

ด้านการวัดและประเมินผล องค์ประกอบด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย การจัดโครงสร้างรูปแบบที่ควรจะเป็น คือรูปแบบเป็นทางการ เพราะการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้นั้น ถือว่า

เป็นกระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยใช้ผลการประเมินเป็นข้อมูลและหมายถึงการปฏิบัติงานเกี่ยวกับดำเนินการวัดผลประเมินผลการเรียน การสร้างเครื่องมือการวัดผลการเรียน จัดทำเอกสารแบบฟอร์มเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้ถูกต้องและสารสนเทศที่แสดงพัฒนาการ ความก้าวหน้า และความสำเร็จทางการเรียนของผู้เรียนตลอดจนข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาและเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ จึงเป็นแบบทางการเพื่อให้สอดคล้องและเป็นไปตามหลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติที่เป็นข้อกำหนดของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสอดคล้องกับงานวิจัยของ โกศล ศรีทอง (2543: 29) ที่พบว่า การวัดผลและประเมินผลเป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องกับกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่สำคัญที่ใช้ตรวจสอบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเพียงใดและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กรุณา รามัญจิต (2548: 31) การวัดผลและประเมินผลนั้นครูต้องมีความรู้และความชำนาญในการวัดเพื่อให้ตรงกับจุดประสงค์ในการวัดแต่ละครั้งและในส่วนบทพร่องที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

ส่วนองค์ประกอบด้านสภาพแวดล้อมภายนอกและด้านภาวะผู้นำ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะในการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ นั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากครูหลายฝ่าย หน่วยงานทั้งภายในและภายนอก การบริหารแบบเพื่อนร่วมงานจึงจำเป็นและสำคัญสำหรับภารกิจ และองค์ประกอบในด้านนี้

3.3 รูปแบบการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ผู้วิจัยนำเสนอตามทฤษฎีรูปแบบการบริหารของ Bush and Glover 6 รูปแบบ ประกอบด้วย

- 1) รูปแบบเป็นทางการ (Formal Models)
- 2) รูปแบบเพื่อนร่วมงาน (Collegial Models)
- 3) รูปแบบการเมือง (Political Models)
- 4) รูปแบบใช้อำนาจ (Subjective Models)
- 5) รูปแบบคลุมเครือ (Ambiguity Models)
- 6) รูปแบบวัฒนธรรม (Cultural Models)

ซึ่งมีองค์ประกอบการบริหาร 4 ด้าน คือ

- 1) การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals)
- 2) การจัดโครงสร้าง (Structure)
- 3) สภาพแวดล้อมภายนอก (Environment)
- 4) ภาวะผู้นำ (Leadership)

และภาระกิจการบริหารงานวิชาการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา 6 ด้าน ประกอบด้วย

- 1) ด้านการวางแผนวิชาการ
- 2) ด้านการบริหารงานหลักสูตร
- 3) ด้านการจัดการเรียนรู้
- 4) ด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ
- 5) ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้
- 6) ด้านการวัดและประเมินผล

โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 จำนวน 165 คน จากการสำรวจสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรจะเป็นจากผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอน การสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาที่ได้มาตรฐาน 4 แห่งและการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ และได้เลือกรูปแบบการบริหารแบบเป็นทางการและแบบเพื่อนร่วมงาน มาประยุกต์ใช้ในลักษณะการผสมผสานกันและ ผู้วิจัยได้นำเสนอรูปแบบการบริหาร คือรูปแบบเป็นทางการ – เพื่อนร่วมงาน (Formal – Collegial Models)

ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2551) ที่ให้ข้อเสนอในการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 1 ในการจัดการศึกษาในลักษณะอย่างเป็นทางการ ว่า ให้จัดการศึกษาตามจุดมุ่งหมาย พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ มาตรา ๖ ซึ่งกล่าวถึงการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ทั้งด้านวิชาพระพุทธศาสนา ธรรมวินัย ภาษามนุษย์ ภาษาไทย ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สุขศึกษาและพลศึกษา ศิลปะ การอาชีพและเทคโนโลยี และภาษาต่างประเทศ สถานศึกษาควรทบทวนการจัดทำแผนกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับนโยบายของต้นสังกัดและสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา มีการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกมาใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา กำหนดตัวชี้วัด เป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพให้ชัดเจน ตลอดจนวางระบบการประเมินผลการดำเนินงานให้ชัดเจน ควรเน้นให้มีการบันทึกหลังสอยเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่แท้จริง ควรมีการนิเทศติดตามอย่างต่อเนื่องเป็นลายลักษณ์อักษรแบบกัลยาณมิตร เพื่อให้ได้ข้อมูลมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องเป็นระบบและข้อเสนอแนะในการบริหารแบบ

เพื่อนร่วมงาน ว่า ควรแสวงหาความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อจัดทำแผน โครงการ กิจกรรม ตลอดจน ร่วมประเมินผลและความพึงพอใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้เป็นระบบและมีความต่อเนื่อง จัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญด้านกิจกรรมโครงการ บูรณาการ การแก้ปัญหา การฝึกทักษะกระบวนการคิดของผู้เรียน และกิจกรรมที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทั้งในการจัดการเรียนการสอนทุกรายวิชา และกิจกรรมเสริมหลักสูตรนอกเวลาเรียน โดยให้มี กิจกรรมที่หลากหลายและมีความต่อเนื่องโดยกระตุ้นให้ทุกคนร่วมกันพัฒนาคุณภาพการศึกษา

สอดคล้องกับ Child (Child : 1998 อ้างในวิโรจน์ สารรัตนะ, 2545 : 75) ที่ให้ข้อเสนอว่า รูปแบบต้องมีลักษณะผสมผสานกันจึงจะมีความเหมาะสมสำหรับองค์กร สอดคล้องกับวัลลภ สุทธิ สิงห์(2554:บทคัดย่อ)ที่พบว่ารูปแบบการบริหารโรงเรียนที่ควรจะเป็นมี 2 ลักษณะคือรูปแบบที่เป็นทางการและรูปแบบเพื่อนร่วมงาน ซึ่งต้องมีลักษณะผสมผสานกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของธงชัย หลิมทิพย์ (2548:บทคัดย่อ)ที่ว่ารูปแบบการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม ปัจจัยที่ส่งเสริมความสำเร็จประกอบด้วยการใช้ภาวะผู้นำ การสร้างความตระหนักในเป้าหมาย การทำงานเป็นทีม การตรวจสอบและประเมินผลงาน การปรับปรุงและเผยแพร่ผลงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย บุญประเสริฐ(2543: 30) ที่ว่าการบริหารโรงเรียนตามพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ควรกระจายอำนาจเกี่ยวกับ ภารกิจ การจัดโครงสร้าง การจัดอัตราค่าจ้าง ให้แก่สถานศึกษา สอดคล้องกับแบบจำลองการบริหารโรงเรียนเป็นฐาน ของ Robertson and Briggs (1998 : 27 – 47) ที่มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ บริบทโรงเรียน การจัดโครงสร้างการบริหาร กระบวนการตัดสินใจ กลยุทธ์ การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของโรงเรียน พฤติกรรมของครู ในโรงเรียนและคุณภาพของโรงเรียน

จากเหตุผลดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ เลือกรูปแบบการบริหารแบบทางการ และแบบเพื่อนร่วมงาน เพื่อประยุกต์ใช้ในลักษณะการผสมผสานจึงสอดคล้องกับแนวคิดและข้อเสนอของ นักวิชาการเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียนในบริบทสังคมไทย

ดังนั้น จึงแสดงให้เห็นว่าการบริหารงานวิชาการในรูปแบบเป็นทางการและเพื่อนร่วมงาน (Formal – Collegial Models) มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ ที่จะนำมาบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่เป็น โรงเรียนขนาดใหญ่ สามารถนำรูปแบบไปประยุกต์ใช้ เพื่อพัฒนากระบวนการบริหารของโรงเรียนให้เหมาะสมตามสภาพบริบทของโรงเรียน

1.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา โรงเรียนขนาดกลางหรือขนาดเล็ก สามารถศึกษาแนวทางของการบริหารงานตามรูปแบบที่นำเสนอไปประยุกต์ใช้ในการบริหารโรงเรียน

1.3 มหาเถรสมาคม ซึ่งควบคุมดูแล โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา สามารถพิจารณาแนวทางการบริหารตามรูปแบบที่นำเสนอ เพื่อการพัฒนาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 รูปแบบที่พัฒนาขึ้นยังมีได้มีการนำไปทดลองใช้ เพื่อดูประสิทธิผลของการใช้รูปแบบ ดังนั้น ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาติดตามผลสัมฤทธิ์จากการใช้รูปแบบดังกล่าวกับโรงเรียนพระปริยัติธรรม

2.2 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาควรมีการวิจัยและศึกษาว่า รูปแบบที่ได้จากการวิจัยนี้ สามารถนำไปใช้กับภาระงานด้านอื่นได้หรือไม่

2.3 โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ควรมีการวิจัยและศึกษา เปรียบเทียบรูปแบบการบริหารตามแนวคิดของนักวิชาการอื่น เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล ภูประเสริฐ. การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ: ทิปส์พับลิเคชั่น, 2545.
- กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย. กระทรวงศึกษาธิการ, 2552.
- โกศล ศรีทอง. คุณลักษณะของผู้บริหารที่สัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารงานวิชาการใน
โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543.
- กองพุทธศาสนาสถาน สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. วัดพัฒนา 50. กรุงเทพฯ สำนักงาน
พระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2550.
- กองพุทธศาสนศึกษา. แผนยุทธศาสตร์และแผนปฏิบัติการ การพัฒนาการศึกษา โรงเรียนพระ
ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา, (พ.ศ. 2553 - พ.ศ.2556),
- กิตติ ชีรสานต์. เทคนิคการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาม.ต้น-ม.ปลาย
กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา, 2539.
- กิตติมา ปรีดีดิลก. การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนา, 2532.
- กীরติ บุญเจือ. บทบาทสถาบันศาสนากับการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักกรรมการการศึกษาแห่งชาติ,
2541
- กรุณา รามัญจิต. ความคิดเห็นของอาจารย์และนักศึกษาที่มีต่อการบริหารวิชาการในมหาวิทยาลัย
ราชภัฏจันทรเกษม. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.
- จิราภรณ์ จันทรสุพัฒน์. ภารกิจ โครงสร้าง และอัตรากำลังของสถานศึกษา. กรุงเทพฯ:
วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น การพิมพ์, 2544.
- จันทรานี สงวนนาม. การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์, 2545.
- จินตนา ศักดิ์ภู่อารม. การนำเสนอรูปแบบการบริหารโรงเรียนในกำกับของรัฐสำหรับประเทศ
ไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
กรุงเทพฯ. 2545.
- ชาญชัย อาจินสมาจาร. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, 2540.
- ชมพันธุ์ ภูอูชระ ณ อยุธยา. การพัฒนาหลักสูตร. กรุงเทพฯ: กรมพุทธศึกษาทางอากาศ, 2540.
- ชลวิทย์ บุญถูก. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับคุณภาพการบริหารวิชาการ ตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียน

- ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- จิตยา สุวรรณชฎ. สังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2527.
- ณัฐพล ขันธไชย. แนวความคิดและทฤษฎีในการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชนบท
ในการบริหารงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2527.
- ตุลา มหาพสุชานนท์. หลักการจัดการ หลักการบริหาร. โอเดียนสโตร์ กรุงเทพฯ: 2545.
- ถวิล มาตรฐาน. การปฏิรูปการศึกษาโรงเรียนเป็นฐานการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ:
สมาธรรมการพิมพ์, 2544.
- ถาวร กันเมธ. ปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- ทศนา เขมมณี. รูปแบบการเรียนการสอน ทางเลือกที่หลากหลาย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2526.
- ธงชัย สันติวงษ์. การบริหารสู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: ประชุมช่าง, 2546.
- นาวาลย์ ปานกาแจ้ง. คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในสามจังหวัด
ชายแดนภาคใต้. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. 2544.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบท, ใน เอกสารการสอนชุดวิชา
การพัฒนาชุมชน หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยโขทัยธรรมาธิราช. 2534.
- นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, และพูนศิริ วัจนะภูมิ. ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทใน
เอกสารการสอนชุดวิชาคหกรรมศาสตร์กับการพัฒนาชุมชน หน่วยที่ 1-7. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยโขทัยธรรมาธิราช. 2534.
- นิพนธ์ กินาวงศ์. หลักเบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารโรงเรียน และการนิเทศการศึกษา. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์พิมพ์เกษตร, 2523.
- นพพงษ์ บุญจิตราศ. หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: อนงค์ศิลป์, 2525.
- เนตร์พัฒนา ขาววิราช. การจัดการสมัยใหม่ (Modern management). กรุงเทพฯ: เซ็นทรัลเอ็กซ์เพรส,
2546.
- นุสรณ์จิต ธรรมศิริ. การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนและปัญหาการบริหารงานวิชาการระดับ

- ปฐมวัย ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
วารสารการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ, 2547.
- บุญชม ศรีสะอาด. การพัฒนาการวิจัยโดยใช้รูปแบบ. วารสารการวิจัยทางการศึกษา, กรุงเทพฯ:
2533.
- บุญมี ก่อบุญ. ภาวผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการ
บริหารวิชาการโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสกลนครเขต 3. วารสาร
บัณฑิตศึกษา. กรุงเทพฯ, 2548.
- บุญทัน ดอกไธสง. การจัดการองค์การ. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2540.
- บำรุง สุขพรรณ. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของกระสงฆ์. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544.
- ปกรณ์ ปรียากร. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ:
สามเจริญพานิช, 2538.
- ประคอง รัชมีแก้ว. การศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของคุณสมบัติพื้นฐานของผู้บริหารแบบ
ภาวะผู้นำที่มีต่อคุณภาพการบริหารของผู้บริหารโรงเรียน. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2545.
- ประทุม รอดประเสริฐ. นโยบายและการวางแผน หลักการและทฤษฎี. กรุงเทพฯ: เนติกุลการพิมพ์,
2543.
- ปัญญา แก้วกิติย และ สุภัทรพันธุ์พัฒนกุล. การบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบการใช้โรงเรียน
เป็นฐานหรือเขตพื้นที่เป็นฐาน. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์, 2545.
- ประพัฒน์พงศ์ เสนาฤทธิ์. ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคปฏิรูป เอกสารประกอบการประชุม
สัมมนาข้าราชการครู. กาญจนบุรี: สำนักงานสามัญศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี, 2544.
- ประพันธ์ พรหมกุล. ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานวิชาการของหัวหน้า
หมวดวิชาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, 2545.
- ประเสริฐ เชษฐพันธ์. การบริหารการศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาควิชาการบริหารการศึกษาคณะ
ศึกษาศาสตร์(บางเขน) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.
- ไพศาล หวังพานิช. การวัดผลการศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2536.
- พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์, 2538.
- พระราชวรมุนี (ประยูร ปยุตโต). ทางสายกลางของการศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ :

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2530.

พิมพ์อร สดเอี่ยม. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลการบริหารวิชาการสาขาในระดับบัณฑิต

ศึกษาของสถาบันราชภัฏ. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

พระขรรค์ชัย ศุภณภินทรีย์. การบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาตามแนวปฏิรูป

การศึกษา กลุ่มที่ 1 เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร เขตที่ 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2551.

พระคำภีร์ สมภักดี. ความต้องการใช้คอมพิวเตอร์ในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

สังกัดกรมศาสนา จังหวัดร้อยเอ็ด. การศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. (เทคโนโลยีการศึกษา).

มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

พระมหาลิขสิทธิ์ สิงห์ออย. การใช้สื่อการสอนของครู-อาจารย์ โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก

สามัญศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.

พระชิน นิงงษา. การใช้สื่อการเรียนการสอนของครู-อาจารย์โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

ศึกษา จังหวัดนครพนม. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.

พระครูวิบูลศีลโสภิต (เสรี ชื่นชม). การจัดการศึกษาของคณะสงฆ์โดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า

กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2546.

พระครูใบฎีกาบุญชู ชุตินฺธ. รูปแบบการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา.

มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล, 2554.

พระเฉลิมชาติ ชาดิโว (อิทธะรงค์). ศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทย.

วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

พระมงคล. มหานาโม ดบขุนทด. การบริหารหลักสูตรของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนก

สามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์.มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2547.

พระมหาโกวิท สิริวัฒน. แผนพัฒนาโรงเรียน (ฉบับร่าง)โรงเรียนบาลีเตรียมอุดมศึกษา

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2551.

พระมหาชนแดน สมบุตร. ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลการบริหารงานวิชาการโรงเรียน

พระปริยัติธรรมแผนกธรรมและบาลี สำนักเรียนในกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏ

สวนสุนันทา, 2550.

พระมหาจิตนเรศ ศรีปะโค. การดำเนินนโยบายของรัฐในการจัดการศึกษาในโรงเรียนพระ

ปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. การศึกษาค้นคว้าอิสระ รป.ม.

(นโยบายสาธารณะ). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2546.

พระมหาจำเริญ ปะการะโพธิ์. การดำเนินงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

- จังหวัดขอนแก่น. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2543.
- พระมหาวงศ์ไทย ศรีลารักษ์. ศึกษาวิเคราะห์ปัญหาการศึกษาของคณะสงฆ์ไทยในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหิดล, 2542.
- พระมหาวิเศษ ปญฺญาวชิโร. สภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา, 2553.
- พระมหาอภิสิทธิ์ จักรแก้ว. การศึกษาการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาลังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2553.
- พระมหาเอกสิทธิ์ มณีสาย. การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม สำนักเรียนวัดพรหมวงศาราม เขตดินแดง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก, 2546.
- พระไพศาล วิสาโล. พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, 2546.
- พระมหาไพฑูรย์ อินวันนา. การศึกษาบทบาทของผู้บริหารในการบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ลังกัดสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ กลุ่ม 1. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2552.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). การศึกษาของคณะสงฆ์ : ปัญหาที่รอทางออก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2529.
- พระวิเชียรธรรมคุณธาร. ๖๐ ปี โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2552.
- พระสุทธิพร ปัญญาผาบ. การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก, 2544.
- พระสมบุรณ์ วิลลา. ปัญหาการบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- พระอุดรคุณารักษ์. ๖๐ ปี โรงเรียนบาลีสาธิตศึกษา. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. ,2552.
- พระสาย แวงคำ. ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่มที่ ๑. รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2544.
- พลสุข หิงคานนท์. ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารระบบบริการพยาบาล ในคณะกรรมการผลิตและบริหารชุดวิชา การพัฒนาศักยภาพระบบบริการพยาบาล หน่วยที่ 3,13. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2540.

ภารดี อนันต์นาวิ. หลักการ แนวคิด ทฤษฎี การบริหารการศึกษา. ชลบุรี: มนตรี, 2551.

ภาสกร วงศ์ปิ่น. สภาพความพร้อมและปัญหาการจัดการเรียนการสอนคอมพิวเตอร์ของโรงเรียน

ในโครงการปฏิรูปการศึกษาระดับประถมศึกษา. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2541.

ภัทรา นิคมานนท์. การประเมินผลการเรียน. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิการพิมพ์, 2540.

มนัส ภาควิชา และคณะ. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็น.

ศูนย์กลางของชุมชน. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา, 2540.

มานพ ก้าวสมบูรณ์. คู่มือการบริหารกิจการประปาหมู่บ้านของกรมอนามัย. พิมพ์ลักษณ์,

กองประปาชนบท, 2541.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. 100 ปี มหามกุฏราชวิทยาลัย 2436-2536. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2536.

เขวาคี วิบูลย์ศรี. การประเมินโครงการและแนวคิดและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

เขวาคี เล็กกุล. หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัย

ราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา, 2553.

ยุวัฒน์ วุฒิมณี. การพัฒนาชุมชน : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: บากกอกบด็อก, 2534.

รุจิร ภูสาระ. การบริหารหลักสูตรในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: บั๊ค พอยท์, 2545.

เรณู คำภักดี. ปัญหาการเรียนการสอนของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่จัดให้แก่

พระภิกษุสามเณรในวัด : ศึกษากรณีกลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา กลุ่ม

ที่ 6. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2543.

สังัด อุทรานันท์. เทคนิคการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม,

2532.

สุจิต เหมวัล. การศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาการบริหารหลักสูตรโรงเรียนพระปริยัติธรรม

แผนกสามัญในเขตการศึกษา9. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2536.

สุนทรี ไคมิน. ผลกระทบของการพัฒนาในแง่ของจิตวิทยาสังคม. พัฒนบริหารศาสตร์, 2522.

สนธยา พลศรี. ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2547.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. รายงานการเสวนาทางวิชาการ. กรุงเทพฯ, 2544.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. การเรียนรู้บูรณาการ: ยุทธศาสตร์ครูปฏิรูป.

กรุงเทพฯ. อุษาการพิมพ์, 2547.

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. กรุงเทพฯ, 2551.

สมาน รังสิโยภักดิ์. การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ: สวัสดิการ

สำนักงาน ก.พ. , 2523.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา. การเสริมสร้างบรรยากาศเพื่อการเรียน. วารสารการศึกษาเอกชน .

กรุงเทพฯ, 2541.

ลำลี รักสุทธี. เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอนโดยยึดถือผู้เรียนเป็นสำคัญ.

กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษาการพิมพ์, 2544.

สุวิทย์ มูลคำ และ อรรถ มูลคำ. วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด. กรุงเทพฯ:ภาพพิมพ์, 2545.

สุทธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. เล่ม 1-10. สงขลา:สถาบันทักษิณคดีศึกษา

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา.2529.

สุธี สุทธิสมบูรณ์ และสมาน รังสิโยภรณ์. การบริหารราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 2, กรุงเทพฯ :

สวัสดิการสำนักงาน ก.พ. , 2523.

เสน่ห์ เจริญศักดิ์. การดำเนินการตามมาตรฐานด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

พระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ กลุ่ม 5.

สารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2547.

เสนาะ ดิยาว. การบริหารงานบุคคล. พิมพ์ลักษณ์, กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

ธรรมศาสตร์, 2539.

สุบรรณ พันธุ์วิภาส และชัยวัฒน์ ปัญจพงษ์. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติ,กรุงเทพมหานคร.

โอเดียนสโตร์, 2522.

สุรเดช บัวหลวง. ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน

มัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดหนองคาย. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2542.

สุภาพร มากแจ้ง และสมปอง มากแจ้ง. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์.

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, 2542.

สุภาพร มากแจ้ง. การศึกษาสภาพการจัดการศึกษาของคณะสงฆ์. กรุงเทพฯ:

กรมการศาสนา, 2543.

สนานจิตร์ สุนทรทรัพย์. การวางแผนพัฒนาโรงเรียน หน่วยที่ 1-7 (พิมพ์ครั้งที่ 12).

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2534.

สมาน รังสิโยภรณ์. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ :

สวัสดิการสำนักงาน ก.พ. , 2522.

สุรัสวดี ราชกุลชัย. การวางแผนและการควบคุมทางการบริหาร. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข. สังคมไทยแนวทางการวิจัยและพัฒนา. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2525.

สมชาย ไมตรี. การศึกษาของพระสงฆ์ในประเทศไทย : กรณีศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกบาลี.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, 2539.

สมบูรณ์ พรรณาภ. หลักเบื้องต้นของการบริหารโรงเรียน. กรุงเทพฯ: อนงค์ศิลป์การพิมพ์, 2521.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2521.

สมพงษ์ เกษมสิน. การบริหารงานบุคคลแผนใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2523.

สมยศ นาวิการ. การบริหาร (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สมหมายการพิมพ์, 2536.

สวัสดิ์ สุคนธรังสี. โมเดลการวิจัย, กรณีตัวอย่างทางการบริหาร. วารสารพัฒนาบริหารศาสตร์, 45, 206. , 2520.

วัชร ฐวธรรม. ศิลปะการบริหารคน. พิมพ์ลักษณ์ คุรุสภาลาดพร้าว กรุงเทพฯ, 2534.

วิชัย ธรรมเจริญ. ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

วิชัย ต้นศิริ. โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต:แนวคิดสู่การปฏิรูปในพระราชบัญญัติการศึกษา.

กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

วิชัย วงษ์ใหญ่. วิสัยทัศน์การศึกษา. นนทบุรี: SR PRINTING LIMITED PARTNERSHIP การพิมพ์, 2543.

วิชัย คุรุทอรัญ. ปัญหาการติดต่อสื่อสารในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัด กรมสามัญศึกษา จังหวัดตลาด. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2543.

วินัย วีระพัฒนานนท์. ความจำเป็นที่ต้องปรับตัวการอุดมศึกษาใน อุดมศึกษาสัมพันธ์.

กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2542.

วิโรจน์ สารรัตนะ. การบริหาร หลักการ ทฤษฎี ประเด็นทางการศึกษา และบทวิเคราะห์องค์การ การศึกษาไทย (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ, 2545.

วิโรจน์ สารรัตนะ. การบริหารการศึกษา หลักการ ทฤษฎี หน้าที่ ประเด็นและบทวิเคราะห์ (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ, 2546.

วรรณรณ แสงมณี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: ระเบียบทองการพิมพ์, 2544.

วรารัตน์ เขียวไพรี. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: สถาบันราชภัฏธนบุรี, 2542.

วิภาดา คุปตานนท์. การจัดการและพฤติกรรมองค์การ. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์. ฟรินดิง, 2544.

วัลลภ สุกีสงห์. รูปแบบการบริหารโรงเรียนขนาดใหญ่เพื่อรองรับการกระจายอำนาจ.

ปรัชญาคุณฐิบัณฑิต มหาวิทยาลัยสยาม กรุงเทพฯ, 2554.

- วิสุทธิ วิจิตรพัชรภรณ์. การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจใน สถานศึกษาชั้น
 พื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. วิทยานิพนธ์ปริญญา
 ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2547.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์สุวีริยาสาสน์, 2548.
- คันสนีย์ เครือชะเอม. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของผู้บริหารกับคุณภาพการบริหารงาน
 วิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์
 มหบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2546.
- ศิริ จันบำรุง. การศึกษาบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานความร่วมมือ
 กับสถานประกอบการ (ทวิภาคี) อาชีวศึกษาจังหวัดฉะเชิงเทรา สังกัดสำนักงานคณะ
 กรรมการการอาชีวศึกษา. สารนิพนธ์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2549.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์, สมชาย หิรัญกิตติ, สุดา สุวรรณภิรมย์, ลัทธิตการ ศรีวรมย์, และชวลิต
 ประภาวนนท์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา, 2539.
- ศิริอร ชันหัตถ์. องค์การและการจัดการ. กรุงเทพฯ: อักษราพัฒนา, 2545.
- เอกชัย กี่สุขพันธ์. การบริหารทักษะและการปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสำนักพิมพ์, 2538.
- อัจฉรา โพธิยานนท์. การศึกษากับการพัฒนาชุมชน (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์
 สถาบันราชภัฏสวนสุนันทา, 2539.
- อารง สุทธาศาสน. ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้. กรุงเทพฯ: ประชาพิทักษ์.2519.
- อับดุลสุ โกดินอะ. ยูปอเนาะ – ดับหรือรอดน้ำมันใสไฟโต (ออนไลน์). 2548. สืบค
 นจาก
 :<http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9535.html> : มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน.
- อิบราฮีม ณรงค์ รัชชาเขต. ปอเนาะกับการสร้งอัตลักษณ์ของชุมชนในจังหวัดชายแดน
 ภาคใต้.
- อ ไปถึงในอุทัยดุษฎีเกษมและเลิศชายศิริชัย (บรรณาธิการ). ความรู้กับการแกป
 ปัญหาความขัดแย้งกรณีวิกฤติการณ์ชายแดนภาคใต้ 2548. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
 วลัยลักษณ์.
- อาภรณ์ ใจเที่ยง. หลักการสอน. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โอ เอส. พรินติ้ง เฮ้าส์, 2546.
- อุทัย บุญประเสริฐ. งานวิจัยเรื่องภารกิจ โครงสร้าง และอัตรากำลังของสถานศึกษาตาม
 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: วิ.ที.ซี. คอมมิวนิเคชั่น, 2546.
- อุทุมพร จามรمان. โมเดลคืออะไร. วารสารวิชาการ ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 มีนาคม 2541.
- อนเนก นิมมานนิรชร. ความสัมพันธ์ระหว่างแบบผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนกับ

ประสิทธิผลการบริหารวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัด

นครราชสีมา. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา, 2544.

อนันต์ เกตุวงศ์. **หลักและเทคนิคการวางแผน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

อนุศักดิ์ สมิตสันต์. **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒบางเขน, 2540.

อมรา เล็กเริงสินธุ์. **หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา.** กรุงเทพฯ: คณะครุศาสตร์
สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, 2540.

อรพันธุ์ ประสิทธิ์รัตน์. **สภาพแวดล้อมการเรียนรู้. สารานุกรมศึกษาศาสตร์. คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2548.**

อำรุง จันทวานิช. **แนวทางการบริหารและการพัฒนาสถานศึกษาสู่โรงเรียนคุณภาพ.**
กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค, 2547.

อำไพ ศิริธรรณกุล. **Bangkok Software Technology House.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี, 2543.

ภาษาอังกฤษ

Bardo, John W. and Hartman, John J. **Urban Sociology : A Systematic Introduction.**
Itasca IL. : F.E. Peacock Publisher. , 1982.

Brown, J.W. , D.K. Norberg and K.S. Srygley. **Administering Education Media:
Instruction Technology and Library Services.** New York: Company, 1973.

Bush, T., & Glover, D. **School leadership: Concept and evidence.** National college
for school leadership, 29-31. , 2004.

Buzzi, Michael. **The Relationship of School Effectiveness to Selected Dimension of
Principal's Instructional Leadership in Elementary School in The State of
Connecticut.** Dissertation Abstracts International. 52(12): 3167-A., 1991.

Cooper,H.M.Hedges,L,V.(eds). **The handbook of Research Synthesis.**New York;Russell
Sage Foundation. 1994.

Chester.Nolte M. **An introduction to School Administration: Selection Reading.**
New York: McMilan Company, 1996.

Good ,C.V. **Dictionary of Education.** New York : McGraw-Hill, 1973.

Daft, Richard L. **Management. 4 th ed. Fort Worth. Tex: Dryden, 1997.**

Dale D. Johnson. **Teaching Reading Comprehension.** New York: Holt , Rinehart and

- Winston, 1978.
- DuBrin, A. J. **Essentials of management**. New York, NY: South-Western College.
- Leadership: Research findings, practice, and skills. Boston: Houghton Mifflin, 1994.
- Dessler, G. **Management, principles and practices for tomorrow's leaders**. New Jersey: Pearson Education, 2004.
- Dessler, Gary. **Management Leading People and Organization in The 21st Century**. Prentice Hall., 1998.
- Driscoll, Marcy P. **Psychology of Learning for Instruction, Needham Heights**. MA: Allyn & Bacon, 1994.
- Griffin, Ricky W. **Management. 6th ed.** Boston. New York: Houghton Mifflin., 1999.
- Eisner, E. **Educational connoisseurship and criticism : Their form and functions in education evaluation**. Journal of Aesthetic Education. 39 (2), 192-193, 1976.
- Flippo, Edwin B. **Principle of personnel**. New York: McGraw-Hill Book Company, 1971.
- Fremont E. Kast and James E. Rosenzweig. **Organization and Management: A System. Approach**. New York: McGraw – Hill Book Company, 1970.
- Hausser, D. L. **Comparison of different models for organizational analysis. In organizational assessment perspective on the measurement of organizational behavior and the quality of work life**. New York: John Wiley & Son, 1980
- Heinz Wehrich, Harold Koontz. **Management, A Global Perspective, Tenth edition**. McGrawHill International Editions, 1993.
- Herbert A. Simon., Donald W. Smithburg., & Victor A. Thompson. **Public Administration**. New York : Alfred A. Knopf. McKechnie, Noak, 1966.
- Holt, H. D. **Management principles and practices**. New Jersey: Prentice-Hall, 1990.
- Hartley, H. J. **Educational planning-programming-budgeting, a systems approach**. New York: Prentice-Hall, 1968.
- Hellriegel, D. J., & Slocum, W. J. **Management (5th ed.)**. New York: Addison-Wesley, 1989.
- Heinich, Robert, Michael Molenda & James D. Russel. **Instructional Media and the New Technologies Instruction**. New York: John Wiley & Son, 1985.
- http://en.wikipedia.org/wiki/Alexander_Hamilton
- http://schoolzone.momypedia.com/article_interview-19/

<http://wiki.rmutk.ac.th/index.php>

<http://www.gotoknow.org/blog/surapong2507/414216>

<http://www.gotoknow.org/posts/300377>

Hoy, W. K., & Miskel, C. G. **Educational administration: Theory, research, and practice (7th ed.)**. New York: McGraw Hill, 2005.

Koontz, H., & Weihrich, H. **Essentials of management**. New York, NY: McGraw-Hill, 1990.

Keeves, P. J. **Educational research methodology, and measurement: An international handbook**. Oxford, England: Pergamon Press, 1988.

Kijai, Jimmy. **School Effectiveness Characteristics and School Incentive Reward, Dissertation Abstracts International**. 48(4): 329-A., 1987.

Longman, C. **Longman dictionary of contemporary English**. England: Clay, 1981.

Lang, Hellmut R. Mcbath, Authur; & Hebert, Jo. **Teaching: Straegies and Method for Student Centered Instruction**. New York: Hareourt Brace, 1995.

Lunenburg, F.C., & Ornstein, A. C. **Educational administration: Concepts and practices**. Belmont, CA: Wadsworth/Thompson Learning, 2000.

Minudin, Osman Bion. **The Role of te Secondary Schools Principal as Perceived by Secondary Schools Principal in Sabah Malaysia**. *Dissertation Abstracts International*. 47(7): 2403-A., 1987.

McCathy, Water M. **The role of the Secondary School Princile in New jersey**. *Dissertation Abstracs International*. (32)2: 705-A ; August., 1991.

McFarland, D. **Management: Principles ans Practice**. New York : Macmillan. , 1974.

Mc Nay, L. **Foucault and Feminism: Power, Gender and the Self**. Cambridge: Polity Press, 1992.

Mescon, M. H., M. Albert, and F. Khedouri. **Management: individual and organizationaleffectiveness**. New York, NY: Harper & Row, 1985.

Mescon, M. A., & Khedouri, F. **Management, individual and organizational effectiveness(2nd ed.)**. New York: Harper & Row, 1985.

Magot. Gary Lunn. **Man Investigation of the Management Information Systems Curriculum in Ohio Postsecondary School Compared to The Needs of Business**. *Dissertation Abstracts International*. 53(5): 1372-A.), (1992, November).

- Mondy, R. Wayne, Robert M. Noe and Shane R. Premeaux. **Human Resource Management. 7 th ed.** New Jersey : Prentice – Hall, 1995.
- Nadler, David and Tushman, Michael. **Strategic Organization Design :Concept, Tools, and Process.** Glenview Scott, Foresman and Company, 1988.
- Nigro, Felix. A., and Nigro Lloyd. **The new public personal administration.Illinois.** F.E Peacock Pubeshers., 1977.
- Paisley, W.J. Public communication campaigns: **The American experience.** In R.E. Rice and C.K. Atkin (eds.). Public Communication Campaigns. 3rd ed. Thousand Oaks: Sage, 2001.
- Phangrak, V. **Catholic school enrollmen, a study on reasons why parents choose diocesan schools in the coastal area of Chonburi Province.** Thailand. A Dissertation for the Doctoral degree of Education, University of California, Los Angeles, 1992.
- R. Wayne Mondy, Robert M. Noe and Shane R. Premeaux. **Human Resource Management.** Seven Edition. United States of America : A Simon & Schuster Company.1999.
- Robertson, P. J. and K. L. Briggs. **Improving Schools Through School-based Management : An Examination of the Process of Change,School Effectiveness and School Improvement.** 9,1(January 1998) : 28-57 , 1998.
- Schermerhorn. John R. **Management. 6 th ed.** New York: **John Wiley & Sons. Inc.** UNESCO. (1987). Strategies and Procedures in Developing and Implementing Curriculum.In Report of a worksshop. 1-30 August 1977. Bankok: UNESCO, 1999.
- Streeten, Paul. **The Frontiers of Development studies.** London : Macmillan, 1972.
- Stoner, J. A. F., & Wankle, C. **Management.** Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 1986.
- Stoner, A.F. and Wankel, C. **Management. 3rd ed.** New Delhi : Prentice –Hall, 1986.
- Terry ,George R. **Principles of Management.** Homewood, Illinois : Richard D. Lewin, 1968.
- UNESCO. **Strategies and Procedures in Developing and Implementing Curriculum.** In Report of a worksshop. 1-30 August 1977. Bankok: UNESCO, 1987.
- UNESCO. **Basic Concepts and Considerations in Educational Planning and Management.** Bangkok,1982.
- Willer, D. **Scientific sociology theory and method.** New Jersey: Prentice-Hall, 1976.

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสอบถาม 5 ท่าน

- 1.รศ.ดร.พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส ที่ปรึกษาอธิการบดีฝ่ายวิชาการ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- 2.ดร.บุญรอด บุญเกิด คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ม.บูรพา
- 3.ดร.ปัญญา คล้ายเดช มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
- 4.ดร.จตุรงค์ อินทรรุ่ง ผู้อำนวยการโรงเรียนศรีวิชัยวิทยา นครปฐม
- 5.ดร.วัลลภ สุภิสงห์ ผู้อำนวยการโรงเรียนสมุทรสาครบูรณะ สมุทรสาคร

รายชื่อผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ฉบับร่าง

1. ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดตากฟ้า จ.นครสวรรค์
2. ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดหนองแขว จ.ขอนแก่น
3. ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดศรีโสดา จ. เชียงใหม่
4. ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม วัดโสธรวราราม จ.ฉะเชิงเทรา

**รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรับรองความเหมาะสมและความเป็นไปได้
ของรูปแบบการบริหารงานวิชาการ ฉบับสมบูรณ์ ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group)**

1.ดร.พระราชวรมนี

คณบดีคณะพุทธศาสตร์ ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

2.ดร.พระมหาสมบุญ วุฑฺฒิกโร

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

3.ดร.ประพันธ์ ศุภษร

รองคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ม.มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

4.ดร.อำนาจ บัวศิริ

รองผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

5.ดร.วรรณะ บุญบา

ผอ. โรงเรียนสิรินธรราชวิทยาลัย นครปฐม

ภาคผนวก ข

สรุปผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

เรื่อง การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนก สามัญศึกษา

การจัดทำสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้ทรงคุณวุฒินั้น จัดขึ้นในวันอังคารที่ 18 กุมภาพันธ์ 2557 ณ ห้อง 19-902 ชั้น 9 อาคารเฉลิมพระเกียรติ 19 ชั้น มหาวิทยาลัยสยาม ถนนเพชรเกษม เขตภาษีเจริญ กรุงเทพฯ เวลา 14.00 – 17.00 น. โดยมีศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.นิพนธ์ สุขปรีดี รองอธิการบดีและกรรมการสภามหาวิทยาลัยสยาม เป็นประธานในการกล่าวต้อนรับและกล่าวเปิด ผศ.ดร.สมหมาย จันทรเรือง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วมสังเกตการณ์ มีข้อสรุป ดังนี้

ศาสตราจารย์เกียรติคุณ ดร.นิพนธ์ สุขปรีดี กล่าวต้อนรับผู้ทรงคุณวุฒิและกล่าวเปิด โดยสรุปว่ามีความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้เกียรติเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม และมาเยี่ยมมหาวิทยาลัยสยามทั้งได้แนะนำถึงการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยสยาม พร้อมทั้งกล่าวถึงงานวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาว่ามีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาของคณะสงฆ์มาก

ผู้วิจัยเปิดประเด็นขอความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้าน คือ 1. ด้านการวางแผนวิชาการ เป็นรูปแบบเป็นทางการ 2. ด้านการบริหารงานหลักสูตร เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 3. ด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 4. ด้านพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ เป็นรูปแบบเป็นทางการ 5. ด้านการจัดซื้อการเรียนรู้อย่างเป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 6. การวัดและประเมินผล เป็นรูปแบบเป็นทางการ พร้อมด้วยองค์ประกอบในการบริหารทั้ง 4 ด้าน 1. การกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goals) เป็นรูปแบบทางการ 2. การจัดโครงสร้าง (Structure) เป็นรูปแบบทางการ 3. สภาพแวดล้อมภายนอก (External environment) เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน 4. ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นรูปแบบเพื่อนร่วมงาน ว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้มากน้อยอย่างไร พร้อมทั้งขอข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ผู้ทรงคุณวุฒิ 1: ดร.พระราชวรมนี ได้กล่าวถึงการบริหารงานในภาพรวมของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาทั่วประเทศซึ่งมีทั้งหมด 464 แห่ง ว่ายังมีความแตกต่างกันในหลายด้าน โดยเฉพาะผู้เรียนซึ่งส่วนใหญ่เป็นสามเณรที่มีสถานภาพทางครอบครัวและสติปัญญาที่ไม่เหมือนกัน แต่เมื่อเข้ามาสู่ระบบการศึกษาที่คณะสงฆ์จัดให้สามเณรเหล่านั้นก็มีศักยภาพพัฒนาการ

ที่ดีขึ้นจนสามารถสอบแข่งขันเข้าในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของรัฐได้เป็นจำนวนมาก และเห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้านซึ่งมีรูปแบบการบริหารทั้งเป็นทางการและเพื่อนร่วมงาน พร้อมทั้งให้เหตุผลว่าในด้านแบบทางการ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาต้องยึดตามกรอบที่มหาเถรสมาคมกำหนดให้ เช่นการเรียนการสอนต้องควบคู่ทั้งนักธรรม บาลีและวิชาการทางโลก ส่วนในรูปแบบเพื่อนร่วมงาน เพราะต้องมีการประสานงานทั้งหน่วยงานภายในและภายนอก จึงเห็นว่ามีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำรูปแบบดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการบริหารงาน และยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าในการบริหารงานวิชาการนั้นต้องพัฒนาทั้งวิชาการทางพุทธศาสนาและทางโลกให้สมดุลและสอดคล้องกัน

ผู้ทรงคุณวุฒิ 2: ดร.พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร ได้กล่าวถึงการวิจัยว่าควรจะมีการศึกษาวิธีบริหารงานของโรงเรียนที่มีชื่อเสียงว่ามีกระบวนการในการบริหารอย่างไรเพื่อนำมาเป็นต้นแบบหรือประยุกต์ใช้กับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาของคณะสงฆ์ และเห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการตามที่น่าเสนอทั้งยังให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรมีภารกิจในด้านการวิจัย เพื่อพัฒนาให้มือนักวิจัยของโรงเรียนพระปริยัติธรรมและจะทำให้รู้สภาพการณ์ต่างๆของโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้เป็นอย่างดี เพื่อเป็นฐานในการพัฒนางานวิชาการต่อไป

ผู้ทรงคุณวุฒิ 3: ดร.ประพันธ์ ศุภษร ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับรูปแบบในการบริหารงานวิชาการดังกล่าวว่ามีความเหมาะสมทุกรายด้านและทุกองค์ประกอบ โดยเน้นย้ำว่าในการบริหารงานแบบทางการนั้นต้องจัดโครงสร้างและมีแผนงานที่ชัดเจน และในแบบเพื่อนร่วมงานนั้นต้องมีการกระจายอำนาจแก่สมาชิก ทั้งนี้ในการบริหารงานดังกล่าวในบางกรณีสามารถยืดหยุ่นได้เพื่อความสะดวกและรวดเร็ว

ผู้ทรงคุณวุฒิ 4: ดร.อำนาจ บัวศิริ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับงานวิจัยว่าควรนำหลักการวิเคราะห์แบบ SWOT ไปสำรวจกับโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาจะทำให้รู้ข้อมูลในด้านต่างๆชัดเจนขึ้นรวมถึงการสัมภาษณ์ประธานกลุ่มของโรงเรียนพระปริยัติธรรม และควรติดตามข้อมูลของ สมศ.ที่เข้าประเมินโรงเรียนพระปริยัติธรรมในแต่ละรอบก็จะทำให้ได้ข้อมูลเพิ่มแต่เมื่อกล่าวโดยสรุปแล้วก็เห็นด้วยกับรูปแบบการบริหารงานวิชาการดังกล่าว

ผู้ทรงคุณวุฒิ 5: ดร.วรรณะ บุญบา เห็นว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการทั้ง 6 ด้านนี้มีความเหมาะสมดีและสามารถนำไปบริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมได้ เพราะครอบคลุมภาระงานที่

สำคัญๆในด้านวิชาการแต่ในด้านการบริหารหลักสูตรที่มีรูปแบบเป็นทางานั้นไม่น่าจะเหมาะสมเท่าที่ควร เพราะในกระบวนการจัดทำหลักสูตรต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย การบริหารแบบเพื่อนร่วมงาน คิดว่าจะเหมาะสมและเป็นประโยชน์มากกว่า ในด้านการบริหารทั้งแบบเป็นทางการและแบบเพื่อนร่วมงานนั้น ผู้บริหารต้องอาศัยประสบการณ์และเวลาในการบริหารเพื่อจะได้ประยุกต์รูปแบบทั้งสองมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพได้ และควรจัดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้ตรงตามและเพียงพอกับภาระงาน โดยเฉพาะการบริหารแบบเพื่อนร่วมงานนั้น โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาเป็นโรงเรียนเฉพาะทางของพระสงฆ์สามเณรซึ่งมีจุดแข็งในด้านการขอความร่วมมือจากบุคคลหรือหน่วยงานอื่นๆได้เป็นอย่างดี จึงควรใช้กลยุทธการบริหารงานแบบเพื่อนร่วมงานนี้ให้เกิดประโยชน์ได้

สุดท้าย ผู้วิจัยกล่าวขอบคุณและมอบของที่ระลึกแก่ผู้ทรงคุณวุฒิและกล่าวปิดการสนทนากลุ่ม

ภาคผนวก ค

แบบสอบถาม

เรื่อง การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้เพื่อศึกษารูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา
2. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ/สภาพปัจจุบัน/สภาพที่ควรจะเป็นในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ในด้าน

1) การวางแผนงานวิชาการ หมายถึง การจัดทำกิจกรรมต่างๆ อันประกอบไปด้วย การวางแผนงานวิชาการ การจัดทำแผนและโครงการสอน การจัดกิจกรรมทางวิชาการ ตลอดจนการมุ่งเสริมและพัฒนาคนในองค์กรหรือสถานศึกษาให้มีศักยภาพสูงสุด การกำหนดนโยบายและเป้าหมาย การจัดทำเอกสารคู่มือครูและนักเรียน การอบรมความรู้ด้านการวางแผนให้กับบุคลากร

2) การบริหารหลักสูตร หมายถึง การดำเนินงานเกี่ยวกับหลักสูตรเพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยมีการเตรียมเกี่ยวกับหลักสูตร การใช้หลักสูตร การประชาสัมพันธ์หลักสูตร การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย หลักการ ที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรอย่างชัดเจน

3) การจัดการเรียนรู้ หมายถึง การสนับสนุนและส่งเสริมการเรียนรู้ การพัฒนาวิธีการสอนที่หลากหลาย การส่งเสริมกิจกรรมและจัดหาแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกห้องเรียนตลอดถึงการติดตามประเมินผลการจัดการเรียนรู้

4) การพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรให้ได้รับการพัฒนาอบรมด้านวิชาการต่างๆ การจัดกิจกรรมทางวิชาการเพื่ออบรมความรู้เพิ่มทักษะแก่นักเรียนและบุคลากร

5) การจัดสื่อการเรียนรู้ หมายถึง การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพด้วยสื่อต่างๆ เช่น สื่อเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาและจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และการจัดอบรมส่งเสริมการผลิตสื่อ การค้นคว้าวิจัยเพื่อพัฒนาสื่อการเรียนรู้

6) การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การสร้างเครื่องมือในการวัดผล การเรียน การจัดทำเอกสารแบบฟอร์มที่เกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการติดตาม ปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและหลากหลาย

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง เพื่อประโยชน์ในการนำผลการวิจัยมาสร้างรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

พระมหาธีรเพชร มาตพงษ์ ป.ธ.9

นักศึกษาลัทธิสุตตปริยัติคุณูปการบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยสยาม

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในที่ตรงกับสถานภาพที่เป็นจริงของท่านเพียงข้อเดียว

1. ตำแหน่งของผู้ตอบแบบสอบถาม

☐ ผู้บริหารสถานศึกษา ☐ ครูผู้สอน

2. ขนาดของโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

☐ ขนาดเล็ก ☐ ขนาดกลาง ☐ ขนาดใหญ่

3. ประสบการณ์บริหาร/สอนโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญ

☐ น้อยกว่า 5 ปี ☐ 6-10 ปี ☐ 10-15 ปี ☐ 15 ปีขึ้นไป

ตอนที่ 2 การบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ

แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบ/สภาพปัจจุบัน/สภาพที่ควรจะเป็น/ในการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างทางขวามือที่ตรงกับความเป็นจริงของท่านเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในแต่ละด้านของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา เพียงระดับเดียวในแต่ละข้อดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	ตรงกับสภาพปัจจุบัน หรือ สภาพที่ควรจะเป็น มากที่สุด
4	หมายถึง	ตรงกับสภาพปัจจุบัน หรือ สภาพที่ควรจะเป็น มาก
3	หมายถึง	ตรงกับสภาพปัจจุบัน หรือ สภาพที่ควรจะเป็น ปานกลาง
2	หมายถึง	ตรงกับสภาพปัจจุบัน หรือ สภาพที่ควรจะเป็น น้อย
1	หมายถึง	ตรงกับสภาพปัจจุบัน หรือ สภาพที่ควรจะเป็น น้อยที่สุด

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม 4 แห่ง
ในการเลือกรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามชุดนี้ มีความประสงค์เพื่อให้เลือกรูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้
2. ขอให้ท่านได้พิจารณาเลือกรูปแบบที่มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในการนำไปบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา โปรดกาเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องว่างทางขวามือตามมติของท่าน เพียงระดับเดียวในแต่ละข้อ ดังต่อไปนี้

5	หมายถึง	มีความเหมาะสมและเป็นไปได้	มากที่สุด
4	หมายถึง	มีความเหมาะสมและเป็นไปได้	มาก
3	หมายถึง	มีความเหมาะสมและเป็นไปได้	ปานกลาง
2	หมายถึง	มีความเหมาะสมและเป็นไปได้	น้อย
1	หมายถึง	มีความเหมาะสมและเป็นไปได้	น้อยที่สุด

พระมหาธีรเพชร มาดพงษ์ ป.ธ.9

นักศึกษาหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสยาม

[illegible]

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ด้านการวางแผนงานวิชาการ

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการบริหารหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการจัดการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการวัดและประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

เรื่อง การสังเคราะห์รูปแบบการบริหารงานวิชาการโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา

ชื่อ..... ตำแหน่ง.....
 อายุราชการ.....ปี.....เดือน..... ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี.....
 วุฒิต่างการศึกษา.....

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับที่ท่านมีความคิดเห็น

การบริหาร	รูปแบบ	วิธีการบริหารโดยสรุป	ระดับความคิดเห็น	
			เหมาะสม	ไม่เหมาะสม
1. ด้านการวางแผนงานวิชาการ	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
1.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
1.2 การจัดการ โครงสร้าง	ทางการ	กำหนดบทบาทหน้าที่ โครงสร้างอย่างเป็นทางการ		
1.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
1.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	ยอมรับความคิดเห็นการตัดสินใจของเพื่อนร่วมงาน		
2. ด้านการบริหารหลักสูตร	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
2.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
2.2 การจัดการ โครงสร้าง	ทางการ	กำหนดบทบาทหน้าที่ โครงสร้างอย่างเป็นทางการ		
2.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
2.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	ยอมรับความคิดเห็นการตัดสินใจของเพื่อนร่วมงาน		
3. ด้านการจัดการเรียนรู้	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
3.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
3.2 การจัดการ โครงสร้าง	ทางการ	กำหนดบทบาทหน้าที่ โครงสร้างอย่างเป็นทางการ		
3.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
3.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	ยอมรับความคิดเห็นการตัดสินใจของเพื่อนร่วมงาน		
4. ด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
4.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
4.2 การจัดการ โครงสร้าง	ทางการ	กำหนดบทบาทหน้าที่ โครงสร้างอย่างเป็นทางการ		
4.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
4.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	ยอมรับความคิดเห็นการตัดสินใจของเพื่อนร่วมงาน		
5. ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
5.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
5.2 การจัดการ โครงสร้าง	ทางการ	กำหนดบทบาทหน้าที่ โครงสร้างอย่างเป็นทางการ		
5.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
5.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	ยอมรับความคิดเห็นการตัดสินใจของเพื่อนร่วมงาน		
6. ด้านการวัดและประเมินผล	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
6.1 การกำหนดจุดมุ่งหมาย	ทางการ	เป็นไปตามกฎระเบียบและมาตรฐานที่กำหนด		
6.2 การจัดการ โครงสร้าง	ทางการ	กำหนดบทบาทหน้าที่ โครงสร้างอย่างเป็นทางการ		

6.3 สภาพแวดล้อมภายนอก	เพื่อนร่วมงาน	มีการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอก		
6.4 ภาวะผู้นำ	เพื่อนร่วมงาน	ยอมรับความคิดเห็นการตัดสินใจของเพื่อนร่วมงาน		

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

ด้านการวางแผนงานวิชาการ

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการบริหารหลักสูตร

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการจัดการเรียนรู้อยู่

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการพัฒนาและส่งเสริมวิชาการ

.....

.....

.....

.....

ด้านการจัดสื่อการเรียนรู้

.....

.....

.....

.....

.....

ด้านการวัดและประเมินผล

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่าน

ภาคผนวก ง

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie and Morgan

จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
10	10	220	140	1200	291
15	14	230	144	1300	297
20	19	240	148	1400	302
25	24	250	152	1500	306
30	28	260	155	1600	310
35	32	270	159	1700	313
40	36	280	162	1800	317
45	40	290	165	1900	320
50	44	300	169	2000	322
55	48	320	175	2200	327
60	52	340	181	2400	331
65	56	360	186	2600	335
70	59	380	191	2800	338
75	63	400	196	3000	341
80	66	420	201	3500	346
85	70	440	205	4000	351
90	73	460	210	4500	354
95	76	480	214	5000	357
100	80	500	217	6000	361
110	86	550	226	7000	364
120	92	600	234	8000	367
130	97	650	242	9000	368
140	103	700	248	10000	370
150	108	750	254	15000	375
160	113	800	260	20000	377
170	118	850	265	30000	379
180	123	900	269	40000	380
190	127	950	274	50000	381
200	132	1000	278	75000	382
210	136	1100	285	100000	384

ที่มา : Robert V. Krejcie and Eayrle W. Morgan. 1970

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล

พระมหาธีรเพชร ฉายา ธีรเวที นามสกุล มาตพงษ์

การศึกษา

เปรียญธรรม 9 ประโยค

ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์ สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปริญญาโทการศึกษามหาบัณฑิต การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยบูรพา

ศาสนกิจ

ประธานพระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 16

พระธรรมทูตภายในประเทศ สายที่ 7

พระจริยานุเทศก์ จังหวัดชลบุรี

กรรมการตรวจข้อสอบสนามหลวงแผนกธรรม

กรรมการตรวจข้อสอบสนามหลวงแผนกบาลี

กรรมการฝึกอบรมสอบความรู้ก่อนแต่งตั้งพระสังฆาธิการ จังหวัดชลบุรี

วิทยากรฝึกอบรมหัวหน้าโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่อยู่ปัจจุบัน

วัดหน้าเขาบ่อทราย ต.เหมือง อ.เมือง จ.ชลบุรี 20130